

KAMUS

MELAYU SUMATERA UTARA

INDONESIA

sa

2 1

Balai Bahasa Sumatera Utara
Kantor Pengembangan dan Pembinaan Bahasa
Kementerian Pendidikan dan Kebudayaan
2018

KAMUS MELAYU SUMATERA UTARA-INDONESIA

**PERPUSTAKAAN
BADAN BAHASA
DEPARTEMEN PENDIDIKAN NASIONAL**

**Penanggung Jawab
Kepala Balai Bahasa Sumatera Utara**

**Penyusun
Chairani Nasution
Sriasrianti
Anharuddit Hutasuhut
Zufri Hidayat**

HADIAH

KAMUS MELAYU SUMATERA UTARA-INDONESIA

Penulis: Chairani Nasution, Sriasrianti, Anharuddin Hutasuht, Zufri Hidayat
Editor: Edizal Hatmi
Pengatakan: Sahril
Desain Sampul: Mhd. Aditya Pratama

Katalog Dalam Terbitan

Kamus Melayu Sumatera Utara - Indonesia.-/ Chairani Nasution,
Sriasrianti, Anharuddin Hutasuht, Zufri Hidayat.-
Medan: Balai Bahasa Sumatera Utara, 2018.
xi, 255 hlm.; 24 cm
ISBN 978-602-9172-40-9

1. Buku	I. Judul
2. Majalah Ilmiah	
3. Standar	

ISBN 978-602-9172-40-9

Hak Cipta Dilindungi Undang-Undang
Dilarang memperbanyak dan menerjemahkan sebagian
atau seluruh isi buku ini tanpa izin tertulis dari penerbit

Diterbitkan:

Balai Bahasa Sumatera Utara

Jalan Kolam (Ujung) Nomor 7, Medan Estate, Medan 20371

Pos-el: balaibahasa.sumut@yahoo.co.id

Laman: <https://balaibahasasumut.kemdikbud.go.id>

Telepon (061) 7332076, Faksimile (061) 7332076

PERPUSTAKAAN BALAI BAHASA	
Klasifikasi ii 499.222 034 992 1	No. Induk : 0037/19 : 03-01-19 Ttd. : AL

PRAKATA

Puji syukur tim sampaikan ke hadirat Allah SWT yang telah memberikan limpahan karunia, rahmat, serta kemudahan, sehingga tim dapat menyelesaikan penyusunan Kamus Melayu Sumatera Utara—Indonesia.

Dalam melaksanakan misinya, Balai Bahasa Sumatera Utara berusaha untuk mendokumentasikan kosakata daerah yang terdapat di wilayah Sumatera Utara. Salah satu upaya yang dilakukan adalah menyusun Kamus Melayu Sumatera Utara—Indonesia. Hal ini dimaksudkan agar bahasa Melayu tetap lestari dan dikenal oleh generasi selanjutnya.

Pada tahun 1984 Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa (sekarang Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa) telah menyusun Kamus Melayu Deli—Indonesia. Kemudian, pada tahun 1985 telah disusun pula Kamus Melayu—Indonesia dan Kamus Melayu Langkat. Kamus-kamus tersebut disusun masih berdasarkan dialek. Oleh karena itu, tim menganggap perlu dibuat sebuah kamus yang merangkum beberapa dialek Melayu yang terdapat di wilayah Sumatera Utara.

Kamus ini mendokumentasikan lima dialek Melayu, walaupun bahasa Melayu di wilayah Sumatera Utara memiliki lebih dari lima dialek. Penyusunan kamus ini dilakukan dengan menyempurnakan beberapa konsep dan bentuk dari kamus sebelumnya.

Ucapan terima kasih tim sampaikan kepada Dr. T. Syarfina, M.Hum. (Kepala Balai Bahasa Sumatera Utara periode 2012—2017), Dr. Fairul Zabadi (Kepala Balai Bahasa Sumatera Utara), dan Ibu Salbiyah Nurul Aini, S.E., M.M. (Kasubbag Tata Usaha Balai Bahasa Sumatera Utara) yang telah memberi kepercayaan kepada kami untuk menyusun kamus ini. Ucapan yang sama kami tujukan juga kepada teman-teman di Balai Bahasa Sumatera Utara, seluruh narasumber, informan, responden, peserta Lokakarya Kamus Melayu Sumatera Utara—Indonesia yang dilaksanakan pada tanggal 5—7 Maret 2018 di Medan, serta semua pihak yang mendukung terlaksananya penyusunan kamus ini.

Tim berharap semoga kamus ini dapat bermanfaat bagi pelestarian budaya bangsa dan menjadi salah satu media untuk mengenal budaya daerah khususnya di Sumatera Utara.

Medan, Agustus 2018

Tim Penyusun

*Tutur kata haruslah santun
Agar tak dikira binal
Karena kosakata telah terhimpun
Resam Melayu moga dikenal*

KATA SAMBUTAN

KEPALA BALAI BAHASA SUMATERA UTARA

Bahasa Melayu yang menjadi cikal bahasa Indonesia harus tetap dijaga dan dilestarikan. Satu wujud pelestarian Bahasa Melayu dengan berbagai variannya adalah dengan mendokumentasikannya dalam bentuk kamus. Oleh karena itu, penyusunan *Kamus Melayu Sumatera Utara—Indonesia* menjadi sangat penting dan sangat dibutuhkan. Penyusunan kamus daerah ini merupakan wujud kerja nyata Balai Bahasa Sumatera Utara dalam menjalankan tugas dan fungsinya, yaitu menjaga dan melestarikan bahasa daerah di Sumatera Utara.

Penerbitan *Kamus Bahasa Melayu Sumatera Utara—Indonesia* ini tidak akan berhasil apabila tidak ada upaya keras dari para penyusun. Dengan berbagai upaya dalam kurun waktu lebih dari dua tahun, para penyusun telah menghimpun sejumlah lema bahasa Melayu Sumatera Utara, kemudian mendefinisikannya dalam bahasa Indonesia. Oleh karena itu, kepada Saudara Chairani Nasution, Anharuddin Hutasuhut, Sriasrianti, dan Zufri Hidayat kami menyampaikan terima kasih dan apresiasi yang tinggi atas apa yang telah dilakukannya sehingga kamus ini dapat terbit.

Semoga kamus ini dapat memperkaya khazanah perkamusan di Indonesia serta dapat memperbanyak sumber rujukan dan bahan bacaan, terutama untuk para siswa, generasi muda, dan pemerhati bahasa daerah di tanah air. Semoga Tuhan Yang Maha Esa senantiasa memudahkan usaha dan upaya kita untuk memajukan bangsa dan Negara Indonesia, khususnya Provinsi Sumatera Utara.

Medan, September 2018

Dr. Fairul Zabadi

**PENYUMBANG DAN PENGUMPUL DATA
SERTA PENYUMBANG SARAN**

**KAMUS
MELAYU SUMATERA UTARA – INDONESIA**

Penyumbang Data

O.K. Alimuddin Yus, Zainal Arifin, Yakob, Zainal A.K., Sulaiman
Sambas, Aminuddin Mira, Saharman, Anuar A.R.,
Muhammad Sum, Chairuddin Syam, Tengku Syahjohan, Tengku
Misnarsyah, Munawar Rahyudi, Basri, Mansyur, Ruhayat Siregar,
Milhat, Husaini, Bahrudin, Jalaut Hutabarat,
Madhan Rais, Sofian, Nafisah, Aspan Effendi, H.M. Syofyan,
Hamidah Sinaga, Samsul Bahri, Nazaruddin Nasution,
H. Yusran Hasibuan, Zauqi Amiar, Zunaidi Lubis,
O.K. Mahmuddin, Mansyur, H. Sayuti, Akhiruddin,
H. Saparuddin, Samsul Bahri, Muhar Tatok, Rajali, Zakaria,
H.M. Thobi Iskandar, Abdullah, Ahmad Irfan Tanjung,
Tengku Ismail, Muhammad Idrus, Sahrial Fadli,
Tengku Chandra Hardi, Dt. Filliansyah, Zahran, Syaiful,
M. Yusuf, Zailani, Husaini, Azhar Sirait, Nurhaidah, Fauziah, Abdul
Khalik, Rosmah, M. Azmar, Aben, Endi Syaifuddin S, Muhammad
Azrai, Usman Nasution, Ratna, Muhammad Sattar, Jamir Husni Ritonga,
M. Nastain Unix, Maulina,
Faisal Manurung, Ansyori P, Asmidar, Haris, Ilyas A.R.,
Afriani Sri Agustina, Ali Pardi Nasution, Mariana,
Umi Kalsum, Agustina, Alfian Manurung, Siti Rahmi, Safridah,
Ahmad Jumadi, Adlin Khomsah

Pengumpul Data

**Chairani Nasution, Anharuddin Hutasuhut,
Sriasrianti, Zufri Hidayat, Juliana**

Penyumbang Saran

**Hurip Danu Ismadi, Dora Amalia, Tengku Syarfina,
Azhari Dasman Darnis, Adi Budiwiyanto,
Meity Taqdir Qodratillah, Sahril, Dwi Widayati, Rozanna Mulyani,
Mardiah Mawar Kembaren, Gustianingsih**

DAFTAR ISI

Prakata	i
Kata Sambutan Kepala Balai Bahasa Sumatera Utara	iii
Penyumbang dan Pengumpul Data	iv
Daftar Isi	vi
Petunjuk Pemakaian Kamus	vii
A	1
B	29
C	55
D	74
E	87
F	89
G	90
H	97
I	104
J	109
K	114
L	134
M	143
N	153
O	157
P	160
Q	175
R	176
S	187
T	209
U	240
V	248
W	249
X	252
Y	253
Z	254
PUSTAKA ACUAN	255

Petunjuk Pemakaian Kamus

1. Abjad

Abjad yang digunakan di dalam Kamus Melayu Sumatera Utara — Indonesia ini adalah abjad latin sebagaimana yang digunakan dalam bahasa Indonesia, yaitu a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, w, y, dan z.

2. Ejaan

Ejaan yang digunakan dalam kamus ini adalah sebagai berikut,

2.1 Vokal

Huruf	Fonem	Contoh	Arti
a	/a/	ade	'ada'
e	/e/	dengker	'dangkal'
	/ə/	deras	'deras'
	/ɛ/	etong	'hitung'
i	/i/	ibum	'embun'
o	/o/	jolak	'bosan'
u	/u/	burak	'riak'

2.2 Konsonan

Huruf	Fonem	Contoh	Arti
b	/b/	bongak	'bohong'
c	/c/	cekah	'teka-teki'
d	/d/	dadeh	'tajin'
f	/f/	faseh	'fasih'
g	/g/	gaye	'gaya'
h	/h/	habuk	'debu'
j	/j/	jorat	'jerat'
k	/k/	kecik	'kecil'
l	/l/	lebu	'jalan'
m	/m/	makcik	'bibi'
n	/n/	nak	'hendak'
p	/p/	paot	'paut'
q	/q/	qasar	'qasar'
r	/r/	radang	'marah'
s	/s/	seluar	'celana'
t	/t/	tujuh	'jolak'

w	/w/	waje	'heran'
y	/y/	yen	'ini'
z	/z/	zakat	'zakat'

2.3 Penulisan Huruf

2.3.1 Huruf Miring

Huruf miring digunakan untuk menuliskan label kelas kata, label kiasan dan peribahasa, serta contoh pemakaian lema atau sublema dalam kalimat.

- Label kelas kata: *a* (adjektiva), *adv* (adverbia), *n* (nomina), *num* (numeralia), *v* (verba), *pron* (pronomina), dan *p* (partikel).
- Label kiasan dan peribahasa: *ki* (kiasan) dan *pb* (peribahasa).
- Contoh pemakaian lema atau sublema dalam kalimat:
jumpe [jumpə] *Dl Sd v* jumpa: *lame kite tak jumpe kita lama tak jumpa*

2.3.2 Huruf Cetak Tebal

Cetak tebal digunakan untuk menandai lema, sublema, gabungan kata, polisemi, dan kata yang dirujuk.

Contoh:

- lema: **sempena** [sempena] *n* tuah; berkat
- sublema: **bersempena** *v* bertuah; mengambil berkat
- gabungan kata: **lada padi** cabai rawit
- kata yang dirujuk: **ngang** → **ngan**

2.4 Penggunaan Tanda Baca

2.4.1 Tanda Hubung (-)

Tanda hubung digunakan untuk menyambung unsur-unsur kata ulang.

Contoh: **mengotek-otek** 'mengangsur-angsur'

2.4.2 Garis Bawah (_)

Garis bawah digunakan untuk menandai lema atau sublema yang terdapat dalam contoh kalimat.

Contoh:

piare [piaRə] *v* piara;

miare v memiara: *orang tu suke miare balam* orang itu suka memiara balam

2.4.3 Kurung Siku ([...])

Kurung siku digunakan untuk menandai pelafalan lema.

Contoh:

abe-abe [abəabə] *Dl Sd n* aba-aba

2.4.4 Titik Koma (;)

- a. Titik koma digunakan untuk memisahkan bentuk bentuk kata yang bermakna sama atau hampir sama (sinonim) yang terdapat pada penjelasan makna.

Contoh:

dangis [danis] *a* kosong; hampa

- b. Titik koma digunakan sebagai penanda akhir penjelasan makna sebuah sublema yang masih belum merupakan bentuk akhir derivasi.

Contoh:

karojo [kaRojo] *As n* kerja;

bakarojo v bekerja;

mangarojokan v mengerjakan

- c. Titik koma digunakan sebagai penanda akhir penjelasan makna polisemi (kata yang bermakna lebih dari satu).

Contoh:

tungkap [tuŋkap] *1 Lk v* terbalik; *2 Sd v* tumpah

2.4.5 Titik Dua (:)

Titik dua digunakan sebagai pengganti kata *misalnya* di akhir kata deskripsi dan sebelum contoh pemakaian lema dan sublema dalam kalimat.

Contoh:

keluhom [keluhom] *Lk a* keruh: keluhom *air telaga ne* keruh air telaga ini

2.5 Penggunaan Tika Atas dan Angka Arab

2.5.1 Tika Atas

Tika atas atau superskrip (¹..., ²...) digunakan untuk menandai bentuk homonim yang homograf dan homofon

(diletakkan di depan lema yang memiliki bentuk homonim, setengah spasi ke atas).

Contoh:

¹**rambang** [Ramban] *Bp n* bekas asap lampu min yak;
jelaga

²**rambang** [Ramban] *Dl a* acak; sembarang

³**rambang** [Ramban] *As n* benang laba-laba yang melekat
di atas ruangan rumah

2.5.2 Angka Arab

Angka Arab bercetak tebal (1, 2, 3, ...) dipakai untuk menandai bentuk polisem (yaitu arti kesatu, kedua, dan seterusnya).

Contoh:

tang [tan] *p* 1 di; 2 kepada

3. Label dan Singkatan Kata

<i>a</i>	adjektiva
<i>adv</i>	adverbia
<i>ark</i>	arkais
<i>As</i>	Asahan
<i>Bp</i>	Bilah Panai
<i>Dl</i>	Deli
<i>hl</i>	halus
<i>ist</i>	istilah
<i>kas</i>	kasar
<i>ki</i>	kiasan
<i>kp</i>	kependekan
<i>Lk</i>	Langkat
<i>n</i>	nomina
<i>num</i>	numeralia
<i>p</i>	partikel
<i>pb</i>	peribahasa
<i>pron</i>	pronominal
<i>Sd</i>	Serdang
<i>v</i>	verba

4. Bentuk Susunan Kamus

Kata dasar (lema) dan kata turunan (sublema) Kamus Bahasa Melayu Sumatera Utara—Indonesia ini disusun sebagai berikut,

1. Kata dasar
2. Kata berimbuhan
3. Kata ulang
4. Gabungan kata

Contoh:

tarimo merupakan kata dasar sedangkan *batarimo*, *manarimo*, *panarimo*, *panarimoan*, *tarimo kasih*, *tarimo salah* merupakan bentuk derivasinya, jadi susunannya adalah sebagai berikut:

tarimo

batarimo

manarimo

panarimo

panarimoan

tarimo kasih

tarimo salah

5. Lafal

Kamus ini dilengkapi dengan cara membaca yang ditulis dengan menggunakan lambang fonetis yang diletakkan di samping lema.

Contoh:

ade [adə] *Dl Sd v* ada

docak [doca?] *As Bp n* decak

bagur [baguR] *a* gendut

dayung [dayUŋ] *n* dayung

selisih [səlisih] *n* selisih

sengeh [seŋɛh] *Dl Lk Sd v* menyengir

A

aah [a'ah] *p ya: Lk, jadi ikot sok pagi?*

aah, *ikot aku apakah engkau jadi ikot besok pagi? ya, aku ikut*

aba-aba [abaaba] *n* aba-aba

abad [abad] *n* abad

abadi [abadi] *a* abadi, kekal: *As, usah kou sodih, tak ado yang abadi di dunia jangan engkau bersedih tidak ada yang abadi di dunia; Dl, tiada nan abadi di dunia ni di dunia ini tidak ada yang abadi; Lk, tiada nang abadi di dunia ne, tidak ada yang kekal di dunia ini; Sd, tak ade yang abadi di dunia karang nen tidak ada yang kekal di dunia ini*

abah [abah] *n* 1 abang: *Dl, maye jinye abah tenan, tiada ambe dengar kate abah tadi apalah abang, saya tidak mendengar perkataan abang tadi; Lk, kemana perginya abah yong kau tenan kemana perginya abang kau tadi; 2 ayah: As, kamano abah ko tu pogi kemana ayah engkau pergi; Dl, bagaimane miskinnye abah ni, engkau tu tetaplah sekolah biar pun ayah miskin, engkau harus tetap sekolah; Lk, tiada didengarkannya cakap abahnya tidak ada didengarkan apa yang dikatakan ayahnya*

abai [abIy] *a* abai;

abaikan *v* abaikan;

mangabaikan *As Bp v*

mengabaikan;

mengabaikan *Dl Lk Sd v*

mengabaikan;

tarabekan *As Bp v* terabaikan

terabaikan *Dl Lk Sd v* terabaikan

abam [abam] *Bp Dl Lk Sd n* 1 abu rokok: *Bp, kotor bajuku kenak abam baju saya kotor kena abu rokok; Dl,*

kotor baju ambe ni kenak abam baju saya kotor terkena abu rokok; Lk, usah ko buangka abam yo ke sian! jangan kau buangkan abu rokok itu ke situ!; 2 asbak: Dl, tolong ambekkan abam tangsian tolong ambilkan asbak di situ

¹abang [abang] *n* abang: *Sd, mengape tak melaot abang nen? mengapa abang tidak pergi ke laut?*

²abang [abang] *Lk n* sebutan kepada kakak perempuan dalam keluarga bangsawan

abdi [abdi] *a* abdi: *Dl, setelah engku tu sebagai abdi raje engkau harus setia sebagai abdi raja;*

mangabdi *As Bp v* mengabdi: *As,*

siapo yang mangabdi di rumahnyo?

siapa yang mengabdi di rumahnya;

mengabdi *Dl Lk Sd v* mengabdi: *Dl,*

hanye kepade Allah tempat kite

mengabdi hanya kepada Allah

tempat kita mengabdi

abe-abe [abəabə] *Dl Sd n* aba-aba

abek [abə?] *As pron* begitu: *abek*

sampeny, kau cucilah piring yo!

begitu sampai, kamu cuci piring ya!

abis [abls] *v* habis: *As, dah abis*

korangnya ko makan yo! sudah

habis kerangnya engkau makan ya!;

Bp, diabiskannyo kopi mertuanyo tu

kopi untuk mertuanya sudah

dihabiskannya; Lk, karang

mengamuk emak kau tu, kau abiskan

pulak lauk untuk abah nanti marah

emakmu, engkau habiskan pula lauk

untuk ayah; Dl, cemane nak

menggoreng ikan, abis pule garam

kite bagaimana hendak menggoreng

ikan, habis pula garam kita

abjad [abjad] *n* abjad; alfabet

absah [absah] *a* absah

abu [abu] *n* 1 abu; 2 debu;

barabu *As Bp* v berdebu;

berabu *DI Lk Sd* v berdebu

¹**abu-abu** [abuabu] *Bp* v berdebu: *ngapa ko biarakan meja tu abu-abu mengapa engkau biarkan meja itu berdebu*

²**abu-abu** [abuabu] *n* abu-abu (tentang warna)

¹**abuk** [abu?], **mengabuk** v abuk (mengambil atau mengakui barang orang lain sebagai miliknya)

²**abuk** [abu?] *n* abuk; serbuk

abur [abuR] *DI Lk Sd a* abur; boros: *Lk, diaburkan duitnya tuk belanja tak penting nu dihamburkannya uangnya untuk belanja yang tidak penting itu;*

beramburan v beramburan: *Sd, begitu datang polisi, beramburan anak-anak tu begitu polisi datang, anak-anak itu beramburan;*

mengabur v mengabur: *DI, usah kau mengaburke harte emak engkou tu* engkau jangan menghamburkan harta ibumu; *wak lung tiade suka budak yang mengaburke duitnye* wak sulung tidak suka anak yang mengaburkan uangnya;

acah [acah], **beracah-acah** *Lk* v acah, beracah-acah; berpura-pura; bermain-main

acak [aca?] *a* acak; **mengacak** v mengacak

acam [acam] *p* seperti; begitu; serupa; mirip; sama dengan: *Lk, acam anak gadis kampung sebelah dia ku keleh kulihat seperti anak gadis dari kampung sebelah dia*

acan [acan] v ganggu; ejek (tentang memancing emosi): *DI, jangan engkau acan anak nun, nangis ie lagi* jangan engkau ganggu anak itu, nanti dia menagis;

mengacan v mengganggu;

mengejek: *DI, te mendai kerja*

engkau tu, mengacan si uncu saje perbuatanmu itu tidak baik,

mengganggu si bungsu saja; *Lk,*

suka benar ko mengacan anak

kecik suka sekali kau mengganggu anak kecil;

mengacan-acani v membuat emosi:

Lk, kalau sudah mengacan-acani

adeknya, baru puas hatinya tu kalau

sudah mengganggu adiknya, baru

puas hatinya

acap [acap] *a* acap; acapkali: *DI, acap kali iye mengasong orang lain dia sering mengadu domba orang; Lk, acap kali pe ko kemari* engkau sering kali kemari

acap-acap [acapacap] *a* tinggi (tentang air)

acar [acaR] *n* acar: *DI, segar nian ambe rase acar buatan akak ni* acar buatan kakak ini sangat segar

acara [acaRa] *n* acara

acaram [acaRam] *DI Lk Sd n* acaram; cincin: *DI, acaram nang diterimanye tenan, sudah dipulangke cincin kawin yang baru diterimanya sudah dikembalikan*

acare [acaRə] *DI Sd n* acara

acaro [acaRo] *As Bp n* acara

acau [acaw] *DI Lk v* acau, mengacau; mengigau

¹**aci** [aci] *cak a* aci, sah, jadi: *DI, tak aci dah begitu, nampak-nampaknye mau liat engkau kamu sepertinya mau menipu, tidak benar berbuat seperti itu; Lk, te aci bagian tingkahmu, nokoh namanya tidak boleh begitu ulahmu, itu namanya menipu;*

aci-aci sah sah saja: *Bp, aci-acilah sudah yo sah-sah aja itu*

²**aci** [aci] *Dl n aci; tepung: pergilah kau beli aci sagu tang mendai di kedai tok alang pergi dulu beli tepung sagu yang bagus di warung kakek alang*

aci-aci [aciaci] *Lk n percobaan; coba-coba*

acik [aciʔ] *kp bapak kecil Dl n panggilan untuk adik ayah atau ibu; paman*

acilot [asilot] *As n permainan tradisional yang dimainkan beberapa orang anak dengan cara saling berkejar-kejaran untuk berebut tonggak (umbat)*

acit [acit] *Lk n paman*

¹**acu** [acu] 1 coba: *Dl, ambe acu kaen ni, mendai ku keleh aku coba dulu kain ini, cantik kulihat; Lk, acuka dulu, enak pe tida rasa halua ne cobakan dulu, enak atau tidak rasa manis ini; 2 v tiru, meniru: Lk, usah diacuka tabiatnya usah ditirukan tabiatnya; mangacu As Bp v mencoba; mengacu Dl Lk Sd v mencoba*

²**acu** [acu] v acung;
diacu v diacu: *Lk, diacu pula tangannya te diacungkannya pula tinjunya; mengacukan v mengacungkan*

³**acu** [acu] *n acu, mengacu (menuang kue, peluru, dan sebagainya); acuan n acuan (cetakan kue, peluru, dan sebagainya)*

acuh [acUh] v acuh;
diacuhkan v diacuhkan: *Lk, tiadalah diacuhkannya kita kita tidak diperdulikannya*

acum [acum] v acum, mengacum; menghasut

acung [acUŋ] *Dl Sd v acung: Dl, mengape te acungke tanganmu?*

mengapa engkau tidak mengangkat tanganmu?; *Lk, cuba ko acungka tangan mu coba kau angkat tanganmu ke atas; diacungkan v diacung: Dl, diacungkannya tangannya ke muke ambe diacungkan tangannya ke wajahku;*

mengacung v mengacung: *Sd, ambe keleh dia mengacung tangannya aku melihat dia mengacungkan tangannya; mengacungkan v 1 mengacungkan; 2 mengancam: Sd, ambe keleh dia mengacungkan tangannya ke ulong aku melihat dia mengancam si ulong*

ada [ada] *Bp Lk v 1 ada; 2 berpunya; barada Bp v berada; berada Lk v berada; kaadaan Bp v keadaan; kabaradaan Bp v keberadaan; mangada-ada Bp v mengada-ada; mangadakan Bp v mengadakan; mengada-ada Lk v mengada-ada*

adab [adab] *n adab: Dl, ndaknye adab kite santun ke orang tue kita harus beradab santun kepada orang tua; beradab v beradab: Dl, kite nien orang beradab kita adalah orang yang beradab; Lk, beradab betul nak daramu yun anak gadismu ini sangat beradab*

adang [adar] v hadang; halang
diadang v diadang: *Dl, usah diadang, die nak lalu tak usah dihalangi dia akan pergi; mengadang v menghadang; menghalang: Dl, alah mak ngape pule kayu nien mengadang di jalan, cemane nak lalu? alah mak, mengapa kayu ini menghalang di jalan, bagaimana hendak lewat?; Lk, diadangnyanya amba di tengah jalan saya dihadangnya di tengah jalan*

adat . aduh

adat [adat] v 1 adat: *Dl, adat nagari haruslah pule dijunjong tinggi* adat negeri harus dijunjong tinggi; 2 sifat; tabiat; kebiasaan; sopan santun: *Dl, sudah adatnye begian, maye dikate* sifatnya memang seperti itu apalagi mau diucapkan; **baradat** *As Bp* v beradat; **beradat** *Dl Lk Sd* v beradat; **mangadatkan** *As Bp* v mengadakan; **mengadatkan** *Dl Lk Sd* v mengadakan: *Lk, hebat sungguh datok mengadatkan pernikahan anaknya* datuk mengadakan pernikahan anaknya dengan hebat
ade [adə] *Dl Sd* v ada: *Dl, ade engkau keleh abah di belakang?* ada engkau lihat ayah di belakang?; **berade** v 1 berada: *Sd, sudah sepekan ambe te ku keleh si uncu, di mane gerakan dia berade?* sudah seminggu aku tidak melihat si uncu, di mana dia berada?; 2 mempunyai: orang kaya: *Sd, sudah jadi orang berade ie sekarang* sudah menjadi orang kaya dia sekarang; **mengade-ade** v mengada-ada: *Sd, oi mak jang, nang mengade-adelah tabiat ko nen oi mak jang,* sudah mengada-ada sifatmu sekarang
adek [adeʔ] n adik; **beradek** v beradik
¹**adek-adek** [adeʔadeʔ] *Bp* n ari-ari
²**adek-adek** [adeʔadeʔ] n anak-anak
adib [adib] v beradab
adil [adil] a adil: *Lk, supaya adil pe ambeklah satu buat kau* supaya adil ambil satu buat kau
adinda [adinda] n 1 adik; 2 kekasih
ado [ado] *As Bp* v ado; **barado** v berada;

diado-adokan v diada-adakan: *As, tak botul caritonyo, yang diado-adokannyo itu ceritanya tidak benar,* yang diada-adakannya saja;
mangado-ado v mengada-ada
adoi [adoy] p aduh: *As, adoi, sakitnyo kapalaku jang!* aduh sakitnya kepalaku!;
mangadoi *As Bp* v mengaduh: *As, mangapo mangadoi dio?* mengapa dia berteriak aduh?;
mengadoi *Dl Lk Sd* v mengaduh: *Sd, ngape uncu ni mengadoi?* mengapa si bungsu mengaduh?
¹**adu** [adu] v 1 adu: *Dl, adu tinju pule mereke berebot nak dare kampung seberang* mereka saling bertinju merebutkan anak gadis dari kampung seberang; 2 menghasut: *Lk, mengadu cakap sesama kita adalah perbuatan yang tak baik* menghasut sesama kita adalah perbuatan yang tidak baik; **beradu** *Dl Lk Sd* v beradu; kelahi, berkelahi: *Lk, beradu pula dia sama budak kampong seberang* berkelahi pula dia dengan anak kampung seberang;
mangadu *As Bp* v mengadu: *As, yang mangadu sajo karejo ko jang* hanya mengadu saja pekerjaanmu; **mengadu** *Dl Lk Sd* v mengadu: *Sd, die mengadu ke embainye kelakuan bah long itu dia mengadukan* kelakuan abang kepada ibunya
²**adu** [adu] *Dl Sd* v 1 adu, beradu; tidur: *Dl, jangan ribut kelian di sini atok kami sedang beradu kalian;* jangan membuat keributan disini, kakek kami sedang tidur; 2 bercengkerama; **peraduan** n peraduan
aduh [aduh] p aduh; **mangaduh** *As Bp* v mengaduh;

mengaduh *DI Lk Sd* v mengaduh
aduhai [aduhay] *p* aduhai: *Lk, aduhai, cantik nian puan tu!* aduhai, cantik sekali gadis itu!
adun [adun] *DI a* adun; elok; hias;
adunan *n* hiasan: *agaknye sangat berarge adunan dari laksamane tu* sepertinya hiasan dari laksamana itu sangat berharga;
beradun v beradun; berhias: *nan bertambah elok kukeleh puan putri setelah beradun* bertambah kecantikan tuan putrid kulihat setelah berhias
aer [aeR] *n* air;
air londar minyak wangi: *DI, amboi, wanginye air londar akang ni!* amboi, harum sekali minyak wangi kakak!;
beraer v berair;
mengaeri v mengairi;
peraeran *n* perairan
afdal [afdol] *a* afdal; sempurna: *DI, ambe rase lebih afdal ko adek saje yang mengundangnya* menurutku akan lebih baik kalau adek saja yang mengundangnya; *Lk, tak afdal rasanya so diajak te datang pula* tidak sempurna rasanya sudah diundang, tidak datang pula
afiat [afiyat] *a* sehat: *DI, udah afiat si uncu dari saketnye?* sudah sembuh si bungsu dari sakitnya; *Lk, kau minum dulu jamu, itu biar afiat kau tu* kau minum jamu itu, biar sehat;
mengafiatkan v menyetatkan
afiun [afiyun] *n* ganja; opium
afkir [afkIR] v *cak* apkir; tidak terpakai lagi
agah [agah] v agah; memandangi muka (anak kecil untuk diajak tertawa dan sebagainya): *Lk, pergi kau agah dulu anak tu, biar tak menanges ia*

agahlah anak itu, biar tidak menangis dia;
baragah-agah *As Bp* v memandangi muka;
beragah-agah *DI Lk Sd* v memandangi muka;
mangagah *As Bp* v mengagah;
mengagah *DI Lk Sd* v mengagah
agak [aga?] *n* agak;
agaknya *adv* agaknya; kiranya; sepertinya: *As, tak sogan agaknya dio* agaknya dia tidak merasa segan; *DI, akak kinin agaknya sombong* kakak sekarang sepertinya sombong; *Lk, agaknya angku ni akan pergi dua pekan* agaknya tuan ini akan pergi dua pekan;
diagak v diagak;
taragak *As Bp* v teragak;
teragak *DI Lk Sd* v teragak
agak-agak [aga'aga?] *As adv* 1 hati-hati; 2 kira-kira; seperti
¹**agam** [agam] *n* agam; laki-laki; panggilan untuk anak laki-laki: *Lk, agam anaknya yang baru lahir itu* laki-laki anaknya yang baru lahir itu; *Sd, hendak kemane kau agam?* engkau mau pergi kemana nak?
²**agam** [agam] *Lk* v mengajak berkelahi: memandangi wajah dengan maksud untuk berkelahi;
diagami-agami v diajak berkelahi: *diagam-agami ko diajaknya aku* berkelahi
agama [agama] *n* agama: *As, apanyo agama orang tu?* apa agama orang itu?; *DI, maye agama kou pe?* apa agama engkau?
agar [agaR] *p* agar; supaya: *Lk, tanami kau tanah kosong yo agar tak jadi belukar* kau tanami tanah yang kosong itu agar tidak semak

agar-agar . ain

agar-agar [agaRagaR] *n* agar-agar;
rumpun laut

¹**agas** [agas] *n* agas;
mengagas *v* mengagas

²**agas** [agas] *DI Sd n* sikap yang
menjagokan diri sendiri: *Sd, agas*
kekali ko kukeleh engkau ku lihat
sok jago

ageh [ageh] *DI Lk Sd v* agih; beri: *DI,*
pergi lah kau cepat ageh tembakau
ni untok atok ko pergilah cepat beri
tembakau ini untuk kakekmu;
beragih-agih *v* membagi-bagi: *Lk,*
beragih-agih beras di rumah nen
ada bagi-bagi beras di rumahnya;
diageh *v* diberi;
mengageh *v* memberi

agoh [agoh] *As n* bau tidak sedap yang
keluar dari mulut: *bolun basikat gigi*
ko lagi agohmu komano-mano kau
belum lagi bersikat gigi bau
mulutmu tercium kemana-mana

agong [agon] *Lk a* besar

agu [agu] *DI Lk Sd v* aduk
(menggunakan tangan);
agukan *v* adukkan;
diagu *v* diaduk;
mengagu *v* mengaduk

aguk [agu²] *n* aguk; 1 hiasan bunga
yang dibuat seperti rantai untuk
hiasan sanggul: *Lk, mendainya*
sanggul dihiasi aguk bunga melati
indahny sanggul dihiasi bunga
melati; 2 liontin; batu permata pada
kalung: *DI, maya aguknya apa nama*
*permata pada kalungny*a

agung [agun] *a* agung;
kaagungan *As Bp v* keagungan;
keagungan *DI Lk Sd v* keagungan:
mangagungkan *As Bp v*
mengagungkan;
mengagungkan *DI Lk Sd v*
mengagungkan

ah [ah] *p* ah;

ah jang ungkapan perkataan
melarang; jangan; tidak mau;

ah mak jang ungkapan menyatakan
tidak mau; tidak berkenan dihati

ahad [ahad] *n* ahad

ahli [ahli] *n* ahli;

kaahlian *As Bp v* keahlian;

keahlian *DI Lk Sd v* keahlian;

ahli waris ahli waris

ahmak [ahma²] *a kl* ahmak; bodoh
(tentang pikiran): *Lk, ah, ahmak*
kurasa, sebab perempuan seorang
bermusuhan dengan saudara ah,
bodoh kurasa, hanya karena
perempuan bermusuhan dengan
saudara

aho [aho] *As p* aho; kata seru untuk
menyatakan heran, terkejut, dan
sebagainya

ahoi [ahoy] *p* kata seru sebagai
ungkapan kegembiraan

ai [ay] *p* ungkapan keterkejutan; heran;

ai da ungkapan karena merasa
sangat diremehkan; terlalu dipuji
atau disanjung: *As, ai da bonar*
begitu ruponyo ai da, benar begitu
rupanya ya;

ai mak jang ungkapan kasihan;
terkesima; kagum: *Lk, ai mak jang,*
yang jagolah ko tu makan ai mak
jang lahapnya engkau makan;

ai mak kata seru menyatakan
cemas; kesal; merasa iba: *Bp, ai*
mak, saketlah kepala budak nen aih
mak, pasti sakitlah kepala anak ini

aib [aib] *n* aib: *DI, jage name baik*
keluar, usah ko buat aib! jaga
nama baik keluarga jangan membuat
malu!

¹**ain** [ain] *Lk n* sari

²**ain** [ain] *n* abjad kedelapan belas
aksara Arab

aiyabo [ayyabo] *As p* kata seru untuk menyatakan ejekan sewaktu melihat seseorang yang melintas dengan berpenampilan berlebihan atau bergaya: aiyabo, *macam penyanyi negri sebarang lagaknyo* aiyabo, seperti penyanyi dari negara tetangga gayanya

aja [aja] *Dl Lk Sd p 1* wah: *Dl*, aja, *bukan main sombongnye engkau ni* wah, engkau sangat sombong; *Lk*, aja, *canteknya dikau!* wah, cantiknya engkau!; **2** sebutan untuk putri bangsawan: *Dl*, *petang hari ambe pergi ke rumah aja uteh* saya pergi kerumah aja uteh sore hari: *Lk*, aja *Rokayah namanya* putri Rokayah namanya; **3** gelar bagi bangsawan yang menikah dengan rakyat biasa: *Dl*, aja *tang cantek nen menantu ambe* aja yang cantik ini menantu saya

ajab [ajab] *n* azab: *As*, *oi*, ajab *kito jang* oi, sengsaralah kita ini; *Bp*, ajabnya *aku dibuat nak ulong ku nen* aku susah dibuat anak sulungku ini; *Dl*, ajabnye *hambe dibuat anak seorang nin* aku sengsara karena anak yang satu ini; *Lk*, ajab *siksaan di neraka kalau banyak dosa* sengsara siksaan di neraka kalau banyak dosa

ajag [ajag] *Lk n* anjing hutan

ajah [ajah] *As n* hajjah; wanita yang sudah berhaji

ajaib [ajaib] *a* ajaib: *Lk*, ajaib *pe* sangat aneh; **keajaiban** *n* keajaiban

ajak [aja'] *v* ajak: *As*, ajak *dulu adek ko tu ka* kode ajak dulu adikmu ke kedai; *Dl*, *te* diajaknye *anak nen lalu* dia tidak membawa anaknya pergi; **ajakan** *n* ajakan;

diajak *v* diajaki;

mangajak *As Bp v* mengajak: *Bp*, *lakinyo* mangajak *bininyo undangan* suami mengajak isterinya pergi undangan;

mengajak *Dl Lk Sd v* mengajak; *Lk*, *tak diajaknya* *amba ke rumahnya yang baru* tidak diajaknya saya ke rumahnya yang baru

ajal [ajal] *n* ajal: *As*, *bolun* ajalnyo *macam mana pula dio ondak mati* belum saatnya ajal datang, bagaimana dia akan mati; *Dl*, *sebelum* ajal *bepantang mati* sebelum ajal datang pantang untuk mati

ajang [ajaj] *n 1* kepunyaan; milik: *Dl*, *jangan pegang* ajangnye, *karang ngamuk ie* jangan pegang kepunyaannya, nanti dia marah; *Lk*, kepunyaan: ajang *siapa buku yo?* kepunyaan siapa buku itu?; **2** kemaluan; alat kelamin: *Dl*, *tutup* ajangmu tu, *pantang dikeh orang* tutup kemaluanmu itu, tak baik dilihat orang

ajar [ajar] *n 1* ajar; **2** *v* didik: *Dl*, *mengape te* diajar *anakmu nen* mengapa anakmu tidak engkau didik; *Lk*, *sudah waktunya ia* diajar *budi pekerti* sudah waktunya ia diajar budi pekerti; **ajaran** *n* ajaran: *Dl*, *alah mak*, ajaran *sape ni*, *kenapelah begian jadinya?* alah mak, ajaran siapa pula ini, mengapa begini jadinya?; **balajar** *As Bp v* belajar: *As*, *nan payah ko disuroh* balajar *jang susah* sekali engkau disuruh belajar; *Bp*, balajar *apa ko disika* engkau belajar apa di situ; **belajar** *Dl Lk Sd v* belajar; *Dl*, *si uncu* belajar *di biliknye* si uncu belajar di kamarnya;

mangajar *As Bp* v mengajar;
mengajar *DI Lk Sd* v mengajar; *DI*,
siapa tang mengajar menari
serampang dua belas di istane?
 siapa yang mengajar menari
 serampang dua belas di istana?;
pelajaran *n* pelajaran

ajat [ajat] *n* hajat; keinginan: *Bp*, yang
 bosarlah ajat *kou* tu yang besar
 sekali keinginan engkau itu; *DI*,
usah pule kau tu putus ase bile tak
sampai ajatmu janganlah engkau
 putu asa bila keinginanmu tidak
 tercapa

aji [aji] *Lk* v eja, mengeja; belajar

ajimat [ajimat] *n* ajimat: *Lk*, orang
 beriman te boleh percaya ajimat
 orang yang beriman tidak boleh
 percaya ajimat;
berajimat v berajimat: *DI*, *mengape*
pula engku berajimat, manelah
pulak boleh, islam kite ni mengapa
 engkau memakai jimat, kita
 beragama islam, tidak dibolehkan
 menggunakannya

ajo [ajo] *As adv* saja: *dio ajo yang pogi*
 dia saja yang pergi

ajo-ajo [ajoajo] *As n* panggilan untuk
 seorang laki yang berprofesi
 pemangkas, pematiri

¹**ajok** [ajo?], **mengajok** v ejek,
 mengejek: *As*, jangan suka
mengajok orang, itu tak baik jangan
 suka mengejek itu hal yang tidak
 baik; *Bp*, jangan ko mengajok adik
 tu jangan kau mengejek adek itu

²**ajok** [ajo?], **mengajok** v ajuk,
 mengajuk; meniru: *DI*, *usah engkau*
mengajok gayenye engkau jangan
 meniru gayanya; *Sd*, *cube kou*
mengajok geraknye menari coba kau
 meniru gerakannya menari;

mengajok-ajok v mengajuk-ajuk:
Sd, *suke kelilah mengajok-ajok*
adeknye dia sangat suka meniru-niru
 adiknya

ajokan [ajokan] *As adv* memang:
ajokan *dio orangnyo* memang dialah
 orangnya

aju [aju] v aju: *DI*, *sudah ko aju ke*
surat permohonanmu apakah sudah
 engkau usulkan surat
 permohonanmu; *Lk*, ajukan *rencana*
anggaran biaya bulan nen berikan
 rencana anggaran biaya bulan ini;
mengajukan v mengajukan: *DI*,
siapa tang mengajukan surat
permohonan ni? siapa yang
 mengajukan surat permohonan ini?;
pengajuan *n* pengajuan

ajuk [aju?] v ajuk; menduga (tentang
 kedalaman laut dan sebagainya);
diajuk v diajuk;
mengajuk v mengajuk

akad [akad] *n* akad;
berakad v berakad

¹**akah** [akah] *As a* kosong; tidak
 memiliki; tak ada apa-apa; tak ada
 hasil

²**akah** [akah] *As a* senang (tentang cara
 tertawa yang terbahak-bahak)

akak [aka?] *n* kakak

akal [akal] *n* akal: *DI*, akalnye panjang
 dia sangat pintar; *Lk*, banyak kali pe
akalmu kamu banyak akal;
akal-akalan *n* akal-akalan: *Lk*,
akal-akalan engkou saja, te aci pe
 bagian pandai-pandai kau saja, tidak
 bisalah dibuat seperti ini;
barakal *As Bp* v berakal: *As*, *dah*
bosarpun ko tak barakal sudah
 besarpun engkau kurang pintar;
berakal *DI Lk Sd* v berakal: *DI*,
berakal *kekali budak nen* anak ini
 sangat pintar;

mangakali *As Bp* v mengakali;
mengakali *DI Lk Sd* v mengakali
akan [akan] *adv* akan;
seakan-akan *adv* seakan-akan
akang [akan] *DI Sd* n kakak perempuan
 (dipakai di kalangan bangsawan):
*DI, ambe dah ingatkan akang usah
 pergi ke taman* saya sudah
 mengingatkan kakak supaya jangan
 pergi ke taman
akar [akar] n akar: *Lk, tiada rotan akar
 pe jadilah pb* lebih baik sedikit
 daripada tiada;
akar-akaran n akar-akaran;
berakar v berakar;
mengakar v mengakar
akas [akas] *DI Lk Sd* a pandai; tangkas
akbar [akbaR] a besar
akekah [akekah] n akikah;
berakekah v berakikah;
mengakekahkan v mengakikahkan
akhir [akhIR] n akhir;
akhiran n akhiran;
berakhir v berakhir;
mengakhiri v mengakhiri;
terakhir v terakhir
akhirat [akhiRat] n akhirat
akhirul kalam [akhiRulkalam] n akhir
 kata
akhlak [akhlak] n akhlak;
berakhlak *DI Lk Sd* v berakhlak: *Sd,
 anak sulungnye berakhlak mulie*
 anak sulungnya berakhlak mulia;
barakhlak *As Bp* v berakhlak
akibat [akibat] n akibat: *Lk, ngeri
 memikerkkan akibat petarungan tadi*
 takutlah memikirkan akibat
 perkelahian itu;
berakibat v berakibat: *Lk, amba
 rasa te berakibat buroklah kejadian*
ni aku rasa kejadian ini tidak akan
 berakibat buruk;
mengakibatkan v mengakibatkan

akidah [akidah] n akidah;
berakidah v berakidah
akik [aki?] n batu akik
akil balig [akilbalig] a akil balig: *Lk,
 sudah akil balig si ulong tu si sulung*
 sudah dewasa
akoi [akoy] *DI Sd* n panggilan kepada
 saudara perempuan yang paling tua
akor [akoR] a akur: *DI, begianlah nang
 mendai akor sesamenye* itu adalah
 hal yang baik akur antara satu
 dengan yang lain;
keakoran v keakuran;
mengakorkan v mengakurkan
akrab [akRab] a akrab: *DI, kite tiada
 boleh bekawan akrab dengan anak*
te sekolah kita tidak boleh berteman
 dekat dengan anak-anak yang tidak
 bersekolah;
keakraban n keakraban;
mengakrabkan v mengakrabkan
aksara [aksaRa] n huruf
aksi [aksi] n aksi;
beraksi v beraksi: *DI, macam mane
 nak beraksi kakipun dah tak*
sangop berjalan bagaimana akan
 beraksi kaki sudah tidak kuat
 berjalan
aku [aku] *pron* aku;
beraku v beraku;
mangaku *As Bp* v mengaku;
mangakui *As Bp* v mengakui;
mengaku *DI Lk Sd* v mengaku;
mengakui *DI Lk Sd* v mengakui;
pangakuan *As Bp* n pengakuan;
pengakuan *DI Lk Sd* n pengakuan
akuan [akuwan] n 1 makhluk gaib atau
 keilmuan gaib yang menjadi
 sandaran: 2 perewangan
ala [ala] *As n* 1 pernyataan menghiba:
kau bantu aku, ala kau bantu aku,
ala; 2 p ala: ala, sebegitulah yang

bisa kau bantu ala, sebegitulah yang bisa engkau bantu;

ala kadar *a* sekadar; seadanya; menurut kemampuan: *Dl, iye menghidangkan makanan ala kadarnya saje* dia menghidangkan makanan seadanya saja

¹**alah** [alah] *a* alah: *Dl, alah bise* karena biase sebab bisa karena kebiasaan;

alah *v* mengalah;

alakan *n* alahan;

beralah *Dl Lk Sd v* beralah;

mangalah *As Bp v* mengalah;

mangalahi *As Bp v* mengalahi;

mangalahkan *As Bp v*

mengalahkan;

mengalah *Dl Lk Sd v* mengalah;

mengalahi *Dl Lk Sd v* mengalahi;

mengalahkan *v* mengalahkan

²**alah** [alah] *As Bp Lk cak p* alah (kata seru yang menyatakan rasa heran, kasihan, kekecewaan atau kagum): *Lk, alah, kenapa pulak kau buang buluh yang dibelakang rumah tu* alah, mengapa engkau buang bambu dibelakan rumah itu;

alah jang alah jang: *ala jang, kita bantulah karejanya, kesian pulak dia* alajang, kita bantulah pekerjaannya, kasihan dia

alah mak alah mak; ungkapan

kekesalan: *Lk, alah mak, kenapa kau kincah-kincah air tebat ini,*

tengoklah bematian ikannya aduh, mengapa engkau obok-obok air itu, lihatlah ikannya banyak yang mati;

alah mak jang alah mak jang: *As, alah mak jang, itu sajopun tak bisa kau karojakan* alahmak jang itu saja tidak bisa kau kerjakan: *Lk, alah mak jang, kok begianlah pulak* alah mak jang, kok begini pula jadinya

alahai [alahay] *Dl p* aduhai: *alahai, elok nian nak dare wak ulung* aduhai, sangat cantik anak gadis wak ulung

alak-alak [ala'ala'] *Dl Lk n* remaja yang berusia antara 10—15 tahun

alam [alam] *n* alam;

beralam *v* beralam

alamat [alamat] *n* 1 alamat; 2 pertanda:

Dl, kalau sudah begian alamatlah baginye jika sudah seperti itu pertanda buruk yang akan dialaminya; 2 alamat rumah: *As, di mano alamatmu jang?* di mana alamatmu?; *Sd, di mane alamat rumah atok engkau tu* dimanakah alamat rumah kakekmu?;

baralamat *As Bp v* 1 beralamat; 2 *n* pertanda: *Bp, cubo keleh tanggal barapo di almanak tu, tanggal 13 nyo, usah lalu, beralamat burok* coba lihat di kalender, sekarang tanggal 13, jangan pergi, pertanda buruk;

beralamat *Dl Lk Sd v* 1 beralamat; 2 *n* pertanda; *Lk, konon, gerhana matahari beralamat burok* dulu gerhana matahari pertanda buruk; **mangalamatkan** *As Bp v* mengalamatkan; **mengalamatkan** *Dl Lk Sd v* mengalamatkan

alang kepalang [alaykəpalay] *Dl Sd a* alang kepalang; tidak tanggung; bukan main: *Dl, gatalnya alang kepalang genitnya* bukan main

¹**alang** [alay] *As v* halang

²**alang** [alay] *n* panggilan untuk anak ketiga: *Lk, maya kabar alang ?* apa kabar alang?; *Sd, mendai kukeleh tabiat si alang si alang* itu memiliki sifat yang baik

³**alang** [alang] *Bp n* lalang

¹**alang-alang** [alajalan] *As Lk a*
tanggung; kepalang tanggung serba
tanggung: *Lk, alang-alang kali pe ko*
buatnya tanggung sekali kau
membuatnya

²**alang-alang** [alajalan] *DI Lk Sd n*
lalang: *Sd, pencuri tenan berondok*
di tengah alang-alang pencuri tadi
bersembunyi di tengah lalang

alangkah [alajkah] *adv alangkah: Lk,*
alangkah eloknya rupa si uteh
alangkah cantiknya wajah anak yang
keempat

alap-alap [alapalap] *As n* pencuri

alas [alas] *n* alas;

beralas *v* beralas: *Lk, usah tidor*
beralas tikar karang saket kou
jangan tidur beralas tikar nanti kau
sakit;

beralaskan *v* beralaskan: *DI, tak*
payahlah kite ni duduk saje
beralaske daun kelamber nen tidak
masalah buat kita duduk
menggunakan daun kelapa ini saja;
mengalas *v* mengalas;
mengalasi *v* mengalasi

alat [alat] *n* alat;

beralat *v* beralat;

peralatan *n* peralatan

alau [alaw] *DI Lk Sd v* halau: *DI, alau*
ke dulu anak ayam nu dari laman
kite ne usirkan dulu anak ayam dari
halaman kita ini; *Lk, alau kucing*
nang masuk ke rumah tu usir kucing
yang masuk ke dalam rumah itu;
menghalau *v* menghalau: *DI, ambe*
keleh budak-budak menghalau
burong di sawah aku lihat anak-anak
sedang menghalau burung di sawah

¹**aleh** [aləh] *DI p* seandainya

²**aleh** [aleh] *v* alih: *Lk, alihkan*
pandangannya tu kemari alihkan
pandangannya itu kemari;

beralih *v* beralih

algojo [algojo] *n* algojo

alhasil [alhasil] *As p* kata penghubung
antarkalimat untuk menandai
kesimpulan; hasilnya: *alhasil,*
manapun tak jadi alhasil, yang
manapun tidak jadi

ali [ali], **mengali** *DI Lk v* ali, mengali
(menampakkan diri untuk menarik
perhatian): *DI, sambil lewat die*
mengali di muke rumahnya dia
mencari-cari perhatian sambil
melewati rumahnya

alia [aliya] *n* halia

ali-ali [aliali] *Lk n* sejenis akar rumput
untuk obat malaria

¹**alif** [alip] *n* jenis permainan anak-
anak;

alif bataliun permainan anak-anak
dengan penanda adalah tumpukan
batu bata sebanyak 6 atau 7 buah;
alif berondok bermain dengan
bersembunyi;

alif cendong permainan anak-anak
dengan bersembunyi dan
menjadikan satu patokan untuk pos
penanda;

alif jongkok permainan anak-anak
dengan berjongkok jika dikejar
penjaga

²**alif** [alif] *n* alif; abjad pertama aksara
Arab

alih-alih [alihalih] *p* alih-alih; tiba-tiba;
tidak diduga: *As, yang ku dongar*
sudah porgi ko ke laot, alih-alih
muncolnyo aku dengar kau sudah
pergi ke laut, tiba-tiba kau datang;
DI, alih-alihnye iye tak jadi
bekunjung tidak disangka dia tidak
jadi datang; *Lk, dah ku siapkan*
bubur pedas untuknya, alih-alihnya
te jadi ia datang sudah ku siapkan

bubur pedas untuknya, tiba-tiba tak jadi dia datang

alim [alIm] *a* 1 alim; 2 saleh

alim bubu [alim bubu] *As n* alimbubu (tentang pusaran angin)

¹**alin** [alin] *Bp Dl Lk Sd v* alin; aduk: *Bp, engkau alin sebentar adonan kue tu kau aduklah dahulu adonan kue itu;*
mengalin *v* mengaduk

²**alin** [alin] *Dl v* alin (memijit dan sebagainya);
mengalin *v* mengalin: *pandai ncek mengalin badan ambe ibu pandai mengurut tubuh saya*

¹**aling** [alin], **mengaling** *Dl Lk v* mencuri pandang secara berulang ulang: *Dl, iye mengalingkan matanye ke wajah tuan putri dia mencuri pandang ke wajah tuan putri berkali-kali; Lk, di alingkannya lagi sekali mukanya pada amba dilihatnya saya berulang-ulang;*

²**aling** [alin], **mengalingi** *v* melindungi; menutupi

alip-alip [alip-alip] *n* juz amma

¹**alir** [aliR] *Lk n* sejenis pancing dengan umpan hidup untuk menangkap buaya

²**alir** [aliIR] *v* alir; mengalir;
aliran *n* aliran;
mengaliri *v* mengalir;
mengalirkan *v* mengalirkan

³**alir** [alir] *a* alir (tentang permukaan yang licin)

alis [alis] *n* alis mata: *Dl, amboi, alisnye bak semut beriring ki amboy alis matanya seperti semut beriring*

alit [alit] *Dl Lk Sd n* alit (tepi anyaman);

mengalit *v* mengalit

alkisah [alkisah] *n* tersebutlah

almanak [almana?] *n* almanak: *Dl, cube keleh tanggal berape di almanak tu coba lihat dikalender itu tanggal barapa sekarang*

almarhom [almaRhom] *n* almarhum

almari [almaRi] *n* lemari

alo [alo] *As v* halau: *alokan ayam itu, saban pagi ado ajo yang dipocahkannya* halaukan ayam itu, setiap pagi ada saja yang dipecahkannya;
mangalo *v* menghalau;
pangalo *v* penghalau

aloban [aloban] *As n* pohon kayu yang hidup di pinggir sungai

aloh [aloh] *Bp v* usir: *aloh ayam tu dari rumah ka usir ayam itu dari rumah ini*
mengaloh *v* mengusir

alok [alo?] *Lk n* panggilan; tutur

alpa [alpa] *a* lalai; lupa

alu [alu] *n* alu

alu-alu [alualu] *Lk n* alo-alu; nama ikan laut yang berbentuk bulat bersisik

aluan [aluwan] *n* haluan;

berhaluan *v* beralun

alun [alun] *n* alun;

baralun *As Bp v* beralun: *As, mabuk aku ditokan laut nan baralun aku mabuk karena ombak laut;*

beralun *Dl Lk Sd v* beralun: *Lk, beralun sampan kecek tu di laot beralun sampan kecil itu di laut;*
mangalun *As Bp v* mengalun ;
mengalun *Dl Lk Sd v* mengalun: *terdengar mengalun merdu suare nak dare ni terdengar mengalun merdu suara gadis ini*

alur [aluR] *n* alur;

beralur *v* beralur: *Lk, beralur tanah ni tanah ini berlekuk memanjang*

aluran [aluRan] *DI Lk Sd* *n* panggilan:
DI, *maye je aluran ambe tang abah*
nen apa panggilan yang sesuai
kepada abang ini; *Lk*, *maye aluran*
amba tang dia yo? apakah panggilan
saya kepada dianya?

ama [ama] *n* hama: *Lk*, *gagal panen*
kita ni sebab hama wereng gagal
panen kita karena terkena hama
wereng;

berhama *v* berhama

amah [amah] *DI n* amah (pembantu
rumah tangga)

amak [ama?] *Bp n* ibu

amal [amal] *n* amal;

amalan *n* amalan;

baramal *As Bp v* beramal;

beramal *DI Lk Sd v* beramal;

mangamalkan *As Bp v*

mengamalkan;

mengamalkan *DI Lk Sd v*

mengamalkan

aman [aman] *a* aman;

kamanan *As Bp n* keamanan;

keamanan *DI Lk Sd n* keamanan;

mangamankan *As Bp v*

mengamankan;

mengamankan *DI Lk Sd v*

mengamankan

amanah [amanah] *n* amanah;

baramanah *As Bp v* beramanah;

beramanah *DI Lk Sd v* beramanah;

mangamanahkan *As Bp v*

mengamanahkan;

mengamanahkan *DI Lk Sd v*

mengamanahkan

amanat [amanat] *n* amanat;

beramanat *v* beramanat;

mengamanatkan *v* mengamanatkan

amar [amaR] *n* amar;

mengamarkan *v* mengamarkan;

amarah [amaRah] *a* marah

amat [amat] *a* sangat

amba [amba] *Lk pron* saya: amba
endak pergi ke Jakarta esok saya
akan pergi ke Jakarta besok

¹**ambai** [ambay] *DI Sd n* ambai; jaring
ikan: *Sd*, *dimane engkau meletakkan*
ambai *otok nang rusak tu?* dimana
engkau meletakkan alat menangkap
ikan kakek yang sudah rusak itu?;
ambaian *n* ambaian: *DI*, *kemane*
engkau letak ambaian kite tadi?
dimana engkau letakkan hasil
tangkap ikan kita tadi?;
mengambai *v* mengambai: *Sd*,
mengambai *kite yo pakcek!* ayo, kita
menangkap ikan, pakcik!

²**ambai** [ambay], **mengambai-ambai** *v*
mengambai-ambai; memercik-
mercikkan

ambaikan *v* ambaikan; percikkan

ambal [ambal] *n* ambal; permadani: *Lk*,
ambal *dari Persia sangat tersohor*
keindahannya permadani dari Persia
sangat termashur keindahannya

ambalan [ambalan] *Lk n* prosesi;
upacara

¹**ambang** [ambay] *n* dekat: *DI*, *cube kau*
keleh terompah andung di ambang
pintu nun coba lihat selop nenek di
dekat pintu itu

²**ambang** [ambay] *n* ambang (tentang
balok di antara dua tiang);

mengambang *v* mengambang

ambar [ambaR] *a* 1 hambar; tidak
berasa (ada rasa) kurang garam: *Lk*,
ambar *rasa gulai nen tak berasa*
gulai ini: 2 ki kurang bergairah: Sd,
karena patah hatinya, ambar dia
menengok laki-laki ia tidak
bergairah melihat laki-laki karena
sudah patah hatinya

ambat [ambat], **ambatan** *Lk n* jaring
ikan

¹**ambe** [ambə] *DI* pron saya; aku: *hajib ambe nen dibuat anak kemun aku susah dibuat kemenakanku*

²**ambe** [ambe] *As Bp* v lambai;
mangambe *As Bp* v mengambai
melambe *As Bp* v melambai;
melambe-lambe *As Bp* v melambai-lambai

ambek [ambeʔ] v 1 ambil: *Lk, ambek dulu sampinku tu tolong ambilkan kain sarung itu; 2 ki ambek pakan DI* v mengambil hati;
ambekan v ambilkan: *DI, ambekkan pinggan di dalam lemari tu ambil piring di dalam lemari itu; basiambekan As Bp* v saling mengambilkan;
mangambek *As Bp* v mengambil;
mengambek v mengambil: *DI, te mendai mengambek ajang orang tidak baik mengambil milik orang lain; terambek* v terambil: *DI, alah mak, terambeknye pule kaen andong nang burok. alah mak, terambil olehnya kain nenek yang sudah buruk*

¹**amben** [amben] *n* balai-balai; tempat tidur: *Lk, amba tak suka tidur di atas amben* saya tidak suka tidur di rusbang

²**amben** [amben] *As n* ambin (tentang tali)

ambeng [amben] *Lk n* kambing

ambas [ambas] v cak amblas; terperosok

amboi [amboi] *p* amboi; wah: *DI, amboi, elok bene ku keleh mukanye wah, aku lihat wajahnya sangat cantik; Lk, amboi, lenggoknya macam penari betol amboi, lenggoknya seperti penari terkenal*

ambon [ambon] *n* pisang ambon

ambong [ambon] v melempar ke atas

ambor [amboR] *DI n* alat pancing tanpa joran

¹**ambor** [amboR] v hambur, tumpah; *Sd, usah diamborke aer dalam gelas jangan ditumpahkan air dalam gelas itu;*

barambor *As Bp* v berhambur: *As, oi mak jang barambor sampah di balakang oi mak jang berhambur sampah di belakang;*

berambor *DI Lk Sd* v berhambur: *Sd, keleh e! beraboran beras lihat! berhamburan beras*

²**ambor** [amboR] *DI Lk Sd n* cendera mata: *DI, yang mulie raje muda menempa ambor dari emas dan perak yang mulia raja muda menempa cenderamata yang terbuat dari emas dan perak*

ambrok [ambRoʔ] v ambruk; roboh

ambrol [ambRol] v cak ambrol

ambul [ambul] v ambul; pental;
mengambul v mengambul

¹**ambung** [ambuj] v ambung, mengambung;
mengambung-ambungkan *DI Lk Sd* v mengambung-ambungkan;
terambung-ambung *DI Lk Sd* v terambung-ambung;
tarambung-ambung *As Bp* v terambung-ambung

²**ambung** [ambuj] *n* ambung; keranjang atau karung untuk menggendong barang-barang;
mengambung v mengambung; menggendong dengan ambung

ambur [ambuR] v hambur; berhamburan;
mangamburkan v menghamburkan

ambus [ambus] v pergi (menyuruh dengan kasar): *Lk, ambus engkau dari sini sebal aku ngelih*

amin [amin] *p* amin;

mengaminkan *v* mengaminkan

amis [amis] *a* amis

¹**ampai** [ampay] *n* ubur-ubur

²**ampai** [ampay] *DI Lk Sd a* ampai;
ramping; *DI*, pinggang nak dare
tenan sungguh ampai betol
pinggang anak perempuan itu sangat
ramping

³**ampai** [ampay] *DI Lk Sd v* ampai;
gantung, menggantung; *DI*, tolong
ko ampaikan kainku nen tolong
engkau gantungkan kainku itu;
ampaian *n* ampaian; gantungan; *Sd*,
dah rusak pule ampaian nen sudah
rusak pula jemuran ini;
mengampaikan *v* mengampaikan:
Lk, lepas basuh, encek
mengampaikan kain basuhannya
selesai mencuci ibu
menggantungkan pakaiannya; *DI*,
ambe keleh ende mengampaikan
sarung di belakang pintu aku
melihat ibu menggantungkan sarung
di belakang pintu;
terampai *v* terampai

¹**ampal** [ampal], **tampal** *As v*
terlantar

²**ampal** [ampal] *As v* lantur, melantur

³**ampal** [ampal], **mangampal** *As a*
tidak membawa hasil; tangan hampa

ampan [ampan] *DI v* terpental karena
mengenai sesuatu

ampas [ampas] *n* ampas; *DI*, iyelah
kate orang, habis manis ampas
dibuang ki habis manis ampas
dibuang; *Lk*, tolong andong kou tu
nak buang ampas kelambir, susah
dia nak bangket tolong nenekmu
membuang ampas kelapa, aku lihat
susah dia untuk bangun

ampat [ampat] *As num* empat

ampedal [ampedal] *n* empedal

ampin [ampin] *v* 1 berpihak; membela;
2 memanjakan

ampir [ampIR] *adv* hampir; *As*, sudah
ampir dokat rumahnya sudah
hampir dekat rumahnya; *DI*, kemane
perginye abah ko tu dah ampir
petang kemana ayah pergi sudah
hampir petang; *Lk*, ayam nang mati
te ampir sepuluh ekor ayam yang
mati tadi hampir sepuluh ekor;
manghampiri *As Bp v*
menghampiri;
menghampiri *DI Lk Sd v*
menghampiri

¹**ampis** [ampis] *As* pembatas kiri kanan
jalan agar hewan berjalan lurus dan
masuk ke dalam jebakan yang
dipasang di ujung jalan

²**ampis** [ampis] *Lk n* ampis; saring;
diapis *v* disaring;
mengampis *v* mengampis

ampo [ampo] *As n* antah

ampol [ampol] *Lk v* memperluas

ampolam [ampolam] *As n* buah
mangga bentuknya kecil

ampolas [ampolas] *n* 1 ampelas; 2
pohon berdaun kasap yang berguna
untuk menghaluskan kayu atau besi

¹**ampu** [ampu] *DI Sd n* lilin

²**ampu** [ampu], **mangampu** *As Bp v*
mengampu;

mangampu *As Bp v* mengampu;

mangampukan *As Bp v*

mengampukan;

mengampu *DI Lk Sd v* mengampu;

mengampukan *DI Lk Sd v*

mengampukan;

pangampu *As Bp n* pengampu;

pengampu *DI Lk Sd n* pengampu

ampuh [ampUh] *a* ampuh

ampun . ancuk

ampun [ampUn] *v* ampun: *Bp*, ampun *umak, awak tak degil lagi* maaf mak, saya tidak nakal lagi;
ampunan *n* ampunan;
diampun *v* diampun: *DI*, sembah patik harap diampun, sembah saya mohon dimaafkan;
mangampuni *As Bp v* mengampuni;
mengampuni *DI Lk Sd v* mengampuni;
pengampunan *DI Lk Sd n* pengampunan
amput [amput] *As v* amput
amrah [amRah] *DI Lk Sd n* kedondong
amril [amRil] *As n* amril; kertas ampelas
amsal [amsal] *DI Lk Sd n* amsal; misal
amuk [amU⁷] *n* amuk;
mangamuk *As Bp v* mengamuk: *As*, *apo asik mangamuk kau?* mengapa engkau suka marah?;
mengamuk *DI Lk Sd v* mengamuk: *Lk*, *usah pe kau acan dia, karang mengamuk azab kita nen* jangan kau ganggu, nanti dia marah susah kita
anak [ana⁷] *n* anak;
anak baju *n* baju bagian dalam;
anak bulan *As a* marah; *n* emosi pada saat tertentu;
anak dare *DI Sd n* anak dara;
anak dayung *DI Sd n* anak-anak yang pekerjaannya menyoraki rusa supaya masuk dalam jaring;
anak haram jadah *Bp DI Sd* anak dari bukan dari pernikahan yang sah;
anak mas *ki n* anak kesayangan;
anak mata *DI Sd n* biji mata;
anak-anakan *n* anak-anakan;
baranak *As Bp v* beranak;
baranak mato *As ki* pilih kasih;
beranak *DI Lk Sd v* beranak
anakanda [anakanda] *n* ananda
anakoda [anakhoda] *n* nakhoda

anasir [anasiR] *n* anasir
anca [anca] *n* anca; 1 rintangan; 2 kerugian
anca-anca [ancaanca] *Sd v* menakut-nakuti
ancai [ancay] *DI Lk Sd a* perbuatan orang yang menjadi buah fikiran bagi orang lain: *DI*, *ancailah kite, kok begian tingkahnnye* kita akan susah kalau kelakuannya seperti itu
¹**ancak** [anca⁷] *DI Lk Sd n* 1 bagian; 2 patok; batas kepemilikan tanah; *Lk*, ancak ku mana? mana bagianku?; 3 jarak;
diancak *v* 1 dibagi; 2 dipatok;
memancak *v* 1 membagi; 2 mematok
²**ancak** [anca⁷] *n* 1ancang-ancang; kuda-kuda sebelum memulai perkelahian; 2 para-para
³**ancak** [anca⁷] *DI n* altar dalam acara persembahan
⁴**ancak** [anca⁷] *n* talam dari anyaman bambu
ancam [ancam] *v* ancam;
ancaman *n* ancaman;
diancam *v* diancam;
mangancam *As Bp v* mengancam;
mengancam *DI Lk Sd v* mengancam;
tarancam *As Bp v* terancam;
terancam *DI Lk Sd v* terancam: *DI*, terancam hidup ambe kalau begian kalau begini hidupku akan terancam
ancang-ancang [ancanyancang] *n* anchang-ancang
ancap [ancap] , merancang *n* rancap
ancar-ancar [ancaRancaR] *n* ancar-ancar; perkiraan;
mengacar-ancar *v* mengancar-ancar
ancuk [ancu⁷] *Bp DI Lk Sd n* setubuh;

mengancuk *v* bersetubuh
ancut [ancut], **barancut** *As v*
 bersetubuh
andai [anday] *n* andai;
andaikan *v* andaikan;
berandai-andai *v* berandai-andai;
mengandaikan *v* mengandaikan;
pengandaian *n* pengandaian;
seandainya *p* seandainya
andak [andaʔ] *n* panggilan untuk anak
 kelima: *As, kamananyo andak kau tu
 nak pergi? kemana andakmu itu
 akan pergi?; Bp, kau panggillah
 dulu andak kau tu kau panggilah
 dulu andakmu; Dl, kurus sekali
 ambe kelih andak nin kinin baru
 baik sakit ku agak saya lihat andak
 sangat kurus, mungkin baru sembuh
 dari sakitnya*
andal [andal] *a* andal; hebat: *Dl, andal
 kali die nen jinye orang seberang
 kata orang kampung seberang dia
 sangat hebat;
 andalan n* andalan;
mangandalkan *As Bp v*
 mengandalkan;
mengandalkan *Dl Lk Sd v*
 mengandalkan
andam [andam] *n* andam; anak rambut
 di dahi: *Dl, kala je andamnya
 pengantin kite nin karang tinggi
 malam waktu yang cocok untuk
 memotong andam pengantin adalah
 tengah malam;
 andaman n* andaman;
barandam *As Bp v* berandam;
berandam *Dl Lk Sd v* berandam;
mangandam *As Bp v* mengandam;
mengandam *Dl Lk Sd v*
 mengandam;
pangandam *As Bp n* pangandam;
pengandam *Dl Lk Sd n* pengandam

andang [andanj] *n* andang (obor dari
 daun nyiur yang kering)
¹**andar** [andaR] *Dl Lk Sd a* agak curam
 (tentang atap, jalan, dan sebagainya)
²**andar** [andaR], **mangandar-**
mangandari *As* menambah-
 nambahi; berbuat sesuatu diluar
 kelaziman; tingkah dibuat-buat
anderik [andəRɪʔ] *Dl Lk Sd n* anderik
 (lubang perangkap binatang)
andil [andil] *n* andil; bagian: *Bp, ko
 indak dapat andil di sika kau tidak
 dapat bagian di situ: Dl, tiade engko
 dapat andil engkau tidak mendapat
 bagian; Lk, tiadakah engko dapat
 andil? tidakkah engkau dapat
 bagian?*
¹**andong** [andonj] *n* andung; nenek: *Dl,
 keleh die tu menggelai tang
 andongnye! lihatlah, dia bersandar
 pada neneknya!*
²**andong** [andonj], **mangandong** *As v 1*
 menangis meratap; ² menyanyikan
 lagu sinandong
anduh [anduh], **menganduh** *v* anduh
 (mengikat agar tidak roboh);
anduhan *n* anduhan;
menganduhkan *v* menganduhkan;
penganduh *n* penganduh;
teranduh *v* teranduh
ane-ane [aneane] *n* serangga putih
 sebangsa semut suka makan kayu;
 rayap; laron
angah [ajah] *n* tengah; anak urutan
 kedua
angan [ayan] *n* angan;
barangan *As Bp v* berangan;
barangan-angan *As Bp v* berangan-
 angan;
berangan *Dl Lk Sd v* berangan;
berangan-angan *Dl Lk Sd v*
 berangan-angan;
mangangan *As Bp v* mengangan;

mangangan-an-angan *As Bp v*
 mangangan-an-angan;
 mangangankan *As Bp v*
 mangangankan;
 mangangan *DI Lk Sd v* mangangan;
 mangangan-an-angan *DI Lk Sd v*
 mangangan-an-angan
 angao [anyaow] *adv* tidak jelas (tentang
 fikiran)
 angat [ayai] *a* 1 hangat; 2 gerah; 3
 panas: *DI, angat kekeleli hari nin hari*
 ini udara terasa panas;
 khangatan *As Bp v* khangatan;
 khangatan *DI Lk Sd v* khangatan;
 manganganatkan *As Bp v*
 manganganatkan;
 manganganatkan *DI Lk Sd v*
 menghangatkan
 angak [aye] *a* iri;
 mengangaki *v* membuat iri hati
 angah [ayah] *n* urutan anak keenam
 angap [ayap] *v* anggap;
 angapan *n* anggap;
 barangan *As Bp v* berangan-angan;
 dianggap *v* dianggap;
 mangangan *As Bp v* mangangan-
 mengangap *DI Lk Sd v*
 anggap [ayap] *DI Lk v* bergantian;
 anggap *n* ajakan untuk minum
 dan sebagainya;
 berangan-angan *v* bergantian
 (menari, mempersilakan minum, dan
 sebagainya);
 anggar [aygar] *n* permainan anggar
 anggar *benar si ulung anak sultan*
tu si sulung anak sultan itu sangat
 pamer;
 dianggar *n* dianggar-kan;
 dipamerkan
 menganggar *v* menganggar-kan;
 memamerkan; *Sd, te mendai tabiat*

anđko . anđkara

angkasa [anjasa] *n* angkasa;
mengangkasa *v* mengangkasa
angkase [anjasa] *DI Sd n* angkasa;
mengangkase *v* mengangkasa
angkat [anjat] *v* angkat: *DI*, angkat
kelamber nen! angkat kelapa ini!;
mangangkat *As Bp v* mengangkat;
mengangkat *DI Lk Sd v*
 mengangkat;
tarangkat *As Bp v* tarangkat: *Bp*,
ala mak jang borat ne tak
tarangkatkulah! aduh, berat sekali
tidak akan tarangkatku ini!
terangkat *DI Lk Sd v* tarangkat
angkin [anjkin] *n* angin; stagen
angkip [anjkip] *As a* sekarat; melarat:
sudah setahun lobih sakitnyo
batambah angkip dianyo dia sudah
setahun lebih sakit, bertambah
sekarat keadaannya
angkong [anjkon] *ark As n* angkong;
 kereta beroda dua yang dihela orang
angkot-angkot [anjkotanjkot] *n* sejenis
 lebah
angku [anjku] *n* angku (panggilan orang
 terhormat)
angkuh [anjkuh] *a* angkuh;
 keangkuhan *a* keangkuhan
angkup [anjkup] *Lk n* angkup; pucuk
 pepohonan
¹**angkut** [anjUt] *v* angkut;
diangkut *v* diangkut;
mangangkut *As Bp v* mengangkut;
mengangkut *DI Lk Sd v*
 mengangkut: *DI*, *ambe keleh die te*
ikot mengangkut kayu nen aku lihat
dia tidak ikut mengangkut kayu ini;
pangangkutan *As Bp v*
 pengangkutan;
pengangkutan *v* pengangkutan: *DI*,
mengape nak lalu jue pengangkutan
nen, gusar ambe mengapa

pengangkutan ini belum pergi juga,
 risau jadinya;
tarangkut *As Bp v* tarangkut: *Bp*,
tak tobayang ku kayu nen bisa
tarangkutnya tidak terbayang olehku
kayu ini akan tarangkut olehnya;
terangkut *DI Lk Sd v* tarangkut: *Sd*,
cedak barang nang terangkutnye
tidak ada barang yang bisa
terangkutnya
²**angkut** [anjut] *As n* sejenis kumbang
 yang bersarang di tiang-tiang rumah
angleh [anjleh] *n* keahlian (spesialisasi);
 kepandaian
anglo [anjlo] *n* anglo; perapian
angop [anjop] *DI Lk Sd adv* tidak
 mendapat apa-apa
angsa [ajsa] *n* angsa
angsur [ajsoR] *v* angsur;
 angsuran *n* angsuran;
barangsur *As Bp v* barangsur;
berangsur *DI Lk Sd v* barangsur;
mangangsur *As Bp v* mangangsur;
mengangsur *DI Lk Sd v*
 mangangsur
angus [ajus] *v* hangus;
 mengangus *v* menghangus;
 menganguskan *v* menghanguskan
ani-ani [aniani] *n* ani-ani; alat
 memotong padi
aniaya [aniaya] *v* aniaya; *n* 1 aniaya:
Lk, kena aniaya sama penjahat dia
dia dianiaya oleh penjahat; 2
berbahaya (tentang perbuatan): Lk,
aniaya saja yang engkau kerjakan,
adakan pula engkau begolek di
tengah jalan engkau melakukan
perbuatan berbahaya, tidur di tengah
jalan;
menganiaya *v* menganiaya;
taraniaya *As Bp v* teraniaya: *Bp*,
alahmak, yang taraniayanyo

aniaye . antan

*hidupku nen alahmak tersiksa
hidupku ini*

aniaye [aniayə] *DI Lk Sd n* aniaya;
menganiaye *v* menganiaya;
teraniaye *v* teraniaya: *Lk, kesian
sekali pe budak ni, teraniaya sejak
emaknya tak ada kasihan anak ini
teraniaya sejak ibunya tak ada;*

anja [anja], **teranja** *DI Lk Sd n* 1
terbawa-bawa: *DI, kecil teranja,
kalo besar terbiase sedari kecil
sudah terbawa-bawa kalau besar
terbiasa; Lk, teranja kecil, kalo
besar terbiasa kecil terbawa-bawa,
kalau besar terbiasa;*
teranja-anja *a* manja: *Sd, kite juge
teranja-anja kepada orang tue kite
sendiri kita juga bermanja-manja
kepada orang tua kita*

anjai [anjay] *DI Lk Sd n* lantai yang
susunannya jarang biasa untuk
mengirik padi

anjak [anjaʔ] *v* 1 anjak, beranjak: *Sd, te
ndak ie beranjak dari tempatnye dia
tidak mau berpindah dari tempatnya;*
2 singkir: *DI, anjakkan gambar tu
dari tempatnye singkirkan gambar
itu dari tempatnya; 3 bergerak;*
*geser: DI, dari tenan belom juge iye
beranjak dari kedai kopi dia sudah
lama di kedai kopi tetapi belum
bergerak juga;*
baranjak *As Bp v* anjak, beranjak:
*Bp, baranjaklah ko ke sika
bergeserlah kau ke situ*

anjaj [anjaj], **nganjaj** *v* anjal:
melenting lalu kembali seperti
semula: *Lk, kulutah ke batu te ke
guli o nguhang nganjaj*
kulemparkan guli itu ke batu
memental balik gulinya

anjang [anjaj] *n* panggilan untuk anak
ke tujuh: *DI, pabile dik anjang nin*

*datang, te ndak ngabari ke kami
adik ini tidak pernah memberi kabar
pada kami kalau dia akan datang*

anjar [anjaR] *n* anjar; sauh kapal

anjing [anjij] *n* anjing

anjung [anjUŋ] *n* anjung;

ajungan *n* anjungan;

anjung-anjung *n* anjung-anjung;

beranjung *v* beranjung;

menganjung-anjung *v*

menganjung-anjung;

menganjungkan *v* menganjungkan

¹**anjur** [anjuR] *DI Lk Sd v* anjur;
menjorok ke depan: *DI, alah mak, te
tekeleh kau tu akar tang anjur,
tesandonglah pulak alah mak, tidak
terlihat olehmu akar yang menjorok
ke depan, tersandungah kakimu*

²**anjur** [anjuR] *DI Lk Sd* anjur,
beranjur *v* beranjur; gerak: *DI, oi,
usah berdiri saje di sinin,
beranjurlah pulak* hai, jangan
berdiri saja di sini, bergeraklah
mulai melangkah;
menganjur *v* menganjur; berjalan
mendahului;
menganjuri *v* menganjuri;
teranjur *v* telanjur

¹**antah** [antah] *DI Lk Sd adv* antah: *Sd,
antah cemane kabarnya ambepun
tak tau aku tidak tau bagaimana
kabarnya;*

antah berantah *n* antah berantah

²**antah** [antah] *n* antah; gabah yang
terdapat pada beras atau nasi

¹**antah-antah** [antahantah] *DI n*
generasi kelima, cucu dari cucu

²**antah-antah** [antahantah] *As p* ucapan
kecurigaan: *antah-antah dio yang
mancuri antah-antah dia yang
mencurinya*

antan [antan] *n* antan

antanak [antanaʔ] *As p* kata seru untuk menyatakan rasa sedih; enak; sesuatu yang menarik hati dan sebagainya

antap [antap] *Lk a* kompak

antar [antaR] *v* antar; bawa; kirim
antarkan *v* antarkan: *Lk, antarkan lampin nen ke akak!* antarkan kain ini ke kakak!;

mengantar *v* mengantar

antara [antaRa] *n* antara;

berantara *n* berantara

antaran [antaRan] *n* antaran;
 seserahan;

antare [antaRe] *v* antre;

antarean *n* antrean: *As, oi mak, antareannyo panjang nian oi mak, antriannya sangat panjang; mengantare v mengantre: Dl, letih ambe mengantare di kedai wak alang* lelah aku mengantri di kedai wak alang

anteh [antəh] *Lk v* pintal; berputar;
menganteh *v* memintal

anting-anting [antɿŋantɿŋ] *Lk n* kerabu

antok [antoʔ] *v* antuk: *Dl, kenape pule engkau antokkan kepalenye ke dinding nun* mengapa engkau benturkan kepalanya ke dinding itu; *Lk, diantukkannya pula bongkor tu ke lantai, karang cobellah!* dibenturkannya pula cangkir itu ke lantai, nanti sompellah!;

antokkan *v* antukkan;

barantok *As Bp v* antuk, berantuk;

berantok *Dl Lk Sd v* berantuk;

mangantukkan *As Bp v*

mengantukkan;

tarantuk *As Bp v* terantuk

antul [antul], **mangantul** *As v* antul,
 mengantul; melambung kembali (seperti bola); memantul; melenting

anugerah [anugeRaH] *n* anugerah;

beranugerah *v* beranugerah;

menganugraahkan *v*

menganugraahkan

anut [anut], **menganut** *v* anut,
 menganut

anyal [aŋal] *Dl Lk Sd v* 1 ayal; lambat;
 2 bimbang: *Dl, mengape ayal engkau nak lalu?* mengapa engkau bimbang untuk pergi?

anyale [aŋale] *As n* ucapan cemooh kepada seseorang; mengangeki;
 ejekan seolah-olah turut merasa iba

anyam [aŋam] *v* anyam;

anyam lipan jenis anyaman bersilang panjang, biasa terbuat dari pandan

anyaman *n* anyaman;

manganyam *As Bp v* manganyam;

menganyam *Dl Lk Sd v* menganyam

anyang [aŋaŋ] *n* anyang (tentang masakan tradisional): *Dl, tak puas ambe rase bebuka kalau tak ade anyang* saya rasa tidak lengkap jika berbuka puasa tidak dihidangkan anyang;

anyang pakis makanan khas melayu terbuat dari daun pakis dan kecambah yang diberi bumbu kelapa sangrai;

anyang raja sayuran dan daging tetelan dengan bambu;

anyang tarubok anyang dari kelapa kecil yang telah jatuh dari pohonnya

anyang-anyangan [anyaŋ-anyaŋan] *n* anyang-anyangan (tentang penyakit yang sering buang air kecil; kandung kemih)

anyao [aŋao] *Lk a* hambar

anyap [aŋap] *a* tawar: *Dl, te begaram agaknya gulai nen anyap saje* kurase gulai ini tidak diberi garam hambar rasanya

anyih [aŋih] *v* goyang;

anyir . apo

beranyih v bergoyang;
menganyih v bergoyang;
teranyih v tergoyang

anyir [aɲlɾ] a anyir

aok [aoʔ] p ia: *Dl, mendai bene anak
mpuan tu aok lah?* anak perempuan
itu sangat cantik, ya?

apa [apa] Lk pron apa;
dipengapakan ark v dipengapakan;
dibagaimanakan

apak [apaʔ] a apak; bau: *Dl, roti nang
apak tenan juge nang
dihidangkannya* dia menghidangkan
roti yang telah bau

apal [apa] v hafal: *Lk, sudah apal ie
menari tanjung katung* dia sudah
hafal menari tanjung katung
apalan n hafalan;
mengapal v menghafal: *Dl, oi,
sudah letih ambe mengapal kalimat
nen oi, aku sudah lelah menghafal
kalimat ini*

apam [apam] n apam; kue yang terbuat
dari tepung beras, gula, santan, dan
tapai singkong kemudian
difermentasikan selama semalam
setelah itu dikukus;
apam balek martabak
apam bucu As kelamin anak
perempuan yang masih kecil
dikarenakan menyebut nama alat
kelamin dianggap tabu

apek [apeʔ] As n apek (panggilan untuk
laki tua keturunan cina)

apes [apes] As a apes; sial

api [api] n api;

berapi v berapi;

perapian n perapian

api-api [apiapi] *Dl Lk n* api-api
(benalu)

apik lempang [apiʔləmpaŋ] As Lk n
wakil tekong; ajudan nahkoda

apis [apis] Lk n pagar;

berapis v berpagar;
diapis v dipagar;
mengapis v memagar

apit [apit] v apit; kepit; jepit: *Dl,
jangan kau lengah, karang
bungkusan yang kau apit iyen loboh
jangan kau lengah, nanti bungkusan
yang kau kepit itu jatuh;
barapit As Bp v berapit:
berapit *Dl Lk Sd* v berapit;
mangapit As Bp v mengapit;
menjepit
mengapit *Dl Lk Sd* v mengapit ;
menjepit;
tarapit As Bp v terapit; terjepit
terapit *Dl Lk Sd* v terapit; terjepit:
*Dl, terapit pule kain atok di pagar,
karang rusoh die* terjepit pula kain
atok di pagar, nanti marahlah dia*

apo [apo] As pron apa: *apo kabar
kinin, ince?* apa kabar tuan
sekarang?;

apo mimpi ki kata tanya untuk
menanyakan kedatangan seseorang
yang sudah lama tidak pernah
berkunjung: *apo mimpi, suboh dah
barangkat ke laut dio* ada apa
gerakan, dia sudah berangkat ke
laut pagi subuh;

apobilo pron apabila; jika; kalau;
apo dikato pron pernyataan
ungkapan patah semangat; pasrah;
apalagi mau dikata;

apo gayo pron kata tanya untuk
menanyakan apa yang dibuat;
bagaimana cara membuatnya;
apo jadi pron kata tanya untuk
menanyakan hasil yang diperoleh;
kata tanya berbentuk apa setelah
selesai pekerjaan;

apokah pron apakah; kata tanya
untuk menanyakan benda-benda
bukan manusia; kata tanya untuk
menanyakan nama (sifat; jenis; dan

sebagainya), kata tanya untuk menyatakan pilihan dan menegaskan informasi yang ingin diketahui; **apo** *kalo pron* apakala; kata tanya untuk menanyakan waktu; apabila; **apo lagi pron** apalagi; lebih-lebih (lagi); pernyataan menyuruh; pernyataan memberikan kesempatan kepada seseorang; **apolah pron** pernyataan sebagai ungkapan merasa tidak punya; merendah diri; tidak mampu: apolah nak dikato sudah, begini nasibnyo apa mau dikata, sudah begini nasibnya; **dipengapokan v** dipengapakan; **mangapo pron** mengapa; **mangapoi v** mengapai; **mangapokan v** mengapakan

apos [apos] v hapus; **mangapos As Bp v** menghapus; **mengapos Dl Lk Sd v** menghapus; **tarapos As Bp v** terhapus; **terapos Dl Lk Sd v** terhapus

apung [apung], apung-apung n apung; **barapung-apung As Bp v** berapung-apung; *As, sampan kau ku tengok barapung-apung di sunge tu aku melihat sampanmu berapung-apung di sungai itu;* **berapungan Dl Lk Sd v** berapungan; *Lk, berapungan semua ikan di empang berapungan ikan di kolam;* **berapung-apung Dl Lk Sd v** berapung-apung; **mangapung As Bp v** mengapung; **mengapung Dl Lk Sd v** mengapung; **tarapung As Bp v** terapung; **tarapung-apung As Bp v** terapung-apung; **terapung Dl Lk Sd v** terapung; **terapung-apung Dl Lk Sd v** terapung-apung

ara [aRa] n pohon ara

arah [aRah] n arah; (tentang tujuan; arah mata angin)

arah-arahan [aRahaRahan] a mirip; serupa; hampir sama dengan; **mengarah-arahi v** menyerupai; hampir menyamai

arak [aRaʔ], berarak v arak, berarak; **arakan v** arakan; **arak-arakan n** arak-arakan; **berarakan v** berarakan; **berarak-arakan v** berarak-arakan; **mangarak v** mengarak; **mengarak v** mengarak

aral [aRal] n aral: *Dl, bile tiade aral, kami tibe petang hari* kalau tidak ada rintangan, kami akan sampai petang hari

aram [aRam], temaram Lk n senja; samar

aram-aram [aRamaRam] As n tangga yang dibuat untuk dipakai sementara

arap [aRap] v harap; **arapan n** harapan; **bararap As Bp v** berharap; **berarap Dl Lk Sd v** berharap; **mangharap As Bp v** mengharap; **mengharap Dl Lk Sd v** mengharap

¹**aras [aRas] Dl Lk Sd a** aras (tentang bahaya dalam permainan catur): *Dl, usah engkau gelak saje, aras raje kau, selamatkanlah pakai kude jangan tertawa saja, rajamu dalam bahaya, selamatkan pakai bidak kuda*

²**aras [aRas] Lk v** aras (menyentuh sampai batas tertentu); **mengaras v** mengaras

arasy [aRasy] n tahta Tuhan (hanya Allah swt) yang mengetahuinya

arbai [aRbey] Lk buah arbei

ardom [aRdom] As n penyakit gatal-gatal pada kulit badan sejenis kurap berbintik-bintik merah berair bisa

ari . asak

melebar mengenai muka atau seluruh tubuh

¹ari [aRi] *As n* hari

²ari [aRi] *Lk n* ari; lapisan tipis

³ari [aRi] *n* kandang kuda;

mengari *v* mengari; menambat kuda

ari-ari [aRiaRi] ari-ari; tembuni; uri

arie [aRiə] *DI n* kemarin

arif [aRif] *a* arif;

kearifan *n* kearifan

aring [aRiŋ] *DI Lk Sd n* aring;

perangkap kijang

arini [aRinI] *n* hari ini

ario [aRiyo] *Lk p* hari itu

arit [aRIt] *n* arit

arkian [arkiyān] *DI Lk Sd adv* lagi pula

arkip [aRkip] *Lk n* arsip

arloji [aRloji] *n* jam

arnal [aRnal] *As n* arnal; tusuk konde

arnet [aRnet] *As n* harnet; pembungkus sanggul

aroh [aRoh] *Lk n* pengaruh

arok [aRok] *DI v* hasut;

diarok *v* dihasut;

mengarok *v* menghasut;

pengarok *n* penghasut

arti [aRti] *n* arti; maksud

¹aru [aRu] *Lk v* mengaduk sesuatu dengan menggunakan alat

²aru [aRu], **mengharu** *As 1* membuat onar; mengacau; **2** banyak permintaan yang harus dipenuhi

aruan [aRuwan] *n* aruan; ikan gabus

aruk [aRuʔ] *n* sumpah: *Bp, yang sering kau aruk tak percaya lagi kinen sudah sering kali bersumpah tak percaya lagi orang sekarang : DI, seribu kali aruk tiade artinye, kalau jage maseh dikerjeke seribu kalipun seseorang bersumpah, tidak berarti jika masih dikerjakan juga*

¹arum [aRum] *a* harum

²arum [aRum] *DI Lk Sd v* mengaduk nasi dalam kukusan

arung [aRUŋ] *v* arung, mengarung;

mangarung *As Bp v* arung,

mengarung;

mengarungi *DI Lk Sd v*

mengarungi: *DI, kapal Blitar*

Holand dah tige minggu

mengarungi *lautan* kapal Blitar

Holand sudah tiga minggu

mengarungi lautan

arus [arus] *n* arus: *Lk, bagai galah di tengah arus, pb selalu berkeluh-kesah;*

bararus *v* berarus: *Bp, sungei nen kocik tapi bararus doras* sungai ini kecil tapi berarus deras;

berarus *DI Lk Sd v* berarus

arwah [aRwah] *n* arwah: *Sd, te boleh mengupat-ngupat arwah tidak boleh mengumpat-umpat arwah*

asa [asa] *n* asa

¹asah [asah] *v* geser; memindahkan: *Lk, asah kau dari sian, orang nak lalu geser kau dari situ, orang mau lewat*

²asah [asah] *v* asah: *Lk, mari aku asahkan parangmu yo mari aku asahkan parangmu ya; mengasah v mengasah: te pandai ambe mengasah pisau ne aku tak pandai mengasah pisau ini*

asai [asay] *a 1* lumpuh: *DI, te diduge penyakitnye buat die asai pe dia tidak menduga, penyakitnya membuatnya lumpuh; 2* putus asa

¹asak [asaʔ] *v* asak; penuh; sesak: *DI, asak ambe keleh karung nen sudah sesak aku lihat karung ini; As, kemano ko asak duduknyo, dah penuh motor ne di mana lagi mau duduk, dah penuh di motor ini; berasak-asak v berasak-asak;*

berasak-asakan v berasak-asakan;
diasak v diasak;
mengasak v mengasak;
terasak v terasak

²**asak** [asa²] v geser;
berasak *DI Lk Sd* v bergeser: *Lk, berasak kau dari sian, orang nak lalu* bergeserlah dari situ, orang mau lewat;
mengasak v memindahkan: *Sd, iyanlah nan tiade buleh mengasak tanpe ijin* tidaklah boleh memindahkan barang orang tanpa minta izin

asal [asal] *n* asal: *Lk, ku keleh pekerjaanmu asal saja;*
asal-asalan *As a cak* asal, asal-asalan: *As, oih, yang asal-asalan karojo ko ni jang!* oih, pekerjaanmu sembarangan saja!;
asalkan *p* asalkan;
barasal *As Bp* v berasal;
berasal *DI Lk Sd* v berasal;
mangasal *As Bp* mengasal; asal jadi: *Bp, maya artinya ne kulihat pekerjaanmu mangasal jadi saja,* mana ada artinya seperti ini, pekerjaanmu asal jadi saja

asam [asam] *a* asam: *asam nian ambe rase kepundong nen aku* rasa buah kepundong ini sangat asam;
asam bohoh *DI Lk Sd n* asam yang bentuknya bulat, buahnya sebesar embacang dan warnanya kuning muda;
asam gelugur *n* asam yang bentuknya bulat bergelombang, biasa diiris dan dijemur, bisa dijadikan bumbu masak dan manisan;
asam kelubi *DI Sd n* buah kelubi

asan [asan] *DI Sd n* alu

asap [asap] *n* asap;
barasap *As Bp* v berasap;

berasap v berasap;
mangasapi *As Bp* v mengasapi;
mengasapi *DI Lk Sd* v mengasapi

asar [asaR] *n* asar

asas [asaR] *n* asas; dasar; tujuan

asbun [asbun] *As a akr* asal bunyi; asal berbicara saja; asal jawab

ase [asə] *DI Sd n* asa: *DI, ambe betol-betol sudah putus ase untuk membujuknye* aku sudah benar-benar putus harapan membujuknya

asek [ase²] *As Bp a* asyik: *Bp, nampakku asek bonar ia bakombur kulihat ia asyik sekali bercerita;*
kaasekan *As Bp* v keasyikan: *Bp, alah mak, kaasekkan bacarita, lupa awak ke kobun* alah mak, keasyikkan bercerita lupa pergi ke kebun;

aseli [asəli] *Lk n* asli

asi [asi] *Lk n* keberuntungan

asik [asi²] *DI Lk Sd a 1* asyik; tekun: *DI, asik bene die belajar te* dia sangat tekun belajar; *ki 2* cinta; kasih: *Sd, asik bene die dengan encek te* dia sangat cinta kepada tuan;

keasikan *n* keasyikan: *DI, oi keasikan anak kemun nen bermain, lupe waktu ye oi,* keasyikan keponakanku ini bermain, sampai lupa waktu dia

asin [asIn] *a* asin: *As, asinnyo gule kou ni jang!* asin sekali gulai engkau ini!

asing [asIn] *a* asing: *Lk, tiada asing lagi kalok sama ia ne* tiada asing kalau dengan dia;
tarasing *As Bp* v terasing: *Bp, kesian pulak aku tengok dio tarasing kayaknyo* kasihan aku melihatnya, seperti terasing dia;

- terasing** *DI Lk Sd* v terasing: *DI*, terasing rasenye ambe di sinin
terasing rasanya aku disini
- askar** [askaR] *DI Lk Sd* n laskar: *DI*, askar te ndak pule iye ngerampok
laskar tadipun tidak suka merampok
- asmara** [asmaRa] a asmara
- asoh** [asoh] v asuh: *DI*, asoh pe anak kemun kite dengan baik asuhlah kemenakan kita dengan baik;
mengasoh *DI Lk Sd* v mengasuh: *Sd*, te pandai kukeleh akak tu mengasoh bayi belum pandai aku lihat kakak mengurus bayi;
mangasuh *As Bp* v mengasuh
- asong** [asong] v 1 asung; hasut: *Lk*, usah engkau asong dia! jangan engkau hasut dia!;
mengasong v mengasung;
menghasut: *DI*, mengasong pekerjaan yang tiade elok menghasut adalah perbuatan yang tidak baik; 2 melaga: *Sd*, usah datang ke rumah die ion mengasong orang aje kerjanya! jangan datang ke rumah dia, melaga orang saja kerjanya!;
diasung v diasung;
terasung v terhasut; terfitnah
- asor** [asoR] *As* v kalah (dalam pertarungan)
- aspak** [aspa[?]] *As* n tusuk gigi
- asta** [asta] n hasta
- astaka** [astaka] n astaka; balairung
- astana** [astana] *As* n nama balai di istana tidak berdinding tempat upacara raja di hadapan rakyat
- asut** [asut] v hasut;
mengasut v menghasut;
terasut v terhasut;
asutan n hasutan
- asyura** [asyuRa] n 10 muharam (hari suci Islam)
- ata** [ata] *Lk* n milik; kepunyaan
- ¹atak** [ata[?]] *Bp* n kakak;
atak ulong n kakak sulung;
atak ngah n kakak tengah
- ²atak** [ata[?]] *DI* v bagi-bagi
- ³atak** [ata[?]], **mengatak** *DI Lk Sd* v mengatur; menyusun: *DI*, kite tiade boleh mengatak ke orang semau nye kita tidak boleh mengatur orang semau nya
- atal** [atal] *DI Lk Sd* n pohon yang tumbuh liar
- atan** [atan] *As* n anak laki-laki
- atap** [atap] n atap;
beratap v beratap;
diatapi v diatapi;
mengatap v mengatap
- atas** [atas] n atas
- atau** [ataw] p atau
- ateh** [ateh] n panggilan anak keempat
- ati** [ati] *Lk* v perhati; berperhatian;
memperhatikan v memperhatikan;
perhatian n perhatian: *Lk*, perhatian kekali pe kou perhatian sekali engkau
- atok** [ato[?]] n atok
- ator** [atoR] v atur;
atoran n aturan;
berator v beratur: *Bp*, usah ko geser ke sika, dah berator semua! jangan kau geser ke sana, sudah beratur semua!;
diator v diatur: *Bp*, tak sonang pe awak diator nya aku tak senang diaturnya;
mengator v mengatur: *DI*, yang mangator saje kerjanya ku tengok pekerjaanya hanya mengatur saja;
pengator n pengatur;
peraturan n peraturan;
terator v teratur
- atrek** [atRek] *As* v mundur

atu [atu] *Lk n* buyut

au [au] *Bp n* setuju

aum [aum] *n* aum (tiruan suara harimau);

mengaum *v* 1 mengaum; 2 tercium (tentang bau): *Sd, mengaum bau busok bangkai nen* tercium bau bangkai ini; 3 menyebar (tentang berita): *Dl, mengaum sudah beritanya kemane-mane, tepulak terbung lagi* berita itu sudah menyebar kemana-mana, tidak terbung lagi

¹**aur** [auR] *Lk n* 1 buluh; 2 batas (tentang rumpun bambu yang dijadikan batas)

²**aur** [auR] *Lk v* aur, mengaur (tentang menyebar benih)

aurat [auRat] *n* aurat

aus [aus] *a* haus

awah [awah] *Dl n* sistem bagi hasil antara pemilik dan pemelihara ternak atau tanaman

awai [away] *n* rawai; alat penangkap ikan

awak [awaʔ] *Dl Lk pron n* 1 engkau: *Lk, awak nak kemana?* engkau mau kemana?; 2 saya: *Dl, te maulah awak berbuat begian* aku tak mau berbuat begitu; *Lk, awak ni apalah* saya ini tidak ada apa-apanya;

awal [awal] *n* awal;

awalan *n* awalan;

berawal *v* berawal;

mengawali *v* mengawali

awam [awam] *a* awam; umum; orang biasa

awan [awan] *n* awan;

berawan *v* berawan: *Lk, berawan ku keleh langit nin, nak hujan mungkin* kulihat langit berawan, mungkin akan turun hujan

¹**awang** [away] *n* awang-awang;

awang-gemawang *n* awang-awang

²**awang** [away] *Dl Lk n* panggilan untuk seseorang yang membawakan peran dalam drama tari mak yong

³**awang** [away] *Bp n* pengasuh

⁴**awang** [away] *n* awang (panggilan kepada anak muda terutama anak sulung)

awar [awaR] *As n* setan

¹**awas** [awas] *Dl Lk Sd n* lengkuas

²**awas** [awas] *v* 1 awas: *Dl, tiade awas matamu je* matamu tidak terang lagi; 2 tampak: *Dl, sungguh tiade awas jeg udah rabun* sudah tak terang, sudah rabun; 3 hati-hati: *Dl, nak awas la kite kepada orang nen* hendaklah kita berhati-hati pada orang itu

awei [away] *Dl Sd v* lambai;

mengawei *v* melambai;

mengawei-awei *v* melambai-lambai

awok [awoʔ] *Dl Lk Sd* menyatakan setuju: *Dl, awoklah kuturutke ndakmu, maye ndakmu?* baiklah, sudah kuturuti kehendakmu, mau apa lagi?

ayah [ayah] *n* ayah;

ayah ocik *As n* adik ayah; paman;

ayahan *As* mengayah; anak kecil yang lebih dekat dengan ayahnya daripada ibunya (semangat badan)

¹**ayak** [ayaʔ] *v* saring;

ayakan *n*ayakan;

mengayak *v* mengayak; menyaring;

Bp, mengayak tepung emak di balakang ibu menyaring tepung di belakang;

mangayak *v* mengayak; menyaring

²**ayak** [ayaʔ] *Dl a* serak; parau

³**ayak** [ayaʔ] *Dl Lk Sd v* serak, berserak: *Dl, wah, jagung sape yang berserak*

ayam . azmat

nen wah, jagung siapa yang berserak ini;
mengayak *v* menyerak;
terayak *v* terserak
ayam [ayam] *n* ayam;
ayam kapal *Bp* ayam yang tidak berekor;
ayam hutan ayam berbulu, berparuh, dan berkuku hitam biasa digunakan sebagai penangkal penyakit;
ayam putih ayam yang berbulu, berparuh, dan berkuku warna putih digunakan sebagai penangkal penyakit;
ayam batino *As ki* perumpamaan kepada seseorang yang tidak berani berkelahi;
ayam jago ayam jantan
ayan [ayan] *ark Dl Lk Sd n* ayan; kaleng; tempat cuci tangan: *Dl*, *letaklah pule ayan dekat pinggan di atas meja* letakkan pula mangkuk cuci tangan dekat piring dia atas meja
ayan [ayan] *n* ayan (tentang penyakit)
ayap [ayap], **ayapan** *As a* bodoh; *n* kebodohan; orang yang tidak melakukan perlawanan;
diayap *v* dibodohi; ditipu;
mangayap *v* mebodohi; menipu
¹**ayapan** [ayapan] *v* makan: *Lk*, *udah ko patik ayapan* sudahkah engkau makan?
²**ayapan** [ayapan] *ark n* ayapan; hadiah yang diberikan oleh raja untuk rakyatnya
ayat [ayat] *n* ayat
ayok [ayo[?]] *p* ayo
ayok [ayo[?]] *n* ayah
ayon [ayon] *n* ayun;
ayonkan *v* ayunkan; *Bp*, *te usah engkau suruh ie ayunkan*, karang

jatoh budak tu tidak usah engkau suruh dia ayunkan, nanti jatuh anak itu;
barayon *As Bp v* berayun;
barayon-ayon *As Bp v* berayun-ayun;
berayon *Dl Lk Sd v* berayun: *Dl*, *mayelah pulak berayon di sian*, kurang kerje pe apalah pula kau berayun disitu, kurang kerja ya;
berayon-ayon *Dl Lk Sd v* berayun-ayun: *Dl*, *usah berayon-ayon di pohon tu*, karang jatuh rase kaulah jangan berayun-ayun di pohon itu, nanti jatuh baru kau rasa;
diayon *v* diayun;
mangayon *As Bp v* mengayun;
mengayon *Dl Lk Sd v* mengayun: *Sd*, *ambe keleh die mengayun anaknya si uncu* aku melihat dia mengayun anaknya si bungsu
ayong [ayon] *Dl n* sebutan untuk anak pertama
azab [azab] *n* azab;
menghazab *v* menghazab
azal [azal] *n* ajal
azali [azali] *a* azali; sudah ketentuan
azam [azam] *n* azam; tekad
azan [azan] *n* azan
azimat [azimat] *n* azimat;
barazimat *As Bp v* berazimat;
berazimat *Dl Lk Sd v* berazimat: *Dl*, *berazimat die supaye kebal senjate* dia berazimat biar kebal senjata
azmat [azmat] *Lk a* ribut

B

ba [ba] *n* abang;

ba long *n* abang sulung

babad [babad] *n* sejarah

babah [babah] *n* 1 ayah; 2 abang

babak [baba?] *n* setiap bagian sandiwara

¹**babal** [babal] *n* babal (putik nangka)

²**babal** [babal] *Lk n* tinja yang keras dan besar

baban [baban] *DI Sd n* berkas; bundel: *DI, marhom ayahande menyimpan sebaban surat penting* almarhum ayah menyimpan berkas surat penting

babang [babang] *DI Lk Sd v* terbuka, terpanjang, terbelah: *Sd, sampai babang lukeku karena pisau tadi* lukaku sampai terbuka karena terkena pisau tadi

¹**babar** [babaR] *v* 1 bentang: *Lk, babarkan hambal itu!* bentangkan permadani itu!; 2 mengembang: *babarkan layar kapal nen!* kembangkan layar kapal ini!

²**babar** [babaR] *Lk n* kejadian; *v* terjadi: *kalo sudah babar maya endak dikata* kalau sudah terjadi demikian, apa mau dikata

babas [babas], **membabas** *DI Lk Sd a* 1 kucar-kacir: *DI, askarnye membuat penduduk lari membabas laskarnya* membuat penduduk lari kucar-kacir; 2 *v* menghanyutkan; **terbabas** *v* terbabas; hanyut dan kehilangan arah

¹**babat** [babat] *n* isi perut binatang

²**babat** [babab] *n* parang bengkok

babe [babe] *n* tauke; majikan: *Lk, tauke gemuk sedang menimbang beras*

majikan gemuk itu sedang menimbang beras

babel [babel] *v* berkelahi

babel [babel] *a* degil; tidak mau menuruti nasihat orang; keras kepala: *DI, walaupun iye selalu diberi nasehat, babel juge* walaupun ia selalu diberi nasehat, ia tetap tidak mau menurut

babit [babit] *v* babit; sangkut; terlibat; *n* kait;

membabit *v* membabitkan;

terbabit *v* terbabit; terlibat; *DI, tiadalah mendai suke terbabit urusan urang lain* tidaklah baik terlibat urusan orang lain

babon [babon] *n* induk ayam

babor [baboR], **membabor** *DI Lk n* kejadian: *kalo sudah membabor, ape mau dikate* kalau sudah kejadian, apa yang hendak dikatakan

babu [babu] *n* pembantu

babulut-bulut [babulutbulut] *As a* kusut (tentang benang)

baca [baca] *v* baca; membaca: *Lk, ambe menyuroh adek membaca saya* menyuruh adek membaca; **bacaan** *n* bacaan;

membaca *v* membaca: *DI, saye mengajar adek membaca saya* mengajar adik membaca; *Lk, anak tu membaca buku tang di lemari atas* anak itu membaca buku yang di lemari atas;

membacakan *v* membacakan: *DI, tiade tedengar suaranya membacakan surat wasiat itu* tidak terdengar suaranya membacakan surat wasiat itu;

terbaca *v* terbaca: *DI, tiadalah sengaje terbaca ambe surat itu* tidak sengaja terbacaku surat itu; *Lk, te terbacanya pe tulisan tang kecil*

bacang . bagup

- tidak terbacanya lagi tulisan yang kecil itu
- bacang** [bacanj] *n* embacang
- bacar** [bacaR] *a* bacar; ramah dan simpati: *Lk, bacar kekali pe anak itu anak itu ramah sekali; Sd, gemar hatiku ngelih anakmu nin bacar sekali ie senang sekali hatiku melihat anakmu ini, dia ramah sekali*
- bacok** [bacoʔ] *Lk v* potong dengan parang
- badai** [baday] *n* badai; **membadai** *v* membadai; **berbadai** *v* berbadai
- badak** [badaʔ] *n* badak; **badak barondam** *As ki* orang yang merantau tidak kembali ke kampung halaman
- badal** [badal] *n* pengganti: *Bp, badal dukun yo tidak juga tiba pengganti dukun itu tidak datang; Dl, badal cek gu te tiade juge tibe pengganti guru itu tidak juga datang*
- ¹**badam** [badam] *n* sakit kusta (lepra)
- ²**badam** [badam] *Lk n* badam (pohon jarak)
- badan** [badan] *n* badan
- badangkik** [badanjkiʔ] *As a* pelit; sangat pelit
- badau** [badaw] *n* ikan gabus : *Dl, saye te suke makan ikan badau, sebab banyak kekali durinye aku tak suka ikan gabus, karena banyak kali durinya; Lk, amba te gemar makan badau saya tidak suka makan ikan gabus*
- bade** [badə] *a* tahan: *Dl, amarahnya te bise di badenya kemarahannya tidak bisa ditahannya amarahnya lagi*
- badi** [badi] *n* badi; kutuk
- badik** [badiʔ] *n* pisau belati
- badungkul** [badujkul] *As Bp n* jalan yang banyak gundukan
- badut** [badut] *n* badut; lawak: *Bp, badut yo te kunjung tiba* pelawak itu tidak juga datang
- baek** [baeʔ] *a* baik; **baek-baek** *a* baik-baik; **berbaek** *v* berbaek; **kebaekan** *v* kebaikan; **membraek** *v* membaik; **terbaek** *v* terbaek
- bagai** [bagay] *n* bagi; **bagaikan** *p* bagaikan; **berbagai** *v* berbagai; **sebagai** *p* sebagai
- bagaimane** [bagaymanə] *Dl pron* bagaimana
- bagal** [bagal] *As Bp a* besar sekali
- bagan** [bagan] *Lk n* bagan (pangkalan)
- bagas** [bagas] *a* kuat
- bage** [bagə], **bagelah** *As pron* demikianlah
- bagenen** [bagenen] *Dl Lk Sd pron* begitu
- bagi** [bagi] *p* bagi; untuk
- bagian** [bagiyan] *Lk n* milik
- bagika** [bagika] *Bp pron* begitu: *bagika karang caritonyo yo! begitu nanti ceritanya ya!*
- baginari** [baginaRi] *n* sekarang
- baginda** [baginda] *Lk n* baginda
- bagucuh** [bagucuh] *As v* bercanda disertai gerakan fisik dan suara
- bagujobur** [bagujobuR] *As n* suara air yang diakibatkan benda berukuran besar terjatuh
- bagulu** [bagulu] *As v* berlumpur
- bagup** [bagup] *a* cembung (kaca): *Lk, bagup tanan so tiada lagi kukeleh kaca cembung tadi sudah tidak ada lagi kulihat*

bagur [baguR] *a* gendut: *Lk, geli amba ngeleh si bagur bejalan lucu sekali saya melihat si gendut berjalan*

bagus [bagus] *a* bagus

¹**bah** [bah] *n* air; banjir

²**bah** [bah] *n* panggilan atau sapaan untuk abang atau ayah

bahagia [bahagiya] *n* bahagia;
berbahagia *v* berbahagia;
kebahagian *n* kebahagiaan;
membahagiakan *v* membahagiakan

bahai [bahay] *n* rasa makanan yang kurang enak karena telah tercampur air atau kuah sayur yang terlalu lama

bahak [bahaʔ] *adv* bahak, terbahak-bahak

bahal [bahal], **bahalan** *n* bahalan (bengkak pada paha)

baham [baham] *kas v* makan: *As, baham sajo tau mu, lalu tiada ko tau makan saja yang kau tahu, yang lain tidak tahu*

bahan [bahan] *n* *Lk* bahan (pecahan kayu yang terbuang ketika menarah)

bahana [bahana] *n* bahana;
membahana *v* membahana: *Bp, suara petir yo membahana di angkasa suara petir itu menggema di angkasa*

bahane [bahane] *DI Sd a* bahana;
membahane *v* membahane: *DI, gemuroh membahane tiade henti gemuruh membahana tiada henti*

¹**bahar** [bahaR] *n* akar bahar (sejenis tanaman laut)

²**bahar** [bahaR] *n* laut; sungai deras

bahari [bahaRi] *n* tempo dulu: *Lk, usah disamakan zaman bahari dengan sekarang jangan disamakan zaman tempo dulu dengan sekarang*

baharu [bahaRu] *n* 1 kemudian: *Lk, tiada berapa lama baharu, ia pe*

pergi dari sian tidak berapa lama kemudian, dia pun pergi dari situ; 2 a baru

bahas [bahas] *v* bahas;
membahas *v* membahas;
terbahas *v* terbahas

bahasa [bahasa] *n* bahasa; budi; akal

bahat [bahat], **sebahat** *a* sepakat: *Sd, sebahat mereka melakukan perbuatan te elok yo mereka sepakat melakukan perbuatan tak baik*

bahaya [bahaya] *n* bahaya;
berbahaya *v* berbahaya: *Lk, usah ko panjat pohon nen berbahaya karang jatuh pe! jangan engkau panjat pohon tu berbahaya nanti jatuh!; membahayakan *v* membahayakan*

bahtera [bahteRa] *n* bahtera; perahu: *DI, bahtera baginda tibe di Pulau Bintan perahu baginda sampai di pulau Bintan*

¹**bahu** [bahu] *n* bahu;
bahu-membahu *v* bahu-membahu

²**bahu** [bahu] *n* ukuran tanah seluas 7092 m²: *DI, ambe masih punye sebahu tanah di kampung saya masih mempunyai sebahu tanah di kampung*

bahut [bahut] *DI Lk Sd a* sembab: *Lk, bahut mukanya bangun tidur sembab mukanya bangun tidur*

baid [baid] *DI Lk Sd a* jauh: *Lk, baid bena berjalan amba kali nen jauh benar perjalanan kalian kali ini*

baiduri [baiduRi] *n* batu permata

bait [bait] *n* bait: *DI, bait syair Perahu sudah dilantunkanye dengan merdu bait syair Perahu sudah dilantunkannya dengan merdu; berbait *v* berbait; berbait-bait *v* berbait-bait: Sd, hebatnye, ie apal sudah berbait-bait*

baja . bakat

syair Perahu hebat, dia sudah hapa! berbait-bait syair *Perahu*

baja [baja] *DI* *n* zat dari tanah; humus: *ko* *kurus* *bunga* *nen*, *tiade* *lagi* *bajanye* *bunga* *ini* sudah *kurus* tidak ada lagi humusnya

bajan [bajan] *n* wajan

bajau [bajaw] *DI Lk Sd* *n* mangkuk: *Lk*, *di* *mana* *andak* *letak* *ke* *bajau* *te?* *di* *mana* kakak *letakkan* mangkuk tadi?

¹**baji** [baji] *Lk* *n* ikan laut yang berbentuk baji

²**baji** [baji] *n* baji; pasak pada kampak yang berfungsi untuk memepatkan

bajik [baji?] *n* bajik, kebajikan

bajol [bajol] *n* bajul; 1 *a* jahat; nakal; 2 *n* pencuri;

begajol [begajol] *n* pencuri; penjahat

bajongkal [bajonkal] *As* *n* perjuangan disaat sulit (tentang hidup): *waktu* *sonang* *semua* *kawan*, *tapi* *waktu* *bajongkal* *samuo* *ka* *topi* saat senang semua dekat, saat sulit semua pergi

baju [baju] *n* baju;

baju betabor baju pengantin melayu yang terbuat dari kain songket;

baju gunting cina baju yang berkerah rendah;

baju toluk bolanga baju teluk belanga;

baju tumba baju kurung;

dabal baju baju jas

¹**bajubal** [bajubal] *As* *ajejal*; *v* berjejal

²**bajubal** [bajubal] *As* *n* sejenis penyakit pada kulit, menebal, dan berwarna merah disebabkan penyakit campak dan elergi gatal

bajumbiat [bajumbiyat] *As* *v* mengerikan

bajunggele [bajungele] *As* *v* meronta-ronta karena marah atau sakit

bajurangkangan [bajurangkayan] *As* *n* keadaan sekelompok orang yang tidur dengan letak kaki yang tidak beraturan

¹**bak** [ba?] *n* bak; umpama; *p* bagaikan

²**bak** [ba?] *n* tempat mandi

baka [baka] *n* baka

bakacimpung [bakacimpun] *As* *Bp* *v* mandi di sungai atau laut

bakal [bakal] *n* 1 bakal; sesuatu tang akan dijadikan; 2 barang; bahan

bakanduri [bakanduRi] *As* *Bp* *a* bersifat pahlawan: *Bp*, *elok* *ku* *tengok* *tabiatnyo*, *bakanduri* *agaknyo* tabiatnya sangat baik ku lihat seperti kesatria

bakang [bakar] *a* panas api: *Lk*, *te* *tahan* *ia* *duduk* *dekat* *bakang* tidak tahan dia duduk dekat panas api

bakar [bakaR] *v* bakar: *DI*, *cedak* *lagi* *ikan* *bakar* *tadi* tidak ada lagi ikan bakar yang tadi;

membakar *v* membakar: *Lk*, *awak* *nak* *membakar* *roti* *untuk* *sarapan* *esok* *pagi* aku ingin membakar roti untuk sarapan besok pagi;

tabakar *As* *Bp* *v* terbakar: *As*, *apolagi* *ondak* *dikato* *tabakar* *sudah* apalagi mau disesalkan semua sudah terbakar;

terbakar *DI Lk Sd* *v* terbakar: *DI*, *mengape* *terbakar* *sarung* *atok* *kite* *ni?* mengapa terbakar sarung kakek kita ini?

bakat [bakat] *n* bakat: *DI*, *semue* *tak* *bise*, *tak* *de* *bakatnye* semua tidak bisa tidak ada bakatnya;

berbakat *v* berbakat: *Bp*, *berbakat* *menari* *anak* *sulong* *yo* *anak* sulungnya berbakat menari

bakau [bakau] *n* pohon bakau
bak-bak [baʔbaʔ] *Bp v* 1 repet, merepet;
 2 menyebar gosip; 3 labrak,
 melabrak (mencela, mengatai, dan
 sebagainya)
bakhil [bakhil] *a* bakhil; pelit: *Lk*,
bakhil kekali orang tua nen orang
 tua itu sangat pelit
¹**baki** [baki] *n* baki; menopause
²**baki** [baki] *n* baki; talam
bakiak [bakiyaʔ] *n* bakiak; terompah:
DI, jarang kite ngelih bakiak kinin
 sekarang kita jarang melihat
 terompah kayu
bakicap [bakicap] *As n* mulut yang
 berdarah akibat kena tinju: *bakicap*
dio ku tengok, ngapolah bakalai
 berdarah mulutnya, entah mengapa
 pula ia berkelahi
bakol [bakol] *n* bakul; keranjang
baksis [baksis] *DI Lk Sd n* baksis;
 hadiah; upah: *DI, baginde memberi*
baksis kepada orang-orang yang
berjase baginda memberi hadiah
 kepada orang-orang berjasa
bakti [bakti] *n* bakti; dedikasi; *a* setia;
 bebakti *v* berbakti;
 kebaktian *n* kebaktian;
 pembaktian *n* pembaktian
bakucepok [bakucepoʔ] *As n*
 berkecipak; suara air yang
 ditimbulkan gerak benda kecil
 didalamnya atau karena gerakan
 telapak tangan di bawahnya
bakumeng [bakumeng] *As n* wajah yang
 dipenuhi kotoran
bakup [bakup] *a* bakup; cembung
¹**bala** [bala] *n* bala; kemalangan
²**bala** [bala] *n* bala; pasukan
balah [balah] *v* balah, berbalah;
 bertengkar: *DI, jangan suke*
berbalah sesame saudare jangan

suka bertengkar mulut sesama
 saudara
balai [balay] *n* balai; tempat pertemuan
¹**balai-balai** [balebale] *n* balai;
 perlengkapan pesta yang terbuat dari
 kayu berbentuk segi empat, disusun
 bertingkat berisi pulut kuning ,
 ayam panggang dan hiasan bunga
 telur pada pesta adat perkawinan:
DI, cantiknya hiasan bunga telur di
dalam bale-bale nen cantik sekali
 hiasan bunga telur di dalam balai ini
²**balai-balai** [balebale] *n* balai-balai: *Lk*,
adek tidor di atas balai-balai adik
 tidur di atas balai-balai
balairung [balayrung] *n* balairung: *DI*,
pertemuan kedua raja
dilaksanakan di balirung
 pertemuan kedua raja itu
 dilaksanakan di balairung
balam [balam] *n* burung balam
balambayak [balambayaʔ] *As v*
 menyebar sendiri karena
 cair; melimpah karena terlalu
 banyak: *kemana poginyo kakak kou*
balambayaklah pulak aer di ember
 kemana perginya kakakmu,
 melimpahlah pula air diember
balampah [balampah] *DI Lk v* 1
 berserakan; 2 berlimpah (tentang air
 yang sudah penuh)
balanak [balanaʔ] *n* ikan belanak
balang [balang] *n* 1 balang; 2 botol: *DI*,
tiade lagi kukeleh balang tenan aku
 tidak melihat balang itu lagi
balangkas [balangkaskas] *n* belangkas
balango [balajo] *n* lalat hijau
balanjar [balanjaR] *As v* puasa tanpa
 makan sahur karena bangun
 kesianghan
balanjo [balanjo] *As Bp n* belanja;
 babalanjo *v* berbelanja;

balantan . bamban

- mambalanjokan** *v* membelanjakan;
tarbalanjokan *v* terbelanjakan
- balantan** [balantan] *n* belantan; gada
(pentungan kayu yang berbentuk
bulat)
- balar** [balaR] *n* putih kemerah-merahan
(tentang kulit): *DI, tubuhnya semue
balar sejak kecil* badannya berwarna
putih kemerah-merahan sejak kecil
- balasting** [balastij] *n* pajak
- balau** [balaw] *a* kacau: *DI, semue
persoalan jadi balau karena tiade
yang mau berdamai* semua
persoalan jadi kacau karena tidak
ada yang mau berdamai
- ¹**bale** [bale] *As n* tempat makanan yang
terbuat dari kayu, berbentuk kotak,
dan berkaki empat untuk acara upah-
upah
- ²**bale** [balə] *DI Sd n* bala
- balek** [baleʔ] *v* balik; kembali: *DI, bila
ko balik ke tanjung pura ? kapan
kau pulang ke tanjung pura?;*
balek gagang *As* menerima kembali
sesuatu yang pernah ditolak: *Pb
makan sirih balek gagang* sesuatu
yang telah pergi akan kembali lagi;
berbalek *v* berbalik
- baleng** [baley] *n* baling;
berbaling *v* berbaling;
baleng-baleng *n* bolang-baling;
baling-baling
- bali** [bali] *a* sama; serupa;
bali tak bali persis sama
- balig** [balig] *a* akil balig
- balingkas** [balinkas] *As v* membongkar
dengan cara membolak-balikannya
- balisah** [balisah] *As a* gelisah
- ¹**balok** [baloʔ] *n* balok; batang kayu
yang telah dirimbis
- ²**balok** [baloʔ] *As a* sembab (tentang
mata)
- balot** [balot] *n* bekas luka
- ¹**balu** [balu] *n* balu; janda atau duda: *DI,
masih mude usianye, sudahlah ie
balu* usianya masih sangat muda, dia
sudah menjanda
- ²**balu** [balu] *n* luka yang hampir sembuh
- ³**balu** [balu] *DI n* rambut halus yang
tumbuh di kening atau tengkuk:
banyak bene balu dikeninye
banyak sekali rambut halus tumbuh
dikeninyanya
- balun** [balun] *DI n* siuman: *setelah
mendapat cedera, ie tiade balun
selame sejam* setelah mengalami
cidera, dia tidak sadar selama satu
jam
- balung** [baluj] *n* balung; jengger: *Sd,
balung ayam jantannya bengkok*
jengger ayam jantannya bengkok
- baluntak** [baluntaʔ] *As v* bermain
lumpur; berjalan dalam lumpur
- ¹**balut** [balut] *a* sembab (tentang mata
karena menangis)
- ²**balut** [balUt] *n* balut;
balutkan *v* balutkan;
berbalut *v* berbalut;
membalut *v* membalut
- ¹**bam** [bam], **membam** *DI Sd v* baring;
membaringkan: *DI, ibu tue itu
membam anaknya yang sakit di bilik*
ibu tua itu membaringkan anaknya
yang sakit di kamar
- ²**bam** [bam] *n* hukum: *Sd, orang yang
bersalah patut dibam* orang yang
bersalah pantas dihukum
- bamban** [bamban] *n* 1 tanaman semak
berbentuk bulat dan berukuran
kurang lebih 1—2 meter; 2 tali
penyemat atap yang terbuat dari
bambu atau rotan yang dipotong
kecil dan tipis: *Lk, entah di mana pe
diselipkannya bamban ku* tenan so

litak aku mencarinya entah di mana disembunyikannya tali penyemat atapku, sudah letih aku mencarinya

bambu [bambu] *n* bambu;

bambu betung bambu berukuran besar yang biasa digunakan untuk membuat rumah, perabotan rumah tangga dan lain-lain

bametong [bameton] *As n* wajah yang tercoret warna hitam atau arang

ban [ban] *n* ban

banci [banci] *a* banci

bancun [bancun] *Lk v* campur aduk:

bancun tepong yo sampai rata aduk tepung itu sampai rata

bancuR [bancuR] *a* bancuh; *v* campur :

Lk, nak membuat kueh serabi nin bancuh ke tepungnye biar rata bancuh tepungnya agar rata kalau hendak membuat kue serabi;

bancuran *n* bancuhan;

membancur *v* membancuh;

membancurkan *v* membancuhkan

bandar [bandaR] *n* pelabuhan

bandel [bandel] *a* bandel

bandera [bandeRa] *n* bendera

banding [bandinj] *n* banding; tara;

sama: Dl, kecantikannye tiade

banding di kampung kite nen kecantikannya tidak ada banding di kampung kita ini

bandot [bandot] *As n* 1 kambing jantan;

2 ki laki-laki yang suka mempermainkan wanita

bandrek [bandRe?] *n* bandrek;

minuman penghangat tubuh yang terbuat dari rempah rempah

bandut [bandut], **membandut** *v*

mengikat: *Dl, siape yang*

membandut barang nen siapa yang mengikat barang ini

baner [baneR] *n* banir

bang [bay] *n* bang; *azan: Sd, ketika bang berkumandang, beranjaklah kite mengambil air sembahyang tuk melaksanakan sholat ketika azan berkumandang, pergilah kita mengambil wudhu untuk melaksanakan sholat*

angan [bajan] *n* bagan

angar [bayar] *n* bangar; bau busuk:

Dl, tak tahan ambe dengan bangar semacam ne aku tak tahan mencium bau busuk seperti ini

angau [bayaw] *n* angau

angga [banga] *a* angga

anggar [bangar] *a* bangar; hiruk

pikuk: Dl, ambe tak tahanlah dengar suara banggar budak-budak nen saya tak kuatlah mendengar suara hingar-bingar anak-anak ini

anggor [bangoR] *As a* meriang: *tak nyonyak tidorku, anggor ku raso aku tidak nyenyak tidur tadi malam karena meriang*

angka [bayka] *Lk a* tua sekali: *angka pe buah cempedak nen buah cempedak ini sudah tua sekali*

angkai [baykay] *n* mayat; bangkai:

Lk, tolong ko buang ka bangkai tikus yo tolong kau buangkan bangkai tikus itu

angkang [baykar] *v* bangkang,

membangkang: *Bp, usah*

membangkang apa yang dikatakan umak! jangan membangkang apa yang dikatakan ibu!

angkar [baykaR] *n* 1 daun kelapa kering; 2 suluh yang terbuat dari dedaunan kelapa kering: *Lk, kalau di utan tiada kelatan maye pe jadi bile beburu kami buat angkar kalau di hutan tidak terlihat apapun, jadi kami membuat suluh dari daun kelapa yang kering*

bangking . bantal

bangking [baŋkiŋ] *n* tempat wewangian berbentuk bulat memakai tutup yang biasanya di letakkan di kamar tidur atau kamar tamu

bangkit [baŋkit] *v* bangkit: *Dl, adik bangkit dari tidurnye adek bangun dari tidurnya;*

membangkit *v* membangkit: *Lk, membangkit apa yang sudah ko kasih tu tak baek membangkit apa yang telah engkau beri itu tidak baik*

bangkong [baŋkoŋ] *n* parang yang bentuknya pendek dan tebal

bangku [baŋku] *n* bangku

bangkuang [baŋkuwaŋ] *As n* sejenis pandan berduri yang biasa dijadikan bahan membuat tikar

bangkudu [baŋkudu] *n* mengkudu

bangkung [baŋkuŋ] *n* parang besar

banglas [baŋlas] *a* banglas; luas (tentang pandangan): *Sd, dari buket di sane banglas melihat sawah atok dari bukit di sana luas melihat sawah kakek ini*

banglun [baŋlun] *Dl n* bunglon; kadal: *ular tenan berusaha menangkap banglun ular tadi berusaha menangkap kadal*

bangor [baŋoR] *a* bangor; nakal; jahil: *Sd, budak nang bangor tu akhirnye insyaf juge anak yang nakal itu akhirnya sadar juga*

bangsa [baŋsa] *n* bangsa; berbangsa *v* berbangsa; sebangsa *n* sebangsa

bangsal [baŋsal] *n* bangsal

bangsawan [baŋsawan] *n* bangsawan: *Dl, terurai air mate ambe mengelih cerite opere bangsawan Putri Cempake Biru berurai air mata aku melihat cerita opera bangsawan Putri Cempaka Biru*

bangsi [baŋsi] *n* bangsi; serunai; seruling berlubang enam: *Lk, bangsi si Alang nen merdu sekali suara tiupan serunai si sulung merdu sekali*

bangun [baŋUn] *v* bangun: *Dl, te bangun juge akak, dah berkali ambe panggel belum bangun juga kakak, sudah berulang kali di panggil; mambangun As Bp v membangun; mambangunkan As Bp v membangun; membangun v membangun; membangun Dl Lk Sd v membangun: Lk, usah ko membangun emak, biarlah dia beradu jangan membangun emak biarlah dia tidur; tarbangun As Bp v terbangun: As, sudahnyo tarbangun dio? sudahkah dia terbangun?; terbangun Dl Lk Sd v terbangun*

banir [baŋiR] *n* banir; akar pohon yang keluar dari tanah

¹**banjar** [baŋjaR] *Lk a* cepat; terburu-buru

²**banjar** [baŋjaR] *n* deret; berbanjar *v* berbanjar: *Lk, kou tanam dulu padi ni berbanjar yo tanam padi ini secara berbanjar ya; sebanjar n sebanjar*

banjir [baŋjiR] *n* bajir; kebanjiran *n* kebanjiran; membanjiri *v* membanjiri

banjul [baŋjul] *As n* benjol

bantah [baŋtah] *v* bantah; bebantah *v* berbantah; membantah *v* membantah

bantal [baŋtal] *n* bantal; bantalan *n* 1 bantalan; 2 *As*, kayu balok landasan kereta api; berbantal *v* berbantal

bantar [bantaR] *DI a cepat: bantar bene jalannya cepat sekali jalannya*

bantat [bantat] *a bantat: Lk, ngapa bantat kue nen? mengapa pula bantat kue ini?*

bante [bantey] *v pukul: Lk, usah kau bante adikmu! jangan kau pukul adikmu!;*

dibante *v dipukul: Sd, kalau tak senang, janganlah dibante pule* kalau merasa tak senang, jangan pula dipukul;

membante *v memukul: DI, usah bercande sambel membate lengan nen, sakit jüge ambe rase* jangan bercanda sambil memukul lengan ini, sakit juga terasa

banteng [banteng] *As n lembu jantan*

banting [bantin] *v banting; membanting v membanting; terbanting v terbanting*

bantoraosan [bantoRaosan] *As a rusak saat pertumbuhan (tentang buah)*

bantut [bantUt] *As Bp a bantat: Bp, tak pande kau buat kue bantut jadi yo* kau tidak pandai membuat kue, bantat jadinya

banyak [baña?] *a banyak: Bp, banyak nen banir pohon ni banyak sekali akar pohon ini; Lk, anak kemunnya bayak kemenakannya banyak*

banyul [bañul] *n benjol*

baor [baoR] *v baur, campur; berbaor v berbaur: DI, mayelah pule berbaor pakean kotor nen, karang marah ende bagaimana ini bercampur pula pakaian kotor nanti bunda akan marah; membaor v membaur*

baot [baot] *n baut*

bapekelik [bapəkəll?] *n paman; pakcik*

bapian [bapiyan] *As v pantang menyerah (tentang permainan): kalok sudah maen alep batalion bapian dio* kalau sudah bermain alip batalion dia pantang menyerah

bara [baRa] *n bara; membara v membara: Lk, panas membara pe ku rasa cuaca nen aku* rasa cuaca hari ini panas membara

barah [baRah] *n barah; membarah v membarah; bernanah: Lk, so bisol tang perotnya membarah* bisul di perutnya sudah bernanah

barai [baRay] *n barai (sejenis kerang laut kulitnya berwarna kehijauan berbentuk oval)*

barapa [baRapa] *Bp pron berapa*

barapo [baRapo] *As pron berapa*

barat [baRat] *n barat*

barau-barau [baRawbaRaw] *n sejenis burung*

barbar [baRbaR] *a riuh; ribut: Lk, ngapa barbar aja kelian disian? mengapa kalian ribut saja di situ?*

barbur [barbuR] *Lk n suara riuh berkecimpung dalam air*

bare [baRe] *n jenis binatang laut, berkulit keras, isinya mirip mata*

bargot [baRgot] *As n pohon aren*

barih [baRih] *n lurik-lurik (tentang warna)*

barik [bari?] *n barik; bintik-bintik: DI, kemane baju ambe bercorak barik tang baru dibeli? kemana bajuku yang bercorak bintik-bintik yang baru dibeli?*

baring [baRin] *v baring, berbaring: Sd, lemas rase badan ambe ni, nak baring saje* badan saya lemah, rasanya hendak berbaring saja

baris [baRis] *n* baris;

barisan *n* barisan: *As, barisan kau tu ondak lagi tarator ku tengok barisanmu sudah tidak teratur lagi; berbaris* *v* berbaris: *DI, cek gu menyuruh kite berbaris dengan teratur* bu guru menyuruh kita berbaris dengan rapi

bariyo-iyoy [baRiyoioy] *As a* serius; bersungguh-sungguh: *bariyo-iyoy sudah dio balajar* dia sudah belajar dengan bersungguh-sungguh

barombang [baRombanj] *n* sejenis buah yang tumbuh di tepi pantai berbentuk bulat pipih, bertutup seperti topi, dan bergaris merah serta berekor berasa asam bila sudah masak dan terasa kelat jika masih mentah

barombo [baRombo] *As Bp n* buruh panen padi dengan imbalan hasil panen sesuai kesepakatan

barondok [baRondo?] *v* sembunyi: *Bp, jangan ko barondok di siten!* jangan kau sembunyi di situ!

barongsai [baRoŋsa y] *n* seni pertunjukan ular naga yang diperankan oleh manusia

baronti esok [baRontieso?] *As n* lusa: *baronti esoklah kau datang ka rumah yo lusa* kau datang ke rumah ya

baru [baRu] *a* baru;

membarui *v* membarui;
terbaru *v* terbaru

baru-baru nen *adv* baru-baru ini

barudur [baRudUR] *As v* berjalan dengan cara berombongan dengan mengikuti orang terdepan sehingga tampak berbaris satu

barut [baRUt] *n* barut; kain pembebat bayi: *As, barut luke kau nen, biar*

tak kena debu balut lukamu ini biar tidak kena debu;

dibarut *v* dibarut: *Lk, selesai melahirkan, perutnya dibarut dengan gurita* selesai melahirkan perutnya dibalut dengan gurita;
membarut *v* membarut: *Sd, hati-hati membarut luke kaki adekmu tu, karang nanges* dia hati-hati membalut luka kaki adikmu itu, nanti nangis dia

basah [basah] *a* basah;

basahan *n* basahan: *Lk, kalo mandi di sungai memakai harus pula pake basahan* kalau mandi di sungai harus memakai kain basahan
membasahi *v* membasahi

basal [basal] *As n* basal; sakit biri-biri: *DI, maye penyebab penyakit basal tu?* apa penyebab penyakit biri-biri?

basalemak [basalema?] *As v* berlumur benda cair: *alah mak jang, basalemak muka ku kena minyak* alah mak jang, berlumuran minyak wajahku

basalepot [basalepot] *As v* duduk besila: *basalepot kau di samping atok yo* kau duduk bersila di samping atok ya

basamemeh [basamemeh] *As v* berlumur makanan: *macam manonyo ko mandulang adek ko tu basamemeh badannyo* bagaimana kau menyuapi makan adekmu ikut pula berlumur makanan badannya

basaropeh [basaRopeh] *As v* hancur; terpecah-pecah: *karupok di balang basarompeh* sudah kerupuk di kaleng sudah hancur

base [base] *n* isyarat; sinyal; kode

baselo [baselo] *As* v 1 bersila: *dio*
duduk baselo dia duduk bersila; 2
 duduk lesehan

¹**basi** [basi] *DI Lk a* lebih; v dilebihkan
 (tentang ukuran, jumlah makanan)

²**basi** [basi] *a* basi;
membasi v membasi: *Bp, membasi*
kukeleh makanan nen sudah menjadi
basi makanan ini kulihat

³**basi** [basi] *n* piring besar ceper

basiang [basiyā] *As n* sejenis rumput
 yang batangnya dianyam untuk
 membuat sumpit atau tikar

basiro [basiRo] *As n* kue bersalut gula

basitogang isang [basitogayisay] *As v*
 bertengkar hebat

baskom [baskom] *n* baskom; tempat air

basoh [basoh] v basuh; cuci: *As, so*
kobasoh bajumu? sudah kau cuci
 bajumu?;

mambasoh v membasuh

basor [basoR] *a* lemah; lembik; lunak

basur nasi [basuRnasi] *a* banyak
 makan (tentang orang yang baru
 sembuh dari penyakit)

bata [bata] *n* bata

batak [bata?] *DI Sd v* rampok;
dibatak v dirampok: *DI, tak*
disangke semalam rumah kami ikot
dibatak pule tidak disangka
 semalam rumah kami ikut dirampok
 pula

batakal [batakal] *As v* bertarung secara
 fisik

batal [batal] *a* batal;
membatalkan v membatalkan;
pembatalan *n* pembatalan

batang [batan] *n* batang;
berbatang v berbatang

¹**batarak** [bataRa?] *As v* demonstrasi;
 unjuk rasa

²**batarak** [bataRa?] *DI Lk Sd v* 1
 mengarak pengantin; 2 menunggu
 acara di mulai pada acara
 perkawinan

batarombo [bataRombo] *As Bp n*
 perbincangan tentang silsilah
 keluarga

batas [batas] *n* watas; pemisah

batil [batil] *n* batil; pencedok air

batin [batin] *n* batin;
membatin v membatin;
terbatin v terbatin

batina [batina] *As n* betina;
 perempuan;

batina jalang pelacur

batir [batiR] *n* kancing; kenop atau
 perhiasan kecil-kecil terbuat dari
 emas

batok [bato?] *n* batuk;
batok mangono *As ki* batuk yang
 disengaja sebagai tanda mendapat
 keuntungan
berbatok v berbatuk;
terbatok v terbatuk

batung [batun] *As p* berfungsi sebagai
 kata seru penguat: *batung, datangila*
dulu dio batung, penuhilah sekali ini
 hajatnya

batutal [batutal] *As v* berkelahi secara
 alot

bau [bawu] *n* bau: *DI, cedak bau harum*
mangge ni tiada bau harum mangga
 ini;

bau cokur *As n* remaja; muda belia;
bau-bau kumange *As ki* masih
 memiliki tali persaudaraan

bawa [bawa] v bawa: *Bp, te dibawanya*
anaknya pogi anaknya tidak
 dibawanya pergi; *Lk, maya yang ko*
bawa yo? apa yang engkau bawa?;
bawaan *n* bawaan;
membawa v membawa

bawah . bedemak

bawah [bawah] *n* bawah;

terbawah *v* terbawah;

bawahan *n* bawahan

bawak [bawaʔ] *n* ulah; tabiat; tingkah laku; perangai

bawal [bawal] *n* sejenis ikan

bawang [baway] *n* bawang

bawar [bawaR] *n* sejenis pedang yang berbentuk pendek

bawe [bawə] *DI Sd v* bawa;

membawe *v* membawa: *pak cek*

membawe amrah nang sude masak
paman membawa kedondong yang sudah masak;

terbawe *v* terbawa: *te sengaje*

terbawe ambe kitabnye aku tidak sengaja membawa bukunya

bayadah [bayadah] *As n* ucapan menunjukkan simpati: *bayadah, macam mano bisa tarjadi?* bayadah, bagaimana bisa terjadi?

bayan [bayan] *a* bayan; jelas: *Lk, telah bayan bagi kami buatmu* te sudah jelas bagi kami omong kosongmu

baye [bayə] *DI Sd n* baya:

sebaye *n* sebaya: *DI, ambe sebaye dengan si ulung* saya seusia dengan si sulung

bayu [bayu] *v* berubah rasa: *DI, juadah nen terase bayu* hidangan ini berubah rasanya

bebal [bəbal] *a* bebal: *Lk, bebal kali orang nin jo, berapa kale ku tanyai tiada nyaut bebal kali orang ini, sudah berapa kali ia kutanyai tiada menjawab; Bp, bebal kale dio, tak ado dikarjokannya sedikitpun* dia sangat bebal tidak ada dikerjakannya sedikitpun

beban [bəban] *n* beban: *DI, beratnye beban ni* beban ini sangat berat

membebani *v* membebani: *Lk, ngapelah ko membebani abah dengan masalah nen?* mengapa engkau membebani ayah dengan masalah ini?

bebas [bebas] *a* bebas;

membebaskan *v* membebaskan;

terbebas *v* terbebas

bebek [bebeʔ] *n* bebek

beberas bekal [bəbəRasbəkal] *n* orang yang suka menunda-nunda pekerjaan

bebidalan [bəbidalan] *n* contoh dari kejelekan atau keburukan seseorang

becan [bəcan] *n* bercak noda

becebah [bəcəbah] *v* mandi sambil memukul-mukul air

bedak [bədaʔ] *n* bedak:

bedak dingin bedak dingin;

bedak lulur bedak lulur;

bedak sejuk bedak dingin;

berbedak *v* berbedak: *Sd, sude berbedak elok die kukeleh* cantik dia kulihat setelah berbedak

bedal [bədal] *v* bedal; hajar; *n* pukul
membedal *v* membedal: *Sd, endak rasenye hati membedal anak nin, dilarang tiade nurut* rasanya ingin memukul anak ini, kalau dilarang tidak mau menurut

bedamar [bədamaR] *n* bekas tamparan

bedangkik [bədaykiʔ] *DI Lk Sd a* pelit: *Sd, bedangkik bena tabiatnye* sangat pelit tabiatnya

bedebah [bədebah] *a* bedebah;

bedebah jahalis orang yang

memiliki kelakuan seperti binatang

bedegap [bədəgap] *n* suara benda jatuh yang menghentak

bedemak [bədəmaʔ] *Lk v* berlumur:

jalan ke kantor desa pasti bedemak pe sebab hujan arini jalan ke kantor

- desa pasti berlumpur karena hujan tadi
- bedempang** [bədəmpaŋ] *Lk n* sebutan untuk kena tampar
- bedene** [bədəne] *n* perhiasan emas yang terapung di sungai dalam jumlah besar dan dipercaya berasal dari alam gaib
- bedengok** [bədəŋoʔ] *n* sebutan untuk perut yang berbunyi karena lapar
- bedibar** [bədiɓaR] *n* mandi pengantin
- bedih** [bədih] *v* bangun tidur; membuka mata: *kemanenye encek ini pergi, baru saje bedih kemananya paman pergi, baru saja bangun tidur*
- bedik** [bədiʔ] *v* buka; terbuka: *DI, dari mulai bedik mate, tiade lain kerjanye hanye dudok saje dari mulai terbuka mata, kerjanya hanya duduk saja;*
bedik untong beruntung
- bedil** [bədil] *n* bedil;
membedil *v* menembak: *Lk, orang yang membedil gerombolan harimau liar tu, datang dari kampung seberang orang yang menembak harimau liar itu, datang dari kampung seberang*
- bedok** [bədoʔ] *adv* kurang waras
- bedong** [bədoŋ] *n* bedung: *Lk, bedonglah bayi nang baru lahir pe bayi yang baru lahir harus dibedung;*
bedongan *n* bedungan;
membedong *v* membedung
- beduande** [bəduwanda] *n* tingkat kebangsawanan dalam masyarakat melayu
- beduk** [bəduʔ] *n* beduk
- bedukang** [bədukaŋ] *n* bedukang; ikan air tawar
- bedungkol** [bəduŋkol] *DI Lk Sd n* jalan yang banyak gundukan
- begagan** [bəgagan] *a* beres: *DI, te begagan kerjamu kukeleh tak beres kerjamu kulihat*
- begajoh** [bəgajoh] *DI Lk a* ramai; riuh
- begajul** [bəgajul] *Lk n* penjajah
- begal** [bəgal] *n* begal;
membegal *v* membegal
- begang** [bəgaŋ] *v* bengong
- begap** [bəgap] *a* gemuk; kokoh (tegap)
- begatu** [bəgatu] *DI adv* terus-menerus: *begatu marah tak habisnye, maye salahnye terus-menerus marah tak hentinya, entah apa salahnya*
- begedeak** [bəgədeyaʔ] *v* melimpah (tentang air)
- begejok** [bəgəjoʔ] *a* melimpah ruah: *Bp, begejok padinyo dilumbong padinya melimpah ruah di lumbung*
- begian** [bəgiyan] *DI pron* begitu: *usah kau buat tingkahmu begian, malu kita dikeleh orang jangan engkau bertingkah begitu, malu kita dilihat orang*
- begion** [bəgiyon] *Lk pron* begitu; *usah ko begion te gemar amba ngelehnya jangan kau begitu, tidak suka aku melihatnya*
- beguk** [bəguʔ] *n* beguk; penyakit bengkak di pangkal leher; penyakit gondok: *DI, dukun te bisa mengobati penyakit beguknye dukun itu bisa mengobati penyakit beguk*
- behem** [bəhem] *n* perasaan tidak nyaman dalam mengerjakan sesuatu
- bejana** [bəjana] *n* bejana
- bejat** [bəjat] *a* bejat
- bejayo** [bəjayo] *As v* celaka: *bejayo kito ni, hilang pulak korajangnyo celakalah kita sekarang, hilang pula keranjangnya*
- bejekat** [bəjekat] *a* lengket; *v* bergetah

bejerumut . belalang

bejerumat [bəjəRumat] *DI Lk Sd* v 1 tergores tidak menentu: *DI, bejerumat muke adiknya jatuh dari lereng tergores muka adiknya jatuh dari sepeda*; 2 *n* jahitan yang terlalu banyak pada kain atau baju

bejibum [bəjibum] *a* ramai; banyak (tentang barang)

bejubal [bəjubal] *Lk a* banyak; ramai (tentang orang)

bejurusus [bəjuRumus] v tergores (tentang wajah): *Sd, bukan main nakalnya budak nen dicekam muke adiknya ingge bejurusus bukan main nakalnya anak ini, dicakar muka adiknya hingga tergores*

¹**bekakas** [bəkakas] *n* perkakas

²**bekakas** [bəkakas] *DI n* kulit yang kotor berdebu karena tidak mandi

bekal [bəkal] *n* bekal: *DI, maye bekalmu?* apa bekalmu?; *Lk, sapa nang masak bekal nen?* siapa yang masa bekal ini?

bekala [bəkala] *p* apabila; *pron* kapan: *DI, bekalā kau tibe?* kapan kau tiba?

¹**bekam** [bəkam] v bekam, membekam; **berbekam** v berbekam: *DI, lame dia bebekam tapi te juge bekurang penyakitnye* dia sudah berbekam tapi belum juga sembuh penyakitnya

²**bekam** [bəkam] v pegang, tangkap dan apit

bekas [bəkas] *n* bekas; **berbekas** v berbekas; **membekas** v membekas

bekatol [bəkatol] *n* bekatul; dedak

bekecak musang [bəkeca'musang] *n* baju tradisional melayu yang berkerah tinggi biasa dipakai oleh pria

bekecimpung [bəkecimpun] *n* kecimpung

bekepah [bəkepəh] *n* sebutan untuk orang yang terkena tamparan

beketapas [bəkeʔapas] *a* sibuk tidak menentu

beketinam [bəkeʔtinam] *a* sangat banyak

bekot [bəkot] v tidak berteman

beku [bəku] *a* beku;

membeku v membeku;

membekukan v membekukan;

pembekuan *n* pembekuan

bekuk [bəkuʔ], **membengkuk** v bekuk, membekuk

bela [bəla] v bela;

membela v membela;

pembela *n* pembela

belacan [bəlaʔan] *Lk n* belacan; terasi

beladan [bəlaʔan] *n* sejenis badik yang bentuknya agak bengkok

belah [bəlah] *n* belah;

berbelah v berbelah: *Lk, berbelah panjang baju kau tu bajumu terbelah panjang;*

membelah v membelah;

tebelah v terbelah

¹**belahak** [bəlaʔaʔ] *n* bunyi gemerincing

²**belahak** [bəlaʔaʔ] v membelahak; terbatuk-batuk

belai [bəlay] v belai;

belaian *n* belaian;

membelai v membelai

belakang [bəlaʔan] *n* belakang;

membelakangi v membelakangi;

terbelakang v terbelakang

belalai [bəlalay] *n* belalai

belalak [bəlaʔaʔ], **membelalak** v membelalak;

terbelalak v terbelalak: *Sd,*

tebelalak matanyo kukeleh kulihat matanya terbelalak

belalang [bəlalay] *n* belalang

belam [bəlam] *v* belam, membelam (memasukkan secara paksa): *Lk, belamkan lagi nang di atas supaya bisa diikat* masukan lagi dengan paksa biar bisa diikat

belanak [bəlanəʔ] *n* nama ikan

belang [bəlay] *n* belang;
berbelang *v* berbelang

belanga [bəlaya] *n* belanga

belangir [bəlayiR] *v* bersolek

¹**belangkas** [bəlaykas] *n* belangkas;
sebangsa bintang air yang mempunyai ekor yang panjang dan tajam

²**belangkas** [bəlaykas] *n* sebutan untuk sepasang kekasih atau suami istri kemanapun pergi selalu bersama

belanja [bəlanja] *n* belanja: *Sd, kemane akak pergi belanja?* kemana kakak pergi belanja?;

belanjaan *n* belanjaan: *maye belanjaan ende?* apa belanjaan ibu?;
berbelanja *v* berbelanja;
membelanjai *v* membelanjai

belantara [bəlantaRa] *a* belantara

belas [bəlas] *n* belas (perasaan iba);
pembelas *n* pembelas

belasot [bəlasot] *v* omel; mengomel

belasting [bəlastiŋ] *n* belasting; pajak; rodi

belat [bəlat] *n* belat (alat penangkap ikam terbuat dari bambu)

belatan [bəlatan] *n* pentungan atau alat pemukul terbuat dari kayu berbentuk bulat

belati [bəlati] *n* belati

belatuk [bəlatuʔ] *n* burung pelatuk (burung pemakan serangga)

¹**bele** [bələ] *Ark Dl v* bela, rawat; asuh;
dibele *v* dirawat;
membele *v* merawat

²**bele** [bələ] *Dl Sd v* bela;

membele *v* membela

belebas [bəlebas] *n* belebas; penggaris

beledi [bəledi] *n* beledi; ember

beledru [bələdRu] *n* beledu

belek [bəleʔ] *v* 1 belek, membele; meretas panjang; 2 periksa: *Lk, dibeleknya bukuku* diperiksanya bukuku

belenggu [bələngu] *n* belenggu;
membelenggu *v* membelenggu;
terbelenggu *v* terbelenggu: *Dl, terbelenggu idop ambe karang nen* terbelenggu hidupku sekarang ini

belerang [bələRaŋ] *n* belerang

beli [bəli] *v* beli;

membeli *v* membeli: *Sd, mengape banak bene ko membeli sayor? tak habes yen* mengapa banyak sekali engkau membeli sayur? tak habis sayangnya;

terbeli *v* terbeli: *Lk, mahal kekali barang tu tak pulak terbeli awak* barang itu sangat mahal tidak akan mungkin terbeli olehku

belia [bəliya] *a* belia; muda

beliak [bəliyaʔ] *v* beliak, membeliak;
terbeliak *v* terbeliak: *Dl, terbeliak matenye mengelih ke duit yang menumpuk iyen* matanya terbeliak lebar melihat tumpukan uang

beliau [bəliaw] *pron* beliau

belibis [bəlibis] *n* burung belibis

belicak [bəlicaʔ] *a* remaja

belikat [bəlikat] *n* belikat

belikung [bəlikuŋ] *v* bergelombang

beling [bəliŋ] *n* beling; pecahan kaca

beliung [bəliyuw] *n* sejenis angin topan

belok [bələʔ] *a* belok, lebar (tentang mata): *As, amboi, belok sangat mato*

belot . bendung

nak daro yon amboi, besar kali
mata anak gadis itu

¹**belot** [bɛlot] v belot

membelot v membelot;

berbelot v berbelot: *Dl, ie berbelot*
kepehak lawan kinin sekarang dia
berbelot ke pihak musuh

²**belot** [bɛlot] n sejenis binatang air
(seperti ular dan berwarna kuning)

belulang [bɛlulaj] n belulang

belum [bɛlum] adv belum

belunjur [bɛlunjuR] v unjur, belunjur;
selonjor: *Lk, jangan belunjur kalau*
orang sedang berdoa te mendai
jangan meluruskan kaki kalau orang
sedang berdoa, tidak baik

belur [bɛlUR] v telan;

dibelur v ditelan: *Sd, dikunyah dulu*
makanan tu jangan dibelur saje
kunyah dahulu makanan itu jangan
ditelan saja

benā [bɛnā] adv sangat; terlalu; *Lk,*
besar benā bajunya kukeleh, te
cocok dengan badannya terlalu
besar bajunya kulihat, tidak sesuai
dengan badannya

benah [bɛnəh] v benah, berbenah;
membenahi v membenahi

benai [bɛnəy] a 1 susah: *Dl, benai kite*
dibuat anak nen susah kita dibuat
anak ini; 2 hancur; rusak; 3 bahaya;
gawat: *Dl, kalau te datang ie*
benailah kite kalau dia tidak datang
gawatlah kita

benak [bɛnəʔ] n benak; isi kepala: *Dl,*
maye yang ade di benaknye te penah
ambe tau apa yang ada di pikirannya
tidak pernah aku tau

benalu [bɛnalu] n benalu

benam [bɛnam] v benam, berbenam;
membenam v membenam;
terbenam v terbenam

benang [bɛnəŋ] n benang;

benang raja pelangi;

benang sela tawas

benar [bɛnəR] a benar;

kebenaran n kebenaran;

membenarkan v membenarkan

benara [bɛnəRə] n menara

benatu [bɛnatu] n binatu

bencah [bɛncəh] n bencah; tanah yang
berair dan berlumpur;

berbencah v berbencah, berpayaya-
paya

bencana [bɛncana] n bencana

benci [bɛnci] a benci;

kebencian n kebencian;

membenci v membenci: *Lk, te*

mendai tabiat ko membenci orang
tak baik sifatmu itu membenci orang;

pembenci n pembenci

bendahara [bɛndəhəRə] n bendahara

¹**bendang** [bɛndaŋ] *Lk* a terang
benderang

²**bendang** [bɛndaŋ] n bendang; sawah

bendar [bɛndəR] n bandar

bendil [bɛndil] v 1 terbeliak; 2 belok
(tentang mata);

terbendil v terbeliak: *Sd, bukan*
main marahnye ie tang daku hingge
terbendil mengelehku bukan main
marahnya dia kepadaku sehingga
terbeliak melihatku

bendul [bɛndul] n bendul; kayu yang
melintang di bawah pintu; alas
kusen pintu

bendung [bɛnduŋ] n bendung;

bendungan n bendungan;

membendung v membendung: *Dl,*
te kuase ie membendung air matenye
ia tidak bisa menahan air matanya;

terbendung v terbendung: *Bp, hebat*
ko yo, terbendung aer di kolam

kinen kau hebat, bisa terbandung
juga air kolam sekarang

bene [bənə] *DI Sd* adv sangat: *DI*,
besar bene rumah engku nen rumah
tengku ini sangat besar

bengak [bəŋaʔ] *a* 1 bingung; *v*
tertegun.; *Sd*, bengak ie mendengar
berita mengejutkan tu tertegun ia
mendengar berita yang
mengejutkan; 2 bodoh: *Lk*, bengak
kekali pe kou ni bodoh sekali engkau
ini

bengal [bəŋal] *a* bengal, nakal

bengap [bəŋap] *a* bengkak, sembab

bengek [bəŋeʔ] *a* bengek; sesak napas

benggol [bəŋgol] *n* beggol (uang lama
bernilai 2,5 sen)

bengis [bəŋis] *a* bengis; *v* bersikap
kasar

bengkak [bəŋkaʔ] *a* bengkak: *DI*,
mengape bengkak bene kaki yen
hanye tergigit semut? mengapa bisa
bengkak kaki ini hanya digigit
semut?;

membengkak *v* membengkak;

pembengkakan *v* pembengkakan

bengkala [bəŋkala] *pron* bila; apabila

bengkalai [bəŋkalay] *v* bengkalai,
terbengkalai

bengkarung [bəŋkaruŋ] *n*
bengkarung; kadal

bengkawan [bəŋkawan] *n* bengkawan;
tulang atap nipah

bengkok [bəŋkoʔ] *a* bengkok;
membengkok *v* membengkok

bengkudu [bəŋkudu] *n* mengkudu

bengkung [bəŋkuŋ] *n* bengkung: *DI*,
tiade ie tau melilit bengkung pade
telok belangenye dia tidak tau
melilitkan bengkung pada baju teluk
belangnya

bengong [bəŋoŋ] *v* bengong;

terbengong *v* terbengong;
terbengong-bengong *v* terbengong-
bengong

benguk [bəŋUʔ] *n* bengok (penyakit
gondok)

benih [bənlh] *n* benih;

berbenih *v* berbenih;

membenihkan *v* membenihkan;

pembenih *n* pembenih

benik [bənlʔ] *n* kancing baju

bening [bəniŋ] *a* bening

benjol [bəŋjol] *a* benjol

bentak [bəntaʔ] *v* bentak;

bentakan *n* bentakan;

membentak *v* membentak

bentan [bəntan] *a* bentan; bertambah
sakit;

membentan *v* membentan: *DI*,
sudah kukate ke tang die usah lasak

bene kini rasekelah udah

membentan *sakitnye* sudah

kukatakan jangan lasak kali

sekarang rasakanlah sudah kambuh

lagi penyakitnya; *Sd*, *sakitnye*

membentan *tiade sepicing pe dapat*

ditidurkannya sakitnya semakin

bertambah, tidak sedikitpun matanya
dapat terpejam

bentang [bəntaŋ] *v* bentang: *Lk*,

bentang *tikar nen!* bentang tikar ini!;

berbentang *v* berbentang;

membentang *v* membentang;

terbentang *v* terbentang

bentar [bəntaR] *n* sebentar

bentara [bəntaRa] *n* bintang

bentat [bəntat] *a* agak besar dari yang
lain

bentuk [bəntUʔ] *n* bentuk;

berbentuk *v* berbentuk;

membentuk *v* membentuk;

terbentuk *v* terbentuk

benua [bənuwa] *n* benua

benyai . berna

benyai [bənyay] *a* benyai (nasi yang terlalu lembek)

benyok [bənyoʔ] *a* lembek: *DI, benyok bene betik nen, siapepun tiade endak buah pepaya ini sudah terlalu lembek, siapapun tidak akan mau*

beradu [bəRadu] *v* tidur: *DI, tuanku ampunan beradu di biliknya tuan putri tidur di kamar tidurnya; peraduan n* tempat tidur

beragan [bəRagan] *n* hewan yang mati dikarenakan sudah tua

berahi [bəRahi] *n* birahi

berai [bəRai] *a* berai, berberaian

berak [bəRaʔ] *n* najis, kotoran yang keluar dari dubur

berakah [bəRakah] *a* bohong: *Sd, jangan percaye padanye yo, sudah ku kenal ie tukang berakah jangan percaya padanya, aku sudah mengenalnya dia tukang bohong*

beranda [bəRanda] *n* beranda; teras

berang [bəRan] *a* berang; pemberang *n* pemberang

berangasan [bəRanjasan] *a* berangasan

berangkat [bəRanjkat] *v* berangkat

berani [bəRani] *a* berani: *Lk, te berani awak berjalan malam ari aku tidak berani berjalan malam hari; memberanikan v* memberanikan; pemberani *n* pemberani

berantakan [bəRantakan] *a* berserak (tentang barang)

berape [bəRapə] *pron* berapa: *DI, berape harge beras nen? berapa harga beras ini?*

beraw [bəraw] *n* merah (tentang wajah karena malu): *DI, beraw muke ambe di muke orang ramai ie marah pule merah wajahku, di depan orang ramai dia marah pula*

berayak [bəRayaʔ] *v* melimpah (tentang air)

berbaka [bəRbaka] *n* baka, *v* berbaka; keluarga yang menurunkan

berembang [bəRəmbay] *n* tumbuhan yang tumbuh di tepi pantai: *DI, ambe te penah ngelih buah berembang aku tidak pernah melihat buah berembang*

berembe [bəRembə] *DI Lk n* buruh panen

bereng-bereng [bəReŋbeReŋ] *n* sejenis alat musik berbentuk seperti piring, terbuat dari tembaga tipis, dimainkan dengan cara saling mengantukkan

berhala [bəRhala] *n* berhala

bering besi [bəRiŋ bæsi] *n* ayam yang berbulu, berparuh, dan berkuku hitam

beringas [bəRiŋas] *a* beringas

bering-bering [bəRiŋbəRiŋ] *n* gurita kecil dirangkai menjadi satu

beringgas [bəRiŋgas] *a* cekatan: *Sd, beringgas ku keleah anak kemunmu i yen jo lama ia tinggal di siyen? cekatan kulihat keponakanmu itu, apakah dia sudah lama tinggal disini?*

beringin [bəRiŋin] *n* pohon beringin

berisik [bəRisik] *a* berisik

berita [bəRita] *n* berita: *Lk, maya berita kinen? apa berita sekarang?; memberitakan v* memberitakan; pemberitaan *n* pemberitaan

berkah [bəRkah] *a* berkah

berkas [bəRkas] *n* berkas; bundel; memberkas *v* memberkas

berlian [bəRliyan] *n* berlian

berna [bəRna] *n* wanita jalang

bernga [bəŋɲa] *n* bernga; ulat kecil pada bangkai
bernia [bəŋniya] *n* baju cekak musang
bernu [bəŋnu] *a* mau demam; meriang
beroi [bəŋoy] *n* nasi yang gembur
berok [bəŋuʔ] *n* monyet, buruk
berokai [bəŋokay] *v* sesuatu yang lepas dari ikatan
berondok [bəŋondoʔ] *v* berondok
beroneng [bəŋonɛŋ] *As n* senjata api
berontak [bəŋontaʔ] *v* berontak; memberontak *v* memberontak; pemberontak *n* pemberontak
bertabur [bəŋtabuR] *n* kain songket (kain yang dihiasi dengan benang emas)
bertih [bəŋtɪh] *n* bertih
beruang [bəŋuwan] *n* beruang
berudu [bəŋudu] *n* anak katak
berue [bəŋuwe] *n* orang yang suka menghasut
berun [bəŋun] *DI Sd a* mau demam: *DI, te enak badanku nen berun rasenye* tidak enak badanku ini rasanya mau demam
berus [bəŋus] *v* berus; memberus *v* memberus; terberus *v* terberus
besan [besan] *n* besan; **besan sebantol** *n* suami dan istri yang masing-masing mempunyai anak dari perkawinan terdahulu dan anak-anak mereka menikah pula satu dengan yang lain
besi [bəsi] *n* besi; **besi berani magnet**
besian [bəsiyan] *Lk a* gawat
besingkar [bəsiŋkaR] *v* membongkar dengan cara membolak-balikannya

besire [bəsiRə] *DI Sd n* sebutan untuk kue yang ditaburi atau disiram dengan gula
beslah [beslah] *v* beslah; sita; menahan
bestari [bəstaRi] *a* bestari; bijak; pandai
bestel [bestel] *n* bestel; tempat mengirim barang lewat stasiun
besurah [bəsuRah] *v* perbincangan yang sangat mendalam tentang suatu hal
bet [bet] *n* tempat menyimpan pakaian yang terbuat dari kulit
beta [beta] *pron* aku; saya; patik
¹**betak** [bətaʔ] *n* anjang-ancang
²**betak** [bətaʔ] *v* terbit; muncul; **betak bulan** bulan bersinar; **betak fajar** pagi buta; **betak matahari** matahari terbit
betakal [bətakal] *DI Lk Sd v* 1 bertarung secara fisik; 2 melaga benang layang-layang
betala [bətala] *v* bersetubuh
betapa [bətapa] *ark.pron* betapa
betara [bətara] *Lk n* pembantu raja
betik [bətiʔ] *n* pepaya
betina [bətina] *n* perempuan
beting [bətiŋ] *n* beting
betul [bətul] *a* betul
betung [bətoŋ] *n* bambu besar
biabak [biyabaʔ] *Lk n* biawak
biak [biyaʔ], **membiakkan** *v* biak, membiakkan; **berbiak** *v* berbiak; **membiakkan** *v* membiakkan
biang [biyan] *Lk n* biang; keladi: manis awak rasa biang ni manis rasa keladi ini
bianglala [biyanlala] *n* bianglala
biar [biyaR] *p* biar; **membiarkan** *v* membiarkan

bias . bingal

bias [biyas] *Lk n* bias;
 berbias *v* **berbias**
biasa [biyasa] *a* biasa;
 kebiasaan *n* kebiasaan;
 membiaskan *v* **membiasakan**;
 terbiasa *v* **terbiasa**
biawak [biyawa?] *n* biawak
biaya [biyaya] *n* biaya;
 membiayai *v* **membiayai**
bibir [bibiR] *n* bibir
bicara [bicaRa] *n* bicara;
 berbicara *v* **berbicara**;
 membicarakan *v* **membicarakan**;
 pembicaraan *v* **pembicaraan**
bicok [bico?] *v* **terkejut**: *Lk, ikan di sinen tidak mau makan pancing lagi dah bicok ikan di sini tidak mau lagi makan pancing sudah terkejut*
bidadari [bidadaRi] *n* bidadari
bidai [biday] *n* sejenis bubu yang dibuat dari anyaman rotan
bidak [bida?] *n* bidak
bidal [bidal] *n* peribahasa
bidan [bidan] *n* bidan
bidang [bidanj] *n* bidang
bidar [bidaR] *n* bidar; perahu perang
bidara [bidaRa] *n* bidara;
 bidara pahit rebusan kayunya diminum untuk penguat usus
bidas [bidas] *v* **bidas**; **mengecam**
bidik [bidi?] *v* **bidik**, **membidik**;
 bidikan *n* **bidikan**
biduan [biduwan] *n* biduan
biduanda [biduwanda] *n* biduanda;
 pembantu raja
biduk [bidu?] *n* biduk; sampan kecil
biduri [biduRi] *n* baiduri
bijaksana [bijaksana] *a* bijaksana
bijan [bijan] *n* bijan; wijen
biji [biji] *n* biji;

biji mata 1 bola mata; **2** *ki* anak kesayangan
biku [biku] *ark n* biku; lipat;
 berbiku *v* **berbiku**; **berlipat**
bila [bila] *pron* bila
bilah [bilah] *n* bilah potongan
bilak [bila?] *v* **buka paksa** (tentang mata): *Lk, ko bilakka matamu baru takut dia* bukakan matamu biar takut dia
bilal [bilal] *n* bilal
bilang [bilanj] *As v cak* bilang; ucapkan: *ko bilang dulu samo dio tak usah kito ka laut yo kau sampaikan padanya tidak pergi ke laut*
bilas [bilas] *v* **bilas**: *Bp, tolong kau bilas ke kaen nen tolong kau basuh kain ini;*
 mambilas *As Bp v* **membilas**;
 membilas *DI Lk Sd v* **membilas**: *Lk, akak membilas kaen di sungai kakak membasuh kain di sungai*
bilau [bilaw] *a* kacau balau
bilik [bil?] *n* bilik
bilur [biluR] *n* lembam: *Lk, bilur mengapa bilur pangkal paha budak nen? mengapa lembam pangkal paha anak ini?*
bimbang [bimbanj] *a* bimbang;
 kebimbangan *n* **kebimbangan**
bimbing [bimbij] *v* **bimbing**;
 membimbing *v* **membimbing**;
 pembimbing *n* **pembimbing**
bina [bina] *v* **bina**; **membina**;
 terbina *v* **terbina**
binasa [binasa] *a* binasa;
 membinasakan *v* **membinasakan**
binatang [binatanj] *n* binatang
bincang [bincanj] *v* **bincang**; **berbincang**
bingal [bijal] *As v* **bangkang**;

mamingkal *v* membangkang: *usoh ko mamingkal jang!* jangan engkau membangkang!

bingar [biŋaR] *a* ingar bingar

bingkai [biŋkay] *n* bingkai;
berbingkai *v* berbingkai;
membangkai *v* membangkai;
terbingkai *v* terbingkai

bingkas [biŋkas] *v* bingkas,
 membangkas

bingkawan [biŋkawan] *n* tulang atap nipah

bingung [biŋUŋ] *a* bingung: *Sd, bingung ambe nak kerumahnye aku bingung mau ke rumahnya; kebingungan n* kebingungan;
membingungkan *v* membangungkan

bini [bini] *n* bini; istri

bintagur [bintaguR] *n* sejenis pohon yang besar dan buahnya bisa digunakan untuk obat darah tinggi

bintang [bintan] *n* bintang

bintel [bintel] *n* bintil;
berbintil *v* berbintil;
bintilan *n* bintilan

bintik [bintiʔ] *n* bintik;
berbintik *v* berbintik

bintor [bintoR] *v* tidak dapat berfikir dengan baik

birai [biRay] *n* birai; dinding

biram [biRam] *n* biram; merah

biras [biRas] *n* biras; pertalian keluarga karena menikah dengan dua orang yang bersaudara

birat [biRat] *n* birat;
berbirat *v* berbirat;
membirat *v* membirat

biri [biRi] *a* cemburu: *Lk, te medai ada biri dengan nasib orang yang baik tak baik cemburu dengan nasib orang baik*

¹biri-biri [biRibiRi] *n* penyakit biri-biri

²biri-biri [biRibiRi] *n* biri-biri; kambing yang berbulu tebal

birik-birik [biRiʔbiRiʔ] *n* burung yang telah dipengaruhi oleh hantu yang terbang pada waktu malam; dipercaya oleh masyarakat apabila terkena lintasannya orang akan sakit

biring raya [biRiŋRaya] *n* ayam yang bulu, kuku kaki, dan paruhnya berwarna merah kekuning-kuningan digunakan sebagai penangkal penyakit dan untuk diadu

biru [biRu] *n* biru;
biru langon biru langit

bisa [bisa] *n* bisa: *Lk, jangan kau dekati ular itu, karang dipatoknye hajak kite kena bisanye!* jangan kau dekati ular itu, nanti digigitnya mati kita kena racunnya!

bisi [bisi] *DI Sd a* genit: *DI, ngape bisi kekali ia nun kini?* mengapa genit kali dia sekarang?

bisik [bisiʔ] *n* bisik; *v* berbisik;
membisikkan *v* membisikkan;
berbisik-bisik *v* berbisik-bisik

bisu [bisu] *a* bisu;
kebisuan *n* kebisuan;
membisu *v* membisu

bisul [bisUl] *n* bisul;
berbisul *v* berbisul;
bisulan *n* bisulan

bius [bius] *n* bius;
membius *v* membius;
terbius *v* terbius

biyut [biyUt] *DI Lk Sd v* merajuk: *Lk, ie pe biyutlah lenjar karena te dibagi emaknya ikut merajuk dia karena tak diajak ikut emaknya*

blak bleh [blakbleh] *a* waswas; ragu-ragu

bledi [blædi] *DI Lk Sd n* baskom

bobal . bongak

bobal [bobal] *As a* bebal

bodak [bodaʔ] *As n* bedak;

bodak sojuk bedak dingin

bodal [bodal] *As v* mengambil secara paksa

bodil [bodil] *As Bp n* senapan; bedil

bodoh [bodoh] *As a* bodoh;

bodoh kadalam *As ki* pura-pura
bodoh tetapi berbahaya

bodol [bodol] *Lk a* tumpul

bodong [bodon] *As n* bedung;

bodongan *n* bedungan;

membodong *v* membedung

bogam [bogam] *n* bogam; pending
logam pada emas

bogi [bogi] *As Bp v* bagi; *beri: sudah ko
bogi panen kolapo kito?* sudahkah
engkau bagi panen kelapa kita
padanya?;

bogikan *v* bagikan;

dibogi *v* dibagi;

membogi *v* membagi

bogor [bogoR] *Ark n* bahan pakaina
terbuat dari daun palem

boh [boh] *Bp p* iya (menyatakan iya):
*kita pergi petang saja, boh kita pergi
sore saja, ya*

bohong [bohon] *a* bohong;

berbohong *v* berbohong;

membohongi *v* membohongi;

pembohong *n* membohong

bohoh [bohoh] *DI Lk Sd a 1* rakus: *Lk
usah bohoh kali kalau makan tu
malu kita jangan terlalu rakus kalau
makan, malu kita; 2 serakah: DI,
kalau sudah kenen mengene duit
memang bohoh kali ie tu kalau sudah
mengenai uang, dia sangat serakah*

bokang [bokan] *As v* tahan;

mambokang *v* menahan;

tabokang *v* tertahan

bokor [bokoR] *n* sejenis mangkok
terbuat dari kuningan

bolah [bolah] *As Bp n* belah;

barbolah *v* berbelah;

mambolah *v* membelah;

tabolah *v* terbelah

bolang [bolan] *As Bp n* belang; lurik;

babolang *v* berbelang

bolat [bolat] *As Bp n* belat

bole [boleʔ] *n* perahu kecil

¹bolit [bolit] *As n* tipu;

mambolit *As v* menipu: *mambolit
sajo karanjonyo menipu saja
pekerjaannya;*

pambolit *n* penipu

²bolit [bolit] *As Bp v* belit: *As, bolitkan
dulu tali sampan ne! ikatkan dulu
tali sampan ini!;*

mambolit *v* membelit;

tarbolit *v* terbelit

bolor [boloR] *As Bp v* telan;

mebolor *v* menelan;

tebolor *v* tertelan

bomban [bomban] *As Bp n* tali
penyemat atap

boncir [bociR] *As n* alasan sekadarnya

bondul [bondul] *As n* bendul; kayu
beroti yang dipakukan sebagai batas
pintu

boneh [boneh] *As Bp n* benih

bongak [bojaʔ] *a* bongak; bohong: *DI,
usah pecaye tang die bongak saje
semue buehnye jangan percaya
padanya, bohong saja semua
ceritanya;*

mambongak *As Bp v* berbohong;

membongak *DI Lk Sd v*

berbohong;

pambongak *As Bp n* membohong;

pembongak *DI Lk Sd n* membohong:
*Lk, usah kau jadi pembongak lama-
lama bisa jadi pencuri jangan kamu*

jadi pembohong, lama-lama bisa jadi pencuri
bongkah [boŋkah] *n* bongkah; gumpal;
berbongkah *v* berbongkah;
bongkahan *n* bongkahan;
membongkah *v* membongkah
bongkak [boŋkaʔ] *As Bp a* bengkak;
mambongkak *v* membengkak
bongkar [boŋkaR] *v* bongkar;
bongkaran *n* bongkaran;
mambongkar *As Bp v* membongkar;
membongkar *DL Lk Sd v*
 membongkar;
tarbongkar *As Bp v* terbongkar;
terbongkar *DL Lk Sd v* terbongkar
bonguk [boŋuʔ] *As n* penyakit gondok
boni [boni] *n* buni; sejenis pohon
 berbuah kecil-kecil, berwarna merah
 hingga hitam, berasa asam jika
 masih berwarna merah dan berasa
 manis jika telah berwarna hitam
bontak [bontaʔ] *As Bp v* bentak;
bontakan *n* bentakan;
mambontak *v* membentak
¹**bontan** [bontan] *a* bengkak (tentang
 wanita sehabis melahirkan yang
 mengalami pembengkakan karena
 terlalu banyak bergerak)
²**bontan** [bontan] *As v* kambuh dari
 penyakit karena terlalu banyak
 bergerak
bontang [bontan] *As Bp v* bentang;
bontangan *v* bentangan;
dibontang *v* dibontang;
mambontang *v* membentang;
tabontang *v* terbentang
bonto [bonto] *As n* rumput yang tepi
 daunnya berduri halus
bontot [bontot] *As n* bekal makanan
bonyok [bonyoʔ] *a* bonyok; lembek: *DI*,
karne lame kali diperamnye mangga
tu bonyok tak te makan karena lama

sekali diperamnya mangga itu
 bonyok tidak termakan;
membonyok *v* membonyok;
 melembek: *Sd, salah agaknye kau*
mengaduk tepong ni te, membonyok
kukeleh kueh kite ni mungkin
 engkau salah mengaduk tepung ini,
 kue kita melembek
bopeng [bopen] *As a* bopeng
bopet [bopet] *As n* kedai kopi
borboran [boRboRan] *n* kapas yang
 berhamburan dari kasur atau bantal
bordah [boRdah] *n* sejenis tarian
 melayu yang diiringi lagu arab
border [boRdeR] *As n* sulaman; bordir
borok [boRoʔ] *n* kudis di kepala
borong [boRoŋ] *v* borong;
memborong *v* memborong
boros [boRos] *a* boros
borsih [borsih] *As Bp a* bersih;
mambosihkan *v* membersihkan;
pambosih *n* pembersih
bortih [boRtih] *As n* bertih; butir jagung
 yang digoreng
borus [boRus] *As n* berus: *di mano ko*
letakkan borus tadi? dimana engkau
 letakkan berus tadi?;
memborus *v* memberus: *yang*
borsih ko memborus kaen yo! yang
 bersih kalau memberus kain ya!
botah [botah] *As a* betah: *tak botah aku*
tinggal di rumahnyo aku tidak betah
 tinggal di rumahmya
botak [botaʔ] *a* botak
botik [botiʔ] *As n* pepaya
boting [botin] *As n* beting
botok [botoʔ] *n* masakan dari ikan yang
 telah difermentasi, dimasak dengan
 rempah dan sayur-sayuran
botul [botul] *As a* betul

boyan . bukat

boyan [boyan] *n* ipar dari istri atau suami

buah [buwah] *n* buah

buai [buway] *n* buai;

buaian *v* buaian; ayunan: *Bp, tolong masukkan adekmu ne ke buaian masukkan adikmu ini ke dalam ayunan;*

membuai *v* membuai;

terbuai *v* terbuai

bual [buwal] *n* bual;

berbual *v* berbual;

bualan *n* bualan;

membual *v* membual;

pembual *n* pembual

buang [buwan], **kebuangan** *n* keguguran: *Sd, ambe endak ngelih die nan kebuangan saya hendak melihat yang keguguran itu*

buas [buwas] *a* buas; ganas; liar

buat [buwat] *v* buat;

berbuat *v* berbuat;

membuat *v* membuat

bubar [bubaR] *v* bubar;

membubarkan *v* membubarkan;

pembubaran *n* pembubaran

¹**bubol** [bubol] *n* bubul, jaring;

membubol *v* membubul;

memperbaiki jaring

²**bubol** [bubol] *Lk v* tumpah (tentang air dalam periuk, ceret dan sebagainya): *air dalam periuk membubol sudah air dalam periuk sudah tumpah*

bubu [bubu] *n* bubu

bubuk [bubu?] *n* bubuk; serbuk

bubul [bubul] *n* bubul; kudis yang ada di telapak kaki

bubungan [bubuyan] *n* rabung

bubur [bubUR] *n* bubur;

bubur lambuk bubur tradisional melayu yang terbuat dari beras

dimasak dengan menggunakan rempah dan santan;

bubur lemak bubur nasi yang memakai santan dan diberi gula aren;

bubur podas bubur tradisional melayu yang dimasak dengan santan dan rempah-rempah rasanya sedikit pedas

bubus [bubus] *v* keluar dari tempatnya (tentang air)

bubut [bubut] *n* bubut

buda [buda] *n* kakak (panggilan untuk kaum bangsawan)

budak [buda?] *n* 1 anak kecil; 2 budak belian

budar mata [budaRmata] *v* ungkapan kasar

bue [buwe] *As Bp v* ayun;

babue *v* berayun;

buean *n* buaian

bugar [bugaR] *a* bugar

bugil [bugil] *a* bugil

buhel [buhel] *v* sembul; menyembul

buih [buwih] *n* buih

bujal [bujal] *n* pusar yang menonjol ke luar

bujang [bujar] *n* bujang

bujor [bujor] *n* bujur;

membujor *v* membujur;

terbujor *v* terbujur

bujuk [bujU?] *v* bujuk;

bujukan *n* bujukan;

membujuk *v* membujuk;

terbujuk *v* terbujuk

buka [buka] *v* buka;

membuka *v* membuka;

terbuka *v* terbuka

bukan [bukan] *adv* bukan

bukat [bukat] *a* bukat; keruh; kotor (tentang air sungai atau air laut)

bulai [bulay] *n* kulit yang berwarna putih karena penyakit

bulan [bulan] *n* bulan;

bulan berapit akhir bulan

bular [bulaR] *Lk n* biji mata yang keluar dari kelopak mata

buleh [buleh] *Lk adv* boleh: *te buleh pulak ko buat begien* tidak boleh kau buat begini

buli-buli [bulibuli] *n* buli-buli; botol; guci

bulir [buliR] *n* bulir; bunga yang beranting ranting (pinang, padi, dan sebagainya).

buloh [bulUh] *n* buluh

bulu [bulu] *n* bulu;

berbulu *v* berbulu;

bulu pedal rasa kebencian pada orang lain;

membului *v* membului

bumbu [bumbu] *n* bumbu: *DI, ape bumbu nak buat kue rasidah nen* apa bumbu membuat kue rasidah ini; **berbumbu** *v* berbumbu; **membumbui** *v* membumbui

bumbun [biyumbun] *DI Sd n* 1 onggok; 2 bidang; **sebumbun** *n* 1 seonggok: *DI, sebumbun padi seonggok padi*; 2 sebidang: *DI, sebidang tanah sebidang tanah*

bumi [bumi] *n* bumi

buncit [buncit] *a* buncit;

membuncit *v* membuncit

bundai [bunday] *n* ibu; emak (orang tua perempuan)

bunga [buj̥a] *n* bunga;

bunga berkat telur yang diletakkan pada mangkuk kecil yang telah dihiasi dengan aneka bentuk dan diberikan kepada orang yang menepungtawari pengantin;

bunga pengantin hiasan bunga-bunga yang dibuat seperti rantai dan diikat pada sanggul

bungaran [buj̥aRan] *n* buah atau anak pertama

bungkal [buj̥kal] *n* bungkal (ukuran emas 1 bungkal= 32 mayam)

bungkam [buj̥kam] *a* tidak berkata-kata;

membungkam *v* membungkam;

terbungkam *v* terbungkam

bungkas [buj̥kas] *n* rusa yang terbangun sebelum jerat atau jaring dipasang

bungkat [buj̥kat] *v* mengungkit-ungkit jasa yang pernah diberikan

bungkuk [buj̥kUʔ] *a* bungkuk;

membungkuk *v* membungkuk;

terbungkuk *v* terbungkuk

bungkus [buj̥kUs] *n* bungkus;

berbungkus *v* berbungkus: *Sd, tak biaselah pule lepat berbungkus*

pelastik tak biasa kue lepat berbungkus plastik;

bungkusan *n* bungkus: *Bp, kemano ko letakkan bungkusan tadi? kemana engkau letakkan bungkus: tadi?*;

dibungkus *v* dibungkus: *As, apolah ondak dibungkus buat oleh-oleh kou yo? apa yang akan dibungkus untuk oleh-olehmu ya?*;

membungkus *v* membungkus: *DI, bagaimane membungkus juadah ne supaye elok ye? bagaimana membungkus kue ini agar terlihat cantik?*

bungsu [buj̥su] *n* bungsu

¹**buni** [buni] *Lk v* sembunyi;

berbuni *v* bersembunyi

²**buni** [buni] *n* sejenis buah-buahan yang bulat kecil rasanya asam

bunjol [bunjol] *a* benjol;

bunoh . butoh

- berbunjol** *v* berbenjol;
bunjolan *n* benjolan
- bunoh** [bunoh] *As Bp v* bunuh;
dibunoh *v* dibunuh;
mambunoh *v* membunuh;
pambunoh *n* pembunuh
- buntal** [buntal] *a* buntal; gemuk; buncit
- buntang** [buntay] *n* buntang;
bergelimpang
- bunting** [buntin] *v* bunting
- buntu** [buntu] *n* buntu; tumpat
- ¹**bunut** [bunut] *Lk a* lebat: *hendak hujan bunut agaknya* kelihatannya akan hujan lebat
- ²**bunut** [bunut] *n* buah sejenis mangga yang berasa asam (seperti mancang)
- burai** [buRay] *v* burai;
berburai *v* berburai;
terburai *v* terburai: *Di, waja, malu bena ati ambe teburai kaenku di muka orang banyak* wah, saya merasa malu ketika kainku terbuka di depan orang banyak
- burak** [buRaʔ] *v* riak;
berburak *v* beriak;
berburak-burak *v* beriak-riak
- buram** [buRam] *a* buram
- buras** [buRas] *n* buras; omongan: *Di, maye pe kau kate te percaya, buras mu je en* apapun yang engkau ceritakan aku tak percaya omongan kosong itu;
memburas *v* memburas; membual;
memburaskan *v* memburaskan;
pemburas *n* pemburas; pembual
- burhat** [buRhath] *As v* tercabut beserta akarnya
- burit** [buRit] *n* burit; buntut;
- buritan** *n* buritan; 1 belakang; 2 bahagian belakang kapal
- bursut** [buRsut] *As n* tumpukan pakaian yang tidak teratur seperti pakaian kotor yang akan dicuci
- buruk** [buRUʔ] *a* buruk;
keburukan *n* keburukan;
memburuk *v* memburuk
- burung** [burUŋ] *n* burung;
burung onggang burung enggang;
burung pune burung punai;
burung tujuh *n* burung pembawa penyakit yang terbang malam hari dengan jumlah tujuh
- burut** [buRut] *n* penyakit turun perut;
burutan *n* penyakitan
- busam** [busam] *a* hampir tidak kelihatan; kabur: *Sd, te bewarne lagi kain yang dipakainya tu karne so busam kain yang dipakainya tidak bewarna lagi karena sudah buruk*
- busok** [busoʔ] *As a* busuk;
busok ati dengki;
mambusok *v* membusuk
- busong** [busUŋ] *a* busung (tentang penyakit)
- busu** [busu] *n* panggilan anak bungsu
- busur** [busuR] *n* busur
- busut** [busut] *n* busut (gundukan sarang rayap, semut, dan sebagainya)
- buta** [buta] *a* buta
- butak-butakan** [butakbutakan] *n* kebetulan
- buter** [buteR] *Lk n* daging yang tumbuh di kulit .
- butir** [butiR] *n* kutil
- butoh** [butoh] *n* testis

C

cabai [cabay] *n* cabai: *As, siapa yang makan cabai dio yang kepedasan siapa yang makan cabai dia yang kepedasan;*

cabai jantan cabai rawit
cabai merah cabai merah;

cabang [caban] *n* cabang: *DI, kemane perginye cabang pohon embacang tang ambe potong ne? kemana hilangnya cabang pohon embacang yang aku potong tadi?: As, pokok ni tak berapa banyak cabangnya pohon ini tidak berapa banyak cabangnya;*
bercabang *v* bercabang: *As, tanduk ruso tu bercabang tanduk rusa itu bercabang*

cabik [cabl[?]] *a* cabik: *DI, cabik bajunye digigit anjing galak nen bajunya koyak digigit anjing galak itu; mancabek As Bp v mencabik; mencabik DI Lk Sd v mencabik; tacabek As Bp v tercabik; tercabik DI Lk Sd v tercabik*

cabir [cabir] *DI Lk Sd a* cabir; koyak panjang: *Lk, cabik dibiarkannya bajunya cabir dibiarkannya bajunya koyak panjang;*
bercabiran *v* bercabiran; cabik-cabik

cabo [cabo] *As n* cabo; wanita tunasusila

cabul [cabul] *a* cabul

cabut [cabut] *v* cabut;
mancabut *As Bp v* mencabut: *As, dio mancabut pokok cabai tu dia mencabut pohon cabai itu;*
mancabuti *As Bp v* mencabuti: *Bp, dio mancabuti bulu kakinyo yang lobat dia mencabuti bulu kakinya yang lebat;*

mencabut *DI Lk Sd v* mencabut;
mencabuti *DI Lk Sd v* mencabuti

caca [caca] *As n* bubur yang terbuat dari tepung roti dibentuk seperti mie berwarna putih

cacah [cacah] *v* aduk; kacau: *Lk, jangan kau cacah makanan ayahmu jangan diaduk makanan ayahmu;*
mencacah *v* mengaduk: *Lk, aku tengok die mencacah gulai tu di dapur aku melihatnya mengaduk gulai itu di dapur;*
tercacah *v* tercacah

¹**cacak** [caca[?]] *a* cacak: *Lk, cacak dulu batang ubi ni di ladang belakang rumah kita tancapkan batang ubi ini di ladang belakang rumah kita;*
mancacakkan *As Bp v* mancacakkan: *As, ala jang, mancacakkan kayu ne sajo ko tak biso aduh, menanamkan batang kayu ini saja kau tak bisa;*
mencacak *DI Lk Sd v* mencacak: *Sd, bercakap letih kerjanya pun cume mencacak batang ubi saje berucap lelah, padahal pekerjaannya cuma menanamkan batang ubi;*
mencacakkan *DI Lk Sd v* mancacakkan: *DI, sakettlah kepale ambe ni, mencacakkan kayu tu pun tak bise sakitlah kepalaku ini, menanamkan kayu itu saja pun kau tak bisa*

²**cacak** [caca[?]] *v* berlari kencang: *DI, cacak die karena dikejar anjing dia berlari kencang karena dikejar anjing*

cacar [cacaR] *n* cacar, penyakit kulit: *As, kinin sodang berjangkit penyakit cacar sekarang sedang berjangkit penyakit cacar;*
cacar aer cacar air

cacat . cakar

cacat [cacat] *n* cacat: *As, cacat kakinyo kono conceng kakinya cacat kena cencang; Bp, budak cacat tu pintar belajar anak cacat itu pintar belajar*

caci [caci] *n* caci;

cacian *n* cacian: *As, dio mendapat cacian dari kawannyo dia mendapat cacian dari kawannya; Lk, te bisa aku terime cacian encik tu aku tak bisa menerima cacian ibu itu;*

mancaci *As Bp v* mancaci;

mencaci *DI Lk Sd v* mancaci: *Sd, te elok mencaci budak-budak tu tidak baik mancaci anak-anak itu; DI, die mencaci di muke orang banyak dia mancaci di muka orang banyak;*

pancaci *As Bp n* pencaci;

pencaci *DI Lk Sd n* pencaci

cadak [cada?] *Lk adv* tidak ada: *cadak gambar tade ne? tidak adakah gambar yang tadi?*

cadar [cadaR] *n* 1 cadar: *DI, ngape kau pakai cadar? mengapa engkau memakai cadar?; 2 seprai: Lk, te bisa aku tidur kalau cadarku kotor, biar kusalin dulu, baru aku baring tak bisa aku tidur kalau sepraiku kotor, biar aku ganti dulu, baru aku tidur;*

bercadar *v* bercadar

cadek [cadə?] *DI Sd adv* tidak ada

cadok [cado?] *ark v* caduk; mencaduk (tengadah)

cagak [caga?] *n* cagak: *Bp, cagakkan lereng tu dulu cagakkan sepeda itu dulu: Lk, kayu ne buat cagak batang betik yang nak roboh tu kayu ini untuk penopang batang pepaya yang akan rubuh itu*

cagar [cagaR] *n* cagar

cagil [cagil] *v* cagil; mencagil: *DI, kalaunye suke mencagil harus tahan*

pule dicagil kalau suka mencagil, harus tahan dicagil;

mancagil *As Bp v* mencagil: *As, ia gomar mancagil adeknya dia suka mencagil adiknya*

cahar [cahaR] *a* cahar; cair;

mencahar *v* mencahar;

pencahar *n* pencahar

cahayo [cahayo] *As Bp n* cahaya: *As, cahayo lampu tu rodup sudah cahaya lampu itu sudah redup; bercahayo n* bercahaya, berseri: *Bp, tak bercahayo bulan malam nen tidak bercahaya bulan malam ini*

cair [caiR] *a* cair: *As, air bal tu sudah cair air es itu sudah cair;*

mancair *As Bp v* mencair: *As, es batu tu sudah mencair es batu itu sudah mencair;*

mancairkan *v* mencairkan: *As panas api nen bisa mencairkan air yang boku tu panas api ini bisa mencairkan air yang beku*

cais [cais] *As v* menyepak kaki lawan dari samping agar jatuh

cakah [cakah] *As a* lebar: *usah cakah bonar kaki kau nanti jatuh jangan lebar sekali kakimu nanti jatuh*

cakap [cakap] *n* cakap, bicara: *Lk, orangtu banyak cakapnya mereka banyak bicaranya; bacakap As Bp v* bercakap; **bercakap** *DI Lk Sd v* bercakap; **bercakap** *v* bercakap: *Sd, kalau hanya bercakap siapaepun bise kalau hanya berbicara siapa pun bisa; bercakap-cakap v* bercakap-cakap: *Bp, dio sodang bercakap-cakap dongan kawannya dia sedang bercakap-cakap dengan temannya;*

cakar [cakaR] *n* cakar: *Sd, tangannye dicakar kucing tangannya dicakar kucing;*

mancakar *As Bp* v mencakar;
mencakar *DI Lk Sd* v mencakar
 mencakar

calak[cala[?]] *a* calak; pandai bicara: *Lk*,
budak tu calak kekali anak itu sangat
 padai sekali berbicara

calang [calay] *a* calang (gundul,
 tentang pohon)

calano [calano] *As n* celana;
bacalano v bercelana

calar [calaR] *n* calar, bekas bergaris
 (bekas kena pukul): *Bp*, banyak
calar dipunggunyonya banyak calar
 di punggungnya; *DI*, ngape calar
 mukemu, berkelai engkau nin
 kuagak mengapa tergores;
bercalar v bercalar: *te elok bercalar*
muke nak dare tidak terlihat cantik
 kalau tergores wajah;
tercalar v tercalar

calit [calit] *n* calit: *Lk*, dicalitnya
sambal rujak nu baru
dimasukkannya ke pinggan
diambilnya sambal rujak itu, baru
dimasukkannya ke piring;
bercalit *DI Lk sd* v bercalit;
mancalit *As Bp* v mancalit
 (mengambil sesuatu dengan
 menggunakan telunjuk);
mencalit *DI Lk sd* v mencalit

calon [calon] *n* calon: *As*, *dio* sudah
jadi calon menantu wak ngah dia
 sudah jadi calon menantu uak
 tengah; *DI*, *sape name calon*
menantunye tang elok yen siapa
 nama calon menantunya yang cantik
 itu;

mancalonkan *As Bp* v
 mencalonkan: *As*, *orang tu*
mancalonkannya jadi ketuo mereka
 mencalonkannya menjadi ketua

¹**calong** [caloŋ] *n* cangkir besar yang
 terbuat dari aluminium: *DI*, *isi ke*

calong dengan teh isikan cangkirku
 dengan teh

²**calong** [caloŋ] *Bp* v petik;
mancalong v memetik

caluk [calu[?]] *As n* topi dari kain

calung [caluŋ] *As n* takaran kecil
 terbuat dari aluminium atau seng
 mempunyai gagang yang ujungnya
 dibengkokkan, digunakan untuk
 mencedok minyak goreng

calus [calus] *a* celus; mudah lepas: *DI*,
usah ko caluske cincin yang ko
pakai yo, hilang kele jangan kau
 lepas cincin yang kau pakai itu,
 hilang nanti; *As*, *intan tu calus dari*
ikatannyo intan itu celus dari
 ikatannya

cam [cam] v cam (berminat pada
 sesuatu; memperhatikan)

camar [camaR] *n* camar, burung laut:
As, *di pantai banyak camar*
manyambar ikan di pantai banyak
 camar menyambar ikan

cambuk [cambu[?]] *n* cambuk: *As*, *tak*
ado kutengok cambuk kudo di
bolakang poti tu tidak ada aku lihat
 cambuk di belakang poti itu;
mancambuk v mencambuk: *Bp*,
anak gembala tu mancambuk
kerbaunyo anak gembala itu
 mencambuk kerbaunya;
mencambuk v mencambuk

camburut [cambuRut] *As Bp a*
 cemberut

camok [camo[?]] *As* v serak; berserak:
pakaian kau ni camok kutengok
 kulihat berserak pakaian kau

¹**campak** [campa[?]] *n* penyakit campak:
Sd, *adeknye kena penyaket campak*
 adiknya kena penyakit campak

²**campak** [campa[?]] v campak;
campakkan v campakkan;

mancampakkan *As Bp v*

mencampakkan: *As, dio*

mancampakkan *sampah tu ke luar*

dia mencampakkan sampah itu ke luar;

mencampakan *DI Lk Sd v*

mencampakakanp;

tacampak *As Bp v* tercampak: *As,*

tak songajo tacampaknyo batu tu ke

paret dia jatuh tercampak ke parit;

tercampak *DI Lk Sd v* tercampak

campeng [campeŋ] *As Bp a* camping;

koyak: *kaennyo campeng di topi*

kainnya koyak di tepi

camping [campliŋ] *DI Lk Sd a*

camping; koyak: *DI, mengape pule*

ende memakai kain camping ni ke

peste? mengapa ibu memakai kain

yang robek ke pesta?

campit [campit] *DI Lk Sd v* buang: *Lk,*

campitkan *saja ke semak kulit jeruk*

buangkan saja kulit jeruk itu ke

semak-semak;

mencampit *v* membuang: *Lk, adek*

belajar mencampit sampah kinen

adek belajar membuang sampah

sekarang;

tercampit *v* terbuang

campodak [campodaʔ] *As n* buah

cempedak

campur [campuR] *v* campur: *DI,*

mengape te kau campur dengan

tepung adonannya? mengapa tidak

engkau campur adonannya dengan

tepung?;

bacampur *As Bp v* bercampur;

bercampur *DI Lk Sd v* bercampur:

anyau rase bubur ne dah bercampur

dengan air rasa bubur ini tawar

sudah bercampur dengan air;

mancampur *As Bp v* mencampur;

mancampurkan *As Bp v*

mencampurkan: *As dio*

mancampurkan *ubat tu duo macam*

dia mencampurkan obat itu dua

macam;

mencampur *DL Lk Sd v*

mencampur: *Sd, te suke ambe*

mencampur *kopi dengan gule* saya

tidak suka mencampur kopi dengan

gula;

tercampur *v* tercampur: *As, gulo tu*

tecampur *dengan garam* gula itu

tercampur dengan garam

camuk [camuʔ] *As v* camuk

can [can] *n* peluang; kesempatan

¹canai [canay] *As n* canai; batu asah

berputar

²canai [canay] *n* sejenis roti yang

terbuat dari terigu, berbentuk bulat

dan pipih, dimakan dengan

menggunakan kuah kari atau ditabur

gula

³canai [canay] *As v* pukul dengan

pelan: *mangapo manangis cumo*

kucanai *kau tu* mengapa kau

menangis hanya kuketok dengan

pelan

canang [canan] *n* gong kecil: *Lk, di*

awal ronde, dibunyikan canang di

awal ronde, dibunyikan gong kecil;

Sd, hulubalang memukul canang

agar berkumpul di laman istane raja

hulubalang memukul gong agar

semua rakyat berkumpul di istana

raja

candak [candaʔ] *As v* kena batunya

(akibat perbuatan yang mengenai

diri sendiri)

candu [candu] *n* candu: *Lk, di sinin tak*

ada penjual candu di sini tidak ada

penjual candu;

pecandu *n* pecandu: *DI, ki ie*

pecandu *bola* dia pecandu bola

candung [candUŋ] *n* candung; parang

tanpa kepala: *DI, ati-ati pegang*

candung *tu tetetak pule tanganmu*

- hati-hati memegang candung itu, terpotong pula tanganmu; *Lk, cak ambek candung di dapur* coba ambil candung di dapur
- canggih** [canggih], **mancanggih** *As v* menentang arus: *dio belagak mancanggih aer doras* dia berlagak menentang air yang deras
- canggih** [canggih] *n* canggih: *Dl, tak pelak ie menari dengan canggih lentik jarinye* sesuai benar ia menari dengan canggih, lentik sekali jarinya
- canggak** [cangaʔ] *n* canggak; kayu panjang yang ujungnya bercabang dua; dahan yang bercabang dua dibuat menjadi pegangan ketapel
- canggu** [cangu] *n* cagu; penyakit kuku jari bernanah
- canggung** [cangu] *a* canggung: *Sd, cangggung kukeleh die* dia terlihat canggung; *As, bergaul pun dio maseh canggung* bergaul pun dia masih canggung
- cangkang** [cangkang] *n* cangkang
- cangkir** [cangkIR] *n* cangkir; secangkir: *As, tiap pagi dio minum secangkir kopi* tiap pagi dia minum secangkir kopi
- cangkok** [cankoʔ] *Dl n* peniti
- cangkuk** [cankuʔ] *n* cangkuk; alat pengait
- cangkul** [cankul] *n* cangkul; pacul; **mancangkul** *As Bp v* mencangkul: *As, dio mancangkul di ladang* dia mencangkul di ladang; **mencangkul** *Dl Lk Sd v* mencangkul: *Lk, ia mencangkul tanah tu* bia gembur ia mencangkul tanah itu biar gembur; **tercangkul** *v* tercangkul: *As, kakinyo tercangkul waktu di ladang* kakinya tercangkul waktu di ladang
- cangkunek** [cangkuneʔ] *As Bp n* tingkah: *yang banyak cangkunekmu banyak sekali tingkahmu;* **bacangkunek** *v* bertingkah
- cangkung** [cangkUŋ] *As v* cangkung; jongkok
- cangkok** [cakoʔ], **tecangkok** *v* duduk sambil menengadah: *As, dio duduk tecangkok* dia duduk sambil menengadah
- cantik** [cantikʔ] *a* cantik, elok, bagus: *Lk, anak dara tu cantik sekali* anak dara itu cantik sekali
- caok** [caoʔ] *Bp v* mengambil air dengan menggunakan alat
- capa** [capa] *As n* talam besar atau pasu terbuat dari kayu
- capak** [capaʔ] *n* belang; **bercapak** *v* berbelang: *Lk, kulit budak tu becapak* kulit anak itu berbelang
- capal** [capal] *n* capal; terompah bertapak kulit
- capang** [capang] *As Bp a* capang; panjang: *As, rambutnyo capang* rambutnya panjang
- capcai** [capcay] *n* capcai
- capei** [capey] *a* capai; **mancapei** *As Bp v* mencapai; **mencapei** *Dl Lk Sd v* mencapai; **tacapei** *As Bp v* tercapai; **tercapei** *Dl Lk Sd v* tercapai
- capek** [capeʔ] *a* letih; lelah
- caper** [capeR] *Akr As v* cari perhatian; memamerkan sesuatu untuk mencari perhatian
- capin** [capin] *Akr As n* pinjaman (tentang barang yang dipinjam misal pakaian, perhiasan)
- caping** [capIn] *n* caping; penutup wajah dari kain tipis: *Dl, dayang kenakan caping puteri raje* dayang

caplok . cebeh

memakaikan caping kepada puteri raja

caplok [caploʔ] *v* caplok; mencaplok

capuk [capUʔ] *a* capuk; bopeng: *As*, *kulet mukanyo banyak capuknyo* kulit wajahnya banyak bopengnya; **bercapuk** *v* bercapuk: *DI*, *bercapuk wajahnya setelah sakit cacar* wajahnya bopeng setelah sakit cacar

care [caRə] *DI Sd n* cara

cari [caRi] *v* cari: *Sd*, *ape nang ko cari?* apa yang engkau cari?;

mencari *v* mencari: *As*, *dio sedang aseki mencari kayu di ladang* dia sedang sibuk mencari kayu di ladang
pencari *n* pencari: *As*, *dio pencari korang* dia pencari kerang

caro [caRo] *As Bp n* cara: *As*, *bagaimano caro menules huruf ni?* bagaimana cara menulis huruf ini?; **sacaro** *p* secara: *As*, *semuonyo dilakukan sacaro baik-baik sajo* semuanya dilakukan secara baik-baik saja

carocah [caRocah] *As n* cerca; ejek; **mencarocah** *v* mencerca: *tak baik mencarocah orang lain* tidak baik mencerca orang lain

¹**carut** [caRut] *a* carut, mencarut (tentang perkataan): *DI*, *kalau sudah datang latahnye kerap ia mencarut* kalau sudah datang latahnya ia sering memaki

²**carut** [caRut] *As a* cabul

cas [cas] *As n* cas

catat [catat] *v* catat: *DI*, *usahlah kucatat belanjaan nen mak, ingatnya ambe tu* tidak usah aku catat belanjaan ini ya bu, aku ingat semua;

catatan *n* catatan: *Bp*, *dio mamboli buku catatan di kodai* dia membeli buku catatan di kedai; *DI*, *maye isi*

catetan emak tadi apa isi catatan ibu tadi;

mancatat *As Bp v* mencatat: *As*, *dio mencatat semuo kegiatannyo* dia mencatat semua kegiatannya; **mencatat** *DI Lk Sd v* mencatat: *DI*, *semue kami endak mencatat ape yang diucapkannye* kami semua ingin mencatat apa yang diucapkannya;

pencatat *n* pencatat: *Lk*, *dalam rapat tu dio duduk sebagai pencatat* dalam rapat itu dia duduk sebagai pencatat

catu [catu] *n* catu, jatah: *As*, *di mendapat catu boras* dia mendapat catu beras; **mencatu** *v* mencatu: *Lk*, *ia mencatu belanja sekolah anaknya* dia mencatu belanja sekolah anaknya

catuk [catUʔ] *v* catuk: *Bp*, *catuk ayam tu kuat jugo* patuk ayam itu kuat juga; *Sd*, *usah kau dekati ayam ngeram nun, karang dicatuknye* jangan engkau dekati ayam yang sedang mengeram itu, nanti dicatuknya;

mencatuk *v* mencatuk; **tercatuk** *tercatuk*

catut [catut] *As v* menjual harga barang lebih tinggi dari harga yang telah ditentukan

cawan [cawan] *n* cawan: *DI*, *ndak minum pakai ape abah ne, cawan pun te ade* mau minum pakai apa abang, cangkir pun tak ada

cawat [cawat] *n* 1 cawat (kain dan sebagainya penutup kemaluan yang diatasnya diberi tali untuk diikatkan pada pinggang; 2 celana pendek: *Lk*, *pakaikan cawat budak tu* pakaikan celana pendek anak itu

cebeh [cəbeh] *DI v* cibir;

mencebeh v mencibir
¹cebok [ceboʔ] *n* gayung: *Lk, tolong ambekkan cebok tu tolong ambilkan gayung itu*
²cebok [ceboʔ] v cebok;
menceboki v menceboki
cebol [cebol] *a* cebol: *As, jangan saporti cebol rindukan bulan jangan seperti cebol rindukan bulan pb berharap sesuatu yang tidak mungkin*
cebong [ceboy] *n* cebong
cebur [cebur] v cebur;
tercebur v tercebur: *Bp, dio jatuh tercebur ke paret dia jatuh tercebur ke parit*
cecah [cəcah] v 1 cecah; sentuh; menyentuh: *Lk, lehernya tergantung tapi kakinya cecah ke tanah lehernya tergantung tapi kakinya cecah ke tanah; 2 sampai: Lk, baru tececah sudah nak lalu baru sampai sudah mau pergi; Sd, sangkin pendeknye, cecah pe tida kakinye ke tanah, tergantung-gantung di kursi karena pendek kakinya, sedikit menyentuh ke tanah, tergantung-gantung saja di kursi; **tercecah** v tercecah; **mencecah** v mencecah; menyentuh: *DI, elok nian rambut nak dare tu mencecah bahu rambut gadis itu cantik sekali menyentuh bahu*
cecap [cəcap] v cecap;
mencecap v mencecap; mencicip; menjilat
cecengit [cəcəŋit] *DI n* mitos orang yang sudah mati bersuara seperti orang yang mengerang kesakitan
cecer [ceceR] v cecer, tercecere: *As, ontah di mano dompetku tercecere entah dimana dompetku tercecere: DI, di mane tececere subang ambe**

sebelah kiri? dimana tercecere kerabu saya yang sebelah kiri?
cedak [cədaʔ] v mengambil air dengan menggunakan alat
cedal [cədal] *a* cadel
cede [cede] *DI n* orang yang telah mencelakai atau mengecewakan orang lain
ceding [cədiŋ] *DI n* padi sisa panen yang biasanya berbenih halus
cedok [cedoʔ] v cedok, mencedok; mengambil dengan menggunakan sendok: *DI, cedokke kuah gulai tu ambilkan kuah gulai itu; As, ati-ati ko mencedok aer panas yo hati-hati engkau mengambil air panas ya; **cedokkan** n cedokan: Lk, cedokkan nasinya ke pireng sendokkan nasinya ke piring*
ceduk [ceduʔ] *a* ceduk (tentang mata, pipi); cekung: *Lk, sangkin lama sakitnya, ceduk lenjar kukeleh matanya karena lama dia sakit matanya agak cekung kulihat*
cegak [cəgaʔ] *a* cegak (tentang tubuh yang sehat): *Lk, agak cegak siket rasanya badanku ni agak sehat sedikit badanku*
cegar [cəgaR] *a* cegar; sehat kembali setelah sakit
cegat [cəgat] v cegat, mencegat
cek [ceʔ] v cek; periksa
cekabok [cəkaboʔ] *n* tungau
cekah [cəkah] *DI Lk Sd n* tebak-tebakan; teka-teki
cekakah [cekakah] *n* cekakak
cekal [cekal] v cekal;
cekalan v cekalan;
mencekal v mencekal;
cekatan [cekatan] *a* cekat, *n* cekatan: *DI, die kalau bekerja dapat dihandalkan, selain jujur cekatan*

cekau . celigan

pule dia kalau bekerja dapat diandalkan, selain jujur cekatan pula

cekau [cekaw] *v* cekau; mencekau: *Lk, keleh ne, kucing cekau tangan ku ne* lihatlah, kucing mencekau tanganku

cekcok [cekcok] *v* cecok: *As, sojak nikah dulu cekcok sajo korjonyo* sejak menikah dulu bertengkar saja kerjanya

cekek [cəkəʔ] *v* cekik; tercekik; tersedak makanan

cekel [cekel] *a* cekel; pelit: *Sd, ambe nen te endak begaul bena tang die nun cekel kekali ie rupanye* saya tidak mau berteman dengan dia, dia sangat pelit; *As orang cekel lokas kayo* orang pelit cepat kaya

ceker [cekeR] *n* ceker

cekik [cəkik] *v* cekik, mencekik; mencekik *v* mencekik; tercekik *v* tercekik: *Dl, serase tercekik leher ambe minum obat ni* seperti tercekik leher saya minum obat ini

cekikikan [cəkikikan] *v* kikik, berkikikan: *Lk, usah cekikikan engko di sinen, marah umak yo* engkau jangan tertawa berkikikan di sini, marah mamak ya

ceking [cekin] *a* ceking: *Sd, selame ie sakit, ceking kekali ie kukeleh* selama dia sakit, kurus sekali dia kulihat

cekot [cekot] *v* bersetubuh

cekrup [cekrup] *As n* sekrup

cekuh [cəkUh] *v* cekuh; mencekuh: *Dl, usah ko cekuh kantongku, aku te beduit* tidak usah kau cekuh kantongku, aku tidak punya uang

cekuk [cəkUʔ] *a* cekuk; cekung: *Dl, mengape cekuk matamu kinin lame* engkau sakit rupanye? mengapa

matamu cekung sekarang, lama engkau sakit rupanya?

cekung [cəkun] *a* cekung (tentang mata)

cekur [cəkuR] *n* kencur

celak [cəlaʔ] *n* celak: *As, tobal kali celaknyo tebal sekali celaknya; bercelak *v* bercelak, memakai celak: Bp, dio sodang bercelak di kamarnya* dia sedang bercelak di kamarnya

celake [cəlakə] *Dl Sd v* celaka

celako [cəlako] *As Bp v* celaka: *As, celakolah idup dio kalau melawan orang tuo* celakalah hidup dia kalau melawan orang tua; mancelakokan *v* mencelakakan: *Bp, pekelahian tu akan mancelakokan dirinyo* perkelahian itu akan mencelakakan dirinya; kecelakoan *n* kecelakaan: *As, kecelakoan tu manyodihkan botul* kecelakaan itu sangat menyedihkan

celam-celum [cəlamcəlum] *Dl v* keluar masuk

celarau [cəlaRaw] *Dl n* suara yang terdengar sangat ramai

celat [celat] *a* cadel: *Bp, mengapo celat cakap budak en padahal umurnya sudah lima tahun?* mengapa anak ini bicaranya cadel padahal umurnya sudah lima tahun?

celatuk [cəlatuʔ] *As n* burung pelatuk

celeder [cəledeR] *v* berserak (tentang cara makan)

celek [cəleʔ] *As a* celek; buta sebelah

celemek [cəlemeʔ] *n* celemek

celeng [celen] *v* celeng; mencelengi; celengan *n* celengan

celenguk [cəleŋuʔ] *As v* celinguk

celigan [cəligan] *Dl v* berserak (tentang cara makan)

celina [cəlina] *DI n* cabai: *pedas betul sambal nen, agaknya banyak sekali celinanye sambal ini sangat pedas mungkin cabainya terlalu banyak*

celingak-celinguk [cəliŋaʔ cəliŋuʔ] *v* celingak-celinguk

celodeh [cəlodeh] *DI n* canda; **bercelodeh** *v* bercanda

celombok [cəloŋboʔ] *DI n* sesuatu yang mengotori muka: *bercelombok tangannye sampai ke muke kena kuali nen tangannya kotor sampai muka terkena arang kuali*

celomeng [cəloŋeŋ] *Lk DI n* wajah yang tercoret warna hitam atau arang

celota [cəloʔa] *DI Lk Sd n* canda; **bercelota** *v* bercanda: *DI, die memang ramah dan suke kali bercelota dia memang ramah dan suka bercanda; Lk, usah becelotah saja engko nen te mendai didengar orang engkau jangan bercanda saja, ini tidak baik didengar orang*

celup [cəUp] *v* celup; **mencelupkan** *v* mencelupkan

celur [cəUR] *n* cara merebus dengan hanya menyiramkan atau memasukkan dalam air mendidih dan langsung diangkat: *Lk, tolong kau celurkan tauge nen tolong engkau rebuskan tauge ini*

cemane [cəmanə] *DI Sd pron* bagaimana

cemaro [cəmaRo] *As Bp n* cemara

cemas [cəmas] *a* cemas;

kecemasan *n* kecemasan;

mencemaskan *v* mencemaskan

cembat [cəmbat] *DI v* memukul dengan menggunakan cambuk

cemborut [cəmborut] *As Bp a*

cemberut, muka masam: Bp, jangan

cemborut ajo, tak baik jangan cemberut saja, tidak baik

cembul [cəmbul] *n* cembul; tempat sirih

cembung [cəmbuŋ] *a* cembung

cemburu [cəmbuRu] *a* cemburu: *As, usah ko cemburu dengan ulung yo jangan kau cemburu dengan abangmu ya*

cemeh [cemeh] *a* cemeh; buta mata sebelah: *As, sojak kocik dio sudah cemeh sejak kecil dia sudah buta sebelah*

cemetuk [cəmətUʔ] *n* cemetuk (tentang pemberian atau hadiah); *DI, mendai betul cemetuk ie dari mentuanye cantik sekali hadiah dari mertuanya; As, pado ari pernikahannyo, banyak dio mandapat cemetuk pada hari pernikahannya, dia banyak mendapat kado*

cemok [cəmoʔ] *n* cambuk; **mencemok** *v* mencambuk; **mencemoki** *v* mencambuki

cemong [cəmoŋ] *a* cemong

cemooh [cəmooh] *n* cemooh; hinaan:

Bp, semua cemooh diterimanyo

dongan tabah semua hinaan

diterimanya dengan tabah;

dicemooh *v* dicemooh; dihina: *DI,*

menangis si uncu dicemooh

kawannye si bungsu menangis

diejek temannya

mencemoohkan *v* mencemoohkan:

Sd, banyak orang

mencemoohkannye karne ie miskin

banyak orang mencemoohkannya

karena dia miskin;

cemot [cemot] *n* pipi yang penuh

dengan kotoran: DI, ngape cemot

kali muke adekmu nin? kau biarkan

adikmu main tanah mengapa pipi

adikmu kotor sekali? kau biarkan dia

bermain tanah

cemoti . cengkok

cemoti [cəmoti] *As n* cemeti; cambuk: *pengalaman tu jadi cemoti kemajuan baginyo* pengalaman itu menjadi cambuk kemajuan baginya

cempaka [cəmpaka] *n* cempaka: *Bp, bungo cempaka baunya harum* bunga cempaka baunya harum

cempedak [cəmpedaʔ] *n* cempedak: *Bp, buah cempedak sodap rasanyo* buah cempedak sedap rasanya

cemplung [cəmpluŋ] *v* cemplung, mencemplung;
mencemplungkan *v* mencemplungkan

cempol [cəmpol] *n* peralatan yang terdapat di dalam tepak yang terbuat dari emas atau perak

cempor [cəmpoR] *n* cempor; lampu minyak yang tidak memakai semprong

cempulu [cəmpulu] *v* memberi melebihi dari yang diminta dengan maksud menyindir orang lain

cencaru [cəncəRu] *n* cencaru; jenis ikan laut

cencaw [cəncaw] *As n* cencara; jenis ikan laut

¹**cencen** [cəncen] *As Bp n* gadis yang baru menginjak remaja: *As, ondak kamano pulak cencen ni pergi, ramainyo jang mau kemana pula anak-anak ini pergi, ramai sekali*

²**cencen** [cəncen] *n* ikan yang bentuknya kecil-kecil: *DI, dah litak ie ngael, te dapatnye ikan besar, cencen saje yang dibawanye* dia sudah letih memancing tidak dapat ikan besar, ikan kecil-kecil dibawanya

cencong [cəncoŋ] *DI Lk Sd n* tingkah: *Lk, banyak cencong nak dara tu* anak gadis itu banyak sekali

tingkahnya: DI, tak eloklah begien, banyak kekali cencongnye tidak baiklah seperti itu, banyak sekali tingkahnya

cendana [cəndana] *n* cendana

cendawan [cəndawan] *n* cendawan
bercendawan *v* bercendawan;
cendawan kukur cendawan sisir

cendera [cəndəRa] *n* cendera; buah hati: *Sd, ie sudah mendapat seorang cendera mate* dia sudah mendapat seorang buah hati

cendol [cəndol] *n* cendol

cendong [cəndoŋ] *DI n* patokan atau pedoman

ceng [ceŋ] *As Lk v* habis; tamat; berhenti: *Lk, awak cenglah, rusuh bana mainnya* aku berhenti, mainnya curang sekali

cengai [cəŋay] *n* ikatan atau pegangan yang dibuat secara asal-asalan

cengak-cengok [cəŋaʔcəŋuʔ] *Lk v* melihat secara bergantian

cengal [cəŋal] *n* sejenis pohon kayu yang tumbuh di rawa pantai

cengang [cəŋaŋ] *a* cengang, bercengang

cengeh [cəŋeh] *a* cengeh; manja: *Lk, cengeh kekali uncu ni* manja sekali yang bungsu ini

cenggaling [cəŋgaliŋ] *Lk v* terbalik

cengit-cengit [cəŋitcəŋit] *DI n* dedemit

cengkan [cəŋkaŋ] *DI n* pemberontak; penentang; penengkar

cengkeh [cəŋkeh] *n* duduk dengan bergaya

cengkerma [cəŋkəRma] *n* cengkerama

cengkang [cəŋkiyaŋ] *a* pelit

cengkili [cəŋkili] *n* alat untuk menyambung tali jala

cengkok [cəŋkoʔ] *Lk a* cengkok

cengkonek [cɛŋkɔnɛʔ] *n* tingkah berlebihan yang membuat orang kesal

cengkram [cɛŋkɾam] *n* 1 cengkeram: *Lk, usah cengkram kuat, karang rusak pe jangan cengkeram kuat, nanti rusak; 2 panjar; uang muka: kalau kau ingin membeli barang nen, lebih baik ko cengkram dulu kalau kau ingin membeli barang ini, lebih baik engkau kasih uang muka dulu*

cengkuk [cɛŋkUʔ] *v* sengguk, menyengguk; mengangguk

cengkut [cɛŋkUt] *n* kelaparan

cengok [cɛŋoʔ] *a* bengkok

centeng [cɛntɛŋ] *n* centeng

centong [cɛntɔŋ] *n* centong

cepah [cɛpah] *n* sepah: *DI, dibuangnye cepah sirih kemane-mane, ingge luat aku ngelehnye dibuangnya ampas sirih kemana-mana, sehingga aku jijik melihatnya; cepah bulan senggulung n luing*

cepak [cɛpaʔ] *a* cepak (tentang potongan rambut)

ceper [cɛpeR] *a* ceper

cepat [cɛpet] *As* *n* vagina

¹cepluk [cɛplUʔ] *v* memasukkan sesuatu ke dalam wadah (tentang telur)

²cepluk [cɛpluʔ] *n* nama tumbuhan; cimplukan

cepok [cɛpoʔ] *DI n* tempat kapur sirih yang berbentuk kotak dan terbuat dari logam dan digantung di pinggang

cepor [cɛpoR] *DI v* hancur

ceracap [cɛRacap] *n* alat musik pukul yang terbuat dari logam atau kayu tipis berbentuk rata dan bundar

cerah [cɛRah] *a* cerah: *DI, cerah bene niari hari ini sangat cerah;*

secerah *v* secerah

ceram [cɛRɔm] *DI n* bunyi tiruan orang yang sedang mandi

cerau [cɛraw] *a* bersih

cerca [cɛRca] *n* cerca;

cercaan *n* cercaan

mencerca *v* mencerca: *Lk, garang ie kukeleh mencerca tetangganya kasar sekali dia kulihat menghina tetangganya;*

cerdit [cɛRdit] *DI a* cerdik

cerek [cɛReʔ] *n* cerek

cerekau [cɛRɛkaw] *DI v* cakar; **mencerekau** *v* mencakar: *kukeleh kucing hitam to mencerekau anaknya aku melihat kucing hitam itu mencakar anaknya*

cerengeh [cɛReŋɛh] *As v* tertawa kecil dengan kemanjaan dibuat-buat; berbuat sesuatu dengan bertingkah

cerewet [cɛRɛwet] *a* cerewet

cergas [cɛRGas] *Lk a* cergas; tangkas

ceriau [cɛRiaw] *a* riuh

cerito [cɛRito] *As Bp n* cerita, kisah: *bagaimano cerito tadi, tak dongar aku? bagaimana cerita tadi, aku tidak mendengarnya?; bacerito v* bercerita: *guru bacerito legenda asal usul Danau Toba guru bercerita legenda Danau Toba; pencerito n* pencerita: *baek buruknyo kisah tu tergantung dari penceritonyo baik buruknya kisah itu tergantung dari penceritanya*

cermin [cɛRmin] *n* cermin: *As, Oi mak jang, mengapo kao pecahkan cermin kocik itu? oi mak jang, mengapa engkau pecahkan cermin kecil itu?; bercermin v* bercermin: *Sd, nak dare ambe nen bercermin saje anak gadis saya ini bercermin saja*

cerobong [cɛRobɔŋ] *n* cerobong

cerocok . cilak

cerocok [cəRocoʔ] *n* cerocok

cerocos [cəRocos] *v* cerocos, mencerocos

ceroh [cəRoh] *a* bersih: *Bp, kurang ceroh cucian nen* cucian ini kurang bersih

cerpu [cəRpu] *n* cerpu; terompah yang terbuat dari kulit

ceruk [cəRUʔ] *n* ceruk (tentang ruang kecil pada bagian rumah, kapal, gunung, dan sebagainya)

cespleng [cespleŋ] *a* cespleng; manjur

¹**ceti** [cəti] *Lk n* bahan untuk rujak

²**ceti** [cəti] *DI Lk a* pelit; kikir

³**ceti** [ceti] *n* ceti; mak oomblang

cewang [cəwaŋ] *As a* bingung: cewang pikerannyo lantaran masalah tu pikirannya bingung karena masalah itu

cewek [ceweʔ] *n* cewek

ciak [ciyaʔ] *v* ciak; bunyi tiruan suara burung

ciap [ciyaʔ] *n* ciap; bunyi tiruan suara anak ayam

ciau [ciyaw] *n* ciau; tikar lapis tiga berhias emas atau perak: *Lk, kau tu harus tau, tikar ciau ne diamparkan untuk didudokke pengantin* kau harus tahu, tikar ciau ini dibentangkan untuk tempat duduk pengantin

cibah [cibah] *a* sompel (tentang piring, mangkuk, dan sebagainya)

cibak [cibaʔ] *Lk a* koyak lebar (tentang kain)

cibir [cibIR] *v* cibir;

mancibir *As Bp v* mencibir: *Bp, dio mancibir sajo mendongar cerito tu* dia mencibir saja mendengar cerita itu;

mencibir *DI Lk Sd v* mencibir: *DI, mancibir saje kerja kawanmu iyen,*

tiade yang mendai menurutnye mencibir saja kawanmu ini, tidak ada yang baik menurutnya

cibuk [cibUʔ] *n* gayung yang terbuat dari tempurung kelapa

cicak [cicaʔ] *n* cecak

cicil [cicil] *v* cicil; mencicil: *As, hargo barang tu dapat dibayar dongan mencicil* harga barang itu dapat dibayar dengan mencicil

cicing [ciciŋ] *v* lari sangat kencang tanpa melihat ke belakang karena ketakutan

cicip [cicip] *v* cicip; mencicip; **mencicipi** *v* mencicipi: *Lk, akak mencicipi gulai kakak* merasai gulai

cicit [cicit] *n* cicit; anak dari cucu

cidu [cidu] *Lk n* tikar yang dibentang dan diatur di depan pelaminan

ciduk [ciduʔ] *v* ciduk; **menciduk** *v* menciduk

cihui [cihuy] *p* cihui; kata seru untuk menyatakan gembira

cihuk [cihUʔ] *a* sompel (tentang piring, mangkuk, dan sebagainya)

cik [ciʔ] *n* encik: *DI, nak kemane cik pagi bute begini? mau pergi kemana encik pagi buta seperti ini?*

cika [cika] *n* racun yang terdapat pada kerang

cikah [cikah] *v* duduk dengan cara terkangkang sehingga menunjukkan bagian paha dalam

cikala [cikala] *n* cikala; nama buah berasa asam, biasa untuk bumbu masakan

cikar [cikaR] *n* 1 rambut berdiri tegak lurus; 2 tidak tidur lagi setelah terbangun

cikuk-cikukan [cikuʔcikukan] *As n* cegukan

cilak [cilaʔ] *v* beliak;

tacilak *As Bp* v terbeliak;
tercilak *DI Lk Sd* v terbeliak
cilaka [cilaka] *Bp* v celaka;
mencilakakan v mencelakakan
cilat [cilat] *As a* curang
ciluk [ciluk] *DI Lk Sd* v cucuk;
terciluk v tercucuk: *Sd, oi mak, pedihnye mateku tercilukkannye dengan jari telunjuknye* aduh, pedih mataku tercucuk jari telunjuknya
cilukba [cilukba] *n* cilukba (jenis permainan untuk anak bayi dengan cara menutup wajah dengan kedua telapak tangan kemudian membukanya sambil mengucapkan cilukba)
cilung [cilun] *Lk n* sendok air
cimang [ciman] *As v* timang
cimburu [cimbuRu] *a* cemburu
cincang [cincan] v cincang;
mencincang v mencincang;
tercincang v tercincang
cincin [cincin] *n* cincin;
cincin genta cincin yang dipakai pengantin wanita di ibu jari;
cincin pancaragam cincin penangkal;
cincin pata paku cincin emas persegi delapan
cincong [cincoy] *n* cincong
cincu [cincu] *n* cincu; nakoda
cindai [cinday] *n* kuku sambungan yang terbuat dari logam, biasa digunakan untuk menari
cingah [cingah] *Lk a* terbuka (tentang luka)
¹**cingak** [ciŋa[?]] *As n* bau yang menyengat
²**cingak** [ciŋa[?]] *As adv* tidak dapat bagian apa-apa

cinggai [cingay] *n* sarung kuku yang terbuat dari logam, biasa digunakan untuk menari
cinggung [cingun] v jongkok: *DI, kelesir ko kali engkau nin, asyik te cinggung saje kerjanye* kamu ini malas sekali, kerjamu hanya jongkok saja
cingkuang [cingkuwan] *As n* bengkoang
cino buto [cinobuto] *As n* suami yang telah menceraikan istrinya talak tiga, dapat rujuk kembali dengan ketentuan istri harus menikah sama laki-laki lain dan bercerai
cino sagodung [cinosagodun] *As v* berkelahi dengan cara mengeroyok; menyerang dengan membawa seluruh keluarga
cinta [cinta] *a* cinta
cintar [cintaR] *n* sejenis ruak-ruak
cipit [cipit] *a* sipit: *DI, cipit bene mate anakku nin, bagai mete cine kukeleh sipit sekali mata anakku ini, seperti mata orang Cina*
ciplak [cipla[?]] v jiplak: *Lk, mengapa kau ciplak gambar tu? mengapa kau jiplak gambar itu?; menciplak* v menjiplak: *DI, mengape kau nen suke kekali menciplak kerjeku? mengapa engkau sangat suka menjiplak pekerjaanku?*
cipok [cipō[?]] *As n* cipok
ciprat [cipRat] v ciprat; menciprat
cipta [cipta] *n* cipta;
ciptaan *n* ciptaan: *DI, semue yang ade di bumi adelah ciptaan Allah* semua yang ada di bumi adalah ciptaan Allah;
mencipta v mencipta;
menciptakan v menciptakan: *Lk, Tuhan menciptakan langet dan bumi* Tuhan menciptakan langit dan bumi;

cirak . cokam

- pencipta** *n* pencipta: *As, siapa pencipta lagu nen? sodap kudongar*
siapa pencipta lagu ini? enak kudengar;
tercipta *v* tercipta
- cirak** [ciRa⁷] *a* robek; koyak
mencirak *v* merobek; mengoyak:
DI, alangkah senangnye mencirak kain belacu ne alangkah senangnye mengoyak kain belacu ini;
tercirak *v* terobek; terkoyak: *Sd, mengape tercirak kainmu te? mengapa terkoyak kainmu?*
- cirit** [ciRit] *n* kotoran: *Sd, cirit siape nin yang betaburan di mane-mane? kotoran siapa ini yang bertaburan dimana-mana?*
- citul** [citul] *As n* sepeda motor merek honda keluaran tahun 70-an
- cium** [ciyum] *v* cium;
mencium *v* mencium: *Lk, adek uncu mencium pipiku adik kecil mencium pipiku;*
tercium *v* tercium: *Bp, harum tercium bau gulai tu harum tercium bau gulai itu*
- ciut** [ciyut] *n* ciut;
menciut *v* menciut: *Lk, menciut kaos ni kukeleh sudah dicuci kaos ini mengecil kulihat setelah dicuci*
- coban** [coban] *n* coban; jarum besar untuk menyirat jala
- cobek** [cobe⁷] *n* cobek; piring dari batu atau kayu untuk menggiling cabai
- cobel** [cobel] *a* pecah sedikit pada bagian ujung (tentang benda)
- cocah** [cocah] *As Bp v* aduk; kacau (tentang makanan yang telah terhidang dengan rapi);
mancocah *v* mengaduk
- cocak** [coca⁷] *As Bp n* cecak
- cocang** [cocan] *n* kepong
- cocap** [cocap] *As Bp v* cecap; rasa
cocapi *v* cecapi; rasai: *As, cubo cocapi dulu gulai tu! coba rasai dulu gulai itu!;*
mancocap *v* mencecap: *As, bolum peronah aku mencocap sonang lagi belum pernah aku merasa senang lagi*
- cocok** [coco⁷] *a* cocok; sesuai, sama benar: *DI, baju teluk belange tu cocok ambe rase ke badannye aku rasa baju teluk belanga itu sesuai dengan badannya*
- cocor** [cocoR] *n* cocor; paruh
- ¹**codak** [coda⁷] *Lk n* nama ikan; codak
- ²**codak** [coda⁷] *As n* sifat tidak baik atau tidak beres
- codeng** [codeŋ] *As n* anak padi: *abes codeng di sawah dimakan tikus habis anak padi di sawah dimakan tikus*
- coduk** [codu⁷] *As n* kening yang menonjol
- cogah** [cogah] *As v* cegah: *cogah budak tu pogi cegah anak itu pergi;*
mancogah *v* mencegah;
pancogahan *n* pencegahan: *usahonyo luar biaso untok pancogahan penyaket nin usahanya luar biasa untuk pencegahan penyakit ini*
- cogat** [cogat] *As v* cegat;
mancogat *v* mencegat;
menghadang: *perampok mancogat orang tu perampok mencegat orang itu*
- ¹**cokah** [cokah] *As Bp n* tebak-tebakan
- ²**cokah** [cokah] *As Bp a* cekah; terbuka sedikit;
mancokah *v* mencekah: *Bp, payah jugo mancokah durian tu sulit juga mencekah durian itu*
- cokam** [cokam] *As Bp v* cekam;

mancokam *v* mencekam:
mancokam *rasoku kalo melewati pohon bosar tu* mencekam kurasa kalau melewati pohon besar itu

cokar [cokaR] *As n* cakar;

mancokar *v* mencakar: *kuku kuceng ne* mancokar *mukaku kuku kucing ini* mencakar wajahku

cokat [cokat] *As Bp a* cekat; cekatan:
cokatan jugo budak tu bakorjo cekatan juga anak itu bekerja

¹**cokek** [coke?] *kas v* makan;
mancokek *v* memakan

²**cokek** [coke?] *As Bp v* cekik;
mancokek *v* mencekik: *dio begonyoh sambil* mancokek *leher kawannyo* dia bercanda sambil mencekik leher temannya;
tercokek *v* tercekik: *polan-polan makannyo karang* tercokek *kao* pelan-pelan makannya nanti kau tercekik

cokeng [coken] *As a* 1 kering; 2 *v* kehabisan: cokeng *leher awak kehausan* kering leher kami kehausan

coki [coki] *As n* ceki

cokian [cokiyan] *As n* rahasia yang diketahui tetapi tetap disimpan

cokmar [cokmaR] *n* cokmar; gada besar

cokol [cokol] *v* cokol; bercokol

cokor [cokoR] *Bp v* cukur;
bacokor *v* bercukur;
mancokor *v* mencukur

cokuh [cokUh] *As Bp v* cekuh;
mancokuh *v* mencekuk

cokuk [coku?] *As a* lekuk, cekuk,
cekung: cokuk *tanah tu bokas kubangan korbo* lekuk tanah itu bekas kubangan kerbau

cokur [cokuR] *As n* cekur; tumbuhan yang umbinya dapat dijadikan obat

colah [colah] *As Bp n* celah; *a* renggang sedikit: *As, solepan pisau tu di* colah *dindeng dapur* selipkan pisau itu di celah dinding dapur

colek [cole?] *v* colek: *As, jangan kau* colek *dio, nanti mananges* jangan kau colek dia, nanti menangis

colit [colit] *As Bp a* pelit

colo [colo] *As n* cela, *adv* tidak sempurna: *tiap orang ado* colonyo *tiap orang ada celanya;*
mancolo *v* mencela: *jangan suko* mancolo *orang, tak baik* jangan suka mencela orang, tidak baik;
tarcolo *v* tercela: *usah buat* kelakuan tarcolo *jangan dibuat* kelakuan tercela

colok [colo?] *n* colok; obor; suluh (terbuat dari bambu)

colup [colup] *As Bp n* celup;
mancolup *v* mencelup

colur [colUR] *As Bp v* merebus setengah matang (tentang telur, sayur, dan sebagainya)

comar [comaR] *As Bp a* cemar; kotor: *Bp, aer tu* comar *kena minyak* air itu kotor kena minyak

comas [comas] *As Bp a* cemas: *Bp, comasla* *kuraso, hampir jatuh ka* parigi *cemas kurasa hampir jatuh ke* sumur;
mancomaskan *v* mencemaskan: *Bp, ancaman tu tak* mancomaskan *kami* ancaman itu tidak mencemaskan kami;

comas-comas *v* waswas

comberan [combeRan] *n* comberan

comblang [comblanj] *n* comblang

¹**combol** [combol] *As Bp n* tempat sirih

combul . conteng

- ²combul** [combUl] *n* kue terbuat dari beras yang ditumbuk, diadon dengan gula halus, dicetak seperti cembul kemudian dibakar (sejenis kue sagon)
- combung** [combuŋ] *As a* cembung
- comeh** [comeh] *Bp adv* nyaris
- comel** [comel] *Dl Lk Sd a* comel: *Dl*, *geram kekali aku nengok anaknye yang baru lahir, comel rupanye geram sekali aku melihat anaknya yang baru lahir, comel sekali*
- comeng** [comeŋ] *a* cemong; coreng pada muka
- comok** [comoʔ] *As n* pukul: *yang jahat pasti kucomok yang jahat pasti kupukul*
- comot** [comot] *v* comot; **mencomot** *v* mencomot: *Bp*, *janganla mencomot makanan di meja tu janganlah mencomot makanan di meja itu*
- complung** [compluŋ] *As Bp v* complung: *Bp*, *complungkan badannyo ka aer tu complungkan badannya ke air itu*
- concang** [concaŋ] *As Bp v* cencang; **manconcang** *v* mencencang: *Bp*, *tangan manconcang, bahu memikul pb tangan mencencang bahu memikul*
- condong** [condoŋ] *a* condong; miring: *Bp*, *pokok pinang tu condong ke timor pohon pinang itu condong ke timur; mencondongkan v mencondongkan*
- conek** [coneʔ] *n* testis; kemaluan (laki-laki): *As*, *kalu duduk jangan melukah, nampak conekmu kele kalau duduk jangan menganggang, kelihatan kemaluanmu nanti*
- congak** [coŋaʔ] *v* congak; mencongak; mengangkat muka
- congang** [coŋaŋ] *As Bp a* cengang; **mancongangkan** *v* mencengangkan; **tacongang** *v* tercengang: *Bp*, *tacongang aku ngeleh gayo budak tu tercengang aku melihat gaya anak itu; tacongang-congang v tercengang-cengang*
- congek** [coneʔ] *n* congek (penyakit telinga)
- congel** [coŋel] *Dl v* ejek; mengejek
- congkok** [congoʔ] *v* jongkok: *Dl*, *te baek tecongkok begian tidak baik jongkok begitu*
- congkak** [coŋkaʔ] *a* congkak (tentang permainan)
- congkam** [coŋkaŋ] *As Bp n* cekam; **dicongkam** *v* dicekam: *Bp*, *perasaannyo selalu dicongkam ketakutan perasaannya selalu dicekam ketakutan*
- congkeh** [coŋkeh] *As Bp n* cengkih
- congkel** [coŋkel] *As Bp v* cungkil; **mancongkel** *v* mencongkel
- congkung** [coŋkuŋ] *As Bp a* cengkung; cekung: *As*, *pipinyo congkung sesudah sakit pipinya cengkung setelah sakit*
- congok** [coŋoʔ] *Bp a* lahap; rakus
- conta** [conta] *Dl Lk Sd n* contoh: *piilnya boleh menjadi conta buat engkau kelakuannya boleh menjadi contoh bagi engkau*
- contek** [conteʔ] *v* sontek; menyontek; **contekkan** *n* sontekkan
- conteng** [conteŋ] *n* coreng; **berconteng** *v* bercoreng: *Lk*, *baju dan badannya berconteng arang baju dan badannya bercoreng arang*

contoh [contoh] *n* contoh: *As, banyak contoh baik yang biso ditoladani banyak contoh baik yang bisa diteladani*

copah [copah] *As Bp n* sepah (tentang kapur sirih)

copat [copat] *As Bp a* cepat: *Bp, yang copat selalu mendapat yang cepat selalu mendapat;*

kecepatan *n* kecepatan: *Bp, sampan tu belayar dengan kecepatan tinggi sampan itu berlayar dengan kecepatan tinggi*

tercepat *v* tercepat; paling cepat: *As, dio yang tercepat larinyo dia yang tercepat larinya;*

cordek [coRde?] *As Bp a* cerdik

core [coRe] *As Bp v* cerai;

mancorekan *v* menceraikan

coreng [coren] *n* coreng;

bercoreng *v* bercoreng: *Dl, wajahnya bercoreng arang wajahnya bercoreng arang;*

mencoreng *v* mencoreng: *Sd, te sengaje ambe mencoreng bukunya tidak sengaja aku mencoreng bukunya;*

tercoreng *v* tercoreng

corme [coRme] *As n* cermai

corot [coRot] *a* corot; terakhir

coruk [coru?] *As Bp n* ceruk; lubang: *As, banyak coruk di pantai barisi kotam batu banyak lubang di pantai berisi kepiting batu*

cot [cot] *Dl n* cocok

cuaco [cuwaco] *As Bp n* cuaca: *As, cuaco manjadi golap karonu mendung cuaca menjadi gelap karena mendung*

cuai [cuway] *a* lalai: *As, cuai bonar budak ni anak ini sangat lalai*

cuak [cuwa?] *a* 1 muak; 2 takut: *Dl, usah cuak, baik betul die kinin jangan takut, sekarang dia baik sekali;*

mencuakkan *v* membosankan

cuat [cuwat] *v* cuat; mencuat: *Sd, maye je yang mencuat dari karung nun? apa yang mencuat dari karung goni itu?*

cuba [cuba] *Lk v* coba;

cobaan *n* cobaan

mencuba *v* mencuba: *adek mencuba baju baru yang dibelikan abah adek mencoba baju baru yang dibelikan ayah;*

cuban [cuban] *n* cuban; alat yang digunakan untuk menyerat jaring (terbuat dari bambu, kayu, dan sebagainya)

cubet [cubet] *As Bp v* cubit; menjepit dengan jari tangan: *As, dicubetnyo pipiku tando goram dicubitnya pipiku tanda geram*

cubo [cubo] *As Bp v* coba: *Bp, cubo lihat dio di dalam rumah coba lihat dia di dalam rumah;*

cuboan *n* cobaan: *sabarlah bilo menerimo cuboan dari Tuhan sabarlah bila menerima cobaan dari Tuhan;*

mancubo *v* mencoba: *As, dio mancubo manaiki kareto tu dia mencoba menaiki sepeda motor itu;*
mancubokan *v* mencobakan: *dio mancubokan baju baru kepada ayahnya dia mencobakan baju baru kepada ayahnya;*

cucuh [cucuh] *As* tipu; membohongi

cuci [cuci] *v* cuci;

cuci kali sangat bersih;

cucian *n* cucian: *Dl, cuciannye banyak bana ne ari cuciannya banyak sekali hari ini;*

mancuci *As Bp* *v* mencuci: *As, dio*
mancuci baju di sungai dia mencuci
baju di sungai;

mancucikan *v* mencucikan: *Bp, dio*
mancucikan pakaianku dia
mencucikan pakaianku;

mencuci *DI Lk Sd* *v* mencuci

cuco [cuco] *n* cuca; mancuca; mencerca

¹cucor [cucor] *n* cucur;

cucoran *n* cucuran

²cucor [cucor] *DI Sd* *v* cicil; mencicil

cucu [cucu] *n* cucu: *As, cucunyo*
manggeromut cucunya banyak

cucuk [cucu[?]] *n* cucuk; *v* tusuk dengan
benda tajam: *Lk, cucuk ikan tu lalu*
panggang tusuk ikan itu, lalu bakar

cucup [cucup] *v* cucup; mencucup;
mengisap: *DI, dicucupnye terus-*
terusan botol berisike susu
dihisapnya terus-menerus botol
berisikan susu itu

cucur [cucUR] *n* cucur;

bercucuran *v* bercucuran; menetes:
As, aer matonyo becucuran air
matanya bercucuran;

cucur badak [cucur bada[?]] *n* kue yang
terbuat dari tepung ubi atau beras
dibungkus dengan bambu lalu
digoreng

cucut [cucut] *n* buah pisang yang paling
kecil dan paling bawah dalam satu
tandan

cuil [cuwil] *v* cuil; mencuil: *DI,*
dicuilnya tangan adiknye dicuilnya
tangan adiknya

cuit [cuwit] *Lk* *n* kudis yang terletak di
telapak kaki

cuki [cuki] *As* *n* puki; kemaluan
perempuan

cukup [cukup] *a* cukup: *Bp, cukup*
sudah penanggunganryo cukup
sudah penderitaannya; *DI, sudah*

cukup gula nang kou bagi dalam
gelas nen sudah cukup gula yang
kau beri dalam gelas ini

¹culas [culas] *a* culas (tentang
kemalasan): *Sd, kurase badannya*
deder sakit, tapi ie culas makan ubat
ye kurasa badannya agak panas,
tetapi ia culas makan obat

²culas [culas] *a* curang: *Lk, tabiatnya*
culas tabiatnya curang

cuma [cuma] *adv* cuma; hanya (tidak
ada yang lain): *As, cuma dio yang*
datang tadi malam cuma dia yang
datang tadi malam;
percuma *a* percuma; sia-sia: *Bp,*
percuma dio datang sudah tutup
acaranyo percuma dia datang sudah
selesai acaranya

cuming [cumin] *Bp* *a* cemong

cumpang [cumpanj] *As* *a* koyak
cumpang-campeng robak-rabik;
koyak-koyak

cuncam [cuncam] *As* *v* 1 keluar masuk;
2 tidak berpendirian

¹cungak [cuŋa[?]] *v* duga: *As, cungakku*
ajo dio tu bodoh dugaanku saja dia
itu bodoh

²cungak [cuŋa[?]] *As* *adv* tidak memberi
perlawanan; tidak berkutik

cungging [cuŋgin] *Bp* *v* jongkok

cungkil [cuŋkil] *v* cungkil: *As, karon*
o kuncinyo hilang dicungkilnyo pintu
tu karena kuncinya hilang pintu itu
dicungkilnya;

cungkil merah *ki* orang yang tidak
mau menolong orang lain;
mencungkil *v* mencungkil

cungking [cuŋkin] *DI* *v* jungkir balik

cupak [cupa[?]] *n* cupak (tentang ukuran
padi)

cupel [cupel] *DI* *a* serba tanggung

cupil [cupil] *n* pinggir

cuping [cupin] *n* cuping

curah [cuRah] *n* curah;

curahan *n* curahan, sesuatu yang dicurahkan: *Dl, curahan aer tu jatuh ke kepalenye* curahan air itu jatuh ke kepalanya;

curahkan *v* curahkan; tumpahkan:

Bp, curahkan aer tu ke pelimbahan curahkan air itu ke pelimbahan;

mencurah *v* mencurah: *Lk, jangan mencurahkan aer di gentong* jangan menumpahkan air di gentong;

tercurah *v* tercurah; tertumpah: *Sd, aer tu tercurah dari atap rumah* air itu tercurah dari atap rumah

curai [cuRay] *v* curai; lepas

¹**curak** [cuRaʔ] *As Bp n* corak; motif

²**curak** [cuRaʔ] *n* sifat (misal baik, jahat dan sebagainya): *As, memang orang tu curaknyo begitu* memang orang itu sifatnya begitu

curam [cuRam] *a* curam

curi [cuRi] *v* curi;

curian *n* curian: *Lk, toko barang curian digeledah polisi* toko barang curian digeledah polisi;

kecurian *v* kecurian: *Bp, kami*

kecurian omas semalam kami

kecurian emas semalam;

mencuri *v* mencuri: *Dl, die mencuri*

duit orang tu dia mencuri uang orang itu;

pencuri *n* pencuri: *As, jangan berkawan dongan pencuri* jangan berteman dengan pencuri

D

da [da] *adv* pada: da aku padaku

¹**dabal** [dabal] *v* berlapis

²**dabal** [dabal] *As n* dabal; pundi-pundi pada ikat pinggang

³**dabal** [dabal] *Lkt n* kerabu

dabik [dabiʔ], **mendabik** *v* memukul;

mendabik dada menepuk dada

sebagai tanda berani, angkuh, dan

sebagainya

dabus [dabus] *n* dabus; sejenis permainan kekebalan senjata

dacik [daciʔ] *n* anak urutan ketiga belas

dacing [dacin] *n* dacin; timbangan

dada [dada] *n* dada

dadah [dadah] *p* dadah; *n* lambaian tangan;

mendadah *v* mendadah;

melambaikan tangan

dadak [dadaʔ] *adv* tiba-tiba;

mandadak *adv* dengan tiba-tiba: *As,*

dio datang mandadak tadi malam

dia datang dengan tiba-tiba tadi

malam

dadap [dadap] *n* daun dadap

dadar [dadaR] *v* dadar: *Bp, lezat kekali*

kueh dadar buatan umak ne kue

dadar buatan ibu sangat enak

dadeh [dadeh] *n* air tajin; air nasi

diambil saat nasi mulai masak dan

airnya menggelegak

dadengkot [daderkot] *n* dedengkot

dadih [dadeh] *n* dadih; susu: *Lk, gemar*

sekali ia minum dadih dia suka

sekali minum susu

dado [dado] *As Bp n* dada

dadong [dadon] *n* bernyanyi;

senandung untuk menidurkan anak

dadu [dadu] *n* dadu

dadu [dadu] *v* menidurkan anak;

mandadukan *v* menidurkan anak

daduh [daduh] *DI Lk a* timbang

daga [daga], **mendaga** *v* mendaga; menentang perintah dan sebagainya; membuat kerusuhan;

pendaga *n* pendaga; penentang

dagang [dagay] *n* 1 dagang; 2 *ki* asing:

As, dio orang dagang di sini dia

orang asing di sini;

berdagang *v* berdagang;

dagangan *n* barang yang

diperjualbelikan: *Bp, setiap pulang*

dari ranto, dio membawak banyak

barang dagangan setiap pulang dari

merantau, dia membawa banyak

barang dagangan;

memperdagangkan *v*

memperdagangkan;

mendagangkan *v* mendagangkan;

pedagang *n* pedagang;

perdagangan *n* perdagangan

daging [dagɪŋ] *n* daging;

berdaging *n* berdaging; gemuk: *Lk,*

badannya agak berdaging siket

setelah sihat badannya agak gemuk

sedikit setelah sehat

daguk [dagUʔ] *n* dagu: *DI, amboi, elok*

nian dagu nak dare bak lebah

bergantung amboi, cantik sekali

dagu anak gadis itu seperti lebah

bergantung;

berdaguk *v* berdagu

dah [dah] *adv* sudah

dahaga [dahaga] *a* dahaga; haus

dahago [dahago] *As Bp a* dahaga; haus:

Bp, kalau hari panas kito copat

dahago kalau hari panas kita cepat

haus

dahak [dahaʔ] *n* dahak: *Lk, dia batuk*

mengeluarkan dahak dia batuk

mengeluarkan dahak

daham [daham] *n* deham;

berdaham *v* berdeham;

berdaham-daham *v* berdeham-

deham;

mendaham v berdeham

dahan [dahan] *n* dahan: *As, tupei tu malumpat dari dahan ke dahan tupai itu melompat dari dahan ke dahan;*
berdahan v berdahan;
mendahan v mendahan; tumbuh dahan

dahi [dahi] *n* dahi

dahsyat [dahsyat] *a* dahsyat

dahulu [dahulu] *n* dahulu;

berdahulu-dahuluan v berdahulu-dahuluan;

bersidahulu v bersidahulu;

dahulu-mendahulukan v dahulu-mendahulukan;

mendahulu v mendahulu;

mendahulukan v mendahulukan;

tardahulu *a* terdahulu; paling dahulu; mula-mula

daif [daif] *a* daif; lemah;

mendaifkan v mendaifkan;

memandang lemah; memandang hina

daing [dayin] *n* daing; ikan atau daging yang dikeringkan

dajal [dajal] *n* dajal

¹**dakap** [dakap] v gendong; dukung

²**dakap** [dakap] v dekap; rangkul; peluk: *Lk, dakap dulu adek kau tu bah jangan menanges peluk dulu adikmu itu agar jangan menangis: Sd, didekapnye ayahnya kuat-kuat nak nyeberang sungai nan lebar yen dirangkulnya ayahnya kuat-kuat ketika hendak menyeberang sungai yang lebar itu;*
mandakap v mendekap; merangkul

¹**daki** [daki] *n* daki, kotoran badan: *Lk, banyak kali daki di badan kau tu banyak sekali daki di badan kau itu;*
berdaki v berdaki

²**daki** [daki] v daki; panjat: *Lk, kalau kau jago dakilah gunung itu kalau kau hebat, dakilah gunung itu;*
mandaki *As Bp* v mendaki: *As, lotihnyo aku jang mandaki buket nen letih kali aku mendaki bukit ini;*
mendaki *DI Lk Sd* v mendaki;
terdaki *DI Lk Sd* v terdaki

daku [daku] *pron* daku

dakup [dakup] v dekap

dakwah [dakwah] v dakwah;

berdakwah v berdakwah: *As, lobe datang ke kampong ni sepokan sekali buat berdakwah ugamo ustaz datang ke kampong ini seminggu sekali untuk berdakwah agama;*
mendakwah v mendakwah;
mendakwahkan v mendakwahkan;
urang tu mendakwahkan agamo dikampong ne orang itu mendakwahkan agama di kampong ini

dadal [dalal] *n* dalal; agen

dalam [dalam] *a* dalam: *As, lukonyo dalam jugo lukanya dalam juga;*
kedalaman *n* kedalaman: *Sd, te terukur kedalaman laut tu tidak terukur kedalaman laut itu;*
mendalam v mendalam; dipikirkan sungguh-sungguh: *Lk, ilmu itu dipelajainya secara mendalam ilmu itu dipelajarinya secara mendalam*

dalih [dalih] *n* dalih; alasan: *As, banyaknyo dalih kau tu banyak sekali alasan kau; DI, ade-ade saje dalihnye supaye jangan disuruh bekerja ada-ada saja alasannya supaya jangan disuruh bekerja;*
berdalih v berdalih: *Lk, berdalih teruntuk rakyat, disentalnya sorang duit upeti tu berdalih untuk rakyat, uang upeti itu diambilnya sendiri;*

berdalih-dalih *v* saling menyalahkan untuk membenarkan diri sendiri; tuduh-menuduh; banyak dalih: *Bp, tak usahlah berdalih-dalih jikalau ko nan salah* tidak usah banyak alasan jika kamu yang salah

dalil [dalil] *n* dalil

dalkop [dalkop] *v* memeluk; merangkul

dalul [dalul] *n* ranum

dalul-dalul [daludalul] *n* pohon kayu sejenis pohon beringin

dam [dam] *n* dam

damai [damay] *a* damai: *Sd, mereka hidup damai* mereka hidup damai; **berdamai** *v* berdamai; rujuk; rukun kembali: *Dl, dulu berkelahi kini eloklah kite berdamai* dulu berkelahi kini baiknya kita berdamai; **kedamaian** *n* kedamaian: *Lk, awak dah berusaha mencari kedamaian* aku berusaha mencari kedamaian

¹damak [dama?] *n* cerita yang dikarang-karang; menceritakan sesuatu dengan menambah-nambahi isi cerita sehingga menarik

²damak [dama?] *Lkt n* damak; bambu atau kawat yang diruncingkan; **mendamak** *v* mendamak

¹damar [damaR] *v* 1 menderita; 2 *a* memar

²damar [damaR] *n* damar; **berdamar** *v* berdamar; memakai damar; **damar laut** damar laut; **mendamar** *v* mendamar; **pendamar** *n* pendamar

damba [damba] *a* damba; **mendamba** *v* mendamba

¹dampar [dampaR], **mendampar** *v* mendampar;

terdampar *v* terdampar: *Lk, kapal tu terdampar di pantai* kapal itu terdampar di pantai

²dampar [dampaR] *n* permainan anak yang menggunakan batu ceper yang diletakkan pada lekuk ujung jari kaki lalu disepakkan ke batu ceper yang ditegakkan di tempat tertentu

damping [dampiŋ], **berdampingan** *v* berdampingan: *Sd, rumahnya berdampingan dengan rumah tok* alang rumahnya berdampingan dengan rumah atok alang

dan [dan] *p* dan

dandan [dandan] *v* dandan; **berdandan** *v* berdandan: *Sd, dah berdandan* anak dare nin sudah berdandan anak gadis ini

dandang [danday] *n* dandang

dang [day] *p* kata yang digunakan di depan nama wanita

danga [daya] *a* jelek; kurang baik kondisinya (tentang kendaraan)

dangau [dayaw] *n* dangau: *As, tengah ari petani golek di dangau* tengah hari petani berbaring di dangau

dangir [dangiR] *v* dangir; mencangkul dengan cangkul kecil

dangis [dayis] *a* kosong; hampa

dangkal [daykal] *a* dangkal: *Lk, sungai tu dangkal* sungai itu dangkal

dangkar [daykaR] *a* dangkar

danguk [dayu?] *v* danguk; duduk dengan kepala mendongak

danting [dantiŋ] *n* alat untuk membuat api

dapat [dapat] *adv* dapat; 1 mampu; sanggup; bisa; boleh; mungkin: *Lk, gaknya tok bomoh tu dapat mengobati* sepertinya dukun itu mampu mengobati; 2 *v* menerima; memperoleh: *Bp, dapatlah awak*

- tamparan di kening kerana asyik mencagil adik* dapatlah engkau tamparan di kening karena selalu mengganggu adik; 3 v ditemukan; tertangkap dan sebagainya: *Sd, usahkan jurung, sepat pun tak dapat* jangankan ikan jurung, ikan sepat pun tidak dapat; 4 v berhasil; tercapai: maksudnya dan sebagainya;
- berdapat** v berdapat;
- mendapat** v mendapat: *Bp, dio mendapat rajoki* dia mendapat rezeki;
- mendapatkan** v mendapatkan;
- pendapat** n pendapat: *As, pendapatnyo jauh barbeda dariku* pendapatnya jauh berbeda dari pendapatku
- dapur** [dapuR] n dapur: *DI, ie sedang memasak di dapur ia sedang memasak di dapur*
- dara** [daRa] n dara; gadis; perawan: *Lk, anak dara tu elok kukelih* anak perempuan itu sangat cantik kulihat
- darah** [daRah] n darah;
- berdarah** v berdarah: *As, kakinyo berdarah karonu luko* kakinya berdarah karena luka
- darap** [daRap] n pukulan keras;
- mendarap** v mendarap;
- pedarap** n orang yang mempunyai pukulan keras; orang yang mampu memacu kuda atau melarikan kuda cepat-cepat
- darat** [daRat] n darat;
- daratan** n tanah yang luas: sebagai lawan laut atau pulau;
- mandarat** *As Bp* v mendarat: *Bp, musuh mandarat di pantai* musuh mendarat di pantai;
- mendarat** *DI Lk Sd* v mendarat
- dari** [daRi] p dari: *As, dio datang dari kampung sebelah* dia datang dari kampung sebelah;
- sedari** p sedari; sejak: *DI, sedari dahulu ie sudah menjahit* sejak dahulu sudah menjahit
- darjah** [daRjah] n tanda penghargaan; pin penghargaan
- darjat** [daRjat] n derajat; tingkatan; martabat; pangkat
- darma** [daRma] n darma;
- berdarma** v berdarma;
- mendarma** v mendarma
- daro** [daRo] n dara; gadis: *As, anak daro orang tu cantek semuo*
- daru-daru** [daRudaRu] n dalu-dalu; sejenis cendana
- dasar** [dasaR] n dasar: *Lk, pelaut tu manyelam sampai ke dasar* pelaut itu menyelam sampai ke dasar
- daster** [dastər] n daster;
- berdaster** v berdaster
- dasun** [dasun] *Lkt* n dasun; bawang putih
- datang** [datan] v datang;
- berdatang sembah** berdatang sembah;
- berdatangan** v berdatangan: *Lk, dah pun berdatangan tamu ke hajatannya* tamu sudah berdatangan ke pestaunya;
- datang bulan** menstruasi;
- kedatangan** n kedatangan: *DI, ape hal kedatangan awak ke mari?* apa maksud kedatangan anda ke mari?;
- mandatangi** *As Bp* v mendatangi, menjumpai: *Bp, kami mandatangi rumahnyo semalam* kami mendatangi rumahnya semalam;
- mandatangkan** v mendatangkan: *As, sikapnyo mendatangkan kaseh sayang* sikapnya mendatangkan kasih sayang

mendatang *n* mendatang;
mendatangi *v* mendatangi: *Lk, wak mendatangi surau nak solat Asar* uak mendatangi surau untuk salat Asar;
mendatangkan *v* mendatangkan;
pendatang *n* pendatang
datar [dataR] *a* datar: *Lk, tanah tu datar* tanah itu datar;
dataran *n* dataran
datin [datIn] *n* panggilan pada isteri datok bangsawan
datu [datu] *n* gelar nasab ke atas setelah onyang; muyang
datu nini [datunini] *n* nenek moyang
datuk [datU⁷] *n* 1 gelar kebangsawanan lelaki di bawah tengku; 2 gelar kebangsawanan tertinggi setingkat tengku di Batubara; 3 gelar pemimpin otonom di wilayah berbatas dua sungai: *Lk, mana janji datuk itu* mana janji datuk itu; 4 gelar kebangsawanan datuk empat suku
daulat [dawulat] *n* daulat;
berdaulat *v* berdaulat; berbahagia; bertuah; *berdaulat tuanku ya* berbahialah tuanku
daun [daun] *n* daun: *Bp, daun tu sudah menguning* daun itu sudah menguning;
berdaun *v* berdaun;
daun-daunan *n* duan-daunan; 1 mainan sebagai daun; 2 berbagai macam daun;
mendaun *n* berupa atau berbentuk seperti daun
dawai [daway] *n* kawat halus
dawat [dawat] *n* tinta: *Lk, bagai dawat dengan kertas, pb* tidak pernah bercera; *berdawat* *v* bertanda tinta
daya [daya] *n* daya;

berdaya *v* berdaya
dayang [dayan] *n* dayang;
dayang-dayang *n* gadis-gadis pelayan di istana
dayo [dayo] *As Bp n* daya: *As, segalo dayo dan usaho sudah kuupayakan* segala daya dan usaha sudah kulakukan;
berdayo *n* berdaya: *Bp, sudah tak berdayo kuraso badan nen* sudah tidak berdaya kurasa badan ini
dayu [dayu], **mendayu** *v* mendayu
dayung [dayUn] *n* dayung: *Lk, sudah patah dayung ni pakcek* dayung ini sudah patah paman;
berdayung *v* berdayung: *As, waktu pasang kami tak pala begalah, cukup berdayung sajo* saat pasang naik kami tidak perlu bergalah, cukup berdayung saja;
mendayung *v* mendayung: *Lk, cem te bertenaga ko mendayung sampan ne* seperti tidak berbtanaga kau mendayung sampan ini
¹**dayus** [dayus] *a* dayus; hina budi pekerti
²**dayus** [dayus] *Lkt n* suami yang takut terhadap istri
debar [dəbaR] *v* debar: *As, kalau aku bejumbo dio, debar jantungku* semakan copat kalau aku bertemu dia, debar jantungku semakin cepat;
berdebar *v* berdebar: *Lk, oi, berdebar jantungku tiade menentu oi, jantungku berdebar* tidak menentu;
berdebar-debar *v* berdebar-debar;
debaran *n* debaran;
mendebarkan *v* mendebarkan;
debat [dəbat] *n* debat: *Lk, te pula amba nonton acara debat pilkada di televisi* aku tidak menonton acara debat pilkada di televisi

- berdebat** *v* berdebat: *DI, usah kite berdebat hanya masalah sepele jangan kita berdebat hanya masalah kecil*
- debir** [dəbɪR] *Lkt v* membuang sesuatu dengan perasaan marah
- debur** [dəbUR] *n* debur: *Sd, cube ko keleh debur ombak di laot nun cantek kekali coba kau lihat debur ombak di laut, cantik sekali; berdebur v* berdebur: *Lk, berdebur ombak di pantai saling berkejaran berdebur ombak di pantai saling berdebaran;*
- deburan** *n* deburan: *Bp, bosar sangat deburan ombak di bulan Juni deburan ombak di bulan Juni sangat besar*
- decak** [dəcaʔ] *n* decak; **berdecak** *v* berdecak; **mendecak** *v* mendecak
- decap** [dəcap] *n* decap; **berdecap** *v* beardecap; **mendecap** *v* mencecap
- decit** [dəciʔ] *n* decit; **berdecit** *v* berdecit; **mendecit** *v* mendecit
- dedah** [dədəh] *v* dedah; membuka; menyingkap (tentang kain dan sebagainya)
- dedak** [dədəʔ] *n* dedak: *Lk, dedak tu bisa dijadikan makanan itik dedak itu bisa dijadikan makanan itik*
- dedar** [dədəR] *n* dedar; suhu badan panas; gejala demam: *DI, usah kau mandi petang ni buh, agak dedar kurase badanmu jangan mandi sore ini ya, badanmu kurasa agak panas*
- dedeng** [dədeŋ] *Lk n* senandung berupa puji-pujian; nyanyian: *merdu suara dedeng semalam tu kudengar merdu kudengar suara nyanyian semalam*
- dedet** [dədeʔ] *v* mendedet; berbicara tiada henti dan isi pembicaraan tidak bermutu
- degil** [dəgɪl] *a* degil
- dehem** [dəhem] *n* deham; **berdehem** *v* berdeham; **mendehem** *v* mendeham
- dek** [dek] *n* dek
- dekam** [dəkam] *v* dekam; mendekam: *Sd, so hampir sebulan ie dekam dalam kamar nin sudah hampir sebulan ia mendekam dalam kamar ini*
- dekar** [dəkaR] *v* beruntung: *Lk, memang dekar hidupku nen, anakku elok budinye memang beruntung hidupku ini, anakku baik budinya*
- dekut** [dəkut] *v* dekut; menangkap burung pada waktu malam
- ¹**deli** [deli] *n* salah satu kesultanan yang meliputi kota Medan dan sekitarnya
- ²**deli** [deli] *n* nama sungai di kota Medan
- delik** [dəliʔ] *v* delik; mendelik
- delima** [dəlima] *n* delima
- demam** [dəmam] *a* demam; **demam kapialu** sakit panas; **demam puyuh** orang yang pura-pura sakit; pemalas: *alah ko nen kan demam puyuh alah, engkau ini pemalas*
- demban** [dəmban] *a* lamban; tidak cekatan
- dempet** [dəmpet] *a* dempet; berdempet
- dempol** [dəmpol] *a* gemuk dan berat
- denak** [dənaʔ] *n* denak, binatang untuk umpan
- dendang** [dədanŋ] *n* nyanyian; **berdendang** *v* bernyanyi; **dendangkan** *v* nyanyikan

dendeng . derite

- dendeng** [denderɲ] *n* dendeng; daging kering
- denging** [dəŋɲɪn] *n* denging;
berdenging *v* berdenging: *Dl, maye pula artinye telingaku denging apa pula artinya telingaku berdenging;*
mendenging *v* mendenging: *Lk, maya gerangan nen mendenging telinga awak apa yang akan terjadi ini, telingaku mendenging*
- dengkap** [dəŋkap] *a* tergesa-gesa: *Dl, cepatlah bangun, jadi tide dengkap nanti cepatlah bangun agar tidak tergesa-gesa nanti*
- dengker** [dəŋkeR] *a* dangkal
- dengket** [dəŋket] *v* berangsur-angsur dikerjakan
- dengki** [dəŋki] *a* dengki
- dengus** [dəŋus] *n* tiruan bunyi binatang (seperti lembu, kerbau, kuda saat mengembuskan napas kuat-kuat): *Lk, ko tidur lelap, te disadarinya suara dengus kalau ia tidur lelap tidak disadarinya suara dengus;*
berdengus *v* berdengus;
dengusan *n* dengusan;
mendengus *v* 1 mendengus; 2 *ki* mengeluh: *Dl, ngapelah mendengus kou cume disuroh memasak mengapa kau mengeluh hanya disuruh memasak;*
mendengus-dengus *v* mendengus-dengus
- dengut** [dəŋut] *n* tiruan bunyi gema memanjang seperti bunyi burung puyuh, gung, dan sebagainya;
berdengut *v* berdengut;
berdengut-dengut *v* berdengut-dengut;
mendengut *v* mendengut;
mendengut-dengut *v* mendengut-dengut
- dep** [dep] *v* dep; mengedep; menahan (tentang surat, usul, dan lain-lain) tidak selesai dengan semestinya
- depa** [dəpa] *n* depa
- depak** [dəpaʔ] *v* sepak; hantam: *Bp, te berani ia lagi membuat salah sesudahnya kudepak tidak berani lagi ia membuat hal-hal yang tidak pada tempatnya sesudah aku sepak*
- depek** [depeʔ] *n* lapis penutup mata kaki terbuat dari upik pinang di dalam permainan sepak raga (takraw)
- dera** [dəRa] *n* hukuman;
didera *v* dihukum;
mendera *v* mendera
- derai** [deray] *n* derai, berderai: *Lk, aer mateku jatuh berderai air mataku jatuh berderai*
- derak** [dəRaʔ] *n* derak;
berderak *v* berderak: *Bp, berderak pohon tu dulu baru patah pohon itu berderak kemudian patah*
- derap** [dəRap] *n* derap: *Sd, derap kakiknye terdengar dari sinin derap kakinya terdengar dari sini;*
menderap *v* menderap
- deras** [dəRas] *a* deras: *Bp, deras botul arus aer sungai ni arus air sungai ini deras sekali*
- deres** [dəRes] *v* deres; menderes
- deret** [dəRet] *n* deret
- derian** [dəRiyan] *n* durian: *Bp, buat satumpuk lima biji derian tu buat satu tumpuk lima buah durian itu*
- dering** [dəRiŋ] *n* dering
berdering *v* berdering: *Dl, telepon tu berdering berkali-kali ambe dengar telepon itu sudah berdering berkali-kali kudengar*
- derite** [dəRitə] *Dl Sd n* derita: *Dl, tiade akhir deritenye tiada akhir deritanya*

- menderite** *v* menderita: *Sd, tiade sanggup ambe ngelehnye menderite aku tak sanggup melihatnya menderita;*
penderitean *n* penderitaan
- derito** [dəRito] *As Bp v* derita;
penderitoan *n* penderitaan: *As, penderitaannyo cukup banyak setelah kematian abahnya penderitaannya cukup banyak, setelah kematian ayahnya*
- derus** [deRus] *n* masakan yang belum masak
- desah** [dəsah] *n* desah
- desak** [dəsaʔ] *v* desak;
mendesak *v* mendesak: *Lk, orang tu terus mendesak agar barangnya dibeli orang itu terus mendesak agar barangnya dibeli*
- desing** [desinj] *n* dending
- destar** [destar] *n* destar
- detak** [dətaʔ] *n* detak;
berdetak *v* berdetak: *Lk, jam berdetak sepanjang hari jam berdetak sepanjang hari*
- detar** [dətaR] *Lk n* penutup kepala
- detup** [detup] *n* detup, letup: suara nasi mentah;
berdetup *v* berdetup
- detus** [detus] *n* detus; bunyi tiruan petasan
- dewangga** [dewangga] *n* dewangga;
dewangga *raya* dewangga *raya*; hamparan alam: *tuan aduhai mega berarak, yang meliputi dewangga raya, berhentilah tuan di atas teratak, anak langkat musafir lata: puisi Tengku Amir Hamzah*
- di** [di] *p* di
- diam** [diyam] *a* 1 diam: *DI, seharian nin die duduk diam saje seharian ini dia duduk diam saja; 2 alamat tinggal: Lk, anak ne diam di Stabat anak ini tinggal di Stabat*
diang [diyan], **bediang** *v* berdiang: *Lk, bedianglah kau dekat api tu berdianglah engkau dekat api itu*
didih [didlh] *v* didih;
mendidih *v* 1 mendidih, menggelegak: *DI, aernye sudah mendidih airnya sudah mendidih; 2 ki marah: DI, mendidih darahnye dia marah*
didik [didlʔ] *v* didik;
dididik *v* dididik: *Lk, anak harus dididik sampe maher anak harus dididik sampai mahir; mendidik v mendidik: Sd, kinin cara orang mendidik anak berbeda dengan care orang dulu sekarang cara orang mengasuh anak berbeda dengan cara orang dulu; pendidik n pendidik: DI, guru adalah pendidik yang baek guru adalah pendidik yang baik; terdidik v terdidik*
didis [didis] *v* didis; selisik (kutu);
mandidis *v* mendidis, menyelisik
dikau [dikaw] *pron* engkau: *Lk, mana soal yo kuserahkan tang dikau mana soal yang kuserahkan padamu*
dimbar [dimbaR] *v* mandi bedimbar; mandi pengantin: *Lk, moh kita keleh beramai-ramai pengantin nun bedimbar mari kita lihat ramai-ramai pengantin itu mandi bedimbar*
dinar [dinaR] *n* dinar
dinding [dindinj] *n* dinding: *Lk, dinding rumah tu papan dinding rumah itu papan; berdinding v berdinding: Lk, tenang pe hidupnya meskipun rumahnya berdinding papan hidupnya tenang meski rumahnya berdinding papan; mendinding v medinding*

dingin [diyin] *a* dingin: *DI*, dingin
kekali udare nen dingin sekali udara ini

dingklik [diŋklɪʔ] *n* dingklik; bangku kecil

diniari [diniyaRi] *n* dini hari; pagi, awal hari: *Bp*, kami berangkat besok diniari *yo* kami berangkat besok dini hari; *Lk*, riuh kali kudengar pada diniari *tu* ribut sekali saya dengar pada dini hari itu

dio [diyo] *As Bp* pron dia: *Bp*, kemano pun dio *porgi akan kuikuti* kemana pun dia pergi, akan kuikuti

diraja [diRaja] *n* adiraja

diri [diRi] *n* diri; tubuh: *DI*, belajarlah *kou tu jage diri sendiri* belajarlah engkau jaga diri sendiri; *As*, dirinyo *bosar* tubuhnya besar; **mandirikan** *As Bp* *v* mendirikan; menegakkan: *Bp*, kami akan mendirikan rumah pado ari *Ahad ni* kami akan mendirikan rumah pada hari Minggu ini

dirus [diRus] *As* *v* dirus; siram: *Bp*, dirus *dulu bungo tu bah, biar sogar* siram bunga itu agar segar; **mandiruskan** *v* menyiramkan: *As*, *dio* mandiruskan *aer ke badannyo* dia menyiramkan air ke badannya

dirut [diRut] *a* kedodoran

ditartari [ditaRtaRi] *Lk* *v* dijatuhi: *abah terbukti tiade besalah, hingge tiade ditartari hukuman* abang terbukti tidak bersalah, sehingga tidak dijatuhi hukuman

doa [doa] *n* doa: *As*, *dio pogi diiringi* doa *umaknyo* dia pergi diiringi doa ibunya; **berdoa** *v* berdoa; **doa halimunan** doa halimunan; **doa sanjung** doa sanjung; **doa arwah** doa arwah;

doa kunut doa kunut;
doa pematah lidah doa pematah lidah;
doa pengasih doa pengasih;
mendoa *v* mendoa;
mendoakan *v* mendoakan

dobi [dobi] *n* dobi

dobu [dobu] *As Bp* *n* debu: *Bp*, meja *tu ponuh* dobu meja itu penuh debu

docak [docaʔ] *As Bp* *n* decak; **badocak** *v* berdecak (tentang tiruan bunyi)

doceng [docen] *n* gasing yang berputar terbalik

dodoi [dodoy] *v* membuai anak dengan berlagu

dodong [dodon] *v* berjalan cepat ke depan tanpa menoleh ke kiri dan kanan; berjalan tergesa-gesa dengan dada dibusungkan ke depan

dodos [dodos] *v* berjalan dengan tidak melihat ke kiri dan ke kanan

dodot [dodot] *n* dot

dogap [dogap] *a* degap; tegap; gagah

dogil [dogil] *As Bp* *a* degil

dogok [dogoʔ] *a* banyak makan: *DI*, *siape yang* dogok *akan diberikan hadiah* siapa yang banyak makan akan diberi hadiah

dogol [dogol] *a* dogol; tidak bertanduk

dogum [dogum] *As Bp* *n* degum

dogup [dogup] *As Bp* *n* degup

dojal [dojal] *As Bp* *a* sangat nakal

dok [dok] *n* dok; gelanggang kapal

dokak-dokak [dokaʔdokaʔ] *n* dekak-dekak; sempoa; alat hitung

dokar [dokaR] *As Bp* *v* berezeki; selalu memperoleh keuntungan; rezekinya bagus

dokat [dokat] *As Bp a* dekat: *As, rumahnyo dokat dengan rumahku* rumahnya dekat dengan rumahku;
mandokat *v* mendekat: *Bp, kian lamo dio kian mandokat semakin lama dia semakin mendekat;*
tardokat *v* terdekat; paling dekat: *Bp, dio kawan tardokat aku dia teman terdekatku*

dokoh [dokoh] *n* dokoh; hiasan kalung emas

dokong [dokon] *As n* sejenis buah duku

dokut [dokut] *As Bp n* dekut; bunyi merpati;
berdokut *v* berdekut

dolap [dolap] *v* menyimpan dalam hati (mendendam); makan hati

dole [dole] *a* tidak semangat

domal [domal], **mandomal** *As a* suka mendengarkan pembicaraan orang lain

domam [domam] *As Bp a* demam: *Bp, sudah tigo ari dio domam sudah tiga hari dia demam*

dompak [dompa?] *n* benda yang bagian depan lebih besar dari bagian belakang; bentuknya menonjol dan berpetak

dompang [dompan] *As Bp v* tampar;
mandompang *v* menampar

dompleng [domplej] *v* dompleng; ikut bertempat tinggal

dompok [dompo?] *v* dompok, berdompok; bertemu

dompul [dompul] *n* dampul;
mandompul *v* mendempul

dompur [dompuR] *v* tempur

domu [domu] *v* bertemu; jumpa

donceng [docen] *As Bp n* decing bunyi besi yang dilaga

dondam [dondam] *As Bp n* dendam: *Bp, tak baik menyimpan dondam*

dalam hati tidak baik menyimpan dendam dalam hati

dondo [dondo] *As Bp n* denda: *As, siapa yang telambat membayar pajak pasti kono dondo siapa yang terlambat membayar pajak pasti kena denda*

dondon [dondon], **mandondoni** *As Bp v* memberat-berati; membebani orang lain: *Bp, jangan sampe hidup kito mandondoni orang jangan sampai hidup kita membebani orang lain*

dondong [dondon] *n* belut sungai

dongak [doja?] *v* dongak; mendongak; tengadah: *Di, cube ko dongakke kepalamu, tentu kokeleh bintang coba engkau tengadahkan kepalamu, tentu engkau melihat bintang*

dongan [dojan] *As Bp p* dengan: *As, siapa yang pogi dongan kami? siapa yang pergi dengan kami?*

dongar [dojaR] *As Bp v* dengar;
mandongar *v* mendengar: *Bp, kami mandongar kabar tentang kemonangannyo kami mendengar kabar tentang kemenangannya;*
pendongaran *n* pendengaran: *As, setelah kecelakaan tu, berkurang kuraso pendongaran nen setelah kecelakaan itu pendengaranku rasanya berkurang*

dongdongan [dojdonjan] *a* tidak tetap pendirian

dongek [doje?] *v* melemparkan sesuatu (misal bola kasti) dengan keras kebagian tubuh seseorang seperti dada sehingga ulu hati atau nafas tertekan sejenak

dongeng [dojen] *n* dongeng

dongkeng [donken] *As Bp n* dengking, suara jeritan binatang terjerat: *Bp, dari sinin maseh kedongaran*

dongki . dosir

***dongkeng** anjing tu dari sini masih terdengar dengking anjing itu*
dongki [doŋki] *As Bp a* dengki: *As, jangan suko dongki kepada orang jangan suka dengki kepada orang; pendongki n* pendengki; orang yang mempunyai sifat dengki
dongkung [doŋkuj] *As v* dengkung; meninju
dongkur [doŋkuR] *As Bp n* dengkur: *Bp, dongkurnyo kuat kali dengkurnya kuat sekali; mandongkur v* mendengkur: *As, siapa yang tidur mandongkur tadi malam? siapa yang tidur mendengkur kemarin malam?*
dongok [doŋoʔ] *a* dongok; dungu; bodoh: *DI, dongok kekali budak ni, sudah berape kali diterangkan tide bise juga ia mengerti bodoh sekali anak ini, sudah berapa kali diterangkan, tidak bisa juga ia mengerti*
dongung [doŋuj] *As Bp n* dengung: *Bp, dongung mesin itu menyakitkan telinga suara dengung itu menyakitkan telinga*
dongus [doŋus] *n* dengus
dongut [doŋut] *n* bunyi suara dayung sampan yang digunakan
donor [donoR] *n* mayat yang sudah dikubur: *Lk, tadi pagi kukelah donor si ulong dibongkar tadi pagi saya melihat mayat si sulung dibongkar*
donting [dontiŋ] *As Bp n* denting; **bardonting** *v* berdenting: *As, bardonting sudah jam di dinding tu jam di dinding itu sudah berdenting; mandonting v* mendenting
dontum [dontum] *As Bp n* dentum; **berdontum** *v* berdentum: *As, kedongaran meriam berdontum alamat porang dimulai bila*

terdengar meriam berdentum, pertanda perang dimulai
donyut [doŋut] *n* denyut (nadi, jantung, dan sebagainya); **berdonyut** *v* berdenyut: *Bp, manangis adek tu berdonyut lukaknyo adek menangis karena lukanya terasa berdenyut*
dopan [dopan] *n* depan; **tardopan** *v* terdepan
dopo [dopo] *As n* depa; ukuran panjang dengan merentangkan kedua tangan: *As, panjang ladang tu duo puluh dopo panjang ladang itu dua puluh depa*
dor [doR] *As Bp adv* selalu; *a* saban: *As, dor kutengok ko batandang di rumahnyo yo engkou selalu kulihat datang ke rumahnya ya*
dorak [doRaʔ] *n* derak; **bedorak** *v* berderak
doran [doRaŋ] *As n* suara hujan
dorong [doRoŋ] *v* dorong; tolak: *Bp, usah dorong lagi, nanti jatuh! jangan dorong lagi, nanti jatuh!; mandorong As Bp v* mendorong; menolak: *budak tu mandorong keretonyo anak itu mendorong keretanya; terdorong DI Lk Sd v* terdorong
doru [doRu] *As Bp n* deru: *As, doru ombak tadongar dai jauh deru ombak terdengar dari jauh; mandoru v* menderu: *Bp, suaro angin tu mandoru suara angin itu menderu*
dosa [dosa] *n* dosa; **berdosa** *v* berdosa; **pendosa** *n* pendosa
dosir [dosIR] *n* desir: *Bp, dosir angin tadongar sampai ke sinen desir angin terdengar sampai ke sini;*

bardosir v berdesir: *As, angin bardosir mambolai rambutku* angin berdesir membelai rambutku;
mandosir v mendesir

dotus [dotus] *As* v tersinggung

dua [duwa] *num* dua;

berdua *num* berdua: *Lk, karam berdua basah seorang, pb* dua orang berbuat salah, tetapi hanya seorang yang kena hukum;

berdua-dua v berdua-dua: *Sd, bertunang bukanlah sudah boleh berdua-dua kerana belumpun berijab kabul* walau telah bertunang tidak boleh berdua-dua karena belum menikah;

dua-dua *num* dua-dua;

dua-duanya *num* dua-duanya;

mendua v mendua

dubur [dubuR] *n* dubur

duda [duda] *n* duda

dudu [dudu] *a* dudu; mendudu; jalan cepat tanpa melihat kiri kanan: *As, mendudu ajo dio ke sanan* dia berjalan cepat ke sana tanpa melihat kiri kanan

duduk [dudU^o] v duduk: *Lk, abahna duduk membual ayahnya* duduk bercakap-cakap; *Sd, usahlah ko duduk berpangku tangan saje* jangan engkau duduk berpangku tangan saja;

kedudukan *n* kedudukan: *As, nampaknyo kedudukannyo*

sangatlah ponting sepertinya kedudukannya sangat penting;

mendudukkan v mendudukkan: *Bp, te elok mendudukkannya di sika* tak baik mendudukkannya di sini;
terduduk v terduduk: *Lk, dia jatuh terduduk di jalan* dia jatuh terduduk di jalan

duga [duga] v duga; menduga;

dugaan *n* dugaan: *As, tak bonar dugaan kao jang* dugaanmu tidak benar

dugal [dugal] *n* dugal; muntah: sejenis penyakit yang sering terjadi pada bayi air ludah yang seperti air tepung: *As, jangan token-token dadonyo, karang dugal dio* jangan tekan-tekan dadanya, nanti dia muntah

dugam [dugam] *n* degam; bunyi gemuruh;

berdegam v berdegam

dugap [dugap] *a* meminum dengan rakus; langsung minum

dugo [dugo] *As Bp* v duga; menduga:

Bp, kedatangannyo tak didugo kedatangannya tidak diduga;

mendugo v menduga: *Bp, kalau cumo mendugo sajo akan jadi dosa* pulak kalau hanya menduga saja akan jadi dosa;

terdugo v terduga: *Bp, dalam hatinya tak terdugo kami di sika* dalam hatinya tak terduga kami di sini

dugus [dugUs] *Lk* v asah atau gosok

duit [duwit] *n* duit: *Lk, banyak kekali duit atok ni* banyak sekali uang kakek ini;

berduit v berduit

duka [duka] *a* duka;

berduka v berduka

duka lara susah hati

duko [duko] *As Bp* *a* duka: *As, suko duko tu*

baganti-ganti datangnya suka duka itu berganti-ganti datangnya;

berduko v berduka: *Bp, dio berduko karono petaka tu* dia berduka karena petaka itu

duku [duku] *n* duku

dukun [dukun] *n* dukun;

dukung . dusto

- berdukun** v berdukun;
mendukuni v mendukuni
- dukung** [dukun] v dukung; gendong:
Lk, dukung dulu adek kau tu biar tak nanges gendong dulu adikmu itu biar tidak menangis;
dukungan n dukungan;
mendukung v mendukung: *DI, abah tu selalu mendukung anaknya* ayah selalu mendukung anaknya;
pendukung v pendukung: *Bp, kami pendukung sepak bola di kampung nen* kami pendukung sepak bola di kampung ini
- ¹**dulang** [dulay] n dulang; piring yang terbuat dari tembaga sebagai talam tempat tepung tawar
- ²**dulang** [dulay] v angkat dengan cara menggunakan kedua kaki sambil tidur: *Lk, anaku nin kalau ku dulang senang kali* kalau kuangkat anaku ini, ia sangat senang
- ³**dulang** [dulay], **mandulang** v mengepul: *As, asap tu mandulang ke langet* asap itu mendulang (mengepul) ke langit
- ¹**duli** [duli] n duli; debu di telapak kaki
- ²**duli** [duli] n duli
- dulu** [dulu] n dahulu
- dundi** [dundi] n tambur kecil
- dungak** [duja?] v dongak: *DI, cube kau dungak kepale kau tu siket cube kau* dongak kepala sedikit;
mendungak v mendongak;
mendungakkan v mendongakkan;
terdungak v terdongak
- dungap** [dujap] v meminum air langsung dari mulut tempat air minum yang terbuat dari tanah liat (kendi)
- dungil** [dujil] n gigi bagian depan mencuat atau berlapis
- dunia** [duniya] n dunia: *Bp, idup di dunia nen hanya samantaro* hidup di dunia ini hanya sementara
- duo** [duwo] As Bp num dua
- dupa** [dupa] n dupa
- ¹**dupak** [dupa?] As Bp v depak;
didupak v didepak; ditendang: *As, orang tu didupak dari kedudukannyo* orang itu didepak dari kedudukannya
- ²**dupak** [dupa?] Lk a bohong;
berdupak v berbohong;
pedupak n pembohong
- dupi** [dupi] As n sampan kecil berbentuk kotak yang digunakan untuk mencari kerang di lumpur
- durap** [duRap] Lk v minum;
didurap v diminum: *didurap abes minuman nin, mana lagi untuk tamu kita* diminum habis minuman ini, mana lagi untuk tamu kita;
mendurap v meminum;
terdurap v terminum
- durhaka** [duRhaka] a durhaka; melawan: *As dari kocik dio dididek, sudah bosar durhaka* dari kecil dia dididik, sudah besar durhaka
- duri** [duRi] n duri;
berduri v berduri
- durian** [duRiyan] n durian
- durjana** [duRjana] a durjana
- dursun** [duRsun] a jorok (karena malas)
- dursut** [duRsut] v terlonggok
- durung** [durun] n durung;
mendurung v mendurung: *DI, mengkele kite durung pakcek?* kapan kita menangkap ikan paman?
- dusto** [dusto] As Bp n dusta: *Bp, semua ucapannyo cuma dusto* semua ucapannya cuma dusta;

berdusto *n* berdusta: *As, dio*
berdusto *kepada kami* dia berdusta
 kepada kami

dut-dut [dutdut] *a* bodoh: *Sd, rajinlah*
belajar agar tak dut-dut rajinlah
 belajar agar tidak bodoh

duyun [duyun] *a* ramai;
berduyun-duyun *v* beramai-ramai,
 berduyun-duyun: *Lk, orang tu*
datang berduyun-duyun mereka
 datang beramai-ramai

E

- e** [ə] *As Dl Lk pron* pronomina persona dia dan pronomina benda yang menyatakan milik, pelaku, atau penerima: *bini e* istrinya
- ebeh** [ebɛh] *n* pukot berpenyangga; payang
- egung** [ɛgʊŋ] *Dl Lk Sd n* canang besar
- elaga** [elaga] *Dl Lk n* laga; sabung; perkelahian
- elir** [əlɪR], **sengelir** *Dl Lk Sd v 1* tergelincir; 2 *a* licin
- elko** [əlko] *Dl Lk Sd a* lucu
- elok** [eloʔ] *a 1* bagus; baik: *Bp, khobar odan elok sajo* kabar saya baik saja; 2 *a* segar kembali setelah merasa kelelahan: *As, dah elok kurasa badan ni abis minum teh manis* badan saya sudah segar setelah minum teh manis
- elop** [elop] *v* masuk: *Dl, elopla, ngape di luar saje?* masuklah, mengapa di luar saja?
- elu** [əlu] *v* elu; menyambut
- emak** [əmaʔ] *Dl Lk Sd n* emak; ibu beremak *v* beribu
- embai** [əmbay] *n* ibu (golongan non bangsawan)
- ¹embalau** [əmbalaw] *Dl Lk n* kacau balau
- ²embalau** [əmbalaw] *n* perekat keras dari damar berwarna merah atau hitam
- embang** [əmbay] *Dl Lk n* ambang; batas; 2 balok yang melintang (antara dua tiang pintu atau jendela)
- embat** [əmbat] *v* embat; memukul dengan rotan atau lidi; libas
- ¹embih** [əmbih] *Dl n* tokoh
- ²embih** [əmbih] *Dl a* tampan
- embuai** [əmbuway] *Lk n* pegawai istana (perempuan)
- embung** [əmbuŋ] *Lk n* anak lelaki sulung
- emol** [emol] *Dl Lk Sd a* tidak tahu malu: *Lk, emol benar jejak nen laki-laki* itu benar-benar tidak tahu malu
- empar** [empaR], **mangempar** *As adv* tidak tentu arah: *jangan mangempar kamu yang mangamudi tu* kamu jangan tidak tentu arah kalau mengemudi
- empih** [əmpih] *a* rindu (kampung halaman)
- empu** [əmpu] *n* jempol; induk jari
- empuan** [əmpuwan] *n* empuan; istri raja
- encer** [encɛR] *a* encer: *Dl, encer kukeleh kopi iyen* encer kulihat kopi ini
- encik** [əncɪʔ] *n* encik; panggilan kehormatan pada pria dan wanita yang masih melaksanakan nilai adat resam kebangsawan
- encot** [encot] *As a* miring
- ende** [ende] *n 1* bunda; 2 tuturan bangsawan setingkat tuanku, tengku, raja, dan datuk
- ending** [endɪŋ] *n* tarian rumpun pencak silat untuk menemani sang pengantin bergadang pada malam berinai menjelang digelarnya pesta besar
- ene** [ene] *pron* ini
- engah** [əŋah] *Dl Lk Sd n* panggilan anak kedua
- engko** [əŋko] *pron* engkau; kamu
- engsel** [ɛŋsɛl] *n* engsel: *As, botulkan dulu engsel pintu tu, dah rusak dio!* perbaiki dulu engsel pintu itu, sudah rusak!

- enjel** [ɛnjɛl], *mengenjel hls Dl v*
 memasak air; menjerang air
- entah-entah** [ɛntahɛntah] *n* anak dari
 piut; keturunan yang di bawah
- enteh** [ɛnteh] *n* panggilan anak
 keempat
- enteng** [ɛntɛŋ] *a* ringan
- entih** [ɛntɪh] *n* kata sapaan untuk laki-
 laki dan perempuan
- entu** [ɛntu] *Dl Lk Sd n* 1 ayahanda; 2
 tuturan bangsawan setingkat tuanku,
 tengku, raja, dan datuk
- enu** [ɛnu] *Dl Lk pron* itu
- epap** [ɛpap] *Dl Lk v* tekan;
 mengepap *v* menekan
- epok** [ɛpɔʔ] *Dl Lk n* pundi kecil
- eskete** [ɛskete] *cak adv* tak bertegur
 sapa; tak berkawan; *v* boikot
- esok** [ɛsɔʔ] *n* besok
- etong** [ɛtoŋ] *As Bp v* hitung: *Bp, etong*
dulu duit kamu tu! hitung dulu duit
 kamu itu!

F

faham [faham] *n* paham; mengerti;
fahami *v* pahami

fajar [fajaR] *n* fajar; pagi: *Dl, fajar pun dah tibe ne, lekas bangun!* sudah pagi ini, lekas bangun!

faker [fakeR] *n* fakir; miskin: *Sd, kite te boleh layas terhadap faker* kita tidak boleh memandang rendah terhadap orang fakir

fana [fana] *n* fana; tidak kekal: *Sd, dunie ni fana* adanya dunia ini tidak kekal adanya

faseh [faseh] *a* fasih; lancar: *Dl, dah faseh si uncu membaca Quran* si uncu sudah fasih membaca Quran

fasik [fasi'] *n* fasik; tidak menjalankan perintah Tuhan: *As, usah jadi orang fasik, manyosal karang tak baguno* jangan jadi orang fasik, menyesal nanti tidak berguna

¹**fataratna** [fataRatna] *n* kain tenun Melayu; songket berbentuk panjang yang dipakaikan di bahu pengantin laki-laki: *Lk, elok nian fataratna pengantin iyon* indah sekali fataratna pengantin ini

²**fataratna** [fataRatna] *n* *As* 1 pelaminan; 2 singgasana: *mogah botul fataratna anak tongku kampung saborang* megah sekali pelaminan anak tengku kampung seberang

fatwa [fatwa] *n* pesan

fil ajali [filajali] *Dl Lk n* takdir Tuhan: *Dl, te usah melawan fil ajali, ikhlas saje* tidak usah melawan takdir Tuhan, ikhlas saja

fitnah [fitnah] *n* fitnah; *a* dusta: *Bp, jangan ko bacakap kalo cuma mangundang fitnah* jangan kamu

bicara kalau hanya mengundang fitnah

fitrah [fitRah] *n* fitrah; suci: *Dl, semue bayi laher dengan membawa fitrahnye* semua bayi lahir dengan membawa fitrahnya

fukaha [fukaha] *Is n* fukaha; jenis lagu (dalam Alquran)

G

ga [ga] *n* aksara arab melayu yang diambil dari huruf kaf

gaba-gaba [gabagaba] *n* hiasan pada gapura dan sebagainya (biasanya terbuat dari janur)

gabah [gabah] *n* ujung padi yang patah

gabak [gabaʔ] *As Bp n* mendung; *a* redup

¹**gabus** [gabus] *n* gabus; nama ikan air tawar

²**gabus** [gabus] *n* gabus; kayu lunak

gacok [gacoʔ] *As Bp n* induk; jagoan

gacuk [gacUʔ] *DI Lk Sd n* induk; jagoan

gada [gada] *n* gada

gade [gade] *v* gadai;

manggade *As Bp v* menggadai;

menggade *DI Lk Sd v* menggadai;

pagadean *As Bp n* pegadaian;

pegadean *DI Lk Sd n* pegadaian

gadeng-gadeng [gadengadeŋ] *As n* tempat tidur

¹**gading** [gadiŋ] *n* gading

²**gading** [gadiŋ] *n* balok kayu yang dipasang melintang pada sampan

gading-gading [gadɪŋgadiŋ] *DI Lk Sd n* pendamping pengantin; dua orang anak perempuan yang mengipasi pengantin di pelaminan

gaduh [gaduh] *a* 1 kalut (perasaan); 2 ribut; rusuh; 3 *v* berkelahi; bertengkar

gaet [gaɛt] *v* gait; jolok;

manggaet *As Bp v* menggait; menjolok;

manggaet *DI Lk Sd v* menggait; menjolok

¹**gagah** [gagah] *a* gagah; tampan

²**gagah** [gagah] *v* tunggang; **menggagahi** *v* menunggangi

gagak [gagaʔ] *n* gagak; nama burung
gagan [gagan], **begagan** *n* keberanian dan kesanggupan menghadapi tantangan dan harga diri; kepiawaian

gagang [gagan] *n* gagang; batang

gagmat [gagmat] *n* teripang berukuran besar

gaharu [gahaRu] *n* gaharu; sejenis kayu yang wangi jika dibakar

gaib [gaib] *v* gaib; tidak nyata

gait [gait] *As Bp a* genit: *usah ko gait kali, dah barumur kita nin jangan kau genit, kita ini sudah tua*

¹**galah** [galah] *n* galah; kayu panjang

²**galah** [galah], **sepenggalahan** *n* merujuk waktu kira-kira pukul 10.00

galang [galan] *n* galang; bantal; alas; penyangga

¹**galas** [galas] *n* galas;

manggalas *As Bp v* menggalas; menjajakan dagangan;

menggalas *DI Lk Sd v* menggalas; menjajakan dagangan: *Sd, abah itu kerjanya menggalas orang tua itu*

kerjanya menjajakan dagangan;

panggalas *As Bp n* penjaja;

pedagang kecil;

penggalas *DI Lk Sd n* penjaja;

pedagang kecil

²**galas** [galas] *n* tongkat yang diletakkan di bahu untuk menyandang (membawa) barang-barang; pikulan;
menggalas *v* menggalas; menyandang (memikul) barang dengan tongkat dan sebagainya

galau [galaw] *a* galau; resah

galo [galo] *n* lem sampan

gamak [gamaʔ] *a* sanggup; bisa

gamang [gaman] *a* gamang; takut;

penggamang *n* penggamang; orang yang memiliki rasa takut berlebihan

gamat . gasal

gamat [gamat] *n* gamat; irama pukulan gendang

¹**gambang** [gambar] *n* gambang; alat musik sejenis gamelan terbuat dari kayu nibung

²**gambang** [gambar] *n* landasan kapal

gambir [gambIR] *n* gambir; kaku

gambuh [gambuh] *v* berjangkit; menular

¹**gambus** [gambus] *n* alat musik petik mirip kecapi; mandolin

²**gambus** [gambus] *n* kesenian yang dipengaruhi budaya Arab

gambutan [gambutan] *n* sejenis mentimun

gamit [gamIt] *v* gamit; *n* colek;
manggamit *As Bp v* menggamit;
mencolek;
menggamit *DI Lk Sd v* menggamit;
mencolek

gamotar [gamotaR] *As Bp a* gemetar

gampang [gampay] *a* gampang;
mudah;
menggampangkan *v*
menggampangkan; memudahkan

gancu [gancu] *n* gancu; galah
berpengait besi di ujungnya

gandar [gandaR] **1** tongkat pikul; **2**
tandu

gandeng [gandɛŋ] *v* gandeng;
begandengan *v* bergandengan

ganggang [gangɔŋ] *v* ganggang;
memanaskan sesuatu dekat api

ganggu [gangu] *v* ganggu; *n* usik;
mangganggu *As Bp v* mengganggu;
mengusik;
mengganggu *DI Lk Sd v*
mengganggu; mengusik;
pangganggu *As Bp n* pengganggu;
pengganggu *DI Lk Sd n* pengganggu

ganja [ganja] *n* ganja

ganjal [ganjal] *n* ganjal;

mangganjal *As Bp v* menggantal;

menggantal *DI Lk Sd v* menggantal;

pangganjal *As Bp n* pengganjal;

pengganjal *DI Lk Sd n* pengganjal

ganjil [gãnjIl] *a* aneh: *As ganjil*
kutengok orang tu kulihat orang itu
aneh

gantang [gantar] *n* gantang; satuan
ukuran beras

ganti [ganti] *n* ganti; tukar;
mengganti *As Bp v* mengganti;
menukar;
mengganti *DI Lk Sd v* mengganti;
menukar;

pangganti *As Bp v* pengganti;
pengganti *DI Lk Sd v* mengganti

gantung [gantuy] *v* gantung;
bagantung *As Bp v* bergantung;
begantung *DI Lk Sd v* bergantung;
manggantungkan *As Bp v*
menggantungkan: *Bp*,
manggantungkan hidup dio sama
abang sulungnyo dia
menggantungkan hidup pada abang
sulungnya;
menggantungkan *DI Lk Sd v*
menggantungkan

garam [gaRam] *n* garam

garang [gaRaŋ] *a* garang; galak

gares [gaRes] *n* garis;
bagares *v* bergaris

garuk [gaRuʔ] *n* garuk; cakar;
manggaruk *As Bp v* menggaruk;
mencakar;
menggaruk *DI Lk Sd v* menggaruk;
mencakar

gasak [gasaʔ] *v* gasak; hantam;
menggasak *As Bp v* menggasak;
menghantam;
menggasak *DI Lk Sd v* menggasak;
menghantam

gasal [gasal] *a* gasal; ganjil

gasang [gasan] *a* 1 lincah; lihai; 2 lasak; ganas
gatal [gatal] *a* gatal;
menggatal *ki* genit;
kegatalan *a* merasa sangat gatal; *ki* sangat genit
gaung [gaun] *n* gaung; gema
gawal [gawal] *ark a* keliru; gawal
gaye [gayə] *DI Lk Sd n* gaya;
begaye *v* bergaya
gayo [gayo] *As Bp n* gaya;
bagayo *v* bergaya
gayut [gayut], **bergayut** *v* bergayut;
 bergantung
gebar [gəbaR] *DI Lk Sd n* gebar;
 selimut
gebeng [gebɛŋ] *Bp n* sampan berlayar
 berukuran besar
gebuk [gəbuʔ] *n* tempayan bermulut
 besar; tempat air terbuat dari tanah
 liat
gedebir [gədəbɪR] *v* buang
gedempol [gədəmpol] *As DI Lk Sd a*
 gemuk; gendut
gedok [gedoʔ] *DI n* adonan
gedubang [gədUban] *n* gedubang;
 parang; pedang
gedumbak [gədumbaʔ] *n* gendang yang
 bertutup kulit pada bagian depan
gegar [gəgaR] *a* gegar; guncang;
 goyang;
begegar *v* bergegar;
menggegar *v* menggegar;
tegegar *v* tergegar; terguncang
gejit [gəjɪt] *Lk a* asyik (dalam
 pembicaraan); senang;
begejit *v* sangat asik;
menggejit *v* menggosip
gelah [gəlah] *Lk adv* tidak mau: gelah
ko indaknya sekolah kamu
 sepertinya tidak mau sekolah

gelai [gəlay] *Lk v* lendot;
menggelai *v* melendot
¹**gelak** [gelaʔ] *DI Lk Sd v* tawa;
tegelak *v* tertawa
²**gelak** [gelaʔ] *n* umpan yang selalu
 dimakan ikan
gelang [gəlan] *n* gelang
gelebuk [gələbUʔ] *n* nama buah liar
 berwarna kuning dengan tekstur
 berpasir yang bisa dibuat manisan
 dan biasanya tumbuh di pinggir
 sungai
¹**gelegar** [gələgaR] *n* gelegar; gemuruh
begelegar *v* bergelegar; bergemuruh
²**gelegar** [gələgaR] *n* kayu palang di
 bawah lantai rumah panggung untuk
 menahan lantai rumah
geleguk [gələgUʔ] *Lk n* tanah yang
 teronggok ditimbun binatang di
 pantai
gelek [gələʔ] *v* lindas;
tegelek *v* terlindas
gelendong [gələndUŋ] *As Bp n* tempat
 gulungan benang
gelendung [gələndUŋ] *DI Lk Sd n*
 tempat gulungan benang
¹**geletek** [gələtɛʔ], **menggeletek** *DI Lk*
a geli; merasa geli
²**geletek** [gələtɛʔ], **menggeletek** *DI Lk*
n kedinginan
geliga [gəliga] *n* guliga; batu berkhasiat
 untuk menawarkan bisa dan
 sebagainya (misal dari buah kelapa,
 ular, landak)
gelimpang [gəlimpan], **begelimpangan**
v baring; geletak; bergeletakan
geling [gəlin] *n* ani-ani; alat pemotong
 padi
gelinggang [gəlingan] *n* pohon yang
 daunnya dapat digunakan untuk obat
 gatal; pohon gelinggang

¹gelinjer [gəlinjəR] *n* remaja; *DI, dah gelinjer kutengok anak daranye* dah remaja kulihat anak gadisnya

²gelinjer [gəlinjəR] *Lk Sd n* anak ikan gabus

gelisah [gəlisah] *a* gelisah; resah

gelitik [gəlitɪʔ] *n* gelitik;
menggelitik *v* menggelitik;
membuat geli

gelocak [gəlocaʔ] *Lk v* gelocak; ombak yang saling berlaga

geloh [gəloh] *DI Lk v* sembelih;
menggeloh *v* menyembelih

gelon [gəlon] *v* gelut; senda gurau (untuk anak-anak);

begelon *v* bergelut; bersenda gurau

gelugur [gəlugUR] *n* pohon yang buahnya asam dan sering dijadikan manisan atau bumbu dapur; pohon gelugur

gemal [gəmal] *DI Lk n* ikatan tangkai padi seukuran lingkaran telunjuk dan jempol;
begemal-gemal *a* bergemal-gemal; berikat-ikat

gemang [gəmaŋ] *a* lurus

gembira [gəmbiRa] *a* gembira;
begembira *v* bergembira;
gembira ria *a* gembira ria; senang hati

gembor [gəmbor] *DI Lk Sd n* 1 gembur; tanah yang subur; 2 *a* cepat menjadi gemuk dan besar

geming [gəmiŋ], begeming *As Bp Lk Sd v* diam; tidak beranjak dari tempatnya

gencat [gəncat] *a* gencat; terhenti; kejut

gendak [gəndaʔ] *DI Lk Sd n* perempuan simpanan;
begendak *v* memiliki perempuan simpanan

gendang [gəndaŋ] *n* gendang;

gendang bergong *DI* pesta besar

genderang [gəndeRaŋ] *n* gendang besar

gendewa [gəndewa] *DI Lk n* gendewa; busur panah

gendit [gəndit] *n* kendit; anyaman tempat azimat yang diletakkan di pinggang

gendong [gəndon] *v* gendong;
manggendong *As Bp v*
menggendong;
menggendong *DI Lk Sd v*
menggendong

¹genggang [gəŋgaŋ] *a* 1 tidak serasi; 2 tidak tentu arah

²genggang [gəŋgaŋ] *As Bp n* kecoh; tipu
manggenggang *v* mengecoh; menipu

genggong [gəŋgon] *n* genggong; bunyi-bunyian dari daun yang diletakkan dimulut kemudian ditiup;
manggenggong *v* meniup;
membunyikan sesuatu dari daun yang diletakkan dimulut

gening [gəniŋ] *DI v* 1 putar; 2 pusing;
menggening *v* memutar; memusing;
tegening *v* terputar; terpusing

genjing [gənjiŋ] *DI v* diam; tidak beranjak dari tempatnya

genohor [gənohoR] *n* 1 tempat orang memasak gula merah; 2 teratak kecil di belakang rumah yang berfungsi untuk tempat persiapan pesta

¹genta [gənta] *n* 1 genta; 2 lonceng

²genta [gənta] *n* gelang kaki

gentung [gəntUŋ] *Lk n* gentong; bejana tempat air dibuat dari tanah liat

geragau [gəRagaw] *n* geragau; sejenis udang halus yang masih segar

gerat [gəRaʔ], menggerat *v* gerat; gertak; menggertak (tentang gigi)

gerempang [gəRəmpaŋ] *n* 1 tidak sesuai norma; berbuat semau hati tanpa mengikuti aturan; 2 perempuan nakal

gerenyam [gəRəñam], **menggerenyam**
DI Lk Sd v 1 geli; 2 gatal

gergas [gəRgas] *n* 1 hutan muda ; 2 tanah bekas diladangi

gergasi [gəRgasi] *n* gergasi; raksasa

¹**gering** [gəRiŋ] *Bp DI Lk Sd a* gering; sakit

²**gering** [gəRiŋ] *Lk n* pakaian untuk kaum bangsawan

geronggong [gəRəŋgəŋ] *Lk n* sejenis binatang merayap yang suka melubangi pantai

geronyom [gəRəŋom],
menggeronyom *As Bp v* 1 geli; 2 gatal

gertak [geRtaʔ] *DI Lk Sd v* gertak;
menggertak *v* 1 menggertak; 2 menakuti

gerubuk [gəRUbUʔ] *n* gerobok; lemari makan di dapur

geruguh [gəRUgUh] *n* nama sejenis alat penangkap ikan

geruh [gəRUh] *a* geruh; malang; sial
kegeruhan *n* kegeruhan;
kemalangan; kesialan

gerumit [gəRUmit] *n* mata bor

geser [geseR] *v* geser; tarik tanpa mengangkat;
manggeser *As Bp v* menggeser *v* menarik tanpa mengangkat;
menggeser *DI Lk Sd v* menggeser *v* menarik tanpa mengangkat

getas [getas] *DI Lk a* tangkas

¹**getek** [geteʔ] *a* genit;
menggetek *v* bersikap genit

²**getek** [geteʔ] *n* rakit untuk menyeberang sungai

³**getek** [geteʔ] *As Bp n* alat memancing ikan dengan umpan bulu ayam

getil [getil] *DI Lk n* cubit;

menggetil *v* mencubit

gewang [gewaŋ] *Bp n* kancing

¹**gimbal** [gimbal] *n* gimbal; lebat dan tidak teratur (tentang rambut)

²**gimbal** [gimbal] *As Bp Sd v* pukul;
manggimbal *As Bp Sd v* memukul;
manggimbali *As Bp Sd v* memukuli

ginari [ginaRi] *n* sekarang; kini: *As, dah ginari pun belum jugo datang budak tu sampai sekarang anak itu belum juga datang*

gincu [gincu] *n* lipstik

gingging [ginggiŋ] *a* bandel; degil

giwang [giwaŋ] *n* kerabu

gobar [gobaR] *n* selimut

gobek [gobeʔ] *n* gobek; alat penumbuk sirih; alat penghancur sirih

gocoh [gocoh] *n* seloroh; gurau;
begocoh *v* berseloroh; bergurau

goda [goda] *DI Lk Sd n* kapak besar tumpul untuk membelah kayu secara kasar sebelum dibelah dengan kapak

¹**godo** [godo] *As Bp n* kapak besar tumpul untuk membelah kayu secara kasar sebelum dibelah dengan kapak

²**godo** [godo], **manggodo** *As n* menggila; terlalu semangat

gogok [gogoʔ] *n* ayam jantan

golak [golaʔ] *As Bp v* tawa;

tagolak *v* tertawa;

tagolak-golak *v* tertawa-tawa

golang [golaŋ] *As Bp n* gelang

golar [golaR] *Lk a* lucu; lelucon

golek [goleʔ] *As Bp v* tidur;

bagolek *v* bergolek;

golek-golek *v* tidur-tiduran;

tagolek *v* tertidur

golok [golɔʔ] *n* golok; pedang yang

bermata lebar,

gomal [gomaɪ] *As Bp Sd* *n* ikatan

tangkai padi sekuran lingkaran

telunjuk dan jempol;

bagomal-gomal *a* bergemal-gemal;

berikat-ikat

sagomal *n* segenggam; sekat;

gombak [gombaʔ] *Lk n* gombak; rambut

yang berpintal diubun-ubun

gombang [gombaŋ] *n* gombang; bejana;

long; tempayan besar

gombur [gombuɾ] *As Bp n* 1 gembur;

tanah yang subur; 2 *a* cepat menjadi

gemuk dan besar

gomok [gomoʔ] *Bp a* gemuk; gendut

gomuk [gomuʔ] *As a* gemuk; gendut

gondak [gondaʔ] *As Bp n* perempuan

simpaman;

bagondak *v* memiliki perempuan

simpaman

gendang [genday] *As Bp n* gendang;

bagondang *v* bergendang; bermain

gendang

gong [gɔŋ] *n* canang besar

gonggam [gɔŋgam] *As Bp v*

cengkeram;

manggonggam *v* mencengkeram

goni [goni] *As Bp n* goni

goniti [goniti] *As Bp n* ganti; tukar;

manggonti *v* mengganti; menukar

gonyoh [gɔnɔh] *v* gosok; gesek;

manggonyoh *As Bp v* menggosok;

menggesek;

mengggonyoh *DI Lk Sd*

v menggosok; menggesek

gopoh [gopoh] *a* gopoh; cepat-cepat;

buru-buru;

gopoh mamang terburu-buru;

tagopoh-gopoh *a* tergesa-gesa;

terburu-buru

gorap [gɔkɔp], gorap-gorap *n* gorap;

perahu layar yang dilengkap kayu-

kayu yang berfungsi sebagai

pelampung

gorat [gɔkɔt] *As Bp v* gertak;

manggorat *v* menggertak

goring [gɔkɔɲ] *As a* gering; sakti

goring-goring [gɔkɔɲgɔkɔɲ] *n* gelang

keroncong

goroh [gɔkɔh] *DI n* buai; bohong;

menggoroh *v* membual; berbohong

gortak [gɔkɔtɔ] *n* jembatan beratap

gosong [gɔsoŋ] *Lk* tanah timbul di

muara sungai

goti [goti] *As Bp n* cubit;

manggoti *v* mencubit

guari [guwaɾi] *DI Lk Sd n* jendela yang

berdaun dua (biasanya jendela kayu)

gubal sagu [gubalsagu] *n* makanan dari

sagu yang dipampalkan

gubang [gubay] *n* gubang; sejenis

perahu layar

gubang [gubay] *n* takik pada pohon

untuk tumpuan memanjat;

begubang *v* bertakik; ada takiknya;

menggubang *v* membuat takik pada

pohon

gubang [gubay] *As Bp n* tarian

berseandung dari pesisir

guguh [guguh], mengguguh *v*

mengguguh; memukul; menggetuk

(pintu dan sebagainya)

guguh [guguh] *n* alat menangkup ikan

dan sebagainya terbuat dari bambu;

sejenis bubu

gugut [gugut] *DI v* menghabiskan

(makanan, stih dan lain-lain) tanpa

menggangunya

gut [guwit] *v* sentuh; colok;

menggut *v* menyentuh; mencolek

gule [gule] *n* gula; lauk;

gule ladang gulai ayam kampung dengan bumbu yang pada umumnya terdapat di ladang;
gule lemak gulai kental yang dimasak dengan bumbu khas;
gule masam gulai yang diberi asam
menggule *v* menggulai; memasak gulai
guli [guli] *n* guli; kelereng
gulir [guliR] *DI Lk v* baring; golek;
begulir *v* berbaring;
menggulirkan *v* menggolekkan;
gulo [gulo] *As Bp n* gula;
bagulo *v* bergula; ada gulanya;
mangguloi *v* menggulai; memberi gula
gulut [gulut] *a* tergesa-gesa; terburu-buru
gumba [gumba] *DI Lk n* bulu di pundak kuda
gumbira [gumbiRa] *DI a* gembira
gumpal [gumpal] *DI n* gumpal;
menggumpal *DI Lk Sd v* menggumpal;
manggumpal *As Bp v* menggumpal
gumpel [gumpel] *DI Lk v* gumul;
begumpel *v* bergumul
gundalan [gundalan] *Lk n* biji buah atau batu untuk hitungan
gundik [gundi?] *n* istri simpanan;
begundik *v* memiliki istri simpanan
gundu [gundu] *n* gundu; guli; kelereng
gunggam [gunggam] *n* balut; bungkus;
menggunggam *v* membalut; membungkus
guni [guni] *DI Lk Sd n* goni
guntang-guntang [guntangguntan] *Lk n* perkakas nelayan (pelampung pada pancing atau pukot); perkakas tenun berbentuk torak di dalamnya berisi benang; alat penangkap belut, ketam, atau kepiting terbuat dari

bambu yang digantungi beberapa kail

¹**guntung** [guntun], **mengguntung** *DI v* memotong cabang pohon

²**guntung** [guntun] *DI Lk n* plat yang ditambah pada sampan yang terbuat dari batang kayu

gunung [gunun] *n* gunung;
menggunung *v* menggunung;
bertumpuk menyerupai gunung;
banyak: *DI, nasi iyon menggunung di pinggan*nya nasi itu menggunung di piringnya

gupak [gupa?] *Bp n* sejenis parang yang panjangnya kira-kira 70 cm dan tangkainya berukir

gupgup [gupgup] *n* tiruan bunyi minum orang yang kehausan

gupuh [gupuh] *DI Lk Sd a* gopoh; buru-buru

tegupuh *v* tergopoh; terburu-buru;
tegupuh-gupuh *v* tergopoh-gopoh

gurin [guRIn] *v* baring;
begurin *v* berbaring; *As, elok dio begurin di sampan* enak rasanya berbaring di sampan;
tegurin *v* terbaring

guroh [guRoh], **mangguroh** *As Bp n* suara letupan beruntun;
mengguroh *DI Lk Sd n* suara letupan beruntun

H

habab [habab] *DI Lk n* sembab karena alergi

habis [habis] *v* 1 habis; 2 kakis; menghabisi *v* menghabisi; menghabiskan *v* menghabiskan

habor [habor] *a* royal

habuk [habU^h] *n* debu; behabuk *v* berdebu: *Lk, disapu dulu sekejap ye, behabok lantai iyon* disapu dulu sebentar ya, berdebu lantai ini

hadang [hadang] *v* cegat; menantikan di jalan dan sebagainya yang akan dilalui; menghadang *v* mencegat

hadas [hadas] *v* 1 kencing; 2 buang air besar

hadiah [hadiyah] *n* hadiah

hadrah [hadRah] *n* tarian tradisional suku Melayu disertai nyanyian Arab

hajab [hajab] *a* 1 payah; susah; 2 gawat

hajad [hajad] *n* maksud; niat; keinginan: *DI, hajad hati ne nak menyilekan bah yung besantap* maksud hati ini hendak mempersilakan abang makan; behajad *v* bermaksud; berniat; berkeinginan

¹**hajar** [hajaR] *v* ajar; didik; menghajar *v* mengajar; mendidik

²**hajar** [hajaR] *v* pukul; menghajar *v* memukul

hajat [hajaj] *v* buang air besar

hak [hak] *n* 1 hak; milik; 2 bagian

hakap [hakap] *a* tamak; loba; serakah; rakus

hal [hal] *n* hal; urusan

hala [hala] *Lk n* arah; tujuan: *tak tentu hala ie mendengar kabar duka itu* tak tentu tujuan dia mendengar

kabar duka itu; *dipalingke hala ke arah seberang nu* dipalingkan tujuan ke arah seberang;

behala *v* mengarah; menuju

halaban [halaban] *DI n* pohon kayu yang digunakan untuk membuat sampan

halakum [halakum] *Bp n* jakun

halal [halal] *a* halal; bersih; suci

halang [halay] *v* halang; hambat; behalangan *v* berhalangan; halangan *n* halangan; halangi *v* halangi; menghalang-halangi *v* menghalang-halangi; menghalangi *v* menghalangi; penghalang *n* penghalang

halau [halaw] *v* usir; menghalau *v* mengusir

haldap [haldap] *n* sesak napas karena batuk: *Lk, nampak-nampaknye orang tua yo kena haldap* kelihatannya orang tua itu kena sesak napas

hale [hale] *DI n* arah; tujuan

halia [haliya] *n* jahe

halimun [halimun] *n* kabut; halimun malam kabut pada malam hari

halkom [halkom] *DI Lk Sd n* jakun

¹**halo** [halo] *As Bp v* halau; usir; manghalo *v* menghalau; mengusir

²**halo** [halo] *As Bp n* halo; sapaan

halua [haluwa] *n* manisan buah: *DI, kak yung tang Tebingtinggi, pacak sungguh membuat halua* kakak di Tebingtinggi, piawai sekali membuat manisan halua; halua beluluk manisan kolangkaling; halua betik manisan papaya; halua kundur manisan buah kundur

haluan [haluwan] *n* 1 haluan; tujuan; 2 bagian depan perahu;
behaluan *v* berhaluan; bertujuan
halup [halup] *DI v* mengejar terus-menerus
halus [halus] *a* halus; kecil;
menghaluskan *v* menghaluskan
hama [hama] *DI n* hama; kuman;
behama *v* berhama; berkuman:
behama pokok rambutan yon!
berhama pohon rambutan ini!
¹**hamba** [hamba] *pron* saya; aku: *Lk*,
hamba ni seorang kembare saya ini
seorang pengembara
²**hamba** [hamba] *Lk n* budak; abdi;
menghamba *v* mengabdikan
hambat [hambat] *v* hambat; halang;
menghambat *v* menghambat;
menghalang
hambe [hambə] *DI n* 1 saya; aku; 2
hamba; budak;
menghambe *v* menghamba;
mengabdikan diri
hambor [hambor] *DI Lk Sd v* 1
hambur; 2 tumpah berserakan;
behamboran *v* berhamburan;
menghamborkan *v*
menghamburkan
hambur [hambuR] *As Bp v* hambur;
behamburan *v* berhamburan:
berhamburan beras dari goni yon
berhamburan beras dari goni itu;
menghamburkan *v*
menghamburkan
hambus [hambus] *v* pergi; usir: *DI*,
hambus ko dari rumahku ne! pergi
kau dari rumahku ini!;
berhambusan *v* berpergian
hamhanai [hamhanay] *v* hancur
perasaan
hamkuar [hamkuwaR] *a* keterlaluan
hampa [hampa] hampa; kosong; sia-sia

hamput [hamput] *v* ucapan kasar;
makian
hamuk [hamu?] marah; amuk;
menghamuk *v* mengamuk: *DI*,
menghamuk wak ngah, singge lari

tengah mengamuk, sehingga
anaknya lari pontang-panting
hanai [hanay] *DI Lk Sd v* pingsan;
tidak sadar
hanar [hanaR] *DI Lk a* rusak; *v* hancur
hancing [hancin] *DI Lk a* pesing
hancur [hancuR] *v* 1 hancur; 2 *a* lumat;
menghancurkan *v* menghancurkan;
melumatkan
¹**handai** [handay], **behandai** *DI v*
bercakap-cakap: *te perlu ada*
behandai aje yo ko te bekerja tak
perlu bercakap-cakap kalau tidak
bekerja
²**handai** [handay] *n* kawan; sahabat;
handai taulan sahabat kerabat
handal [handal] *a* 1 pintar: *DI*, kerna
handalnya, anak tok pengulu tu
johannye karena kepintarannya anak
pengulu itu menjadi juara; 2
terampil; piawai: *DI*, *mule-mule ia*
diam saje, lame-lame baru
ditunjukkenya kehandalannya mula-
mula ia diam saja, lama-kelamaan
baru ditunjukkannya kepiawaiannya
hang [haj] *n* kata yang digunakan di
depan nama laki-laki; tuan (misal
Hang Jebat, Hang Lekiu, Hang
Kesturi, Hang Nadim)
hangalan [hajalan] *n* halangan badan;
berhubungan dengan supranatural;
behangalan *v* berhangalan;
memiliki halangan badan
hangat [hajat] *a* hangat; panas
hangit [hajit] *n* hangit; bau nasi
terbakar, hangus: *Lk*, karna bebul

hantak . hatam

dengan engko, sampai hangit nasiku masak karena berbicara dengan engkau, sampai hangus nasiku

hantak [hantaʔ] *v* 1 laga; adu; 2

hempas; banting;

menghantak *v* 1 melaga; mengadu;

2 menghempas; membanting;

menghantakkan *v* 1 melagikan; 2

menghempaskan; membantingkan

hantam [hantam] *v* 1 hantam: *Lk,*

jangan ko begian, ku hantam ko

kele! jangan engkau begitu,

kuhantam engkau nanti!; 2 bantai;

menghantam *v* menghantam;

membantai;

menghantamkan *v* menghantamkan

hantar [hantaR] *v* antar; bawa: *DI, nak*

ko hantar kemana bungkusan nang

berat tu? hendak ke mana engkau

bawa bungkusan yang berat itu?;

menghantar *v* mengantar;

menghantarkan *v* mengantarkan

hantok [hantoʔ] *DI Lk v* bentur;

hantokkan *v* benturkan;

menghantokkan *v* membenturkan

hantu [hantu] *n* hantu; roh jahat yang

dianggap terdapat pada tempat-

tempat tertentu;

behantu *v* ada hantunya

hanut [hanut] *DI Lk n* kemaluan

hanya [haña] *adv* hanya

hanyut [hañut] *v* hanyut;

menghanyut *v* menghanyut: *DI*

gemar menghanyut budak-budak tu

di sunge Deli yen anak-anak itu suka

menghanyut di sungai Deli ini

hapak [hapaʔ] *Lk n* apek; bau: *usah ko*

makan lagi, hapak baunya tu!

makanan itu sudah bau, jangan

dimakan lagi!

hapal [hapal] *v* hapal; ingat;

menghapal *v* menghapal; mengingat

¹**hapus** [hapus] *v* hapus;

menghapus *v* menghapus

²**hapus** [hapus] *DI v* tenggelam: *dalam bene sungai nen, hapus ambe tenan* dalam sekali sungai ini, tenggelam aku tadi

haram [haRam] *a* haram;

mengharamkan *v* mengharamkan;

haram jadah anak bukan dari

perkawinan yang sah

hardik [haRdɪʔ] *v* hardik; marah dengan membentak;

menghardik *v* menghardik

hari [haRi] *n* hari; siang;

seharian *n* sepanjang hari;

sepanjang siang;

sehari-hari *a* sehari-hari; tiap-tiap

hari

harimo [haRimo] *n* harimau

harkat [haRkat] *n* harkat

harta [haRta] *n* harta;

beharta *v* berharta; kaya

harum [harum] *a* harum; wangi;

mengharum *v* mengharum;

mewangi

hasat [hasat] *a* dengki: *DI, te mendai*

ada orang yang hasat orang yang

bersifat dengki tidak baik

hasong [hasoŋ], **mengasong** *n* fitnah:

DI, lebih baik ko diam, dari pada

mengasong kerjamu lebih baik kamu

diam, dari pada memfitnah kerjamu

hasta [hasta] *n* hasta: *berapa hasta*

kebunmu nen? berapa hasta

kebunmu itu?

hasut [hasut] *DI v* hasut;

menghasut *v* menghasut: *menghasut*

saje kerjanye kerjanya menghasut

saja

hatam [hatam] *v* tamat: *dah hatam*

Quran si ngah si ngah sudah tamat

Quran

hatta [hatta] *ark Dl p* maka; lalu; kemudian

hatur [hatur] *v* susun; tata;
haturkan *v* susunkan;
persembahkan

¹**hawa** [hawa] *As Bp Lk Sd n* kemauan; keinginan

²**hawa** [hawa] *Dl n* udara; iklim

¹**hawar** [hawaR] *Dl Lk Sd n* hantu;
setan: *Lk, bagi hawar engko kukeleh*
seperti hantu engkau kulihat

²**hawar** [hawaR] *Dl n* caci maki

hawe [hawe] *Dl n* selera; kemauan

hayal [hayal] *n* hayal; berangan-angan;
menghayal *v* menghayal; berangan-angan

hayar [hayaR] *Dl a* kaya

hayat [hayat] *v* hidup

hebah [hebah] *n* hibah;

menghebahkan *v* menghibahkan

hela [hela] *v* hela;

menghela *v* menghela: *Lk, kude neng mane menghela pedati iyen?*
kuda yang mana menghela pedati itu?

helah [helah] *n* alasan; kilah;

behelah *v* beralasan; berkilah

helai [helay] *n* helai;

behelai *v* berhelai;

sehelai *n* satu helai

helat [helat] *n* helat; kenduri;

perhelatan *n* perhelatan

hemat [hemat] *a* hemat;

behemat *v* berhemat;

menghemat *v* menghemat

hembalang [hembalang] *Dl Lk v* lempar

hemban *Dl* → **hembalang**

hemol [hemol] *Dl Lk a* tidak tahu malu

hempak [hempa?] *Dl Lk v* pukul;

hantam: Dl, usah ko hempak anjing

tu, kele digigitnye usah engkau
pukul anjing itu, nanti digigitnya

hempas [hempas] *v* hempas; banting;

menghempas *v* menghempas;

menghempaskan *v*

menghempaskan

hempok [hempa?] *Dl Lk v* pukul;

menghempok *v* memukul

hencot [hencot] *Dl Lk a* 1 bibir yang

mencong; mulut yang mencong; 2

miring: *Lk, tolong ko betulkan letak*

gambar iyon, hencot kukeleh tolong

engkau betulkan sedikit letak

gambar yang tergantung itu, miring
kulihat

hendak [henda?] *Dl Lk adv* hendak;

mau; ingin;

bekehendak *v* berkehendak;

menghendaki *v* menghendaki;

mengingini

hendap [həndap] *Dl Lk v* endap;

menghendap *v* mengendap

hengkang [henkang] *Dl Lk 1 a* kabur; 2

v pergi

hening [həniŋ] *a* hening; tenang

henjak [henja?] *Dl Lk v* pijak dengan

cara menekan;

menghenjak *v* memijak dengan cara
menekan

henjut [hənjut] *v* 1 menarik;

mengangkat perlahan-lahan supaya

bergerak; menggerak-gerakkan

turun naik; mengayuh; 2 pukulan

keras

henol [henol] *Dl a* bersikap kemanja-

manjaan untuk mencari keuntungan

diri sendiri: *tiap hari ia datang ada*

saja endaknya, henol kali ia yo

setiap hari ia datang, ada saja

kehendaknya, dia itu kemanja-

manjaan sekali

hentak [hənta?] *v* entak;

menghentak *v* mengentak;

tehentak *v* terentak
henti [hənti] *n* henti;
behenti *v* berhenti;
menghentikan *v* menghentikan;
tehenti *v* terhenti
henyak [heŋak] *v* enyak;
dihenyakkan *v* dihenyakkan: *DI, ade ke tei remuk kerosi en, badan sebesar gajah dihenyakkannya* bagaimana tidak rusak kursi itu, badan sebesar gajah dihentakannya;
menghenyakkan *v* mengenyakkan
tehenyak *v* terenyak
heran [həRan] *a* heran;
teheran *v* terheran
herot [həRot] *DI Lk a* mencong
hianat [hiyanat] *n* khianat;
behianat *v* berhianat;
menghianati *v* mengkhianati;
penghianat *n* orang yang khianat
hias [hiyas] *v* hias; solek;
behias *v* berhias;
menghias *v* menghias
hiba [hiba] *a* iba; kasihan;
menghiba *v* merasa iba; merasa kasihan;
penghiba *n* pengiba
hibur [hibuR] *v* hiburan;
hiburan *n* hiburan;
menghibur *v* menghibur;
penghibur *n* penghibur;
tehibur *v* terhibur
hidak [hida?] *DI a* keruh
hidang [hiday] *v* hidang;
hidangan *n* hidangan: *Sd, mane hidangan untuk kami ni, tenanti-nanti rasanye* mana makanan untuk kami ya, tertunggu-tunggu rasanya;
menghidang *v* menghidang;
tehidang *v* terhidang
hidong [hidon] *n* hidung

hijau [hijaw] *n* hijau;
menghijau *v* menghijau
hilang [hilay] *v* hilang;
kehilangan *n* kehilangan;
menghilang *v* menghilang
hilir [hiliR] *n* hilir
¹**himat** [himat] *a* hemat;
behimat *v* berhemat;
menghimat *v* menghemat;
penghimatan *v* penghematan
²**himat** [himat] *a* 1 cermat; 2 *n* pendapat
himbau [himbaw] *v* imbau; ajak;
menghimbau *v* mengimbau;
mengajak
himpit [himpit] *v* impit; tindih; *As, usah ko himpit adekmu, sosak dio karang!* jangan kau tekan adikmu, nanti dia sesak!;
behimpit *v* berhimpit;
himpitan *n* himpitan;
menghimpit *v* menghimpit;
penghimpit *n* penghimpit;
tahimpit *v* terhimpit
himpun [himpun] *v* himpun; kumpul;
behimpun *v* berhimpun;
himpunan *n* himpunan;
menghimpun *v* menghimpun;
tahimpun *v* terhimpun
hina [hina] *a* hina; nista; papa;
menghina *v* menghina;
penghinaan *n* penghinaan;
tahina *v* terhina
hinai [hinay] *inai*; pemerah kuku
hinar [hindaR] *v* hinar;
menghinar *v* menghinar;
tahinar *v* terhinar
hindik [hindi?] *DI v* tindih;
menghindik *v* menindih;
tahindik *v* tertindih
hinga [hiya] *DI v* melamun
hingar [hiyaR] *a* hingar; ribut: *DI, usah ko hingar kali, te kudengar mayepe*

katanya! janganlah engkau ribut
kali, tidak kudengar apapun katanya!
hingga [hinga] *n p* hingga; sampai;
batas

hirau [hiRaw] *v* hirau; acuh; peduli;
hiraukan *v* hiraukan; acuhkan;
pedulikan: *usah hiraukan piilnye itu*
jangan abaikan kelakuannya itu;
menghiraukan *v* menghiraukan;
mengacuhkan; memedulikan

hirik [hiRi[?]] *DI Lk Sd a* ramai; ribut
hiru-biru [hiRubiRu] *DI Lk Sd a* lebam;
memar

hiruk [hiRu[?]], **hiruk pikuk** *a* bising;
gaduh

hirup [hirup] *v* hirup;
menghirup *v* menghirup;
tahirup *v* terhirup

hisak [isa[?]] *n 1* isak; *2 v* menangis
tersedu-sedu;
taisak *v* terisak

hisap [hisap] *v* isap;
isapan *n* isapan;
menghisap *v* menghisap;
tahisap *v* terhisap

hitung [hituŋ] *v* hitung; kira;
behitung *v* berhitung;
hitungan *n* hitungan;
menghitung *v* menghitung;
perhitungan *n* perhitungan;
tahitung *v* terhitung

ho [ho] *DI adv* sudah: *ho siap ko, arilah
lalu!* sudah siap kamu, ayolah pergi!

hoga [hoga] *DI 1 n* pesta pora; *a*
gembira ria; *2 v* foya-foya

hoji [hoji] *As Bp a* gemar; suka: *Bp,*
hoji kali dio batandang suka kali dia
bertandang

hojor [hojoR] *DI a 1* ringkih; *2* tua

¹**hol** [hol] *DI n* ulang tahun

²**hol** [hol] *DI n* peringatan kematian
seseorang (satu tahun, dua tahun,
dan seterusnya)

hombus [hombus] *As Bp v* embus;
baombus *v* berembus;
mangombus *v* mengembus

hon [hon] *DI n* andil; saham

hong [hoŋ] *As Bp n* petak umpet; jenis
permainan anak-anak

hongkang [hoŋkar] *As Bp a* degil;
keras kepala

honing [honin] *As Bp a* hening; sunyi
senyap

honjat [honjat] *As Bp a 1* jejal; sesak;
2 padat

hontak [honta[?]] *As Bp 1 v* entak; *2 n*
bunyi derap langkah;
manghontak *v* menghentak

honyak [hoŋa[?]] *As Bp v 1* menyesak; *2*
tekan;
tahonyak *v* tertekan

honyok [hoŋo[?]] *As Bp v* injak dan tekan

hormat [hoRmat] *a* hormat;
kehormatan *n* kehormatan;
menghormati *v* menghormati;
penghormatan *n* penghormatan;
tehormat *a* terhormat

hoyong [hoyar] *DI Lk Sd a* oyong;
perasaan mau jatuh

hudar [hudaR] *DI 1 a* kacau; *2 v* hancur

hudung [huduŋ] *DI v* kepung;
menghudung *v* mengepung;
tehudung *v* terkepung

hugoh [hugoh] *v* goyang

hugun [hugun] *DI v* hajar; *n* pukul;
menghugun *v* menghajar; memukul

hugup [hugup] *DI Lk Sd a* gerah; panas

huja [huja] *v Lk* laga;
menghuja *v* melaga

hujut [hujut] *DI Lk n* sepenuh tenaga

¹**hukum** [hukum] *n 1* hukum; *2* aturan;

hukum bubu *n* hukuman dengan cara dimasukkan ke dalam bubu besar, diberi pemberat batu dan ditenggelamkan di lubuk sungai;

hukum kujut *n* hukuman dengan cara dibungkus dengan tiga lapis kain putih, disiram dengan air sampai mati;

hukum sulang hukuman dengan cara ditolak ke dalam lubang, yang di dalamnya dipacakkan tombak bermata tiga;

menghukum *v* menghukum

²**hukum** [hukum] *n* ajal; waktu

hulu [hulu] *n* 1 hulu; 2 pegangan (misal pisau, parang, kapak)

hulubalang [hulubalan] *n* hulubalang; pengawal kerajaan

humang [humay] *n* makhluk kerdil seperti liliput, dapat menghilang dan berlari kencang terdapat di hutan

humban [humban] *DI Lk v* buang; campak: *Lk, jangan ko humban tang sian kai kotor en!* jangan kau campakkan kain kotor itu!

humpar-hampir [humpaRhampir] *Lk a* tidak tentu arah

hundak-handik [hunda[?]handi[?]] *a* tidak tentu arah

hundang-handing [hundarhandiy] *DI v* bolak-balik; hilir mudik

hunggal-hanggil [hungalhangil] *As Lk n* titi terbuat dari batang kayu dan selalu bergelinding atau naik turun

hungkeh [hun[?]keh] *DI n* cungkil; **menghungkeh** *v* mencungkil; mengungkit sesuatu

huni [huni], **hunian** *n* hunian; tempat tinggal; **menghuni** *v* menghuni; bertempat tinggal

hunjam [hunjam] *DI Lk Sd v* tusuk;

menghunjam *v* menusuk;

menghunjamkan *v* menusukkan

I

ia [iya] *pron* ia; dia
iau [iaw] *DI Lk p ai* (kata seru)
iba [iba] *DI a* iba; merasa kasihan;
mengiba *v* mengasihani: *ia meminta sambil mengiba ia meminta sambil meminta;*
pengiba *n* pengasih; orang yang memiliki sifat iba
ibadah [ibadah] *n* ibadah;
beribadah *v* beribadah
ibarat [ibaRat] *n* ibarat; umpama;
mengibaratkan *v* mengibaratkan; mengumpamakan; menyamakan
iblis [iblis] *n* iblis; setan
iboto [iboto] *As Bp (Tapsel) n* saudara laki-laki dari seorang perempuan
ibum [ibum] *DI Lk n* embun;
mengibum *v* mengembun
ibus [ibus] *n* 1 tanaman sejenis rumput untuk membuat tikar; 2 pohon palem
idam [idam] *n* idam; ingin;
mengidam, ngidam *v* mengidam; menginginkan sesuatu ketika hamil;
idaman hati 1 kekasih; 2 sesuatu yang diinginkan
idan [idan] *a* pikun
idap [idap] *v* idap;
mangidap *As Bp v* mengidap;
mengidap *DI Lk Sd v* mengidap
idap [idap], **mengidap** *v* idap; menderita penyakit
idau [idaw] *DI Lk n* piutang; hak
iddah [iddah] *Is n* idah; masa tunggu (belum boleh menikah) bagi wanita yang berpisah dengan suami, baik karena ditalak maupun bercerai mati
idip-idip [idipidip] *DI Lk Sd n* lampu yang kurang minyak: *Lk, te kelatan tulisanmu nen, idip-idip lampunya*

tidak kelihatan tulisanmu ini, lampunya kurang minyak
idok [idoʔ] *DI Lk a* hemat;
beidok *v* berhemat
iduladha [iduladha] *Is n* iduladha
idulfitri [idulfitəRi] *Is n* idulfitri
idupan [idupan] *DI n* hewan ternak; hewan peliharaan
iga [iga] *n* tulang iga
¹**igal** [igal] *As Bp n* ikatan yang dipakai di kepala untuk laki-laki bangsa Arab yang telah berhaji (sejenis tali dari benang hitam berbentuk lingkaran diikatkan di atas kain penutup kepala agar kainnya tidak jatuh)
²**igal** [igal] *As Bp n* gerakan dalam tarian
igau [igaw] *DI Lk Sd n* igau;
mengigau *v* mengigau; berbicara tanpa sadar saat tidur
igo [igo] *As Bp v* igau;
mengigo, ngigo *v* mengigau; berbicara tanpa sadar saat tidur
ihram [ihRam] *a* ihram; dalam keadaan bersuci diri (pada waktu melakukan ibadah haji dan umrah di Mekah);
beihram *v* berihram
ihtiar [ihtiyaR] *v* usaha;
beikhtiar *v* berusaha
ijab [ijab] *n* ijab;
berijab *v* mengucap ijab
ijajah [ijajah] *n* ijazah
ijin [ijin] *n* izin;
mengizinkan *v* memberi izin; mengabulkan;
seizin *n* dengan izin; atas izin
ijo [ijo] *n* hijau
ikal [ikal] *n* rambut bergelombang;
ikal mayang ikal seperti mayang mekar
ikan [ikan] *n* ikan;

ikat . impok

ikan badau ikan gabus;
ikan bedukang ikan mayung;
ikan putu-putu ikan betik;
ikan sengat ikan lele

ikat [ikat] *n* ikat;
beikat *v* berikat;
ikatan *n* ikatan;
mengikat *v* mengikat;
pengikat *n* pengikat;
taikat *v* terikat

ikatan [ikatan] *DI n* berkas

ikor [ikoR] *As Bp Sd n* 1 ekor; 2 pantat

ikrar [ikəRaR] *n* ikrar; janji

ikur [ikuR] *DI Lk n* ekor: *DI*, jangan kau tarikke ikur kucing yon, karang ngigit ie! jangan kau tarik ekor kucing itu, nanti dia menggigit!

ikut [ikut] *v* ikut;
mengikut *v* 1 menyertai; mengiring;
2 meniru; 3 menurut;
mengikuti *v* 1 menuruti; 2 mendengarkan; 3 memperhatikan

ilam [ilam] *DI n* warna coklat kemerahan

ilamat [ilamat] *DI n* 1 pesan; 2 isyarat; pesan tersirat

ilat [ilat] *DI v* 1 belit; 2 tipu; menipu: *uwak yong kalau bedagang tak ndak ilat* uak yong kalau berdagang tidak mau menipu

iler [ilɛR] *As Bp Sd 1 n* hilir: *Sd*, anak kemunna diam di iler kemanakannya tinggal di hilir; 2 *DI v* turun ke laut; melaut;
mangiler *v* pergi ke hilir sungai

ilham [ilham] *n* ilham

ilo-ilo [iloilo] *DI n* 1 lendir air laut yang terasa gatal; 2 ubur-ubur laut

imak [imaʔ], **mangimak** *As Bp v* 1 meladeni; melayani; 2 menyayangi; 3 bersedia dibawa berkencan

imam [imam] *n* imam;

berimam *v* berimam

imas [imas], **mangimas** *v* membersihkan rumput di ladang dengan tajam

imat [imat] *a* hemat;
berimat *v* berhemat;
mengimat *v* menghemat;
menggunakan (sesuatu) dengan cermat dan hati-hati

imbah [imbah] *Lk a* simbah;
besimbah *a* bersimbah: basah karena tersiram;
menyimbahi *v* menyimbahi;
membasahi

¹**imbang** [imbay] *n* banding; imbang; tara

²**imbang** [imbay] *DI n* denda

imbar [imbaR] *n* sejenis alat penangkap ikan di laut

imbas [imbaz] *n* imbas; akibat;
berimbaz *v* berakibat; berakibat

imboh [imboh] *DI Lk n* imbuh; tambah;
berimboh *v* bertambah;

imlak [imlaʔ] *DI v* dikte

impal [impal] *DI Lk (Karo) n* anak laki-laki atau anak perempuan saudara laki-laki ibu;
impal biasa anak laki-laki saudara perempuan ayah;
impal langgisian anak saudara perempuan ibu

impi [impi] *n* mimpi; *v* harap;
impian *n* harapan

impit [impit] *v* impit; desak; tekan;
berimpitan *n* berdesakan;
berimpit-impit *v* berimpit-impit; berdesak-desak;
mengimpit *v* mengimpit; menekan;
terimpit *v* terjepit

impok [impəʔ], **mengimpok** *As Bp v* memukul dengan menghempaskan benda keras dan berat

imsak [imsak] *n* imsak

inai [inay] *n* inai; pacar; pemerah kuku;
berinai *v* berinai: *Dl*, *pengantin empuan naek pelaminan pada malam berinai* pengantin perempuan duduk di pelaminan pada malam berinai

incar [incaR] *v* incar; bidik;
mengincar *v* mengincar; membidik

incek [ince?] *As Bp Sd n* kata sapaan untuk adik laki-laki ibu

incot [incot] *Dl* 1 *a* miring; 2 *n* bibir yang miring

indang [indan] *Dl Lk v* tampi;
mangindang *v* menampi; memilih padi dalam tampah: *Lk*, *emak mangindang beras* ibu menampi beras

indar [indaR] *Dl Lk v* hindar; jauhi;
mengindar *v* menghindar; menjauhi

indis [indis] *Dl adv* hampir; nyaris

indit [indIt] *Dl Lk* 1 *n* pijak; 2 *v* ditekan

indon [indon] *As Bp n* pagar kecil di pintu sebagai penghalang agar anak-anak tidak bisa keluar

induk [indu?] *n* induk;
induk jari ibu jari;
induk polong *As Bp* kepala kelompok (biasanya untuk melakukan kejahatan);
induk semang *Dl Lk Sd* orang tua angkat;
induk somang *As Bp* orang tua angkat

indung [induw] *Dl n* induk: *indung ayam beranak lima* induk ayam beranak lima

ingar [ijar] *a* ingar; ribut: *Dl*, *maye je kerje kelian ingar di sinin, te tau orang nak tidur* kerja kalian di sini ribut saja, tidak tahu orang mau tidur

ingat [ijat] *Dl v* ingat: *te ku ingat lagi entah maye dikatakannya* saya tidak ingat lagi entah apa yang dikatakannya

ingau [ijaw] *Dl Lk n* pelupa: *Lk*, *sudah ingau kuagak die iyan, tea de yang bise dipegang cakupnya* dia itu sudah pelupa, barangkali tidak ada yang dapat dipegang cakupnya

¹**inge-ingean** [ijeijeian] *Dl adv* seakan-akan

²**inge-ingean** [ijeijeian] *Dl a* belum sepenuhnya sadar

inggap [ingap] *v* singgah sebentar (biasanya untuk binatang); hinggap: *Dl*, *mendai sekali kupu-kupu yang inggap di daun yen cantik sekali kupu-kupu yang hinggap di daun itu*

inggat [ingat] *As Bp n* batas; tenggat

inggit [ingit] *Dl n* 1 gara-gara; 2 alasan

inggu [ingu] *n* getah tumbuhan yang dikentalkan, baunya tidak sedap, dan dibuat obat

ingin [ijin] *adv* ingin; mau; hendak;
berkeinginan *v* mempunyai keinginan;
keinginan *n* keinginan; kemauan; kehendak;
menginginkan *v* menginginkan; menghendaki; mengharapkan

ingkar [inkaR] *v* 1 ingkar; 2 melawan: *Dl*, *te gegagan pil anak kemunmu iyun ingkar saje ie kukeleh* tidak baik kelakuan kemanakanmu itu, kulihat ia melawan saja

ingkok [ijko?] *As Bp adv* harus; mesti

ingkut [inkut] *As Bp n* pantat

ingsut [ijsut] *v* ingsut; pindah duduk kesamping kanan atau kiri;
beringsut *v* beringsut: *sudah pandai beringsut rupanya anak engkau ini*

ingus . istinjak

sudah pandai beringsut rupanya
anakmu ini

ingus [iŋus] *n* ingus;

baringus *As Bp* *v* beringus;

beringus *DI Lk Sd* *v* beringus;

ingusan **1** *v* ada ingusnya; **2** *ki*
muda; belum berpengalaman

ini [ini] *pron* ini

¹injab [injab] *DI Lk n* duri bercabang

²injab [injab] *Lk n* pintu pada bubu agar
ikan bisa masuk

injit [injit] *v* jinjit; mengangkat tumit
kaki sedikit waktu mau berjalan: *DI*,
injit ke kakimu sikit, biar dapat kau
gapai kunci iyen angkat kakimu
sedikit, biar dapat kau ambil kunci
itu

insan [insan] *n* insan; manusia

insap [insap] *a* **1** insaf; sadar; **2** jera

intai [intay] *DI v* intai; intip;

mengintai *v* mengintai; mengintip;
mengikuti

intan [intan] *n* **1** intan; **2** buah hati: *DI*,
silakan beradu intan, kalau intan
baik budi bundapun senang hati
silakan tidur buah hati, kalau buah
hati baik budi tentu ibupun senang

into [into] *DI v* mengumpulkan bara
untuk menghidupkan api

inun [inun] *pron* di sana: *DI*, *tolong*
kau luntarke tali yang panjang inun
tolong kau campakkan tali yang
panjang itu

ipar [ipaR] *n* ipar; saudara kandung
dari suami atau istri

iradat [iRadat] *n* kehendak

irap [iRap] *As Bp a* genit; jalang;

mangirap *v* menggenit; menjalang

irar [iRaR] *DI a* ribut; bising

iras [iRas] *DI n* raut muka; rona

iri [iRi] *a* iri; cemburu;

pengiri *n* orang yang mudah iri hati

irik [iRi²], **ngirik** *v* menginjak-injak
padi untuk memisahkan padi dari
batangnya

iris [iRis] *n* iris; potong tipis-tipis;

mengiris *v* mengiris; memotong
tipis-tipis

irit [iRit] *a* irit; hemat;

mengirit *v* mengirit; menghemat;

pengirit *n* pengirit; penghemat

irup [iRup] *v* hirup

mengirup *v* menghirup

isa [isa] *n* isya; waktu salat isya

isak [isa²] *n* isak;

terisak *v* terisak; tersedu;

terisak-isak *v* terisak-isak; tersedu-
sedu

isang [isay] *n* insang;

mengisangi *v* menginsangi;
membuang insang pada ikan

isi [isi] *n* isi;

mangisi *As Bp v* mengisi;

mengisi *DI Lk Sd v* mengisi;

tarisi *As Bp v* terisi;

terisi *DI Lk Sd v* terisi

Islam [islam] *n* Islam

isok [iso²] *DI Lk n* besok; lain kali; lain
waktu: *DI*, *isok buh, aku datang*
kemari lagi besok ya, saya datang
kemari lagi;

isok-isok *n* nanti: *Lk*, *isok-isok ke*
endak ikut, kateke ligat tang ambe
nin bila nanti hendak ikut, katakan
cepat pada saya

istiadat [istiyadat] *n* istiadat; adat
istiadat

istigfar [istigfaR] *v* istigfar;
mengucapkan kata-kata ampunan
karena merasa bersalah

istihar [istihar], **peristiharan** *n*
pengumuman; pernyataan;
pemakluman

istinjak [istinja²] *v* istinjak; cebok;

beristinjak *v* beristinjak

istirahat [istiRahat] *v* istirahat;

beristirahat *v* beristirahat

istri [istri] *n* istri;

beristri *v* beristri; ada istrinya

¹itam [itam] *n* hitam;

mengitam *v* menghitam; menjadi hitam

²itam [itam] *Sd n* panggilan kepada anak kedelapan

itik [iti?] *n* itik

iya [iya] *p* ia

iyon [iyon] *Dl pron* itu

iye-iye [iyeiye] *Dl a* sungguh; serius

iyen [iyen] *Dl Lk pron* itu: *Dl, iyenlah, ko sudah telanjur te bise dikesalke lagi* itulah kalau sudah terlanjur, tak bisa disesalkan lagi

iyon [iyon] *pron* itu

iyong [iyon] *n* anak kelima

J

jadam [jadam] *a* sangat pelit
janglas [jarlas] *a* luas (tentang kebun, sawah, hutan, dan sebagainya)
jaya [jaya] *a* jaya; sukses;
bejaya *v* berjaya
jenajah [jenajah] *As Bp Dl Sd n*
jenazah
jerat [jəRat] *n* jerat;
menjerat *v* menjerat;
tejerat *v* terjerat
jerih [jəRih] *Lk a* lelah; letih: *jerih*
beni ambe ne lelah sekalilah aku ini
jerimbing [jəRimbin] *n* jengger ayam
jijik [jiʃiʔ] *a* jijik: *ia jijik sekali melihat*
bangke tu ia jijik sekali melihat
bangkai itu;
menjijikkan *v* menjijikkan
jijit [jiʃit], **menjijit** *Lk v* menjinjing
jika [jika] *p* jika; kalau: *Lk, jika* aku
pergi, kuncike pintu rumahku kalau
aku pergi, kuncikan pintu rumahku
jike [jikə] *Dl p* jika; kalau
jilam [jilam], **menjilam** *v* menjilat-jilat
(tentang api)
jilat [jilat] *v* jilat;
menjilat *v* menjilat;
penjilat *n* penjilat: *Sd, ia yo*
memang penjilat betul ia itu
memang penjilat
jilid [jilid] *n* jilid: *As, buku saporti tu*
ado tigo jilid buku seperti itu ada
tiga jilid;
manjilid *As Bp v* menjilid: *Bp, kami*
manjilid buku bacoan di situ kami
menjilid buku bacaan di situ;
menjilid *Dl Lk Sd v* menjilid
jim [jim] *a* rusak (tentang barang
elektronik)
jimak [jimaʔ] *n* persetubuhan;
menjimak *v* menyeturubuhi

¹**jimat** [jimat] *n* jimat; benda keramat
untuk tangkal;
bejimat *v* berjimat
²**jimat** [jimat] *As Bp Dl a* hemat;
bejimat *v* berhemat
jimpit [jimpit] *Lk v* bimbbit; jinjing;
menjimpit *v* membimbbit;
menjinjing
jin [jin] *n* jin
jina [jina] *n* zina;
bejina *v* berzina
jinabat [jinabat] *n* junub
jinajah [jinajah] *Lk n* jenazah
jinak [jinaʔ] *a* jinak;
menjinakkan *v* menjinakkan
jingan [jinan] *Lk v* jenguk;
menjangan *v* menjenguk
jingga [jɪŋga] *n* jingga
jingkat [jɪŋkat] *As Dl Lk Sd v* jingkat;
bajingkat *As v* berjingkat: *dia jalan*
bajingkat karena kakinyo sakit dia
jalan berjingkat karena kakinya sakit
jingkau [jɪŋkaw] *Dl Lk n* jangkau;
menjingkau *v* menjangkau;
tejingkau *v* terjangkau
jingkeh [jɪŋkeh] *Bp v* jingkat;
bejingkeh *v* berjingkat
jingkrak [jɪŋkraʔ] *v* jingkrak;
bejingkrak *v* berjingkrak: *die*
bejingkrak kesenangan dia
berjingkrak kesenangan
jinjit [jinjit] *As Dl Lk v* jinjit;
bejinjit *v* berjinjit
jintan [jintan] *n* jintan;
jintan hitam jintan hitam;
jintan manis jintan manis;
jintan putih jintan putih
jiplak [jiplaʔ], **menjiplak** *v* menjiplak;
mencontoh;
jiplakan *n* jiplakan
jiran [jiRan] *n* jiran; tetangga;

bejiran *v* berjiran; bertetangga
jirat [jiRat] *n* jerat;
menjirat *v* menjerat;
penjirat *n* penjerat
jirian [jiRiyan] *Lk n* penyakit
 keputihan
jirus [jiRus] *DI Lk v* siram;
menjirus *v* menyiram: *DI, ia*
menjirus bunga supaya jangan layu
ia menyiram bunga supaya tidak
 layu;
penjirus *n* penyiram
jisim [jisim] *n* tubuh; badan
jismani [jismani] *Lk n* jasmani
jitah [jitah] *n* tumbuhan melilit,
 getahnya seperti karet
jitak [jita²], **menjitak** *v* menjitak;
 menokok: *Lk, ku jitik pule palemu*
karang ku jitik pula kepalamu
 sekarang
¹**jitu** [jitu] *a* tepat benar; pas
²**jitu** [jitu] *Lk n* roh manusia
jobak [joba²] *As n* jebak; perangkap;
manjobak *v* menjebak;
 memerangkap;
tajobak *v* terjebak; terperangkap
joblos [joblos] *Lk a* jeblos; *v* perosok
tejoblos *v* terperosok
jodoh [jodoh] *n* jodoh;
bejodoh *v* berjodoh;
menjodohkan *v* menjodohkan
jogal [jogal] **1** *As a* kaku; tegang; **2** *ki*
 keras kepala; bandel
joget [joget] *n* tari;
bejoget *v* menari
johan [johan] *n* juara; johan
johar [johaR] *n* johar; pohon johar
johari [johaRi] *n* **1** orang pandai; *a*
 bijak; **2** pedagang atau tukang gosok
 intan
johor [johoR] *n* sejenis pohon kayu
 (akarnya bisa dibuat obat)

jojok [jojo²] *Sd a* benci;
jojok tonat benci pada seseorang
 yang dianggap tidak sopan (tentang
 perilaku)
jokat [jokat] *As Bp n* zakat: *tiap taun*
kito harus membayar jokat tiap
 tahun kita harus membayar zakat;
jokat omas zakat emas;
jokat roto zakat harta
jolak [jola²] *a* jelak; jemu; bosan
jolol [jolol] *n* tiang atau pancang yang
 dipacakkan di sungai (untuk
 membendung dan sebagainya)
jom [jom] *Lk p* ayo; mari
joman [joman] *As Bp n* zaman: *Bp,*
joman kinin banyak berubah zaman
 kini banyak berubah
jomput [jomput] *As Bp v* jumput;
manjomput *v* menjumput: *As, adek*
manjomput padi nan tacurah adik
 menjumput padi yang tercurah
jomu [jomu] *As Bp a* jemu; bosan: *As,*
sudah jomu aku menengok kau
 sudah bosan aku melihatmu;
manjomukan *v* menjemukan;
 membosankan: *As, cakapnyo*
manjomukan urang bicaranya
 membosankan
jomur [jomuR] *As v* jemur;
bajomur *v* berjemur;
jomuran *n* jemuran;
manjomur *v* menjemur: *omak*
manjomur padi di laman ibu
 menjemur padi di halaman
jong [jon] *Lk n* sampan atau perahu
 besar berlayar tunggal
¹**jongkek** [jonke²] *As v* jingkrak;
bajongkek *v* berjingkrak;
bajongkek-jongkek *v* berjingkrak-
 jingkrak
²**jongkek** [jonke²] *As Sd a* genit
jongkok [jonko²] *v* jongkok;

bejongkok *v* berjongkok
jonguk [joŋuʔ] *v* jenguk;
manjonguk *v* menjenguk
jontik [jontɪʔ] *a* genit: *jontik kali*
gayemu gayamu genit sekali
jontik-jontik [jontɪʔjontɪʔ] *n* jentik-
 jentik; anak nyamuk
joran [joRan] *n* joran; batang pancing
 dari bambu;
berjoran *v* berjoran
jorat [joRat] *As Bp n* jerat;
manjorat *v* menjerat;
tajorat *v* terjerat
joreh [joReh] *a* lelah; letih;
menjorehkan *v* melelahkan
¹**jorjor** [joRjoR] *As v* ejek; mengejek
²**jorjor** [joRjoR] *DI v* keluar berserakan
 (isi dari sesuatu); berkeluaran: *jorjor*
aer dari tempayan iyen berkeluaran
 air dari tempayan ini
jorok [joRok] *a* kotor
orong [joRoy] *a* bulat panjang; lonjong
orongos [joRoyos] *Lk a* tonggos; gigi
 keluar
jua [juwa] *adv DI Lk v* juga; saja
juadah [juwadah] *n* juadah; makanan:
As, mocam-mocam juadah ado di
kodenyo macam-macam makanan
 ada di kedainya
juak [juwaʔ] *n* anjung;
bejuak *v* beranjung;
menjuak *v* menganjung;
menjuakkan *v* menganjungkan
jual [juwal] *v* jual: *cube engko jualke*
ubi emak ni! coba engkau jualkan
 ubi ibu ini!;
bejualan *v* berjualan;
jual jalak *ki* anggar jago;
menjual *v* menjual;
menjualkan *v* menjualkan
juang [juwar] *n*juang;
bejuang *v* berjuang;

pejuang *n* pejuang
juara [juwaRa] *n* juara;
kejuaraan *n* kejuaraan;
menjuarai *v* menjuarai
juaro [juwaRo] *As n* juara;
kejuaroan *n* kejuaraan;
manjuaroi *v* menjuarai
jubah [jubah] *n* jubah;
berjubah *v* berjubah
jubak-jabik [jubaʔjabɪʔ] *DI n* perbuatan
 yang berlebihan sehingga
 menimbulkan rasa benci dari orang
 lain
jubur [jubuR] *DI Lk Sd n* dubur
juga [juga] *Bp Sd adv* juga
juge [jugə] *DI Lk adv* juga
jugis [jugis] *Bp a* tonggos; gigi keluar
jugo [jugo] *As adv* juga
juita [juwita] *a* cantik; elok
jujoh [jujoh], **bejujoh** *v* beramai-ramai;
 berduyun-duyun: *Sd, bejujoh orang*
mengantar pengantin tang rian
 beramai-ramai orang mengantar
 pengantin kemarin
¹**juju** [juju], **bejuju** *v* beramai-ramai;
 berduyun-duyun: *Lk, orang bejuju di*
perhelatan itu orang berduyun-
 duyun di perhelatan itu
²**juju** [juju] *As a* jujuh;
manjuju *v* menjujuh; deras sekali
jujub [jujub] *DI Lk v* isap;
dijujub *v* diisap: *Lk, dijujubnya air*
batu yen sampai abis diisapnya es
 itu sampai habis;
menjujub *v* mengisap;
penjujub *n* pengisap
jujud [jujud] *As v* isap;
manjujud *v* mengisap;
panjujud *n* pengisap
jujuh [jujuh], **bejujuh** *Bp, Lk, Sd v*
 beramai-ramai; berduyun-duyun: *DI,*
bejujuh orang datang ngerumuni

pelanggaran *tenan* berduyun-duyun
orang mendatangi kecelakaan tadi

jujur [jujuR] *a* jujur;
kejujuran *n* kejujuran

jujut [jujut] *v* isap;
menjujut *v* mengisap;
penjujut *n* pengisap

julang [jular] *v* julang;
menjulang *v* menjulang; membawa
di atas bahu

juling [julin] *a* juling;
juling air agak juling sedikit;
juling bahasa keadaan agak juling;
juling itik memandang dengan
kepala miring sedikit (tentang bayi)

juluk [juluk] *v* jolok: *Lk*, *mengkala kau
juluk mempelam belakang rumah
nin?* kapan engkau jolok mangga di
belakang rumah itu?;
menjuluk *v* menjolok;
penjuluk *n* penjolok

julur [juluR] *v* julur;
menjulur *v* menjulur

Jumaat [jumaat] *Lk n* Jumat

Jumadilakhir [jumadilakhir] *Is n* bulan
Arab yang keenam

Jumadilawal [jumadilawal] *Is n* bulan
Arab yang kelima

Jumahat [jumahat] *As Bp n* Jumat

Jumat [jumat] *DI Sd n* Jumat

jumbai [jumbay] *n* jumbai;
bejumbai *v* berjumbai;
tejumbai *v* terjumbai: *rambutnya
panjang tejumbai* rambutnya
panjang terjumbai

jumbal [jumbal] *Lk n* jurai;
bejumbal *v* berjurai;
tejumbal *v* terjurai

jumbel [jumbel] *DI n* jurai;
bejumbel *v* berjurai;
tejumbel *v* terjurai

jumbing [jumbin] *DI adv* bentuk telinga
yang agak lebar

jumbira [jumbiRa] *n* sejenis keris
bermata lebar

jumpa [jumpa] *Lk v* jumpa;
bejumpa *v* berjumpa;
menjumpai *v* menjumpai;

jumpe [jumpə] *DI Sd v* jumpa: *DI, lame
kite tak jumpe* lama kita tak jumpa;
bejumpe *v* berjumpa;
menjumpei *v* menjumpai

jumpo [jumpo] *As v* jumpa;
bajumpo *v* berjumpa: *sudah lamo
kami tak bajumpo* kami sudah lama
tak berjumpa;

manjumpoi *v* menjumpai;
parjumpoan *n* perjumpaan

jumput [jumput] *v* jumput;
menjumput *v* menjumput;
sejumput *n* sejumput

junah-janah [junahjanah] *As n*
omongan yang mengada-ada

jung [juŋ] *n* jung; perahu Cina

jungil [juŋil] *Sd n* gigi yang keluar satu
atau dua

¹**jungkit** [juŋkit] *v* jungkit;
menjungkit *v* menjungkit

²**jungkit** [juŋkit] *v* cungkil;
manjungkit *v* mencungkil: *As,
omak manjungkit duri di kaki adek
ibu mencungkil duri di kaki adik*

junjong [junjoŋ] *Bp DI v* junjung: *Bp,
titah tuanku patih junjong tinggi
perintah Tuanku patih junjung
tinggi;*

menjunjong *v* menjunjung

junjung [junjuŋ] *v* junjung;
menjunjung *v* menjunjung: *DI,
menjunjung harkat bangsa
menjunjung harkat bangsa;
junjungan n* junjungan

juntai . jus

juntai [juntay] *v* juntai; tergantung: *Lk*,

kukeleh te juntai tali dari atas,
rupanya tali ayunan saya lihat tali
tergantung dari atas, ternyata tali
ayunan;

bejuntai *DI v* berjuntai;

manjuntai *As v* menjuntai:

adik duduk sambil manjuntai
kaknya adik duduk sambil
menjuntai kakinya

junte [junte] *v* juntai;

bajunte *v* berjuntai;

manjunte *v* menjuntai

junu-janah [junuhjanah] *Lk Sd n*

omongan yang mengada-ada

¹**juragan** [juRagan] *DI n* nakhoda;
tekong

²**juragan** [juRagan] *As n* bos; tauke

jurai [juRay] *n* jurai;

bejurai *v* berjurai;

tejurai *v* tejurai

jure [juRe] *As n* jurai;

bajure *v* berjurai;

tajure *v* terjurai

jurong [juRɔŋ] *DI n* jurung; anjungan
rumah

jurung [juRwŋ] *Sd n* jurung; anjungan
rumah

¹**jurus** [juRus] *v* tarik (dengan paksa);

menjurus *v* menarik dengan paksa

²**jurus** [juRus] *As v* siram;

manjurus *v* menyiram: manjurus

bunga menyiram bunga;

panjurus *n* penyiram

jus [jus] *Is n* bab dalam Alquran

K

- ¹ka [ka] *p ke*
²ka [ka] *Lk n -kan (sufiks)*
 kaabah [ka'abah] *Lk n kakbah*
 kabah [kabah] *As v mengungkit masa lalu (dari ayah sampai anak)*
 kabar [kabaR] *n kabar; mengabarkan v mengabarkan*
 kabir [kabiR] *1 n kemudi sampan; alat untuk membelokkan sampan; 2 v menolak air dengan dayung: kabirke aer nu tolakkan air itu*
 kabolean [kaboleyan] *As a sangat lapar*
 kabu-kabu [kabukabu] *As Lk n (pohon) kapuk*
 kabul [kabal] *n kabul; mangabulkan As v mengabulkan; tekabul v terkabul*
 kabung [kabuy] *n ikat kepala dari kain putih untuk tanda berduka cita*
¹kabur [kabuR] *a kabur: matanya kabur karena umurnya sudah tua matanya kabur karena usianya sudah lanjut; mengaburkan v mengaburkan*
²kabur [kabuR] *v kabur; melarikan diri*
 kabus [kabus] *a tidak jelas terlihat karena kabut atau banyak awan*
 kabut [kabut] *n kabut; bekabut v berkabut*
 kaca [kaca] *Bp n kaca; berkaca v berkaca*
 kakak [kaca'] *As a rapi (tentang penampilan)*
 kacang [kacaj] *n kacang: jangan kau makan kacang tu! jangan kau makan kacang itu!*
 kacapuri [kacapuri] *Dl n kacapuri; cermin berukir*

- kacau [kacaw] *v aduk: tolong kacang gulai ne tolong aduk sayur itu; mengacau v mengaduk*
 kace [kacə] *Dl Lk n kaca; bekace v berkaca*
 kacib [kacib] *Dl Lk n duit; uang*
 kacip [kacip] *n kacip; alat pembelah pinang*
¹kaco [kaco] *As Bp n kaca; bakaco v berkaca*
²kaco [kaco] *As Bp v 1 aduk; mengaco v mengaduk; 2 kacau (tentang suana)*
 kacu [kacu] *n gambir; endapan rebusan daun gambir yang airnya diuapkan, dicetak bulat atau persegi, dipakai sebagai campuran makan sirih*
 kacung [kacuj] *n kacung; pesuruh; budak*
 kada [kada] *v kada; mengada v mengada; mengganti sesuatu kewajiban yang ditinggalkan*
 kadal [kadal] *n bengkarung*
 kadang [kadar], kadang-kadang *adv kadang-kadang; terkadang adv terkadang*
 kadangan [kadarjan] *Dl Lk n sangai; tudung saji*
 kadang-kadang [kadarjkadang] *adv kadang-kadang*
 kadar [kadaR] *n kuasa; kekuatan*
 kadi [kadi] *n hakim; orang yang menikahkan pengantin*
 kadiali [kadiyali] *Lk n tumbuhan sejenis rumput yang berguna sebagai obat malaria*
 kadokut [kadokut] *As a pelit*
 kadundung [kadunduj] *As Bp n kedondong*
 kadut [kadut] *Bp Dl n kadut; pundi-pundi; uncang*

kaedah [kaedah] *n* kaidah; aturan

kael [kael] *DI Lk n* kail; pancing: *di mana kau beli kael ni?* di mana kau beli kail ini?;

mengael *v* mengail; memancing: *nelayan mengael di lautan* nelayan memancing di lautan;

tekael *v* terkail

kaen [kaen] *DI Lk n* kain;

bekaen *v* berkain: *Nak dara tu keliatan tambah manis karena bekaen lurik* anak gadis itu kelihatan tambah manis karena berkain lurik

kaet [kaet] *DI Lk n* kait: *kaetka rambutan yo* kaitkan rambutan itu;

mengaet *v* mengait;

pengaet *n* pengait

kagum [kagum] *a* kagum; heran;

mengagumkan *v* mengagumkan

kail [kail] *As n* kail;

mengkail *v* mengail: *mengkail ikan di sunge* mengail ikan di sungai;

tekael *v* terkail

kain [kain] *Sd n* kain;

berkain *v* berkain

kais [kais] *As Lk n* kais; korek;

mangkais *Lk v* mengais

kait [kait] *As n* galah;

mangkait *v* menggalah

kajang [kajaj] *n* kajang; 1 atap yang dibuat dari daun nipah atau rumbia dan bentuknya sepenampang biasanya untuk atap perahu; 2 *As* terpal (untuk sampan); 3 ukuran

¹**kajar** [kajaR] *Lk n* tali rawai; tali pancing yang dibenamkan di dalam air

²**kajar** [kajaR] *As n* tali yang digunakan untuk sampan

³**kajar** [kajaR] *Sd n* tulang jaring

kaji [kaji] *DI v* kaji; telaah: *halaman berape yang sudah kau kaji?*

halaman berapa yang sudah kau kaji?;

mengaji *v* mengaji: *malam ni mengaji di rumah atok* malam ini mengaji di rumah kakek;

pengajian *n* pengajian: *pengajian pak hoji tu sangat bagus* pengajian pak haji itu sangat bagus

kak [kak] *kp* kakak

kakah [kakah] *As Lk v* tertawa; tergelak-gelak

kakak [kakak] *n* kakak;

bekakak *v* berkakak: *ie bekakak kepada aku* dia berkakak kepadaku

kakak tua [kakaktuwa] *Lk n* 1 nama burung; 2 alat penjepit

¹**kakap** [kakap] *n* ikan kakap

²**kakap** [kakap] *Bp DI n* 1 nama kapal pemburu; 2 perahu nelayan untuk menyelidiki sesuatu di laut

kaki [kaki] *n* kaki;

bekaki *v* berkaki

kaku [kaku] *a* kaku

kakus [kakus] *n* kakus; jamban

kal [kal] *Sd n* sukatan beras (biasanya dari kaleng susu atau tempurung)

¹**kala** [kala] *DI Lk n* waktu; masa

²**kala** [kala] *DI Lk n* kalajengking

kalah [kalah] *v* kalah;

mengalah *v* mengalah;

mengalahkan *v* mengalahkan

kalakati [kalakati] *DI Lk n* kalakati; sejenis tempat sirih

kalam [kalam] *n* kalam

kalang [kalar] *Lk n* kalang; penyangga; penyokong;

berkalang *v* berkalang;

mengalang *v* mengalang

kalap [kalap] *a* 1 kalap; 2 *n* emosi

kalau [kalaw] *p* kalau

kalbu [kalbu] *n* kalbu; hati

kale [kalə] *n* kala; kalajengking
kaleh [kaleh] *DI Lk Sd* *v* pindah dekat atau di sekitar (misal tempat duduk),
kalembuai [kalembuway] *Lk n* sebangsa siput besar yang hidup di sungai
kaleng [kalɛŋ] *n* kaleng: *As*, *omak mamboli minyak satu kaleng* ibu membeli minyak satu kaleng; **mengalengkan** *v* mengalengkan
kaliaga [kaliyaga] *Lk n* bekas asap lampu minyak; jelaga
kalian [kaliyan] *n* kalian
kaliar [kaliyar], **bakaliaran** *As v* berkeliaran
kalibambang [kalibambay] *Lk n* kupu-kupu
kalih [kalɪh], **bekalih** *v* berkalih; beralih; **mengalihkan** *v* mengalihkan
kalimaren [kalimaRɛn] *Sd n* dua hari yang lalu
kalimat [kalimat] *n* kalimat
kalimayar [kalimayaR] *As n* sejenis lipan kecil
kalimbidai [kalimbiday] *n* hantu tikar yang menggulung korban hingga darah habis baru dilepaskannya
kalimumur [kalimumuR] *n* ketombe
kalimuning [kalimunj] *n* hantu seperti ikan dondong, berada di lubuk yang keruh
kalinjuhang [kalinjuhay] *DI Lk n* nama sejenis daun yang digunakan sebagai salah satu bahan perincis tepung tawar
kalipah [kalipah] *n* khalifah; orang suci
kalkun [kalkun] *n* kalkun
¹**kalo** [kalo] *As p* kalau
²**kalo** [kalo] *As n* kala; kalajengking
kalui [kaluwi] *Lk n* kalui; nama ikan

kalung [kaluŋ] *n* kalung; rantai; **berkalung** *v* berkalung; **mengalungkan** *v* mengalungkan
kalut [kalut] *a* kalut; kacau pikiran
kamar [kamaR] *n* kamar; bilik; **berkamar** *v* berkamar
katat [katat] *n* ikamah
kambing [kambij] *n* kambing
kamboja [kamboja] *n* kemboja
kambuh [kambuh] *v* kambuh: *penyakit orang yo mulai kambuh* penyakit orang itu mulai kambuh
kambus [kambuS] *Lk v* kambus; timbun; menutupi lubang; **tekambus** *v* terkambus; tertimbun
kambut [kambut] *Lk n* kambut; bakul
¹**kamer** [kameR] *Lk a* 1 ramah; 2 *v* gaul; **bekamer** *v* bergaul: *Ia yo bagus kelakuannya, orang tiada tinggi ati dan mudah bekamer* dia itu bagus kelakuannya, orangnya tidak tinggi hati dan mudah bergaul
²**kamer** [kameR] *As Bp v* membuat adonan
kami [kami] *pron* kami
kamir [kamiR] *Lk a* ramah
Kamis [kamis] *n* Kamis
kamonyan [kamoñan] *As n* kemenyan
kampak [kampaʔ] *n* kapak
kampas [kampas] *Lk n* barang tenun yang tebal dan kuat untuk melapis ban
kampil [kampɪl] *Lk n* kampil; karung kecil dari anyaman pandan atau bambu untuk tempat ikan; **sekampil** *n* sekarung
kampilan [kampɪlan] *DI n* pedang yang bermata lebar dipakai perompak laut

kampit . kantor

¹**kampit** [kampIt] *Lk* *v* menyambung pembicaraan orang lain yang tidak tahu ujung pangkalnya

²**kampit** [kampit] *As n* karung kecil dari anyaman pandan atau bambu untuk tempat ikan;
sakampit *n* sekarung kecil

kampong [kampɔŋ] *DI Lk n* kampung; desa;
berkampong *v* berkampung;
perkampongan *n* perkampungan

kampunan [kampunan] *As n* kempunan; hal sangat ingin akan; keinginan yang teramat sangat

kampung [kampuŋ] *As n* kampung; desa;
berkampung *v* berkampung;
perkampungan *n* perkampungan

kampungan [kampujan] *DI ki n* hutan lebat tempat rusa tidur

kamsen [kamsen] *n* uang komisi

kamus [kamus] *n* kamus

kan [kan] *n* gayung

kana [kana] *Lk n* kana; nama buah

kanan [kanan] *n* kanan;
manganankan *As v* menganankan:
abah manganankan kemudi sampannyo ayah menganankan kemudi sampannya

¹**kancah** [kancah] *n* kancah; kualiti besar tidak berkuping: *ambilka kancah yo, emak endak buat dodol pulut* ambilkan kualiti besar itu, ibu akan memasak dodol pulut

²**kancah** [kancah] *As n* arena; medan
kancel [kancel] *Lk n* kancil; pelanduk
kancilan [kancilan] *As adv* tidak mau tidur lagi setelah melewati masa-masa mengantuk atau sudah sempat tidur walaupun sebentar

kancing [kancinj] *n* kancing; buah baju;
berkancing *v* berkancing;

mengancing *v* mengancing

kandalin [kandalin] *As n* 1 alasan yang dibuat; 2 *v* tuntun; arahkan

kandang [kandar] *n* kandang;
mengandangkan *v*
mengandangkan;
sekandang *n* sekandang

¹**kandas** [kandas] *v* kandas: *kandas sampan ni* sampan ini kandas;
mengandaskan *v* mengandaskan

²**kandas** [kandas] *As v* habis; *a* ludes;
mengandaskan *v* menghabiskan

kandil [kandil] *n* kandil; lilin; suluh
kandung [kandun] *n* kandungan; ikatan sedarah;

kandungan *n* kandungan; peranan;
mengandung *v* mengandung

kandut [kandut] *Sd n* pundi-pundi

kane [kanə] *DI n* mas berukir; paun

kangal [kajal] *As v* 1 teralang; 2 *a* tegang dan kaku (tentang bayi yang menangis terus-menerus dengan suara yang keras sehingga suaranya tak bisa keluar lagi)

kangkang [kajkar] *v* kangkang;
mengangkang *v* mengangkang;
tekangkang *v* terkangkang

kangkung [kajkur] *n* kangkung

kangsa [kajsa] *Lk n* perunggu

kanjal [kanjal] *As Lk n* kondisi sulit; *n* kewalahan; *a* susah

kanji [kanji] *n* kanji;
menganji *v* menganji

kansel [kansel] *As a* batal; *n* pembatalan;
mengansel *v* membatalkan

kantan [kantan] *Lk n* kantan; nama bunga

kantang [kantan] *As Bp n* kentang

kantor [kantoR] *n* kantor;
berkantor *v* berkantor

kantuk [kantUʔ] *As Lk* v kantuk: *As*,
dio tak dapat menahan kantuknyo
 dia tidak dapat menahan kantuknya;
mangantuk *As* v mengantuk: *ia*
mangantuk mandongar ceramah tu
 dia mengantuk mendengar ceramah
 itu;
tekantuk v terkantuk: *As*, *ia*
tekantuk di dalam moto tu dia
 terkantuk di dalam mobil itu
kantung [kantuj] *Lk n* kantong; saku;
berkantung v berkantong;
mengantungi v mengantongi;
sekantung *n* sekantong
kanun [kanun] *n* 1 meriam kecil; 2
 pasukan angkatan laut; 3 hukum
kap [kap] *Lk n* tudung lampu
kapak [kapaʔ] *n* kapak
kapal [kapal] *n* kapal; perahu besar;
berkapal v berkapal;
mengapalkan v mengapalkan
kapalo [kapalo] *As Bp n* kepala;
mangapaloi v mengepalai
kapen [kapan] *n* kafan; kain
 pembungkus mayat
kapang [kapan] *n* kapang; cendawan;
bekapang v bercendawan; bulukan
¹**kapar** [kapaR] v tidur karena
 kelelahan;
tekapar *DI* v tertidur karena
 kelelahan: *tekapar die pulang kerje*
 dia tertidur karena kelelahan pulang
 kerja
²**kapar** [kapaR] *n* kapar; 1 kayu atau
 sampah yang hanyut di sungai; 2 *Sd*
 sampah yang tidak bergerak di
 sungai
kapas [kapas] *n* kapas; kapuk;
berkapas v berkapas; berkapuk
kapaunan [kapaunan] *As n* kempunan;
 hal sangat ingin akan

kapil [kapil] *DI n* kampil; karung kecil
 dari anyaman pandan atau bambu
 untuk tempat ikan;
sekapil *n* sekarung
kapir [kapiR] *n* kafir;
mengapirkan v mengafirkan
kapit [kapit] *Lk* v kepit: *maye ko kapit?*
 apa yang kau kepit?;
mengapit v mengepit
kaprah [kapRah] *a* biasa; lazim
kapuk [kapuʔ] *As Lk n* kapuk; randu;
 kapas kasar masih berbiji
kapur [kapuR] *n* kapur;
mengapur v mengapur
kar [kaR] *n* peta
karakap [kaRakap] *As n* kerakap;
mangkarakap v kehidupan yang
 sulit dan menderita
karam [kaRam] v karam: *kapal*
Tampomas karam di tengah lautan
 kapal Tampomas karam di tengah
 lautan;
mengaramkan v mengaramkan
¹**karang** [kaRan] *n* karang; batu kapur
 di laut;
berkarang v berkarang
²**karang** [kaRan], **pekarangan** *DI n*
 alat kerja
³**karang** [kaRan] *DI n* nanti;
mengarang v menanti
karas [kaRas] *Lk n* kue kekaras; nama
 penganan
karat [kaRat] *n* karat;
bekarat v berkarat
karbet [kaRbet] *Lk n* karbida;
mengarbet v mengarbida
karcis [kaRcis] *n* karcis
kareh [kaReh] *Sd* v aduk;
mengareh v mengaduk
karena [kaRena] *p* karena
karet [kaRet] *n* karet

kareto . katil

kareto [kaReTo] *n* sepeda motor

kari [kaRi] *n* kari

karih [kaRih] *Lk v* aduk: *jangan lupa karih nasi yo, agar rata masaknya*
jangan lupa aduk nasi itu, agar
masaknya merata!;
mengarih *v* mengaduk

karojo [kaRojo] *As n* kerja;

bakarojo *v* bekerja;

mangarojokan *v* mengerjakan

kartu [kaRtu] *n* kartu

karung [kaRun] *n* karung; goni;

berkarung *v* berkarung;

berkarung-karung *num* berkarung-
karung

¹**karut** [kaRut] *Lk a* kusut;

mengarut *v* mengusutkan

²**karut** [kaRut] *As n* yang telah lalu;
masa lalu

kasab [kasab] *As a* kabur; sasap; tidak
jernih

¹**kasam** [kasam], **pekasam** *As n* jenis
daun yang digunakan untuk gulai
asam

²**kasam** [kasam] *n* dendam kesumat

kasap [kasap] *Lk a* kesat

kasar [kasaR] *a* kasar;

mengasari *v* mengasari;

mengasarkan *v* mengasarkan

kasau [kasaw] *n* kasau

kaseh [kaseh] *a* kasih; sayang; *tak tekate kasehnye daku tang dia* tidak
terkatakan sayangnya saya
kepadanya;

berkaseh *v* berkasih;

berkaseh-kasehan *v* berkasih-
kasihan;

kekaseh *n* kekasih;

pengaseh *n* pengasih

kasep [kasep] *As a* terlambat; lewat
waktu

kasi [kasi] *As Dl v* beri: *kasila die makan* berilah dia makan;

mengasi *v* memberi;

mengasikan *v* memberikan;

pengasi *n* pemberi

kasidah [kasidah] *n* kasidah

kasip [kasip] *Lk a* terlambat

kaskas [kaskas] *n* pohon candu yang
bijinya menjadi bumbu masak

kaso [kaso] *As n* kasau

kasobeh [kasobeh] *As n* tasbih

kasta [kasta] *n* kasta

kastok [kasto?] *As Sd n* kapstok;
gantungan pakaian

kasturi [kastuRi] *n* (pohon) kesturi

kasup [kasup] *Sd n* terompah

kasur [kasuR] *n* kasur

kasut [kasut] *n* kasut; sandal; selop

kat [kat] *Lk a* dekat;

menkat *v* mendekat;

menkatkan *v* mendekatkan

kata [kata] *n* kata;

berkata *v* berkata;

mengatakan *v* mengatakan

katak [kata?] *n* katak; kodok

katam [katam] *Lk v* khatam; tamat: *dah katam ngaji die* dia sudah katam
mengaji;

mengatamkan *v* mengkhatamkan

katan [katan] *Lk v* khitan; sunat;

berkatan *v* berkhitan; bersunat;

mengkatankan *v* mengkhitankan

kati [kati] *As p* kata yang digunakan
untuk menjelaskan, seperti *kati kau*
biar kau tahu

katib [katib] *n* khatib

katik [kat?] *As v* memperlambat
(dengan sengaja)

katil [katil] *n* katil; tempat tidur
biasanya mempunyai kelambu

kating [katin] *n* keranjang yang
ditenteng untuk membawa barang-
barang

katipah [katipah] *As v* bermain-main
sambil menari-nari

katir [katIR] *Lk Sd n* katir;
penyeimbang kapal

katok [kato[?]] *As n* celana pendek

katon [katon] *Lk a* sifat yang ingin
dipuji

katul [katUl] *Lk n* alat kelamin laki-laki
(anak-anak)

katup [katup] *n* tutup;
mengatup *v* menutup;
mengatupkan *v* menutupkan

kaum [kaum] *n* kaum; puak;
berkaum *v* berkaum

kaus [kaUs] *As n* kaus: *aku mamboli
kaus untuk adek aku membeli kaos
untuk adik;
berkaus v berkaus*

kaut [kaUt] *v* kaut;
mangkaut *As v* mengaut: *aku
mangkaut boras aku mengaut beras*

kawan [kawan] *n* kawan; teman;
bekawan *v* berkawan;
mengawani *v* mengawani

kawat [kawat] *n* kawat

kawin [kawin] *n* kawin; nikah;
mengawini *v* mengawini;
mengawinkan *v* mengawinkan

kaya [kaya] *a* kaya;
kekayaan *n* kekayaan;
memperkaya *v* memperkaya;
mengayakan *v* mengayakan;
terkaya *a* terkaya

kayak [kaya[?]] *As p* kayak; seperti

kayap [kayap] *As v* limbung; turun dari
udara melayang-layang

¹**kayau** [kayaw], **ngayau** *DI n*
mengayau; menggenangi

²**kayau** [kayaw] *Lk a* koyak besar
sehingga tidak mungkin lagi dijahit

kayoh [kayoh] *DI n* kayuh;
berkayoh *v* berkayuh;
mengayoh *v* mengayuh;
pengayoh *n* pengayuh

kayu [kayu] *n* kayu;
berkayu *v* berkayu;
kayu-kayuan *n* kayu-kayuan

kayuh [kayuh] *n* kayuh;
berkayuh *v* berkayuh;
mengayuh *v* mengayuh;
pengayuh *n* pengayuh

ke [kə] *p* ke

kebah [kəbah] *Lk a* demam yang sudah
turun panasnya; basah berkeringat

kebal [kəbal] *a* kebal;
kekebalan *n* kekebalan;
menebalkan *v* menebalkan

kebang [kəban] *Lk v* usir jauh;
menebang *v* mengusir jauh

kebas [kəbas] *Lk v* kebas: *kebas betul
kakiku ni lame tejongkok kakiku ini
kebas betul karena lama jongkok*

kebat [kəbat] *v* ikat;
menebat *v* mengikat;
terkebat *v* terikat

kebaya [kəbaya] *n* kebaya;
berkebaya *v* berkebaya

kebelaian [kəbelaiyan] *Lk Sd a*
kelaparan

kebolehan [keboleyan] *As a* kelaparan
(hingga terdiam dan mual)

kebul [kebul] *Lk v* kepul;
berkebul *v* berkepul;
menebul *v* menebul

kebun [kebun] *Lk n* kebun;
berkebun *v* berkebun;
pekebun *n* pekebun;
perkebunan *n* perkebunan

kecai [kecay], **bekecai** *a* berkecai;
remuk: hancur daging tulang

kecak . kejut

bekecai, *pb* belum dapat belum berhenti;
bekecai-kecai *v* berkecai;
tekecai *v* berkecai
¹**kecak** [kəcaʔ] *Lk n* genggaman sebesar lingkaran ibu jari dengan telunjuk
²**kecak** [kəcaʔ] *Lk n* ikatan kain samping Melayu
kecambah [kəcambah] *n* kecambah;
berkecambah *v* berkecambah
kecapi [kəcapi] *n* kecapi
kecek [keceʔ] *DI v* celoteh; cakap;
mengecek *v* bercakap-cakap;
meminta dengan memujuk
kecek-kecek [keceʔkeceʔ] *As a* bohong; tidak betul
keci [kəci] *n* sekoci
kecik [kəciʔ] *a* kecil;
kekecikan *n* kekecilan;
mengecik *v* mengecil;
mengecikkan *v* mengecilkan;
sekecik *a* sekecil
kecing [kəciŋ] *n* nama pohon
kecit [kəciʔ] *DI Lk a* kecil: *te muat sepatu ne kecit di ambe* tidak muat sepatu ini kecil untukku;
mengecit *v* mengecil;
mengecitkan *v* mengecilkan;
sekecit *a* sekecil
kecoh [kəcoh] *v* terkecoh;
takecoh *As Bp v* terkecoh
terkecoh *DI Lk Sd v* terkecoh
kecubung [kəcubUŋ] *n* kecubung
kecup [kecup] *Lk v* kecup;
mengecup *v* mengecup
kecut [kecut] *Lk Sd a* kecut; takut;
pengecut *n* pengecut; penakut
kedabu [kədabu] *n* buah pohon yang biasanya tumbuh di pantai atau kuala dan berasa asam
kedai [kəday] *Lk n* kedai; warung;
berkedai *v* berkedai

kedak [kədaʔ] *Lk v* terbuka lebar-lebar
kedal [kədal] *Lk n* kedal; penyakit kulit sejenis kurap;
berkedal *v* berkedal
kedam [kədam] *Lk v* tertutup rapi
kedan [kədan] *As n* famili; saudara;
berkedan *v* berfamili; bersaudara
kedang [kəday] *a* kedang; terentang;
mengedangkan *v* mengedangkan;
merentangkan
kedap [kədap] *Lk v* menyala; mata terbuka;
kedap-kedip *v* buka tutup (tentang mata); gerakan kelopak mata
kedekut [kədəkUt] *a* kedekut; pelit; kikir
kedelai [kedelay] *n* kedelai
kedip [kədip] *n* kedip;
berkedip *v* berkedip;
mengedipkan *v* mengedipkan
kedondong [kedondɔŋ] *n* kedondong
kedut [kədut] *Lk n* keriput;
berkedut *v* berkeriput
kejap [kəjap] *v* kedip
kejam [kəjam] *n* kejam;
kekejaman *n* kekejaman
kejar [kejaR] *v* kejar;
berkejaran *v* berkejaran;
dikejar *v* dikejar: *tidek lari gunung dikejar* tidak lari gunung dikejar;
kejar-mengejar *v* kejar-mengejar;
mengejar *v* mengejar;
pengejaran *n* pengejaran;
terkejar *v* terkejar
keje [kəjə] *n* kerja: *keje tak keje sibu maratus* kerja tak kerja seribu lima ratus;
bekeje *v* bekerja;
mengejekan *v* mengerjakan;
pekejean *n* pekerjaan
kejut [kəjut] *v* kejut;
kejutan *n* kejutan;

mengejuti *v* mengejuti;
mengejutkan *v* mengejutkan;
tekejut *v* terkejut

kekabu [kekabu] *DI Sd n* (pohon)
kapuk

kekah [kekah] *Lk n* akikah;
berkekah *v* berakikah;
mengkekahkan *v* mengakikahkan

kekal [kəkal] *a* kekal;
kekekalan *n* kekekalan;
mengekalkan *v* mengekalkan

kekaras [kekaRas] *Lk n* kue Melayu
terbuat dari tepung beras

kekeh [kekeh] *DI Lk Sd v* kekeh; gelak;
tawa;
ngekeh *v* terkekeh; tertawa;
tekekeh *v* terkekeh: *tekekeh kali die nonton pantun tu dia terkekeh sekali menonton pantun itu*

kekel [kəkel] *Lk a* kikir; pelit

¹**keker** [kekeR] *As n* teropong;
mengeker *v* meneropong

²**keker** [kekeR], **mengeker** *As v*
mendekati dengan menurunkan
sebelah sayap dan kaki mencakar-
cakar (tentang ayam)

kela [kela] *pron* bila

keladi [keladi] *n* keladi

kelah [kelah] *Lk n* kilah; dalih;
bekelah *v* berkilah; berdalih: *usah bekelah lagi taunye ambe siapa yang memecahkan gelas jangan berkilah lagi sudah tau saya, siapa yang memecahkan gelas*

kelai [kelay], **mengelai** *DI v* bermanja-
manja: *adik mengelai di bahu ayah adik bermanja-manja di bahu ayah*

kelakar [kelakaR] *n* kelakar; senda
gurau;
berkelakar *v* berkelakar; bersenda
gurau

kelakati [kelakati] *Lk n* kacip

kelambai [kəlbay] *Lk n* raksasa
pemakan ikan yang hidup di tepi
pantai (mitos Melayu)

kelambe [kəlambe] *Sd n* kelambir;
kelapa

kelambir [kəlambiR] *Lk n* kelambir;
kelapa

kelambu [kəlambu] *Lk n* kelambu;
berkelambu *v* berkelambu;
mengelambui *v* mengelambui

kelang [kəlan] *n* selang; antara;
berkelang *v* berselang; berantara

kelantang [kəlantang] *v* kelantang;
mengelantang *v* mengelantang:
kakak mengelantang baju kakak mengelantang baju

kelap [kelap] *Lk n* kunang-kunang

kelape [kəlope] *Sd n* kelapa

kelarah [kəlaRah] *Lk v* mengerjakan
sesuatu yang tidak tahu caranya

¹**kelat** [kəlat] *a* kelat; sepat

²**kelat** [kəlat] *Lk n* kelat; tali layar
perahu

keleh [kələh] *Lk v* lihat: *maye ko keleh*
apa yang kau lihat;
mengeleh *v* melihat;
terkeleh *v* terlihat

kelek [keleʔ] *As v* mengangkat lalu
membawa dengan ruas tangan
ditekuk atau dibengkokkan

kelemayar [kelemayaR] *Lk n* sejenis
lipan kecil yang bisa mengeluarkan
cahaya

kelembahang [kelembahang] *Lk n*
sejenis tumbuhan berdaun gatal

kelembuai [kelembuay] *Lk n* siput;
keong

kelemumur [kelemumuR] *Lk n* ketombe

kelepah [kelepah] *Lk n* pelepah;
berkelepah *v* berpelepah

kelepak [kelepaʔ] *Lk n* kerah baju

kelepek . kelucah

kelepek [kelepeʔ] *Lk* v terkulai; terkapar
kelepir [kelepir] *Lk* n buah pir
kelerek [keleReʔ] *Lk* a berani
kelereng [keleReŋ] *n* kelereng; guli
kelet [keleʔt] *Bp* v kalah;
 mengeletkan v mengalahkan;
 terkeletkan v terkalahkan
kelian [kəliyan] *pron* kalian
kelibat [kelibat] *Lk* v kelebat: *tak tampak kelibat elang hari ne kelebat elang tak tampak hari ini; berkelibat* v berkelebat
kelicik [kəliciʔ] *As Lk Sd* v gelincir;
 tekelicik v tergelincir: *tekelicik aku di benteng ladang aku tergelincir di pematang*
kelih [kəlih] *DI Lk* v lihat; tengok;
 mengelih v melihat; menengok;
 terkelih v terlihat
keliling [keliliŋ] v keliling;
 berkeliling v berkeliling;
 mengelingi v mengelilingi
kelilip [kelilip], **kelilipan** *As* v
 kemasukan benda kecil (tentang mata)
kelim [kelim] *n* kelim;
 berkelim v berkelim;
 mengelim v mengelim
kelimair [kəlimair] *n* sejenis lipan kecil
 yang bisa mengeluarkan cahaya
kelimaren [kəlimaren] *Sd* n kemarin
kelinci [kəlinci] v kelinci
kelincir [kəlinciR] v gelincir;
 tekelincir v tergelincir;
 kelincir matari lewat pukul 12.00
kelindan [kəlindan] *Lk* n kelindan;
 gulungan benang dalam menenun
keling [kelin] *n* keling; hitam
kelinking [kelinjin] *n* kelingking
kelip [kelip] v kelip;
 berkelip v berkelip

kelir [kəliR] *n* kelir; pensil warna
keliru [kəliRu] *a* keliru;
 kekeliruan *n* kekeliruan;
 mengelirukan v mengelirukan
kelocah [kelocah] *Lk* v kelupas;
 mengelocah v mengelupas;
 terkelocah v terkelupas
kelom [kelom] *Lk* n terompah
kelong [kelon] *n* jenis udang
kelongkong [kəlonkon] *As Bp* n isi
 buah yang muda; *Lk* n batok kelapa
 yang masih muda dan lembut
kelongsong [kəlonson] *n* kelongsong
kelontong [kelonton] *n* kelontong
kelonyor [kəloñor] *Lk* n kelonyor
 (minyak urut)
kelop [kəlop] *As* a klop; pas; sama
 benar
kelayak [kəloyaʔ] *DI Lk* v kelupas;
 mengelayak v mengelupas;
 tekelayak v terkelupas kulitnya:
 tekelayak kakiku kene kace kakiku
 terkelupas kena kaca
keluang [keluwan] *n* keluang; kalong
keluar [keluwaR] v keluar: *aku ndak keluar kejap* aku hendak keluar sekejap;
 mengeluarkan v mengeluarkan;
 pengeluaran *n* pengeluaran
keluarga [keluwaRga] *n* keluarga;
 berkeluarga berkeluarga;
 kekeluargaan *n* kekeluargaan;
 sekeluarga *n* sekeluarga
keluargo [keluwaRgo] *As* *n* keluarga;
 bekeluargo v berkeluarga;
 kekeluargoan *n* kekeluargaan;
 sekeluargo *n* sekeluarga
kelubi [kelubi] *As* *n* kelubi; sejenis
 tumbuhan mirip salak, buahnya
 masam
kelucah [kelucah] *DI* v kelupas;
 mengelucah v mengelupas;

terkelucah *v* terkelupas
kelugas [kelugas] *Lk v* terluka: *kelugas jari tangan saya kena duri* terluka jari tangan saya kena duri
keluhom [keluhom] *Lk a* keruh: *keluhom air telaga ne* keruh air telaga ini
keluk [kəluʔ] *n* keluk (sesuatu yang melengkung);
 berkeluk *v* berkeluk
kelupah [kelupah] *Bp v* kelupas; *mengelupah v* mengelupas; *terkelupah v* terkelupas
kelupak [kelupaʔ] *Lk n* kelopak; *berkelupak v* berkelopak
kelupas [kelupas] *As Lk v* kelupas; *terkelupas v* terkelupas: *terkelupas kakinye* *kene duri sawet* kakinya terkelupas kena duri sawit
keluyur [keluyuR], *berkeluyuran v* berkeluyuran
kemange [kəmaŋə] *As n* kemangi
kemangi [kəmaŋi] *n* kemangi
kemarau [kemaRaw] *a* kemarau
kemaruk [kəmarUʔ] *a* kemaruk
kemban [kemban] *Lk n* kemban; *stagen*;
 berkemban *v* berkemban
kembang [kemban] *v* kembang; *berkembang v* berkembang; *mengembangkan v* mengembangkan;
pengembangan n pengembangan;
perkembangan n perkembangan;
terkembang v terkembang
kembar [kembaR] *a* kembar; *kembaran n* kembaran
kembara [kembaRa], *mengembara v* mengembara;
pengembara n pengembara
kemboja [kemboja] *n* kemboja
kembut [kəmbUt] *n* kembut; takut

kemeh [kemeh] *n* kemih;
 berkemeh *v* berkemih
kemeja [kemeja] *n* kemeja; baju;
 berkemeja *v* berkemeja
¹**kemek** [kemeʔ] *As a* ringsek; penyek
²**kemek** [kemeʔ] *As n* makan;
 kemek-kemek *n* makanan
kemenyan [kəməñan] *n* kemenyan
kemih [kəmlh] *n* kemih;
 berkemih *v* berkemih
kemiri [kemiRi] *n* kemiri
Kemis [kemis] *Lk n* Kamis
kemonyan [kəməñan] *Sd n* kemenyan
kempes [kempes] *Lk a* kempis;
 mengempes *v* mengempis;
 mengempeskan *v* mengempiskan
kemput [kemput] *As v* bersetubuh
kemudi [kemudi] *n* kemudi;
 mengemudikan *v* mengemudikan;
 pengemudi *n* pengemudi
kemun [kemun] *Lk n* anak kemenakan
kemuna [kemuna] *Lk n* sejenis tumbuhan keladi yang dapat dijadikan sayur
kena [kəna] *v* kena;
 berkenaan *v* berkenaan;
 mengena *v* mengena;
 mengenai *v* mengenai;
 terkena *v* terkena
kenal [kenal] *Lk v* kenal: *ambe te kenal tang die* saya tidak kenal dengan dia;
 berkenalan *v* berkenalan;
 kenalan *n* kenalan;
 mengenal *v* mengenal;
 mengenali *v* mengenali;
 mengenalkan *v* mengenalkan;
 perkenalan *n* perkenalan;
 terkenal *v* terkenal
¹**kenan** [kənan], *berkenan v* berkenan;
 sudi;

kenan . kepuhunan

memperkenankan *v*
memperkenankan
²**kenan** [kənan] *n* kenan; noda kulit
bawaan lahir; tahi lalat
kenang [kənaŋ] *v* kenang;
mengenang *v* mengenang;
terkenang *v* berkenang
kenanga [kənara] *v* kenanga
kenap [kənap] *v* bufet kecil tempat
menyimpan pakaian atau obat-
obatan
kenari [kenaRi] *n* kenari
kencang [kencan] *a* kencang; laju;
kekencangan *n* kekencangan;
mengencangkan *v* mengencangkan
kencing [kenciŋ] *n* kencing;
mengencingi *v* mengencingi;
terkencing *v* terkencing
kencong [kencon] *As Sd n* kecombrang
kencur [kencuR] *n* kencur
kendara [kəndaRa], **berkendara** *v*
berkendara;
kendaraan *n* kendaraan;
mengendarai *v* mengendarai;
pengendara *n* pengendara
kendi [kəndi] *n* kendi
kendil [kəndil] *Lk n* periuk
kendit [kəndit] *n* kendit; ikat pinggang
kendor [kəndoR] *Lk a* kendur;
mengendor *v* mengendur;
mengendorkan *v* mengendurkan
kenduri [kənduRi] *n* kenduri;
bekenduri *v* berkenduri;
mengendurikan *v* mengendurikan
kenikai [kenikay] *Lk n* semangka
kening [keniŋ] *n* kening
kental [kental] *a* kental;
kekentalan *n* kekentalan;
mengental *v* mengental;
mengentalkan *v* mengentalkan
kentang [kentan] *n* kentang

kentot [kentot] *As v* bersetubuh;
mengentot *v* menyetubuhi
kentut [kəntUt] *n* kentut;
berkentut *v* berkentut;
mengentuti *v* mengentuti;
terkentut *v* terkentut;
terkentut-kentut *v* terkentut-kentut
kenyang [kenyan] *a* kenyang;
kekenyangan *n* kekenyangan;
mengenyangkan *v* mengenyangkan
keok [keyoʔ] *As v* kalah berkelahi atau
bertanding
kep [kep] *Lk n* penjepit rambut
kepah [kepah] *n* kepah
kepal [kepal] *v* kepal: *aku dikasih satu*
kepal pulut kuning aku diberi satu
kepal pulut kuning;
mengepal *v* mengepal;
mengepalkan *v* mengepalkan;
sekepal *n* sekepal
kepala [kəpala] *n* kepala;
berkepala *v* berkepala;
mengepalai *v* mengepalai
kepale [kepalə] *Sd n* kepala;
berkepale *v* berkepala;
mengepalei *v* mengepalai
kepam [kepam] *Lk a* lembab
kepayang [kəpayan] *n* sejenis pohon
berkayu, yang buah mudanya bisa
mengandung racun
kepek [kepeʔ] *As v* goda (lawan jenis);
mengepek *v* menggoda lawan jenis
kepiting [kepitin] *As Lk n* kepiting;
ketam
kepo [kəpoh] *n* kandang ayam
kepok [kəpoʔ] *n* kepuk; tempat
menyimpan padi di bawah rumah
kepompong [kepompon] *n* kepompong
kepuhunan [kəpuhunan] *n* kempunan;
hal sangat ingin akan

kepek [kəpuʔ] *Sd n* kepek; tempat menyimpan padi di bawah rumah
kepul [kepul] *n* kepul; gumpalan asap;
berkepul *v* berkepul;
mengepul *v* mengepul
kepong [kepun] *v* kepong;
mengepong *v* mengepong;
terkepong *v* terkepong
kera [kəRa] *n* kera
kerab [keRab] *Lk n* sisir kutu
kerabu [keRabū] *As n* kerabu; anting-anting
keracap [kəRacap] *n* keracap; bunyi-bunyian dari bambu
¹kerai [kəRay],
mengeraikan *v* mengeraikan;
memadamkan
²kerai [kəRay] *n* kerai; gorden
kerak [keRaʔ] *n* kerak;
berkerak *v* berkerak
kerakap [keRakap] *n* kerakap
kerambil [keRambil] *Lk n* kelapa
kerambit [kəRambit] *n* kerambit; golok pendek
keranda [keRanda] *n* keranda
kerang [kəRan] *n* kerang
keranjang [keRanjang] *n* keranjang
keranji [kəRanji] *n* keranji
keras [kəRas] *v* keras: *keras benar kue yen kue ini keras sekali;*
berkeras *v* berkeras;
kekerasan *n* kekerasan;
mengeras *v* mengeras;
mengeraskan *v* mengeraskan;
pengeras *n* pengeras
kerat [kəRat] *v* kerat;
mengerat *v* mengerat;
pengerat *n* pengerat;
terkerat *v* terkerat
kerbau [keRbaw] *n* kerbau

kercing [kəRciŋ] *DI Lk Sd a* habis (masih tersisa sedikit)
¹kere [keRə] *Sd n* kera
²kere [keRe] *As a* sangat miskin; gembel
kerepai [kəRəpay] *n* nama hewan sejenis musang
kereta [kəRəta] *n* kereta; sepeda motor;
kereta angin kereta angin; sepeda;
kereta lembu kereta lembu; gerobak lembu;
kereta pelangkin kereta pelangkin; kereta yang bentuknya seperti tandu
keri [kəRi] *Sd n* alat untuk memotong rumput
keridik [kəRidɪʔ] *n* keridik; jangkrik
kerikil [keRikil] *n* kerikil
kering [keRiŋ] *a* kering;
kekeringan *n* kekeringan;
mengering *v* mengering;
mengeringkan *v* mengeringkan;
pengeringan *n* pengeringan
keringat [keRiŋat] *n* keringat; peluh;
berkeringat *v* berkeringat
keripik [keRipɪʔ] *n* keripik
keriping [keRipɪŋ] *As n* kerak atau kulit ari yang mengering bisul, kudis, dan sebagainya
keris [kəRis] *n* keris;
keris sempana *n* keris bertuah luk 7
keriting [keRitɪŋ] *a* keriting;
mengeriting *v* mengeriting;
mengeritingkan *v* mengeritingkan
kernyut [keRɲut] *Lk n* kerut;
bekernyut *v* berkerut;
mengernyutkan *v* mengerutkan
kerobo [keRobo] *As n* kerbau
keroco [keRoco] *As n* keroco; yang tidak berharga
keron [keRon] *Lk n* mahkota;

berkeron *v* bermahkota
kerongkongan [keRɔŋkɔŋan] *n*
kerongkongan
kerosi [keRɔsi] *Lk n* kursi
kersik [keRsiʔ] *Lk n* pasir
kertas [keRtas] *n* kertas
kertau [kəRtaw] *n* kertau; pohon yang
daunnya dijadikan makanan ulat
sutra
keruing [kəRuwiŋ] *n* pohon berminyak
yang minyaknya bila dicampur
damar dan kapur menjadi dempul
penutup renggang papan sampan
kerukut [kəRUkUt] *n* gelang tangan
kerumun [keRumun] *As v* kerumun;
berkumpul;
bekerumun *v* berkerumun;
mengerumuni *v* mengerumuni
kerumut [keRumut] *Lk v* sejenis
penyakit kulit: *kenak kerumut anak*
wak uteh anak wak uteh kena sakit
kulit
keruntung [kəRuntUŋ] *n* keruntung;
tabung
kerupuk [keRupUʔ] *As n* kerupuk
kerut [keRut] *a* kerut;
berkerut *v* berkerut;
mengerutkan *v* mengerutkan
kesam [kesam] *Lk a* kesam; dendam;
berkesam *v* mendendam
kesasar [kəsasaR] *As v* kesasar
kesat [kesat] *a* kesat;
mengesat *v* mengesat;
pengesat *n* pengesat
kesemek [kesemaʔ] *Lk n* kesemek
kesip [kesip] *Lk a* kempis
kesumba [kesumba] *As Lk n* merah
(tentang warna jambu atau pepaya)
ketakil [kətakil] *Sd a* kikir; pelit
¹**ketam** [kətam] *DI n* ketam; ani-ani;

mengetam *v* mengetam; menuai
(padi dan sebagainya);
pengetam *n* pengetam
²**ketam** [kətam] *DI n* ketam; serut;
mengetam *v* mengetam: menyerut:
ngetam kayu mengetam kayu;
pengetam *n* pengetam
ketap [ketap] *Lk v* gigit;
mengetap *v* menggigit
¹**ketayap** [kətayap] *n* ketayap; kopiah
putih
²**ketayap** [kətayap] *Lk n* kue dadar
ketiap [kətiap] *n* ketiap; perahu kecil
untuk pelayaran di sungai
ketibang [kətibar] *n* nama sejenis ulat
kaki seribu yang jika disentuh
langsung melingkar kuat
ketipak ketipung [ketipaʔketipuw] *As v*
menari dengan riang; berjoget-joget
ketor [ketoR] *Lk n* tempat ludah
ketuban [ketuban] *n* ketuban
ketul [ketul] *Lk n* gumpal;
berketul *v* bergumpal;
mengketul *v* menggumpal
ketumbar [ketumbaR] *n* ketumbar
ketupat [ketupat] *n* ketupat
¹**ketus** [kətus] *DI Lk n* nasi yang belum
masak
²**ketus** [kətus] *DI Lk n* air seni
khobar → kabar
kiah [kiyah], **mangkiah-kiahkan** *As v*
menyampaikan kata-kata yang dapat
memacu semangat mewujudkan
hasrat hati
kiamat [kiyamat] *n* kiamat
kibar [kibaR] *v* kibar;
bekibar *v* berkibar;
mengibarkan *v* mengibarkan
kibi [kibi] *As a* tidak adil; berpihak
kici [kici] *n* kici; perahu kecil bertiang
dua

kici-kici [kicikici] *n* bunyi-bunyi seperti lonceng-lonceng kecil

kicing [kicin] *Sd* *v* picing;

bekicing *v* berpicing;

mengicingkan *v* memicingkan;

tekicing *v* terpicing;

sekicing *n* sepicing

kicir-kicir [kiciRkiciR] *As n* bunyi-bunyi seperti lonceng-lonceng kecil

kico [kicow] *n* 1 kicau; 2 celoteh;

bekico *v* berkicau

kijang [kijanj] *n* kijang

kijip [kijip] *Lk n* kejaip; kedip;

bekijip *v* berkejaip; berkedip;

mengijipkan *v* mengejaipkan;

mengedipkan;

sekijip *n* sekejaip

kikis [kikis] *v* kikis;

mengikis *v* mengikis;

pengikis *n* pengikis;

terkikis *v* terkikis

kilat [kilat] *n* kilat;

bekilat *v* berkilat;

mengilatkan *v* mengilatkan

kiler [kiləR], **terkiler** *v* terkilir: *terkiler kakiku waktu maen bola kakiku terkilir sewaktu main bola*

¹**kilik** [kilí?] *v* kilik; gelitik;

mengilik *v* mengilik; menggelitik

²**kilik** [kilí?] *As v* menggiring bola sendirian tanpa kerja sama dengan kawan (dalam permainan bola kaki)

kili-kili [kilikili] *As n* gelang-gelang yang terdapat di gagang pancing, tiang bendera, dan sebagainya untuk meletakkan benang atau tali agar berjalan lurus ketika ditarik

kilir [kiliR], **terkilir** *v* terkilir

kilkil [kilkil] *As a* geli

kimpat [kimpat] *As a* tidak beres (tentang kelakuan)

kimput [kimput], **tekimput** *Lk v* terkejut: *tekimput aku ko buat terkejut aku kau buat*

kincah [kincah], **mangkincah** *As v* 1 membongkar dan membalik-balikkan yang atas ke bawah dan yang bawah ke atas; 2 mengobok-obok air; 3 membahas seluruh hal orang lain sampai kepada hal yang sangat pribadi

kincah kirap [kincahkiRap] *As a* sibuk tak menentu

kincit [kincit] *As Lk n* tahi encer; **takincit** *v* terberak

kincung [kincUŋ] *n* kecombrang

kinin [kinin] *n* sekarang; kini

kinting [kintin] *Lk v* bawa: *kintingke*

bakolku bawaikan bakulku;

menginting *v* membawa;

tekinting *v* terbawa

kipas [kipas] *n* kipas;

bekipas *v* berkipas;

mengipas *v* mengipas

kipol [kipol] *v* pergi; lenyap

kirap [kiRap], **mangkirap** *As v* mengirap;

mangkirapkan *v* mengirapkan

kire [kiRe], **mangkire** *As v* mengibas-ngibaskan supaya bersih; menjemur

kiri [kiRi] *As n* kiri;

mangirikan *v* mengirikan

kirim [kiRim] *v* kirim;

kiriman *n* kiriman;

mengirim *v* mengirim;

pengirim *n* pengirim;

terkirim *v* terkirim

kisah [kisah] *n* kisah;

bekisah *v* berkisah;

mengisahkan *v* mengisahkan

kisut [kisut] *a* kisut;

mengisut *v* mengisut;

mengisutkan *v* mengisutkan

kita [kita] *pron* kita

kitab [kitab] *n* kitab; buku

kite [kite] *Sd pron* kita

kito [kito] *As pron* kita

ko [ko] *p* ya (diucapkan tanda persetujuan atau sahutan kepada bangsawan)

kobar [kobaR] *v* kobar;

berkobar *v* berkobar;

mengobarkan *v* mengobarkan

kobas [kobas] *As a* kebas; kram

kobun [kobun] *As n* kebun;

bakobun *v* berkebun;

pakobunan *n* perkebunan

¹**kocak** [koca?] *As Lk a* kocak; lucu

²**kocak** [koca?] *As v* mendapat uang atau untung banyak

³**kocak** [koca?] *As v* ukuran lingkaran ujung jari telunjuk disatukan dengan ujung ibu jari;
mengkocak *v* menggenggam sesuatu seukuran lingkaran ujung jari telunjuk disatukan dengan ujung ibu jari

kocal [kocal] *As Bp v* kacau; aduk;
mangkocal *v* mengaduk; mencari ikan dalam rawa: *anak itu mangkocal ikan di paret* anak itu mencari ikan di parit

kocap [kocap] *As v* kecap: *cubo kocap raso gulai tu coba kecap rasa gulai itu*;
mangkocap *v* mengecap; merasa: *bolum peronah aku mangocap sonang* belum pernah aku merasa senang

kocar-kacir [kocaRkaciR] *a* kocar-kacir

kocek [koce?] *As n* kantong dari kain untuk tempat uang

kocik [koci?] *As Lk a* kecil: *anak kambingnya masih kocik* anak kambingnya masih kecil;
kekocikan *a* kekecilan: *sepatu ni tak cocok sobab kekocikan di kakiku* sepatu ini tidak cocok sebab kekecilan di kakiku;
mangocik *v* mengecil;
mangocikkan *v* mengecilkan;
tekocik *a* terkecil: *dio anak tekocik dalam keluago kami* dia anak terkecil dalam keluarga kami

kocil [koci] *As a* kecil;
kekocilan *n* kekecilan;
mangocilkan *v* mengecilkan

kocok [koco?] *v* kocok; aduk;
mengocok *v* mengocok;
pengocok *n* pengocok

kodak [koda?] *As n* tustel; kamera

kodal [kodai] *As n* kapal; kulit yang mengalami penebalan atau pengerasan karena memegang sesuatu benda atau karena gesekan

kodap-kodip [kodapkodip] *As v* kedap-kedip

kodei [kodey] *As n* kedai;
bakodei *v* berkedai;
pakodei *n* pekedai

¹**kodok** [kodo?] *Lk n* kodok; katak

²**kodok** [kodo?] *As a* buruk rupa

¹**kodut** [kodut] *As v* kedut; gerak pada kelopak mata;
bakodut *v* berkedut

²**kodut** [kodut] *As a* kedut; kerut; lipatan pada kulit, kain, kertas, dan sebagainya;
bakodut *v* berkerut

kojang [kojar] *As a* kejang;
mangojang *v* mengejang

kojap [kojap] *As n* kejap;
sakojap *n* sekejap

kojut [kojut] *As a* kejut;

mangojuti *v* mengejuti;
mangojutkan *v* mengejutkan;
takojut *v* terkejut
kokal [kokal] *As a* kekal
kokor [kokor] *v* korek;
mengokor *v* mengorek tanah
 dengan perlahan memakai kuku
kol [kol] *n* kol
kolak [kola²] *n* kolak;
mengolak *v* mengolak; memasak
 kolak
kolam [kolam] *n* kolam;
berkolam *v* berkolam
kolang [kolan] *v* selang; antara;
bekelang *v* berselang; berantara
kolap-kalip [kolapkalip] *As n* kunang-
 kunang
kolap-kolip [kolapkolip] *As v* kelap-
 kelip
¹**kolat** [kolat] *a* kelat; sepat
²**kolat** [kolat] *As n* kelat; tali layar
 perahu
kolek [kole²] *n* kolek; perahu kecil dari
 batang kayu;
bekolek-kolek *v* bekolek-kolek;
 terapung
koli [koli] *As n* ikan lele
koling [kolɪŋ] *As n* keling; hitam;
koling banting hitam legam; hitam
 berkilat
kolok [kolo²], **kolokan** *a* kolokan;
 manja
kolong [koloŋ] *n* kolong; bawah
kolpuh [kolpuh] *As a* empuk
kolu [kolu] *As a* kelu
kombur [kombuR] *As v* kembur;
bakombur *v* berkembur: *anak kak*
ngah bakombur anak kakak tengah
berkembur
kombut [kombut] *As a* kembut; agak
 takut

kompang [kompar] *n* gendang kecil
 tipis bergenta
kompur [kompoR] *n* kompor;
mengompuri *v* mengompuri
konak [kona²] *As Bp v* kena;
takonak *v* penyakit yang
 disebabkan oleh makhluk halus
konan [konan] *As v* kenan;
bekonan *v* berkenan: *mudah-*
mudahan sedaro bekonan
mangobulkan mudah-mudahan
 saudara berkenan mengabulkan;
mampekonankan *v*
 memperkenalkan: *ayah*
mampekonankan permintaannyo
ayah memperkenalkan
permintaanya
koncing [konciŋ] *As n* kencing;
mangoncingi *v* mengencingi;
takoncing *v* terkencing
konco [konco] *As n* teman; kawan;
bekonco *v* berteman; berkawan
kondak [konda²] *As n* pacar; kekasih;
bekondak *v* berpacaran
kondim [kondim] *As a* sangat pendiam
kontung [kontuŋ] *As n* kentong; beduk
kontut [kontut] *As n* kentut;
mengontuti *v* mengentuti;
tekontut *v* terkentut
¹**kopah** [kopah] *As n* kepah: *uncu*
mencari kopah di pantai paman
mencari kepah di pantai
²**kopah** [kopah] *As n* kemaluan
 perempuan
¹**kopak** [kopa²] *n* kopak; semacam
 rebana kecil berbentuk setengah
 bola dari bahan kayu, lingkaran
 yang besar ditutupi dengan kulit
 kambing
²**kopak** [kopa²] *n* kopak; peti kecil
 tempat menyimpan pakaian

kopar-kopar . kucing

kopar-kopar [kopaRkopaR] *As n*
sejenis ikan sungai yang badannya
sedikit lebih besar dari ikan sepat
kopi [kopi] *n* kopi;
mengopi *v* mengopi
kopiah [kopiyah] *n* kopiah; peci
kopit [kopit] *As v* kepit: *tolong kopitke*
tas ne tolong kepitkan tas ini;
mengkopit *v* mengepit
koran [koRan] *As n* koran
korang [koRan] *As n* kerang
korat [koRat] *As n* kerat;
mangkorat *v* mengerat: *Wak Alang*
mangkorat kayu Wak Alang
mengerat kayu;
pangkorat *n* pengerat
koret [koreɛt] *n* sisa;
bekoret *v* bersisa;
mengoretkan *v* menyisakan
koris [koRis] *As n* keris
koro [koRo] *As n* kera; monyet
koruh [koRuh] *As a* keruh;
mengkoruh *v* mengeruh;
mengkoruhkan *v* mengeruhkan
kosen [kosen] *n* kosen
kosong [koson] *a* kosong;
kekosongan *n* kekosongan;
mengosongkan *v* mengosongkan
kota [kota] *n* kota;
perkotaan *n* perkotaan;
sekota *n* sekota
kotak [kotaʔ] *n* kotak
¹**kotam** [kotam] *As n* ketam; kepiting
²**kotam** [kotam] *As n* ketam; 1 alat
pelicin kayu; 2 alat pemotong padi;
mangkotam *v* mengetam: *atok*
mangkotam papan di halaman
kakek mengetam papan di halaman
kotam batu [kotambatu] *As ki* kikir;
pelit
kotek [koteʔ] *As a* ketek; kecil

koting [kotin] *As n* keting
kotip [kotip] *As ark n* ketip;
sakotip *n* seketip
kotuk [kotuʔ] *As n* beduk
koyok [koyoʔ] *n* bual; omong kosong;
kembur;
bekoyok *v* berbual; berkembur
kuah [kuwah] *n* kuah;
bekuah *v* berkuah: *lobeh sodap*
makan bekuah daripada tidak lebih
enak makan berkuah daripada tidak
kualat [kuwalat] *As a* kualat; celaka
kuale [kuwalə] *DI n* kualat; muara
kualo [kuwalo] *As n* kualat; muara
kuari [kuwari] *n* jendela
kuas [kuwas] *n* kuas
kuasa [kuwasa] *n* kuasa;
berkuasa *v* berkuasa;
kekuasaan *n* kekuasaan;
menguasai *v* menguasai;
menguasakan *v* menguasakan;
penguasa *n* penguasa
kuat [kuwat] *a* kuat;
kekuatan *n* kekuatan;
menguat *v* menguat;
menguatkan *v* menguatkan;
sekuat *n* sekuat
kubah [kubah] *n* kubah;
berkubah *v* berkubah
kubit [kubit] *As v* kubit; cubit: *ku kubit*
tanganmu karang, baru ko tau ku
kubit tanganmu nanti, baru kau tahu;
mengubit *v* mengubit; mencubit
kubung [kubun] *n* kubung; sejenis tupai
bersayap
kubur [kubuR] *n* kubur;
bekubur *v* berkubur;
kuburan *n* kuburan;
mengubur *v* mengubur;
menguburkan *v* menguburkan
kucing [kucin] *n* kucing

kucing kurap [kucinjkuRap] *As ki n*
kasta yang rendah

kuda [kuda] *n* kuda;

berkuda *v* berkuda;

kuda-kudaan *v* kuda-kudaan

kude-kude [kudekude] *n* dingklik;
tempat duduk rendah

kudian [kudiyan] *p* kemudian

kudok [kudo[?]] *n* kuduk; tengguk

kuku [kuku] *n* kuku;

bekuku *v* 1 berkuku; 2 *ki* kaya;

berada: *DI, sombong kekali die*

semenjak bekuku karang ni dia sangat
sobong sekarang semenjak kaya;

sekuku *n* sekuku

kukur [kukuR] *v* kukur: kukur kelapa

kukur kelapa;

kukuran *n* kukuran;

mengukur *v* mengukur

kulah [kulah] *n* kulah

kulam [kulam] *As n* kolam

kulang-kaling [kulan[?]kalinj] *As n*
kolang-kaling

kulim [kulim] *n* pohon kulim

kulit [kulit] *n* kulit;

berkulit *v* berkulit;

menguliti *v* menguliti

kuluk [kulu[?]] *Lk n* panggilan untuk
anak laki-laki

kulup [kulUp] *n* kulup;

bekulup *v* berkulup

kumal [kumal] *As a* kumal; kotor; dekil

kuman [kuman] *n* kuman

kumange [kumaje] *As n* kemangi

kumat [kumat] *a* kumat; kambuh

kumbor [kumboR] *Lk v* kumur-kumur:

sebaiknya pagi-pagi engko

bekumbor dulu, baru minum teh

sebaiknya pagi-pagi engkau

berkumur dahulu, baru minum teh;

bekumbor *v* berkumur-kumur

kumbul [kumbUl] *Lk n* buah yang ada
di dalam kelapa

kumeng [kumɛŋ] *n* lepot;

bekumeng *v* belepotan

kumis [kumis] *n* kumis; misai;

bekumis *v* berkumis

kumpul [kumpul] *v* kumpul;

bekumpul *v* berkumpul;

mengumpulkan *v* mengumpulkan;

terkumpul *v* terkumpul

kunang-kunang [kunanj[?]kunanj] *n*

kunang-kunang;

bekunang-kunang *v* berkunang-
kunang; berpendar-pendar

kunci [kunci] *n* kunci;

mengunci *v* mengunci;

tekunci *v* terkunci: *rumah tu tekunci*
dari dalam rumah itu terkunci dari
dalam

kuncup [kuncup] *a* kuncup;

menguncup *v* menguncup

kundai [kunday] *v* kundai

kundi [kundi] *n* ayam lurik

kundur [kunduR] *Lk n* beligu; sejenis
labu

kuntai [kuntay] *n* nama sejenis pantun

kuntum [kuntum] *n* kuntum;

sekuntum *n* sekuntum

kunun [kunun] *adv* konon

kunyah [kuñah], **mengunyah** *v*
mengunyah;

terkunyah *v* terkunyah

kunyit [kuñit] *n* kunyit

kupak [kupa[?]] *a* kupak; patah;

kupak kapik sudah rusak sebagian
besar

¹**kupang** [kupanj] *n* kupang; kerang
hijau

²**kupang** [kupanj] *n* kupang; mata uang
zaman dahulu yang nilainya
berbeda-beda berdasarkan daerah

sirkulasinya: *seringggit dua kupang, setali tiga uang*; satuan ukuran berat emas: sekitar ½ real = 10 g

kupas [kupas] *v* kupas;
mengupas *v* mengupas;
mengupaskan *v* mengupaskan;
tekupas *v* terkupas

kupek [kupe?] *As v* kopek: *tolong kupekke buah jagung tu tolong kopekkan buah jagung itu; mengupek v mengopek*

kupiah [kupiyah] *As n* peci; songkok
kura-kura [kuRakuRa] *n* kura-kura
kuranci [kuRanci] *n* nama sejenis pohon kayu

kurang [kuRay] *a* kurang;
berkurang *v* berkurang;
kekurangan *n* kekurangan;
mengurangi *v* mengurangi;
mengurangkan *v* mengurangkan

kurap [kuRap] *n* kurap;
bekurap *v* berkurap: *kuceng tu bekurap kucing itu berkurap*

¹**kuras** [kuRas] *v* kuras;
menguras *v* menguras: *mereka menguras kolam tadi pagi mereka menguras kolam tadi pagi; terkuras v terkuras*

²**kuras** [kuRas] *n* nama sejenis pohon kayu

kurcaci [kuRcaci] *As n* kurcaci
kuro [kuRo] *As n* demam dan badan merasa kedinginan

kursemangat [kuRsemarjat] *As v*
kembali semangat ke tubuh

kurung [kuRunj] *v* kurung;
bakurung *As Bp v* berkurung;
berkurung *DI Lk Sd v* berkurung;
kurungan *n* kurungan;
takurung *n As Bp* terkurung;
terkurung *DI Lk Sd n* terkurung

kurus [kuRus] *a* kurus;

menguruskan *v* menguruskan
kusam [kusam] *As Lk a* kusam
kusut [kusUt] *As a* kusut;
mengusutkan *v* mengusutkan;
kusut masai a sangat kusut; lusuh sekali; tidak beraturan; tidak tertata

kutang [kutaj] *n* kutang

kutil [kutil] *n* kutil

kutilang [kutilanj] *n* kutilang

kutu [kutu] *As Lk n* kutu;
berkutu *v* berkutu;
kutu busuk kepinging;
kutu pasar *ki* seseorang yang menghabiskan waktunya hanya mondar-mandir di jalan (pasar) tanpa tujuan

kuyup [kuyup] *a* basah;
basah kuyup sangat basah

L

laba [laba] *n* laba; keuntungan;
berlaba *v* berlaba
labah-labah [labahlabah] *n* laba-laba
labi-labi [labilabi] *n* labi-labi
laboh [laboh] *v* jatuh;
melabohkan *v* menjatuhkan;
terlaboh *v* terjatuh
labu [labu] *n* labu
¹**labuh** [labUh] *v* labuh;
belabuh *v* berlabuh;
melabuhkan *v* melabuhkan;
pelabuhan *n* pelabuhan
²**labuh** [labuh] *Sd v* jatuh;
melabuhkan *v* menjatuhkan;
terlabuh *v* terjatuh
laci [laci] *n* laci
lada [lada] *n* cabai;
lada kudu cabai rawit;
lada padi cabai rawit;
lada jintan cabai rawit
ladam [ladam] *n* ladam
¹**ladang** [ladan] *n* ladang;
beladang *v* berladang;
peladang *n* perladang;
peladangan *n* perladangan
²**ladang** [ladan], **seladang** *Lk n* setanah
lading [ladiŋ] *n* lading; parang besar
laep [laep] *a* lemah: *sesudah sakit laep*
bena dia kinin sesudah sakit, lemah
 sekali dia sekarang
laga [laga] *v* laga; adu;
berlaga *v* berlaga;
melaga *v* melaga
lagak [lagaʔ] *As n* lagak; gaya
balagak *v* berlagak: *ondak ka mano*
kau balagak? hendak ke mana kau
 bergaya?;
melagak *v* berlagak: *usah melagak*
di situ! jangan berlagak di situ!
¹**lagan** [lagan] *n* lagan; keruing

²**lagan** [lagan] *n* lagan; perkakas makan
 di kapal
lagang [lagan], **ngelagang** *Lk v*
 menganyam: *udah siap ko*
ngelagang? sudah siap kau
 menganyam?
lage [lagə] *v* laga; adu;
belage *v* berlaga;
melage *v* melaga
lagi [lagi] *adv* lagi
lahar [lahaR] *Lk v* lahap; rakus
laher [laheR] *v* lahir: *sudah laher anak*
kak ngah anak kak ngah sudah lahir;
kelaheran *n* kelahiran;
melaherkan *v* melahirkan
lain [lain] *a* lain;
berlainan *v* berlainan;
kelainan *n* kelainan;
melainkan *v* melainkan
laip [laip] *Lk a* uzur
lais [lais] *Sd n* parang besar
lajang [lajan] *a* lajang;
melajang *v* melajang
laki [laki] *n* laki; suami;
belaki *v* berlaki; bersuami
laksamana [laksamana] *n* laksamana
laku [laku] *1 n* laku; *2 a* laris;
berlaku *v* berlaku;
kelakuan *n* kelakuan;
melakukan *v* melakukan;
memberlakukan *v* memberlakukan;
pelaku *n* pelaku
lalah [lalah], **malalah** *As a* hancur;
 rusak bercerai-berai dan tidak dapat
 disatukan lagi; hancur berkeping-
 keping; bertambah parah; pecah-
 pecah
lalang [lalan] *n* lalang; alang-alang
lalat [lalat] *n* lalat
lalim [lalim] *a* lalim; zalim
lama [lama] *a* lama;
berlama-lama *v* berlama-lama;

kelamaan *n* kelamaan;
selama *n* selama
laman [laman] *n* halaman
lamar [lamaR] *a* lamar;
lamaran *n* lamaran;
melamar *v* melamar;
pelamar *n* pelamar
lambat [lambat] *a* lambat;
melambatkan *v* melambatkan;
terlambat *v* terlambat
lamin [lamin] *v* lamin; menghiasi
 tempat tidur pengantin;
pelamin *n* pelamin;
pelaminan *n* pelaminan
lamoduk [lamodu?] *As n* jurung
lampai [lampay] *a* lampai;
melampai *v* melampai
lampin [lampin] *n* lampin; kain popok
 bayi
lampu [lampu] *n* lampu;
berlampu *v* berlampu
lampung [lampUy], **melampung** *v*
 melampung;
pelampung *n* pelampung: *pado*
kapal bosar selalu ado pelampung
 pada kapal besar selalu ada
 pelampung
¹**lancang** [lancay] *a* lancang; sikap
 tidak tahu adat;
kelancangan *n* kelancangan
²**lancang** [lancay] *n* lancang; perahu
 kecil
lancar [lancaR] *a* lancar;
kelancaran *n* kelancaran;
melancarkan *v* melancarkan;
memperlancar *v* memperlancar
lancip [lancip] *a* lancip; meruncing;
 tajam;
melancipkan *v* melancipkan
lancung [lancu], **melancung** *v*
 melancong; berjalan-jalan;
pelancung *n* pelancong

landa [landa] *Lk a* langgar; tabrak;
melanda *v* melanggar; menabrak
landai [landay] *a* landai
landak [landa?] *n* landak
landong [landon] *As n* tahi lalat besar
lang cik [lanjci?] *n* anak urutan
 kesepuluh
langau [lanjaw] *n* langau;
berlangau *v* berlangau
langit [lanjit] *n* langit;
melangit *v* melangit;
selangit *n* selangit
langkah [lanjkah] *n* langkah;
malangkah *As v* melangkah;
melangkah *DI v* melangkah: *ke*
mane pe kakimu melangkah, ingat
cakap emak! ke mana pun kakimu
 melangkah, ingat perkataan ibu!;
malangkahi *As v* melangkahi;
pelangkahan *DI n* pelangkah
¹**langkat** [lanjkat] *n* langkat; tulat; tiga
 hari lagi
²**langkat** [lanjkat] *n* nama salah satu
 kesultanan Melayu di Sumatera
 Timur
langkau [lanjkaw], **melangkau** *v*
 langkau; melewati;
terlangkau *v* terlewat
langkup [lanjUp], **telangkup** *v*
 telungkup;
betelangkup *v* bertelungkup;
menelangkupkan *v*
 menelungkupkan: *DI, Die menangis*
hingga menelangkupkan mukenye
pada meja Dia menangis hingga
 menelungkupkan wajahnya di meja
lango [lajo] *As n* langau;
belango *v* berlangau
langsai [lajsay] *Lk a* lunas
langsai [lajsat] *n* langsung
¹**lansing** [lajsir] *a* langsing; ramping;
melangsingkan *v* melangsingkan;

pelangsing *n* pelangsing
²langsing [lajsiŋ] *DI* *v* melengking:
langsing suare marhabannye suara
 marhabannya melengking;
 melangsing *v* melengking
 langsuer [lajsuweR] *DI Lk Sd n* hantu
 perempuan (kuntulanak)
 langsuir [lajsuwiR] *n* hantu perempuan
 (kuntulanak)
 langu [laju] *a* langu
 lanjar [lanjar] *a* lanjar;
 melanjar *v* melanjar
 lantai [lantay] *n* lantai;
 berlantai *v* berlantai;
 melantai *v* melantai
 lantak [lantaʔ] *v* lantak; hantam: *engko*
lantakla sian engkau lantaklah situ;
 melantak *v* melantak; memukul
 kuat-kuat; menghantam
 lantam [lantam] *a* lantam; angkuh;
 sombong
¹lantaran [lantaRan] *Sd n* amben
²lantaran [lantaRan] *Sd n* tempat
 penjemuran ikan
³lantaran [lantaRan] *Sd n* tempat
 mandi atau mencuci pakaian di
 sungai
 lanun [lanun] *n* lanun; perompak laut
 lap [lap] *n* lap;
 melap *v* mengelap
 lapang [lapar] *a* lapang; luas;
 berlapang-lapang *v* berlapang-
 lapang;
 lapangan *n* lapangan;
 melapangkan *v* melapangkan
 lapik [lapiʔ] *n* lapik; alas;
 balapik *As v* berlapik: *tidur balapik*
tikar tidur beralas tikar;
 belapik *DI v* berlapik; beralas;
 melapik *v* melapik;
 melapiki *v* melapiki; mengalasi
 lapit [lapit] *n* lapik;

belapit *v* berlapik;
 melapit *v* melapik
 lapuk [lapuʔ] *a* lapuk;
 melapuk *v* melapuk
 larang [laRaŋ] *v* larang;
 larangan *n* larangan;
 melarang *v* melarang: *die melarang*
anaknye main kat sungai dia
 melarang anaknya bermain dekat
 sungai;
 pelarangan *n* pelarangan;
 terlarang *v* terlarang
 larap [laRap] *v* sampai hati: *larap kali*
pula te membagi sampai hati kali
 tidak memberi
 larat [laRaʔ] *a* larat; susah;
 melarat *v* miskin
 lari [laRi] *v* lari: *usah engko lari!*
 jangan kau lari!;
 berlari *v* berlari;
 melarikan *v* melarikan;
 pelari *n* pelari;
 pelarian *n* pelarian
 laris [laRis] *v* laris: *laris jualannye*
 jualannya laris;
 melariskan *v* melariskan;
 pelaris *v* pelaris;
 terlaris *a* terlaris
 las [las] *v* las;
 melas *v* mengelas
 lasah [lasah], pelasahan *DI n* pelasah;
 pakaian sehari-hari
 lasak [lasaʔ] *a* lasak
 laut [laut] *n* laut;
 lautan *n* lautan;
 melaut *v* melaut;
 pelaut *n* pelaut
 lawan [lawan] *n* lawan;
 berlawan *v* berlawan;
 berlawanan *v* berlawanan;
 melawan *v* melawan;
 perlawanan *v* perlawanan;
 terlawan *v* terlawan

lawang . lempang

- lawang** [lawan] *Lk n* pintu
- layang** [layaŋ], **layangan** *n* layangan;
layang-layang;
melayang *v* melayang;
melayangkan *v* melayangkan;
layang-layang *n* layang-layang
- layar** [layaR] *n* layar;
berlayar *v* berlayar;
melayari *v* melayari;
pelayar *n* pelayar;
pelayaran *n* pelayaran
- ¹**layas** [layas] *n* layas; menganggap rendah sesuatu atau seseorang;
melayas *v* melayas
- ²**layas** [layas] *n* bilah kayu tempat memasang atap
- layu** [layu] *a* layu;
melayu *v* melayu;
melayukan *v* melayukan
- layup** [layup], **melayup** *DI a* jauh sekali; tinggi
- layur** [layur], **melayur** *v* memanaskan dekat api; memanggang
- lebah** [lebah] *n* lebah
- lebai** [ləbay] *n* 1 kopiah putih; 2 orang yang mengurus suatu pekerjaan yang bertalian dengan agama Islam di kampung
- lebak** [ləbaʔ] *v* semai; tabur;
melebak *v* menyemai; menabur
- lebat** [lebat] *a* lebat
- lebu** [lebu] *n* debu;
berlebu *v* berdebu
- lebu** [ləbuh] *n* jalan;
lebu *raya* jalan raya
- lecek** [ləcaʔ] *n* lecek; tanah lembek dan berair; *ki* buruk muka
- ledak** [ledaʔ], **ngeledak** *DI a* mual
- leding** [ledin] *DI v* lembung; gembung;
meleding *v* melembung;
menggembung
- lehab** [lehab] *n* tilam tipis untuk selimut atau tempat duduk
- leher** [leheR] *n* leher
- leka** [leka] *Lk v* memandang tanpa berkedip
- lekan** [lekan] *a* lekan; mudah lepas;
melekan *v* melekan
- lekas** [lekas] *a* lekas; cepat;
melekaskan *v* melekaskan
- lekat** [lekat] *a* lekat;
melekat *v* melekat;
melekatkan *v* melekatkan
- lela** [lela] *n* lela; meriam
- lelang** [ləlay] *a* lelang;
melelang *v* melelang;
pelelangan *n* pelelangan
- lelas** [ləlas] *a* lelas; licin
- lelate** [lelate] *DI v* lontang-lantung;
lelate *die di kampung orang* dia lontang-lantung di kampung orang;
melelate *DI v* lontang-lantung
- leler** [leleR] *n* pelupa
- lem** [lem] *n* lem;
melem *v* mengelem
- lemak** [ləmaʔ], **malemak** *As v* menggombal; membual
- lemang** [ləmaŋ] *n* leman;
melemang *v* meleman
- lemas** [ləmas] *n* lemas;
melemaskan *v* melemaskan
- lemau** [ləmaw] *n* lemau; lembek; lunak
- lembam** [ləbam] *a* lebam
- lembar** [ləmaR] *n* lembar;
lembaran *n* lembaran
- lembing** [ləmbin] *n* lembing
- lembu** [ləmbu] *n* lembu
- lemedok** [ləmedoʔ] *n* nama sejenis ikan yang terdapat di sungai
- lempang** [ləmpaŋ] *Lk Sd a* lurus;
melempangkan *v* meluruskan

lempar [lempaR] *v* lempar: lemparke
satu same awak! lemparkan satu
untukku!;

lemparan *n* lemparan;
melempar *v* melempar;
melemparkan *v* melemparkan;
pelempar *n* pelempar

lempem [lempem], **malempem** *As v*
melempem

lempor [lempoR] *Sd v* lempar;
melempor *v* melempar;
melemporkan *v* melemparkan;
pelempor *n* pelempar

lempuyang [lempuyaj] *n* lempuyang

lemukut [lemukut] *n* menir

lendar [ləndaR] *Lk n* rumput yang
rebah karena terpijak binatang

lengah [ləŋah] *Lk a* lengah: lengah kali
pe ko lengah kali engkau;

berlengah-lengah *v* berlengah-
lengah;
kelengahan *n* kelengahan;
melengahkan *v* melengahkan

lengan [ləŋan] *a* lengan

lengang [ləŋaj] *Lk a* lengang

lenggayan [ləŋgayan] *n* para-para
penjerat ikan dan sebagainya

lengkara [ləŋkaRa] *a* lengkara;
mustahil; tidak boleh jadi; tidak
mungkin ada

lengkong [ləŋkoŋ] *n* lengkong; isi
minuman

lengkuas [ləŋkuwas] *n* lengkuas

lenjan [lenjan] *Lk a* kewalahan: *tida*
elok laku anak ne lenjan *awak*
dibuatnya tidak baik kelakuan anak
ini, kewalahan kita dibuatnya

lentang-lentung [ləntajləntuŋ] *n*
tiruan bunyi tong, kaleng, atau
wadah sejenis

lenten [lənten] *Lk a* rapi: *amboi, lenten*
ku keleh ko tenan amboi, rapi sekali
engkau ku lihat tadi

lentuk [ləntuʔ], **malentuk** *As a*
melentuk; lemas terkulai; lemah
lunglai; kepala terkulai karena
mengantuk; capek; stamina
menurun;
malentukkan *v* melentukkan

lenyek [lənyeʔ] *Lk a* lembek: *sudah*
lenyek ku keleh pisang ne sudah
lembek kulihat pisang ini

leong [leyoŋ] *v* jatuh melayang dan
melambai-lambai

lepa [ləpa], **telepa** *v* terlepas; terbaring
menelentang; tergeletak; terhantar
ke bawah tentang jubah dan
sebagainya sampai menyentuh tanah

¹**lepak** [ləpaʔ], **malepak** *As v* duduk
bermalas-malasan

²**lepak** [ləpaʔ], **melepak** *DI a* putih
sekali

lepas [ləpas] *v* lepas;
melepas *v* melepas;
melepaskan *v* melepaskan;
terlepas *v* terlepas

lepat [ləpat] *n* lepat

lepih [ləplh] *Lk n* lipatan tepi anyaman;
melepih *n* melipat pinggir anyaman

lepor [ləpoR] *DI v* lepur;

melepor *v* melepur

leren [ləRen] *Lk n* kereta angin; sepeda;
berleren *v* bersepeda

lereng [ləReŋ] *Lk Sd n* kereta angin;
sepeda;
berlereng *v* bersepeda

lese [ləsɛʔ], **melese** *v* lese

lesuh [ləsu] *a* lesu

lesung [ləsuŋ] *n* lesung

lesut [ləsut] *a* cekung; lekuk

letup [lətUp] *v* letup;

- letupan** *n* letupan;
meletup *v* meletup: *meletup ban sepedanye* ban sepedanya meletup;
meletupkan *v* meletupkan
- lewat** [lewaf] *v* lewat: *udah lewat die tene* dia sudah lewat tadi;
berlewatan *v* berlewatan;
kelewat *a* kelewat; terlalu;
melewati *v* melewati;
melewatkan *v* melewati;
terlewat *v* melewati;
terlewati *v* melewati
- liar** [liyaR] *a* liar
- libat** [libat], **melibat** *DI Lk v* melintas;
 lewat
- licin** [licin] *a* licin;
melicinkan *v* melicinkan;
pelicin *n* pelicin
- lidah** [lidah] *n* lidah;
berlidah *v* berlidah
- lidi** [lidi] *n* lidi
- ligat** [ligat] *a* ligat; cekatan
- lihai** [lihay] *a* lihai; cerdik
- likat** [lika] *a* pekat;
melikatkan *v* memekatkan
- lilin** [lilin] *n* lilin
- lilit** [lilit] *v* lilit; belit;
berlilit *v* berlilit;
lilitan *n* lilitan;
melilit *v* melilit;
meliliti *v* meliliti;
melilitkan *v* melilitkan
- lima** [lima] *n* lima;
berlima *num* berlima;
seperlima *num* seperlima
- limas** [limas] *n* perahu yang terbuat dari upih pinang yang berisi sesajen
- limau** [limaw] *Bp n* limau
- limbah** [limbah] *n* limbah;
pelimbahan *n* tempat pembuangan air yang kotor
- limbat** [limbat] *n* limbat; sejenis ikan lele
- limperah** [limpəRah] *n* nama sejenis pohon kayu
- lincah** [lincah] *v* lincah: *lincah anakmu ne* anakmu ini lincah
- lindang** [linday] *Lk a* habis;
melindangkan *v* menghabiskan;
terlindangkan *v* menghabiskan
- linggis** [linggis] *n* linggis;
melinggis *v* melinggis
- lintah** [lintah] *n* lintah
- lipan** [lipan] *n* lipan
- lipat** [lipat] *n* lipat;
berlipat *v* berlipat;
lipatan *n* lipatan;
melipat *v* melipat
- liplap** [liplap] *a* tidak punya pendirian
- litak** [lita?] *a* litak; letih
- litoh** [litoh] *Lk a* sibuk;
melitohkan *v* menyibukkan
- lobas** [lobas] *Bp v* sanggup; mampu;
selobas *adv* sesanggup
- lobe** [lobe] *As n* kopiah putih;
berlobe *v* berkopiah putih
- locak** [loca?] *n* pemain yang mengalami kekalahan secara terus-menerus (dalam permainan anak-anak)
- lohop** [lohop] *Lk n* lumpur;
berlohop *v* berlumpur
- lohor** [lohoR] *Lk n* zuhur
- lojong** [lojoy] *As v* lari;
marlojong *v* berlari; sudah lari atau pergi
- lokan** [lokan] *n* lokan
- lokang** [loka] *a* lekang: *rambutan yang lokang tu banyak diboli urang* rambutan yang lekang itu banyak dibeli orang;

- malokang** *v* melekang: *sepatu tu malokang kono mataari sepatu itu melekang kena matahari*
- lokap** [lokap] *As a* lekap; lekat;
malokap *v* melekap; melekat;
malokapkan *v* melekatkan
- lokek** [lokeʔ] *a* lokek; pelit
- ¹**lokoh** [lokoh] *DI a* kotor;
melokoh *v* mengotori
- ²**lokoh** [lokoh] *DI a* jelek
- lolap** [lolap] *a* lelap; lena: lolap bonar tidurmu lelap benar tidurmu;
malolapkan *v* melelapkan;
terlolap *v* terlelap
- lolah** [lolah] *DI v* sembelih;
dilolah *v* disembelih: *udah dilolohnye ayamnye* ayamnya sudah disembelihnnya;
melolah *v* menyembelih;
pelolah *n* penyembelih
- lomba** [lomba] *n* lomba;
berlomba *v* berlomba;
perlombaan *v* perlombaan
- lombu** [lombu] *As n* lembu
- lompat** [lompat] *v* lompat;
berlompatan *v* berlompatan;
melompat *v* melompat;
melompati *v* melompati
- lompong** [lompon] *a* lompong; kosong;
malompong *v* melompong
- londang** [londan] *DI n* garis paling bawah dari laut atau sungai
- ¹**londar** [londaR] *As 1* biji mata; *2* ungkapan kemarahan: *tak jugo ko kerjokan apo kato mak ko tu, londar kou tu!* tidak juga engkau kerjakan apa yang dikatakan ibumu, dasar kaulah!
- ²**londar** [londaR] *DI n* lendir
- longeh** [loŋəh] *DI v* bertingkah yang membuat orang muak atau benci:
- longeh kali die ku keleh bertingkah sekali dia kulihat
- longgok** [loŋoʔ] *Lk v* timbun: *maya artinya ko longgokka tanah nen di sian* apa artinya kau timbunkan ini di situ;
berlonggok *v* bertimbun;
melonggok *v* menimbun
- ¹**longkang** [loŋkar] *DI n* kebesaran
- ²**longkang** [loŋkar] *n* parit; got; comberan
- longok** [loŋoʔ], **pelongok** *DI v* diam tanpa berbuat apa-apa setelah melihat sesuatu;
tepelongok *v* terdiam: tepelongok die ngelih puannya dia terdiam melihat nyonyanya
- longsor** [loŋsoR] *n* longsor
- longsut** [loŋsut] *As n* pukulan panjang dengan tangan
- lonjak** [lonjaʔ] *v* lonjak;
malonjak *v* melonjak
- lonjong** [lonjoŋ] *a* lonjong
- lonsong** [lonsoŋ], **telonsong** *a* terlonsong
- lontok** [lontoʔ] *DI n* ikan gabus laut
- lontong** [lontoj] *n* lontong
- lop** [lop] *Lk v* masuk: *jika ko sudah tampi padi yo lopka ke tempat nen* jika sudah kau tampi padi itu, masukkan ke tempat ini
- lopas** [lopas] *As v* lepas: urangtu lopas tangan dalam masalah tu mereka lepas tangan dalam masalah itu;
malopaskan *v* melepaskan: siapo malopaskan lembu dari kandang tu? siapa yang melepaskan lembu dari kandang itu?;
talopas *v* terlepas: *kambeng tu talopas dari ikatannya* kambing itu terlepas dari ikatannya
- lopat** [lopat] *As n* lepat

lopek [lopeʔ] *n* lepat

losung [losuŋ] *As n* lesung

lotup [lotup] *As n* letup;

lotupan *n* letupan;

malotup *v* meletup: *ban sepeda itu*

malotup ban sepeda itu meletup;

malotupkan *v* meletupkan

loye [loyə] *a* loyo; penat sekali;

meloye *v* berkurang tenaga; mau muntah

luar [luwaR] *n* luar

luat [luwat] *DI Lk a* sangat benci; jijik

lubang [luban] *n* lubang;

belubang *v* berlubang;

malubang *v* melubang: *aku yang*

malubang tanah itu saya yang

melubang tanah itu;

malubangi *v* melubangi

lubuk [lubUʔ] *n* lubuk

lucah [lucah] *a* lucah; tidak sopan;

cabul

lucah [lucaʔ] *Lk n* gelombang riak kecil di laut

ludah [ludah] *n* ludah;

berludah *v* berludah;

meludah *v* meludah;

meludahi *v* meludahi

luah [luwəh] *DI v* luah; mual;

meluah *v* meluah; muntah

lugam [lugam] *DI a* kusut; keruh;

melugam *v* mengusut; mengeruh;

melugamkan *v* mengusutkan;

mengeruhkan

luhap [luhap] *DI a* lecet; melepuh

luhop [luhop] *DI Lk Sd n* lumpur;

beluhop *v* berlumpur: *DI, di mane main anaku ni beluhop kakinye* di mana anakku ini bermain, berlumpur kakinya

luhur [luhuR] *Sd n* zuhur

luis [luwis] *DI n* rasa manis yang

kurang enak

lujub [lujub] *DI v* kuncup;

melujub *v* menguncup

luka [luka] *n* luka;

melukai *v* melukai;

terluka *v* terluka

lukah [lukah] *n* lukah;

melukah *v* melukah

lukap [lukap] *DI a* rabun

lumbung [lumbuŋ] *n* lumbung; kepuk

lumpang [lumpang] *n* lumpang; lesung

lumpuh [lumpuh] *a* lumpuh;

kelumpuhan *n* kelumpuhan;

melumpuhkan *v* melumpuhkan

lumpur [lumpuR] *n* lumpur; tanah

becek;

berlumpur *v* berlumpur

lumus [lumus] *v* lumus

lumut [lumut] *n* lumut;

berlumut *v* berlumut

¹**lunas** [lunas] *a* lunas; terbayar;

malunasi *As v* melunasi: *abah*

malunasi utang-utang kami di kodai

ayah melunasi hutang-hutang kami

di kedai;

melunasi *v* melunasi;

melunaskan *v* melunaskan

²**lunas** [lunas] *DI n* lunas; rangka

sampam paling bawah;

lunas dada lunas dada

lungah [lujah] *n* bentuk lubang hidung

yang menaik

lungap [lujap], **melungap** *DI v*

memasukkan sesuatu ke dalam

mulut: *adik melungap kueh tene* adik

memasukkan kueh itu ke mulut

lunggok [luygoʔ] *DI n* longgok; tumpuk;

berlunggok *v* berlunggok;

melunggokkan *v* melunggokkan;

terlunggok *v* terlunggok

lungguh [luyguh], **melungguh** *v*

bertopang dagu

luntang [luntan] *n* luntang;

meluntang *v* meluntang;
peluntang *n* peluntang
lunter [luntəR] *Dl n* kelelawar
luntur [luntuR] *a* luntur;
kelunturan *a* kelunturan;
melunturi *v* melunturi
lupa [lupa] *a* lupa;
melupakan *v* melupakan;
pelupa *n* pelupa;
terlupa *v* terlupa
lupak [lupaʔ] *Dl n* lopak
lupis [lupis] *n* lupis; nama makanan
luroh [luRoh] *Dl v* luruh: *jambu di padang sudah pe luroh jambu di kebun sudah luruh;*
melurohkan *v* meluruhkan
luroi [luRoy] *Dl n* wajah atau badan yang belum pulih dari sakit
lurus [luRus] *a* lurus;
maluruskan *As v* meluruskan:
maluruskan *tiang pagar* meluruskan tiang pagar;
melurus *v* melurus;
meluruskan *v* meluruskan
lurut [luRut] *Dl v* lurut;
melurut *v* melurut; mengurut
lusa [lusa] *n* lusa
lusoh [lusoh] *Dl a* lusuh; kumal;
melusoh *v* melusuh;
melusohkan *v* melusuhkan
lusok [lusoʔ], **melusok** *Dl v* berguling-guling (di tanah): melusok *die di tanah nu* dia berguling-guling di tanah itu
lutar [lutaR] *As Dl Lk v* lempar; lontar;
malutar *As v* melempar: *pakcik malutar buah mangga orang paman* melempar buah mangga orang;
ngelutar *Dl v* melempar
luti [luti] *Dl a* sangat lembek (tentang sayur yang dimasak)
lutung [lutuŋ] *n* kera hitam

lutut [lutut] *n* lutut;
berlutut *v* berlutut
luya [luya] *Lk a* sayu (tentang mata)
luyak [luyaʔ], **maluyak** *As v* terkelupas (kulit atau daging karena telah membusuk)
luye [luye] *Dl a* loya; mual;
ngeluye *v* meloya

M

mabok [maboʔ] *Lk a* mabuk;
bermabok-mabokan *v* bermabuk-
 mabukan;
memabokkan *v* memabukkan;
pemabok *n* pemabuk
macat [macat] *Lk v* macet;
kemacatan *n* kemacetan;
memacatkan *v* memacetkan
madal [madal] *Sd a* majal; tumpul;
memadalkan *v* memajalkan;
 menumpulkan
madat [madat] *n* madat; candu;
bermadat *v* bermadat;
pemadat *n* pemadat; pecandu
madu [madu] *n* madu
maen [maen] *As Lk v* main;
bermaen *v* bermain;
maenan *n* mainan;
memaenkan *v* memainkan;
pemaen *n* pemain;
permaenan *n* permainan;
sepermaenan *n* sepermainan
maerat [maeRat] *As v* mairat; hilang
magin-magin [maginmagin] *As v* tubuh
 terasa mau demam; meriang
mago [mago] *As v* hilang
magrib [magRib] *n* magrib
mahal [mahal] *a* mahal;
kemahalan *n* kemahalan;
memahalkan *v* memahalkan
mahar [mahaR] *n* mahar
mahir [mahiR] *a* mahir; pintar;
kemahiran *n* kemahiran;
memahirkan *v* memahirkan
mahkota [mahkota] *n* mahkota;
bermahkota *v* bermahkota;
memahkotai *v* memahkotai
mahligai [mahliga y] *n* mahligai
¹**mahong** [mahoy] *DI a* amis; anyir
²**mahong** [mahoy] *DI n* dukun terkenal

mahtab [mahtab] *n* maktab
mahung [mahuy] *As n* maung
main [main] *v* main;
bemain *v* bermain: *jangan bemain
 di sungai!* jangan bermain di
 sungai!;
mainan *n* mainan;
memainkan *v* memainkan;
pemain *n* pemain;
permainan *n* permainan;
sepermainan *n* sepermainan
majal [majal] *a* majal; tumpul;
memajalkan *v* memajalkan
majalah [majalah] *n* majalah
majikan [majikan] *n* majikan; tuan
maju [maju] *v* maju: *DI, siapa hendak
maju calon bupati itu?* siapa akan
 maju calon bupati itu?;
kemajuan *n* kemajuan;
memajukan *v* memajukan
makan [makan] *v* makan: *DI, marilah
kite makan marilah kita makan;*
makanan *n* makanan;
memakan *v* memakan;
memakani *v* memakani;
pemakan *n* pemakan;
termakan *v* termakan;
makan-makan *v* makan-makan
makcik [maʔciʔ] *n* bibi
makcit [maʔciʔ] *Lk n* bibi
maki [maki] *v* maki
makian *n* makian;
memaki *v* memaki: *tak elok memaki
 memaki itu tidak baik*
makjang [maʔjaŋ] *p* amboi
maklekat [maʔlekat] *As n* malaikat
makmur [makmuR] *a* makmur;
kemakmuran *n* kemakmuran;
memakmurkan *v* memakmurkan
makneko [makneko] *As v* menebak;
 menerka

makrifat [makrifat] *n* makrifat; kenal
kaji
maktamat [maktamat] *DI n* keputusan
makyong [makyon] *n* makyong;
sandiwara
malaka [malaka] *Lk n* nama sejenis
pengenan dari ketan
malalak [malala?] *As v* pergi ke mana-
mana; berjalan-jalan: *adek malalak*
sajo korjonya adek berjalan-jalan
saja kerjanya
malam [malam] *n* malam;
bemalam *v* bermalam;
kemalaman *n* kemalaman;
semalam *n adv* semalam
malap [malap] *a* redup; tidak terang
malapetaka [malapetaka] *n*
malapetaka; bencana
malas [malas] *a* malas: *janganlah*
malas belajar janganlah malas
belajar;
bermalasan *v* bermalas-malas;
kemalasan *n* kemalasan;
pemalas *n* pemalas
malatak [malata?] *As n* kulit kemerah-
merahan dan berair serta gatal
¹malau [malaw] *DI n* embalau; perekat
parang dengan gagangnya
²malau [malaw] *DI n* pohon yang mau
mati
maleak [maleya?] *As 1 a* lembek sekali
karena banyak mengandung air;
lembut sekali sampai encer; **2 v**
berkata-kata dengan kemanjaan dan
bertele-tele
maleh [maleh] *DI Lk Sd v* berubah
(tentang buah, daun, dan
sebagainya)
malih [malih] *v* malih; berubah
malim [malim] *n* malim; guru agama
Islam
maloyo [maloyo] *As v* jual

malu [malu] *a* malu;
bermalu *v* bermalu;
kemaluan *n* kemaluan;
memalukan *v* memalukan;
mempermalukan *v*
mempermalukan;
pemalu *n* pemalu
malung [malur] *n* belut sungai
mamai [mamay] *DI v* pingsan kecil;
hilang ingatan: *mamai die*
mendengar berita duka itu dia
pingsan mendengar berita duka itu
mamang [mamang] *As n* sebutan untuk
orang Jawa yang bekerja di kebun
¹mambang [mambay] *n* mambang;
mambang laut pemimpin kegaiban
di laut, yaitu Datuk Panglima Hitam,
Mayang Mengurai, Laksamana
²mambang [mambay] *n* kelapa yang
masih muda
mame [mame] *As a* linglung; hilang
ingatan
mampan [mampan] *As a* mempan:
dicincang pun dio tak mampan
dicincang pun dia tidak mempan
mampat [mampat] *a* pampat; tumpat;
memampat *v* memampat;
memampatkan *v* memampatkan
mampos [mampos] *DI v* mampus; mati
mampus [mampus] *v* mampus:
mampus pencuri tu dikeroyok orang
ramai pencuri itu mampus
dikeroyok orang ramai
mana [mana] *pron* mana
manantu [manantu] *As n* menantu;
bamanantu *v* bermenantu
mancang [mancay] *DI n* embacang
mancilat [mancilat] *As v* menipu:
korjonyo mancilat sajo kerjanya
menipu saja
mancung [mancuy] *a* mancung

mandah [mandah] *v* pindah: *DI*,
mengape engkau mandah ke sini?
 mengapa engkau pindah ke sini?

mandamak [mandamaʔ] *As Bp v*
 memuji seseorang dengan maksud
 tujuan tertentu

mandele [mandele] *As a* tak
 bersemangat; tidak berdaya

mandi [mandi] *v* mandi: *engkau harus*
mandi pagi engkau harus mandi
 pagi;
memandikan *v* memandikan;
pemandian *n* pemandian

mandike [mandike] *As n* semangka

mandorsah [mandoRsah] *As n* musala;
 langgar

mandul [mandul] *a* mandul;
kemandulan *n* kemandulan;
memandulkan *v* memandulkan

mandur [manduR] *n* mandor;
memanduri *v* memandori

mane [manə] *DI Sd pron* mana

mangap [majap] *v* nganga;
termangap *v* ternganga: *termangap*
ie mendengar cerita tu ia ternganga
 mendengar cerita itu

manggak [majgaʔ] *DI a* gawat;
 berbahaya

mangkak [majkaʔ] *a* mangkak; besar
 hati; bangga

¹**mangkal** [majkal] *As a* mengkal

²**mangkal** [majkal] *DI a* jauh dari
 rezeki

mangkat [majkat] *v* mangkat: *sultan tu*
sudah mangkat sultan itu sudah
 mangkat

mangke [majke] *DI p* maka

mangkir [majkiR] *a* mangkir

mangko [majko] *As p* maka

mangkok [majkoʔ] *n* mangkuk;
semangkok *n* semangkuk

mangkok [majkol] *DI v* makbul:
mangkok doanye kepada anaknya
 doanya untuk anaknya makbul

mangkudu [majkudu] *As n* mengkudu

mangkuk [majkuʔ] *n* mangkuk;
semangkuk *n* semangkuk

mangkok [majoʔ] *Sd v* bersetubuh

mangsa [majsa] *n* mangsa;
memangsa *v* memangsa;
pemangsa *v* pemangsa

mani [mani] *n* mani; sperma

maninjo [maninjo] *As n* belinjo

manis [manis] *a* manis;
kemanisan *n* kemanisan;
manisan *n* manisan;
memaniskan *v* memaniskan;
pemanis *n* pemanis;
semanis *a* semanis

manitnat [manitnat] *cak v* mati

manjaloteh [manjaloteh] *a* genit; jontik

manje [manje] *a* manja;
kemanjean *n* kemanjaan;
memanjeakan *v* memanjakan;
bermanje-manje *v* bermanja-manja

manjur [manjuR] *a* manjur; mustajab

mano [mano] *As pron* mana: *di mano*
rumah kau? di mana rumahmu?

mansiang [mansiyar] *n* mansiang

mantadarah [mantadaRah] *As v*
 makan berlebihan

mantah [mantah] *DI a* mentah;
memantahkan *v* mementahkan

mantak [mantaʔ] *kas DI v* makan:
jangan mantak saje taumu jangan
 makan saja kau tahu;
memantak *v* memakan

mantega [mantega] *n* mentega;
memantegai *v* mementegai

mantiesok [mantiesoʔ] *As n* besok

mantiko [mantiko] *As a* mau menang
 sendiri; menipu; membodoh-bodohi

mantua [mantuwa] *As n* mertua
mantuo [mantuwo] *As n* mertua;
mantuo batino orang tua perempuan suami atau istri;
mantuo jantan orang tua laki-laki suami atau istri
manusia [manusia] *n* manusia; insan
manut [manut] *a* manut
manyuno [mañuno] *As v* menyajikan sesuatu sajian secara berlebihan sehingga orang yang mendapat sajian merasa tidak dihargai
mapas [mapas] *As Dl Lk a* sepele; remeh; layas: *usah engkau mapas sangat sama die itu, mungkin kini dia miskin papa, tapi esok belum tahu* jangan engkau sepele pada dia, saat ini ia miskin, tapi belum tahu juga nanti
mara [maRa] *Lk a* bahaya;
bermara *v* berbahaya
marak [maRak] *n* marak; nyala;
memarak *v* memarak;
memarakkan *v* memarakkan;
semarak *a* semarak
marakas [maRakas] *n* marakas
marakeluang [maRakeluwan] *As n* jenis kayu sebangsa kepayang, buahnya dapat dimakan tetapi bila kebanyakan bisa memabukkan
marando [maRando] *As n* janda; perempuan yang sudah ditinggalkan suaminya (meninggal dunia atau diceraikan)
marawal [maRawal] *As n* bendera-bendera kecil panjang terbuat dari kertas yang ditembak hingga berlobang-lobang gambaran (seperti ukiran ornamen melayu) diberi tiang lidi dan digunakan untuk hiasan di atas bale
markisa [maRkisa] *n* markisa

marmut [maRmut] *n* marmot
¹**marobuk** [maRobuʔ] *As n* merbuk; burung ketitir
²**marobuk** [maRobuʔ] *As v* merebuk; melobangi dengan ujung pisau: *dia marobuk dinding* dia merebuk dinding
marombo [maRombo] *As v* mengerjakan secara bersama-sama; bergotong-royong: *kami marombo kami bergotong-royong*
marsak [maRsaʔ] *As Bp a* perasaan mangkal karena tertekan batin; hati yang sangat susah menekan jiwa karena melihat perilaku yang menjengkelkan
martabak [maRtabaʔ] *n* martabak
martabat [maRtabat] *n* martabat;
bermartabat *v* bermartabat;
memartabatkan *v* memartabatkan
marwah [maRwah] *n* marwah; harga diri
masai [masay] *a* kusut; tidak terurus
masak [masaʔ] *a* masak;
mamasak *v* memasak: *mamasak apo ajo kalian? memasak apa saja kalian?;*
masakan *n* masakan: *masakan omak si Darmo sodap masakan ibu si Darmo enak;*
pemasak *n* pemasak
masam [masam] *a* masam; kecut;
kemasaman *a* kemasaman
masin [masin] *a* masin;
kemasinan *a* kemasinan
maso [maso] *n* masa;
samaso *n* semasa
masokut [masokut] *As n* roti yang terbuat dari tepung roti dibentuk kecil-kecil lalu dibakar
masuk [masuʔ] *v* masuk;
kemasukan *v* kemasukan;

- memasuki** v memasuki;
memasukkan v memasukkan;
termasuk v termasuk
- mata** [mata] *n* mata;
bermata v bermata
- matah** [matah] *a* mentah;
mematahkan v mementahkan;
matah-matah *adv* mentah-mentah
- matahari** [matahaRi] *n* matahari
- mati** [mati] v mati: *tiap yang hidup akan mati setiap yang hidup akan mati;*
bermatian v bermatian;
kematian *n* kematian: *kematian tu bukanlah hal yang ditakuti* kematian itu bukanlah hal yang ditakuti;
mematikan v mematikan;
mati-matian v mati-matian: *urang tuonyo mati-matian mambalanjainyo* orang tuanya mati-matian membelanjainya;
mati kutu tak tahu lagi apa yang akan diperbuat; diam tidak dapat menjawab; takut dan terdiam
- matta** [matta] *DI* v maka
- mawas** [mawas] *n* mawas; kera besar
- maya** [maya] *Lk pron* apa: *maya dikhabar kinin, Incek? apa kabar Tuan sekarang?*
- mayang** [mayan] *n* mayang; tongkol bunga palem
- mayat** [mayat] *n* mayat
- maye** [maye] *DI pron* apa
- medang** [məday] *n* medang
- megah** [məgah] *DI* *a* 1 suka; gemar; 2 gembira
- megap** [məgap] v megap-megap: *megap napasku habis nyelam tu* napasku megap-megap habis menyelam itu
- megat** [məgat] *n* megat; wan (gelar bangsawan Melayu)
- mehangge** [mehange] *DI* *a* bangga sekali
- mejeng** [mejɛŋ] v mejeng: *DI, jangan suke mejeng jangan suka mejeng*
- mejin** [mejɪŋ] *DI* *a* (sangat) buruk
- melarat** [melaRat] *a* melarat; miskin
- melep** [mələp] *Lk* *a* redup;
memelep v meredup;
memelepkan v meredupkan
- melukut** [melukut] *n* melukut; menir
- melur** [meluR] *n* bunga melati
- memang** [meman] *p* memang
- membiring** [membɪRɪŋ] *DI* *n* subuh
- membot** [məmbot] *As* *a* gendut
- mempan** [mempan] *a* mempan
- mempelai** [məmpəlay] *n* mempelai; pengantin (laki-laki)
- mempelam** [məmpələm] *n* sejenis mangga
- menang** [menan] *a* menang; lulus; berhasil;
kemenangan *n* kemenangan;
memenangkan v memenangkan;
pemenang *n* pemenang
- menantu** [menantu] *n* menantu;
bermenantu v bermenantu
- menayah** [menayah] *DI* v melimpah
- ¹**mencak** [mencaʔ], **mencak-mencak** v mencak-mencak; marah-marah: *ngape ko mencak-mencak? mengapa kau mencak-mencak?*
- ²**mencak** [mencaʔ] *DI* v mencak-mencak; meloncat-loncat: *jangan mencak-mencak saje* jangan meloncat-loncat saja
- ¹**mencing** [mencɪŋ] *DI* *a* agak besar
- ²**mencing** [mencɪŋ] *DI* v meminta (dengan mengulurkan tangan): *jangan suke mencing jangan suka meminta*

mencong [mencoŋ] *a* mencong; tidak lurus; serong

mencot [mencot] *Dl a* mencong; tidak lurus; serong

mendai [mənday] *Dl Lk Sd a* baik; bagus: *khavar ambe nen menday je* kabar saya baik-baik saja

mendiang [mendiyaŋ] *n* mendiang; almarhum

mendige [məndigə] *n* semangka

mendikai [məndikay] *Sd n* semangka

mengampit [məŋampit] *v* mendengarkan orang lain berbicara tanpa sepengetahuan orang yang berbicara; menguping: *suka kali die mengampit cakap orang* dia suka sekali menguping pembicaraan orang

menggerip [məŋgeRip] *Dl n* magrib

¹**mengkal** [məŋkal] *Dl a* mengkal; kesal atau marah dalam hati

²**mengkal** [məŋkal] *Dl a* mengkal; baru masak di dalam

mengkale [məŋkale] *Dl pron* kapan; bila

mengkek [məŋkeʔ] *As a* cengeng; manja

mengkos [məŋkos] *As a* kurus dan tinggi

mengkuang [məŋkuway] *n* daun pandan yang biasa dijadikan tikar

mengkudu [məŋkudu] *n* mengkudu; pace

mengot [məŋot], **mengot-mengot** *As a* mengot; serong

mengseng [məŋseŋ] *a* jengkel

menikai [mənikay] *Dl n* mendikai; semangka

meninjaw [məninjaw] *n* belinjo

mentel [mentel] *As a* 1 kecil; 2 manja; kementelan *n* kemanjaan

mentereng [menteReŋ] *a* mentereng

mentiko [mentiko] *a* angkuh; sok

mentisok [məntisoʔ] *n* besok

mentua [məntuwa] *Lk n* mertua

mentuo [məntuwo] *As n* mertua: *Pak Kosim mentuoku* Pak Kosim mertuaku

menyempului [məŋəmpului] *v* menyajikan sesuatu secara berlebihan hingga orang yang mendapat sajian merasa tidak terhagai: *die tu suke menyempului urang* dia itu suka menyervis habis orang

mepar [mepaR] *Dl v* berpencair: *mepar urang tu karena ketakutan* orang itu berpencair karena ketakutan

merah sopang [məRaHSopang] *As n* merah kehitam-hitaman

merakap [məRaKap] *Dl a* miskin sekali; melarat

merang [məRaŋ] *n* merang

merangu [məRaŋu] *n* merangu

meranti [məRanti] *n* meranti

merawal [məRawal] *n* bendera (untuk balai)

merawan [məRawan] *n* merawan

merbah [məRbah] *Dl n* balam

merbau [məRbaw] *n* merbau

merbok [məRboʔ] *Dl n* merbuk; perkutut

mercun [məRcun] *n* mercon; petasan

merdeka [məRdeka] *a* merdeka; bebas;

kemerdekaan *n* kemerdekaan;

memerdekakan *v* memerdekakan

merdu [məRdu] *a* merdu

meregat [məRegat] *Dl n* mergat; enau; aren

mereh [məReh] *Dl n* merih; tenggorok; urat leher

mereka [məReka] *pron* mereka

- mereng** [meReŋ] *As a* miring;
kemerengan *n* kemiringan;
mamerengkan *v* memiringkan
- meresit** [meReſit] *Lk a* nyaring;
memeresitkan *v* menyaringkan
- mergat** [məRgat] *n* mergat; enau; aren
- meriam** [məRiyam] *n* meriam
- merica** [məRica] *n* merica
- meritip** [meRitip] *DI v* tumbuh semakin kecil: *bunga tu meritip* bunga itu mengecil
- mermu** [məRmu] *n* parang panjang sekitar 70 cm dengan tangkai berukir digunakan untuk perang
- merpati** [meRpati] *n* merpati
- mersit** [meRſit] *n* bambu yang sangat tua
- mertelu** [məRtəlu] *n* nama sejenis kayu
- mertue** [məRtuwə] *Lk Sd n* mertua
- merunggai** [məRuŋgay] *n* merunggai; kelor
- merupik** [meRupik] *DI a* gondrong; agak panjang (tentang rambut)
- ¹**mesere** [meseRe] *DI Lk a* mesra;
bermesere *v* bermesraan;
kemeserean *n* kemesraan
- ²**mesere** [meseRe] *DI a* sempurna
- mesgit** [mesgit] *DI n* masjid
- mesie** [məsiye] *DI v* berlebih; bersisa;
mubazir: *banyak kali ko beli opak e mesie ko makan seorang* banyak sekali engkau beli opaknya berlebih untuk kau makan sendiri
- mestika** [məstika] *n* mestika
- mesuarat** [mesuwaRat] *Lk n*
musyawarah;
bermesuarat *v* bermusyawarah;
memesuaratkan *v*
memusyawarahkan
- meter** [meter] *n* meter: *berapa meter tinggi bangunan tu? berapa meter tinggi bangunan itu?;*
meteran *n* meteran
- miang** [miyaŋ] *n* miang; bulu halus yang gatal
- mid** [mid] *DI v* bidik; keker;
dimid *v* dibidik: *dimidnye betul sasaran tu dibidiknya betul sasaran itu;*
memid *v* membidik
- milip** [milip] *DI a* redup;
memilip *v* meredup
- millip** [millip] *As 1 a* redup; tidak terlalu terang; *2 v* mengantuk;
memillip *v* meredup
- mimpi** [mimpi] *v* mimpi;
bermimpi *v* bermimpi: *jangan ko bermimpi siang ari* jangan kau bermimpi siang hari;
memimpikan *v* memimpikan;
pemimpi *n* pemimpi
- minantu** [minantu] *n* menantu;
berminantu *v* bermenantu
- minjan** [minjan] *DI n* gelas
- minta** [minta] *v* minta;
meminta *v* meminta: *tak elok meminta saja* tak baik meminta saja;
memintakan *v* memintakan;
peminta *n* peminta;
permintaan *n* permintaan
- mintar** [mintaR] *As n* muntah bayi
- mintor** [mintoR] *As adv* langsung
- mintuo** [mintuwo] *As n* mertua
- minum** [minum] *v* minum: *kite harus banyak minum air putih* kita harus banyak minum air putih;
meminum *v* meminum;
meminumi *v* meminumi;
minuman *n* minuman;
peminum *n* peminum;
terminum *v* terminum

minyak [miŋak] *n* minyak;
berminyak *v* berminyak;
meminyaki *v* meminyaki
misai [misay] *n* misai; kumis;
bermisai *v* bermisai; berkumis
misal [misal] *n* misal; umpama;
memisalkan *v* memisalkan;
semisal *n* semisal
miskin [miskin] *a* miskin;
kemiskinan *n* kemiskinan;
memiskinkan *v* memiskinkan;
miskin papa sangat miskin
modang [modaŋ] *n* medang; benang
 (untuk jaring)
mogah [mogah] *As a* gembira; sukaria;
bermogah *v* bergembira; bersukaria;
kemogahan *n* kegembiraan;
memogahkan *v* menggembarakan
mogap [mogap] *As v* megap-megap:
mogap *dia nyelam di sungai tu dia*
 megap-megap menyelam di sungai
 itu
moh [moh] *As Dl Sd p* ayo; mari: moh
kito balek ayo kita pulang
mok [moʔ] *As n* muk; takaran beras gula
 tepung dan sebagainya terbuat dari
 kaleng yang bentuk dan besarnya
 tidak sampai seukuran isi 1 kg atau
 lazim digunakan kaleng susu
molek [moleʔ] *Dl Lk a* cantik; ayu;
kemolekan *n* kecantikan
molor [moloR] *a* molor
momak [momaʔ] *As n* ikan sungai
 sejenis ikan lele
mombal [mombal] *As v* membal
momoh [momoh] *Dl Lk v* mencium
 anak-anak
monceh [monceh] *Dl n* sisa
moncot [moncot] *v* 1 merajuk: moncot
budak tu anak itu merajuk; 2 tidak
 mau kembang
mongkal [moŋkal] *As a* mengkal

monong [monoŋ] *v* menung;
bemonong *v* bermenung;
memonongkan *v* memenungkan;
pemonong *n* pemenung: pemenung
tu pemalas jugo pemenung itu
 pemalas juga;
temonong *v* termenung: *mengapo*
kau temonong, dek? mengapa kau
 termenung, dik?
montel [montel] *a* gemuk, kecil, dan
 menggemaskan
monti [monti] *n* tingkah yang
 berlebihan (diambil dari fabel tikus
 yang bernama Cik Monti)
monyeh [moñeh] *Dl a* malu
motan [motan] *As Dl adv* serius;
 sungguh-sungguh; betul-betul
motor [motoR] *n* motor;
bermotor *v* bermotor
motor pet [motoRpɛt] *Dl Lk n* sepeda
 motor;
bermotor pet *v* bersepeda motor
mpelai [mpɛlay] *n* suami; pengantin
 lelaki
mpuan [mpuwan] *n* istri; pengantin
 wanita
muak [muwak] *a* muak; jemu;
memuakkan *v* memuakkan
mual [muwal] *a* mual;
memualkan *v* memualkan
mualim [muwalim] *n* mualim; guru
 mengaji
muar [muwaR] *n* jenis keladi yang
 gatal dan tidak dimakan; *macam*
birah keladi muar pb seseorang
 yang sangat genit
muara [muwaRa] *n* muara;
bermuara *v* bermuara
muat [muwat] *v* muat: *tak muat lagi*
motor ni mobil ini tak muat lagi;
bermuatan *v* bermuatan;
memuat *v* memuat;

- muatan *n* muatan
- mubajir [mubajiR] *a* mubazir;
kemubajiran *n* kemubaziran;
memubajirkan *v* memubazirkan
- ¹mudah [mudah] *a* mudah;
kemudahan *n* kemudahan;
memudahkan *v* memudahkan;
mempermudah *v* mempermudah;
semudah *a* semudah
- ²mudah [mudah], mudah-mudahan
adv mudah-mudahan; semoga:
mudah-mudahan doaku tekabul
mudah-mudahan doaku terkabul
- mude [mudə] *a* muda;
pemude *n* pemuda;
termude *a* termuda
- mudem [mudem] *Dl n* mantri khitan;
dukun sunat
- mudik [mudiʔ] *v* mudik: *sampan tu*
mudik ke hulu sampan itu mudik ke
hulu
- mudim [mudim] *Lk n* mantri khitan;
dukun sunat
- mudit [mudit] *Lk n* mudik
- mufti [mufti] *Is n* mufti; ulama istana
- muh [muh] *p* ayo; mari
- muhar [muhar] *n* anak yang dianggap
bertuah karena lahir di bulan
Muharram
- muharram [muhaRRam] *n* bulan
Muharram
- mujabjab [mujabjab] *As v* gemar
menambah-nambahi cerita;
mengarang cerita yang tidak benar
mempergunjing perihai orang lain
- mujarab [mujaRab] *a* mujarab; serasi:
ubat tu mujarab *kepadonyo* obat itu
mujarab padanya
- muk [mUʔ] *Lk n* sukatan beras
(biasanya dari kaleng susu atau
tempurung)
- muke [mukə] *n* muka;
- bermuke *v* bermuka;
mengemuke *v* mengemuka;
pemuke *n* pemuka;
semuke *a* semuka;
terkemuke *a* terkemuka
- muke tumbal [muketumbal] *Dl ist n*
tukang makan
- mula [mula] *n* mula; asal;
bermula *v* bermula;
memulai *v* memulai;
pemula *n* pemula;
permulaan *n* permulaan;
semula *n* semula
- mulas [mulas] *Sd v* mulas; diare; sakit
perut: mulas *aku* *mendengar*
ceritanya perutku mulas mendengar
ceritanya
- mulia [muliya] *a* mulia;
kemuliaan *n* kemuliaan;
memuliakan *v* memuliakan
- mulut [mulut] *n* mulut;
bermulut *v* bermulut
- mumai [mumay] *a* tua dan mulia
- mumang [mumang] *a* mudah berdiri
disebabkan sesuatu
- mumbang [mumbang] *n* mumbang;
kelapa kecil
- muncerat [munceRat] *v* muncrat:
muncerat *air pet tu ke mukanye* air
leding itu muncrat ke mukanya;
memunceratkan *v* memuncratkan
- muncong [muncong] *Dl n* moncong;
mulut;
bemuncong *v* bermoncong
- muncul [muncul] *v* muncul: *sudah jam*
seini tak muncul *juge die* sudah
jam segini dia tak juga muncul;
bermunculan *v* bermunculan;
kemunculan *n* kemunculan;
memunculkan *v* memunculkan
- mundi [mundi] *As n* monyet; beruk;
kera

mundor [mundoR] *Lk v* mundur:
mundor kukeleh motor tu mundur
 kulihat mobil itu;
kemundoran *n* kemunduran;
memundorkan *v* memundurkan
mungguh [muŋgah] *v* pindah (bukan
 untuk manusia): *Di, burung-burung*
yon mungguh ke kampong seberang
 burung-burung itu pindah ke
 kampong sebelah;
memungguh *v* memindahkan
mungkap [muŋkap] *As v* melawan;
 berani: *die tak mungkap dengan*
ayahnye dia tak melawan kepada
 ayahnya
mungkir [muŋkiR] *v* mungkir;
memungkiri *v* memungkiri
mungmung [muŋmuŋ] *n* mungmung
munjat [munjal] *As v* 1 melenting
 berbalik kembali ke belakang: *sudah*
munjat bola tu bola itu sudah
 melenting; 2 berusaha kembali
 (menata) seperti semula, tetapi tidak
 berhasil; 3 gagal untuk kedua
 kalinya
munjung [munjuŋ] *a* munjung
muntah [muntah] *v* muntah: *muntah*
dia ciom bau ikan busok tu dia
 muntah mencium bau ikan busuk
 itu;
memuntahi *v* memuntahi;
memuntahkan *v* memuntahkan;
muntah kayak muntah yang sangat
 banyak;
muntah ke sungai ist muntah berak
 (muntaber)
muntel [muntel] *Di a* kecil; mungil
 (menggemaskan)
munti [munti] *As n* tikus
murah [muRah] *a* murah;
kemurahan *n* kemurahan;
memurahkan *v* memurahkan;
pemurah *a* pemurah

murai [muRai] *n* murai
murak [muRaʔ] *Di v* berkembang biak:
ayam ni murak pula ayam ini
 berkembang biak pula
muram [muRam] *a* muram;
bermuram *v* bermuram
murang [muRaŋ] *n* murang; tali api-api
 untuk memasang meriam
murgit [muRgit] *As v* kembali
 terdorong hati untuk melakukan
 sesuatu; timbul semangat
muri [muRi] *Sd n* manggis mengkal
murung [muRuŋ] *a* murung;
bermurung *v* bermurung
musang [muSaŋ] *n* musang
musibah [muSiBah] *n* musibah;
 kemalangan
mustahak [mustahaʔ] *a* mustahak
mustajab [mustajab] *a* manjur
mustaka [mustaka] *n* mustaka
musuh [muSu] *n* musuh;
bermusuh *v* bermusuh;
bermusuhan *v* bermusuhan;
memusuhi *v* memusuhi;
permusuhan *n* permusuhan
mutiara [mutiyaRa] *n* mutiara
muyang [muyaŋ] *n* moyang
muyus [muyus] *Di a* basah kuyup

N

naas [naas] *a* nahas; sial; celaka

nabi [nabi] *n* nabi;

kenabian *n* kenabian

nabu [nabu] *n* nabu; biji buah

nadir [nadiR] *a* nadir; tidak lazim; luar biasa

naek [naek] *Lk v* naik; mendaki: *anak*

tu suke naek tangga anak itu suka

naik tangga;

kenaekan *n* kenaikan;

menaek *v* menaik;

menaeki *v* menaik;

menaekkan *v* menaikkan

naek mas [nae'mas] *DI v* bertunangan;

perawan tu sudah naek mas perawan
itu sudah bertunangan

nafi [nafi], **menafikan** *v* menafikan;

menidakkan: jangan nak menafikan

cakap urang! jangan menafikan
perkataan orang!

nafiri [nafiRi] *n* nafiri

nafsi [nafsi] *n* nafsi

nahinan [nahinan] *As n* dahulu kala

nahing [nahiŋ] *DI adv* tidak mendapat
bagian

¹**naib** [naib] *DI n* naib; penghulu

²**naib** [naib] *n* keadaan yang sangat
susah; perbuatan yang
menyengsarakan orang lain; sampai
hati melihat penderitaan orang lain

najar [najaR] *DI n* nazar; janji;

bernajar *v* bernazar;

menajarkan *v* menazarkan

najis [najis] *a* najis; kotoran;

bernajis *v* bernajis

najor [najoR] *DI v* terus

nak [na'] *adv* hendak

nakal [nakal] *a* nakal;

kenakalan *n* kenakalan

nalar [nalaR] *adv* sering

¹**nalar** [nalaR] *adv* sering; selalu

²**nalar** [nalaR] *adv* nalar; jangkauan
piker;

bernalar *v* bernalar

name [namə] *n* nama;

bername *v* bernama;

menamei *v* menamai;

menamekan *v* menamakan;

tername *v* ternama

namnam [namnam] *n* (pohon) namnam

nampak [nampa'] *As cak* tampak;

menampakkan *v* menampakkan;

penampakan *n* penampakan;

nampak kupiah nampak sanggup

pasangan yang seia-sekata;

harmonis; sering bersama (tentang
suami isteri)

nampan [nampan] *n* nampan; talam

namu [namu] *n* tempat bertemu atau

berkumpul (bukan untuk manusia);

benamu *v* bertemu: *tang kuale tu*

lah benamu sampan-sampan dari

berbagai negeri di kuala itulah

bertemu sampan-sampan dari

berbagai daerah

nan [nan] *p* yang

nanah [nanah] *n* nanah;

benanah *v* bernanah

nanar [nanaR] *a* nanar

nanas [nanas] *n* buah nenas

nandong [nandon] *As v* bernyanyi

didong;

bersinandong *v* berdidong

mendayu-dayu;

menandongkan *v* menyanyikan

didong

nganke [nangkə] *n* angka

ngangkring [nangkRiŋ] *v* nangkring

naning [naniŋ] *As DI a* pening

napuh [napuh] *Sd n* pelanduk; sejenis

kancil

nasi [nasi] *n* nasi;

nasi adap-adapan nasi yang dihiasi dengan berbagai macam kue dan bunga berwarna-warni disajikan dihadapan kedua mempelai dalam acara perkawinan adat budaya Melayu;

nasi lado nasi yang dicampur dengan rempah-rempah

nayam [nayam] *Lk n* mata bajak

ndak [ndaʔ] *adv* hendak; mau

ne [ne] *Sd pron* ini

necis [necis] *a* necis

neko [neko] *adv* neko-neko; tahu sama tahu; setuju saja; damai-damai

nelayan [nelayan] *n* nelayan

nen [nen] *Lk pron* ini

nenek [nɛnɛʔ] *As Bp Sd n* nenek;

nenek-nenek *n* nenek-nenek

nenen [nenen] *v* nenen; menyusu;

menetek: *anak tu masih nenen anak itu masih menyusu*

nengup [nɛŋup] *DI n* rambut yang mulai gondrong

neraka [neRaka] *n* neraka

nga [ŋa] *n* huruf dalam aksara arab melayu yang diambil dari huruf ain dalam aksara arab yang dibubuhi titik tiga di atas

ngadol [ŋadol] *As n* gusi

ngaleh [ŋaleh] *DI v* melihat orang bekerja sambil bercerita

ngampit [ŋampIt] *v* 1 menguping: *jangan suke ngampit cakap urang* jangan suka menguping pembicaraan orang; 2 ikut bicara tanpa permisi

ngan [ŋan] *p* dan

ngang → ngan

nganga [ŋaŋa] *v* nganga;

menganga *v* menganga;

tenganga *v* ternganga

ngangan [ŋaŋan] *v* jenguk;

mengangan *v* menjenguk

ngango [ŋaŋo] *As v* nganga;

mengango *v* menganga;

tengango *v* ternganga

ngarngaran [ŋaRŋaRan] *DI n* 1 orang yang berbicara dengan suara yang keras; 2 orang yang suka membicarakan hal yang tidak berguna

ngelan [ŋelan] *DI v* menangis yang sangat (tentang bayi): *anak tu ngelan tak tediamkan* anak itu menangis tak terdiamkan

ngelatok [ŋelatoʔ] *DI v* menggigil; kedinginan

ngeleh [ŋələh] *v* jenguk: *tek kau ngeleh makmu? te sedap badannya* tidakkah kau jenguk ibumu? ia tidak sehat;

mengelehi *v* menjenguk

ngembah [ŋembah] *DI v* menggiring

ngencer [ŋenceR] *DI v* menyingkir: *die ngencer karena ade musuhnya* dia menyingkir karena ada musuhnya

ngendeng [ŋendɛŋ] *v* mendekati orang (tempat) untuk mendapat sesuatu; datang tanpa diundang untuk dapat bagian (makan, minum, dan sebagainya.); *nimbrung: jangan suke ngendeng jangan suka menimbrung*

ngengat [ŋɛŋat] *Lk n* rengat

ngengkeh [ŋɛŋkeh] *DI Lk n* kesulitan mengangkat benda karena berat

ngeri [ŋɛRi] *a* ngeri;

mengerikan *v* mengerikan

ngeritap [ŋeritap] *DI Lk v* merepet; mengomel

ngetik [ŋetik] *DI a* genit

ngiang [ŋiaŋ] *n* ngiang;

terngiang *v* terngiang; teringat

ngilu [ɲilu] *a* ngilu

nginding [ɲIndɪŋ], **manginding** *As v*
datang ke sebuah perhelatan namun
ia tidak diundang karena ingin turut
makan saja

ngisngis [ɲisɲis] *As adv* tidak mendapat
apa-apa

ngitngit [ɲitɲit] *DI n* sesal;
mengitngit *v* menyesal: mengitngit
hati awak hati saya menyesal

ngokol [ɲokol] *DI v* batuk terus-
menerus; terbatuk-batuk: *tak*
tedengar lagi ie ngokol tak terdengar
lagi ia batuk-batuk

ngongat [ɲoŋat] *As n* ngengat

nguncumi [ɲuncumi] *DI v* mengejek:
die suke nguncumi urang dia suka
mengejek orang

ngungu [ɲuŋu] *n* suara tangisan

nguruh [ɲuruh] *Lk v* memburu

¹nian [niyan] *As DI Lk adv* nian; sangat

²nian [niyan] *Lk n* zaman dulu

niat [niat] *a* niat; nazar;
berniat *v* berniat;
meniatkan *v* meniatkan

nihan [nihan] *Bp n* dulu

nikah [nikah] *n* nikah;
menikah *v* menikah;
menikahi *v* menikahi;
menikahkan *v* menikahkan;
pernikahan *n* pernikahan

nin [nin] *pron* ini

nini [nini] *n* gelar nasab ke atas setelah
datu

nipah [nipah] *n* nipah

nipis [nipɪs] *a* tipis;
menipis *v* menipis;
menipiskan *v* menipiskan

nira [niRa] *n* nira

nire [niRə] *DI Lk Sd n* nira;
benire *v* bernira

niri [niRo] *As Sd n* nira;

baniri *v* orang yang pekerjaannya
mengambil nira

niru [niRu] *As n* nyiru

nisab [nisab] *n* nisab

nokang [nokaŋ] *As n* pendapatan; hasil
atau pemasukan melebihi dari yang
diterima orang lain; memperoleh
uang dari berbagai sumber

nonen [nonen] *As n* zakar anak-anak
(balita)

nong [noŋ] *As n* lampu yang diletakkan
di ujung jaring atau pukat untuk
melihat ikan di laut

nun [nun] *pron* itu (jauh); sana

¹nungap [nuŋap] *Lk a* megap karena
kemasukan air

²nungap [nuŋap] *n* napas tidak teratur

nunut [nunUt] *As DI v* berkelanjutan;
terus-menerus; kontinu: *kerjanya*
lambat tapi nunut kerjanya lambat
tetapi terus-menerus

nuri [nuRi] *n* nuri

nutoh [nutoh] *DI v* bersanggama;
bersetubuh: *jangan nutoh saje*
kerjanya jangan bersanggama saja
kerjanya

nyamuk [nyamuʔ] *n* nyamuk

nyanyah [ɲãñah], **menyanyah** *n*
meracau; berbicara tidak menentu

nyanyang [ɲãñan] *a* nyanyang;
gelisah; resah

nyanyok [ɲãñoʔ] *a* agak pikun

nyawa [nyawa] *n* nyawa;
bernyawa *v* bernyawa;
senyawa *n* senyawa

nyenyeh [ɲẽñeh] *DI v* bertingkah: *die*
memang suke nyenyeh dia memang
suka bertingkah

nyenyel [ɲẽñel] *As DI a* nyenyeh;
nyinyir; bertanya tidak cukup sekali

nyeranggoh [ñeRangoh] *Dl v*

bersandar; bertopang

nyetan [ñetan] *Dl v* berpakaian rapi

dan bersih: *tiap petang die nyetan*

tiap petang dia berpakaian rapi

nyigeh [ñigeh] *Dl a* semangat sekali

nyiur [ñiuR] *n* nyiur

nyo [ño] *As p* kah; lah; tah; dia

nyonot [ñonot] *v* melorot karena

ditimpa; kurang memahami apa

yang dibicarakan

nyulau [ñulaw] *Dl n* api yang

menjulang

O

oaje [oajə] *DI p* aduh, mak jang

oar [owaR] *As a* ribut; rusuh

obah [obah] *Lk v* ubah;

berobah *v* berubah;

mengobah *v* mengubah;

perobahan *n* perubahan;

terobah *v* terubah

obang [obanj] *As n* azan;

mengobangkan *v* mengazankan

obeng [obenj] *n* obeng

ober [obeR] *DI a* reot

obo [obo] *As a* bodoh; lemah daya pikir; lemah ingatan; lugu sekali

obor [oboR] *n* obor;

mengobori *v* mengobori

ocap [ocap] *As 1 a* berair sedikit; *2 adv* lekas-lekas; cepat-cepat

ocap-ocap [ocapocap] *n* gulai yang hampir kering

oceh [oceh] *v* oceh;

mengoceh, **ngoceh** *v* mengoceh: *anak tu suke ngoceh* anak itu suka mengoceh;

ocehan *n n* ocehan

ocik [oci?] *n* bibi; makcik

ocok [oco?] *As DI Lk v* unjuk;

memperlihatkan kepada;

menawarkan; menjodohkan

ocop-ocop [ocopocop] *As n* gulai yang hampir kering

odan [odan] *As Sd pron* saya

odoh [odoh] *a* odoh; bodoh sekali

odol [odol] *n* odol

odong [odon] *As a* lambat

ogel [ogel] *a* ogel; oleng

ohe [ohe] *p* kata seru menyatakan kesal

ojor [ojor] *DI a* kurang sehat karena sudah tua

okal [okal] *Bp n* sukat; muk

olak [ola?] *As n* ulang

oloi [oloy], **mangoloi** *As v* meladeni; melayani; memenuhi permintaan

olok [olo?] *v* olok; ejek;

mengolok *v* mengolok; mengejek;

olok-olokan *n* ejekan

olong [olon] *DI Lk n* ulung; sulung

omak [oma?] *n* emak

omas [omas] *n* emas;

beromas *v* beremas;

keomasan *n* keemasan;

mengomasi *v* mengemasi

ombak [omba?] *n* ombak;

berombak *v* berombak;

mengombak *v* mengombak

ombal [ombal] *Lk n* tikar dari benang; ambal

ombik [ombi?], **mangombik-ngombik** *v* cemas; khawatir; sangsi

ombus [ombus] *As v* embus;

mangombus *v* mengembus;

marombus *v* berembus;

pangombus *n* pengembus;

tarombus *v* terembus

omel [omel] *v* omel;

mengomel *v* mengomel: *mengomel saje kerjamu* kerjamu mengomel saja

omo [omo], **mangomo** *As v* mencari nafkah; memperoleh hasil

¹**ompak** [ompa?], **mengompak** *v* memukul dengan menggunakan godam

²**ompak** [ompak] *n* umpak;

berompak *v* berumpak;

mengompak *v* mengumpak

ompang [ompan] *As 1 n* alat penangkap ikan di sungai; *2 v* menghalangi orang jalan

ompas [ompas] *As v* empas;

mangompas *v* mengempas;

mangompaskan *v* mengempaskan;

tarompas *v* terempas
ompat [ompat] *As num* empat;
marompat *v* berempat;
saparompat *num* seperempat;
ompat sanamo 4 dari 12 nama bulan hijriah yang namanya hampir serupa, yaitu rabiulawal; rabiulakhir; jumadilawal, dan jumadilakhir
omping [ompin] *As n* emping
ompok [ompo^o] *As v* memukul dari bagian atas
ompol [ompol] *n* ompol;
mengompol *v* mengompol
ompong [ompon] *n* ompong
ompot [ompot] *As adv* tiba-tiba; mendadak
ompreng [ompRer] *v* ompreng;
mengompreng *v* mengompreng
onar [onaR] *a* onar; ribut; kacau; rusuh; huru-hara;
keonaran *n* keonaran
onces [onces] *As n* anak-anak; remaja; anak baru gede
oncit [oncit] *As v* siksa;
mangoncit *v* menyiksa
oncol [oncol] *As a* menggelikan; menggemaskan (tentang anak kecil)
oncop [oncop] *As v* 1 makan dengan mengisap-isap; 2 masuk
ondak [onda^o] *As Bp adv* hendak;
kaondak *n* kehendak;
mangondaki *v* menghendaki;
sakaondak *adv* sekehendak
ondap [ondap] *As v* endap;
mangondap *v* mengendap: *dia mangondap di belakang rumah* dia mengendap di belakang rumah;
mangondapkan *v* mengendapkan
ondop [ondop] *As a* tekun (mengerjakan satu pekerjaan)
ondor sop [ondoRsop] *DI n* interrogasi

ondos [ondos] *As v* menyampaikan dengan tegas sesuatu yang dimaksudkan
ongah [oyah] *As n* sebutan untuk anak kedua
ongap [oyap] *As a* engap-engap
onggok [oygo^o] *n* onggok;
mengonggokkan *v* mengonggokkan;
onggokan *n* onggokan;
teronggok *v* teronggok
ongkang-ongkang [oykanyokan] *v* onkang-ongkang; duduk dengan suasana santai
ongkos [oykos] *n* ongkos; biaya;
berongkos *v* berongkos;
mengongkosi *v* mengongkosi
ongok [oyok] *a* ongok; bodoh
ongol-ongol [oyoloyol] *n* ongol-ongol
onjat [onjat], **mengonjat** *As v* mengisi dengan menekan kuat agar padat; memakan dengan banyak sampai penuh mulut; menyuruh makan dengan cara marah
onjok [onjo^o] *As v* sorong; dorong;
mangonjok *v* menyorong; mendorong
ono [ono] *As n* kolang-kaling; buah pohon aren
onslah [onslah] *n* onslah
ontah [ontah] *As adv* entah
ontak [onta^o] *As v* entak;
mangontak *v* mengentak;
mangontakkan *v* mengentakkan
onti [onti] *As n* henti;
beronti *v* berhenti;
mangontikan *v* menghentikan;
pemberontian *n* pemberhentian
ontik [onti^o] *As a* sedikit
ontok [onto^o] *As v* henti;
berontok *v* berhenti;
mangontokkan *v* menghentikan

ontu [ontu] *n* panggilan anak kepada ayah di kalangan keluarga raja-raja

onyak [onyaʔ] *v* enyak;

dionyak *v* dienyak: *dionyaknyo*

bantal itu bantal itu dienyaknya;

mangonyak *v* mengenyak

onyang [oñaj] *n* kakek atau nenek dari orang tua

opak [opaʔ] *n* opak; kerupuk

opang [opaj] *As* 1 *n* alat penangkap ikan di sungai; 2 *v* menghalangi orang jalan

open [open] *v* tanggap; peduli: *tak open dia cakap orang tua dia tak peduli cakap orang tua*

oper [opeR] *v* oper;

mengoper *v* mengoper;

mengoperkan *v* mengoperkan;

operan *n* operan

operste [opeRste] 1 *n* polisi; 2 *v* mengawasi; menjaga; mengatur

opok-opok [opoʔopoʔ] *As v* dimanja-manjakan; diobok-obok; disayang-sayang

opor [opoR] *n* opor

orak [oraʔ] *Dl v* orak;

mengorak *v* mengorak; mengurai

simpul: *die ngorak cerite dia*

mengorak cerita;

mengorakkan *v* mengorakkan

orang [oraj] *n* orang;

seorang *Dl Lk Sd adv* seorang;

sorang *As Bp adv* seorang, sendiri:

sorang-sorang *As Bp n* 1 seorang:

sorang-sorangnyo ia porangi ka

pasar ia pergi ke pasar seorang diri;

2. seorang demi seorang

orang kaya anak lelaki datuk yang

kelak mewariskan gelar ini juga

kepada anak turunannya; orang

tertentu yang berperan tertentu

terhadap kesultanan atau kerajaan yang kemudian diberi gelar

orang bunian [oRaŋbuniyan] *Dl n* makhluk halus

oret-oret [oRetoRet] *v* oret-oret; coret;

mengoret-oret *v* mengoret-oret;

mencoret

osah [osah] *As a* jelas; melihat sesungguhnya

osak [osaʔ] *As v* dorong;

mangosak *v* mendorong

otak [otaʔ] *n* otak;

berotak *v* berotak

otak-atik [otakatik] *v* otak-atik;

mengotak-atik *v* mengotak-atik;

mencoba-coba

otar [otaR] *As a* seperti tidak ada waktu lagi; tidak sabar

otek [oteʔ] *As v* angsur; sedikit demi sedikit;

mengotek-otek *v* mengangsur-

angsur: die suka mengotek-otek dia

suka mengangsur-angsur

oto [oto] *n* oto

otot [otot] *n* otot;

berotot *v* berotot

oyong [oyon] *a* oyong; sulung

oyor [oyoR] *As v* terus bergerak tak tentu arah; berputar ke sana ke sini

P

pacah [pacah] *DI* *v* bersikap kasar di tempat yang dikeramatkan

pacak [pacaʔ] *DI Lk a* tegak;
memacakkan *v* menegakkan

pacal [pacal] *Lk n* 1 hamba yang hina;
2 orang biasa (berasal dari rakyat biasa) menikah atau melakukan kekerabatan dengan bangsawan

pacat [pacat] *n* pacat

pacul [pacul] *DI* *v* berbicara tak baik di tempat yang dikeramatkan

padam [padam] *a* padam;
memadamkan *v* memadamkan;
pemadam *n* pemadam;
pemadaman *n* pemadaman

padan [padan] *DI Lk n* padan; cocok;
memadankan *v* memadankan;
padanan *n* padanan;
sepadan *a* sepadan

padang [padang] *DI Lk n* ladang; sawah;
tanah yang datar dan luas;
berpadang *v* berpadang

padi [padi] *n* padi;
berpadi *v* berpadi;
padi-padian *n* padi-padian

padma [padma] *Lk n* seroja

padong [padong] *Lk n* pucuk sayur untuk ulam atau lalap

paduakan [paduakan] *n* perahu pengangkut bertiang tunggal dengan muatan 20—50 ton

padung [padung] *DI n* pucuk sayur untuk ulam atau lalap

paedah [paɛdah] *DI n* faedah; guna; manfaat;
berpaedah *v* berfaedah; berguna

pagar [pagaR] *As n* pagar;
bapagar *v* berpagar;
mamagar *v* memagar;
mamagari *v* memagari

paguh [paguh] *Lk n* pembagian bersama

paha [paha] *n* paha

pahala [pahala] *n* pahala;
berpahala *v* berpahala

paham [paham] *v* paham;
berpaham *v* berpaham;
memahami *v* memahami;
memahamkan *v* memahamkan;
sepaham *n* sepaham;
terpahami *v* terpahami

pahat [pahat] *n* pahat;
memahat *v* memahat;
pemahat *n* pemahat

pahit [pahit] *n* pahit;
kepahitan *n* kepahitan;
berpahit-pahit *v* berpahit-pahit

pais [pais] *Lk n* pepes; ikan yang dimasak di dalam daun

paja [paja] *n* anak-anak

paja kelah [pajakelah] *DI* amit-amit

pajak [pajaʔ] *n* pasar tradisional

pajeri [pajeRi] *As Lk n* buah nanas yang dimasak dengan berbagai bumbu

pajo kaolah [pajokaolah] *As* amit-amit:
*pajo kaolah, tak diaku ondak
berkahwin samo pancuri macam dio
tu* amit-amit, jangan sampai terjadi
padaku menikah dengan pencuri
seperti dia itu

pak [paʔ] *DI Lk n* pak; peti

pakai [pakay] *n* pakai;
berpakai *v* berpakaian;
memakai *v* memakai;
memakaikan *v* memakaikan;
pakaian *n* pakaian;
pemakai *n* pemakai;
terpakai *v* terpakai

¹**pakat** [pakat] *DI n* pucuk rotan muda yang bisa dimakan setelah dibakar

²**pakat** [pakat] *Lk n* mufakat;

- berpakat *v* bermufakat;
memakati *v* memufakati
- pakcik [pa'ci'] *DI n* paman
- pakcit [pa'ci] *Lk n* paman
- pake [pake] *Bp v* pakai;
berpakean *v* berpakaian;
memake *v* memakai: *mamake baju merah* memakai baju merah;
memakekan *v* memakaikan;
pakean *n* pakaian;
pemake *n* pemakai;
terpake *v* terpakai
- pakih [pakih] *Lk n* ahli agama Islam
- pakir [pakiR] *n* fakir; orang miskin
- pakis [pakis] *n* pakis
- pakpung [pa'puŋ] *Lk n* gendang ronggeng
- paksa [paksa] *v* paksa;
memaksa *v* memaksa: *anak tak boleh memaksa orang tua* anak tidak boleh memaksa orang tua;
memaksakan *v* memaksakan;
paksaan *n* paksaan;
pemaksaan *n* pemaksaan;
terpaksa *v* terpaksa
- paksi [paksi] *n* utara
- pala [pala] *n* pala
- palai [palay] *DI n* api yang disesuaikan untuk keperluan memasak sesuatu agar masaknya sempurna
- palak [pala'] *Lk a* panas hati
- palang [palang] *As Lk n* palang;
mamalang *As v* memalang:
mamalang pintu memalang pintu;
mamalangan *v* memalangan
- palar [palaR] *As DI Lk v* palar;
mamalar *As v* memalar;
memanfaatkan barang-barang bekas;
memalar *DI Lk v* memalar
- palasik [palasik] *n* pelesit; pelasik
- ¹pale [pale] *kp* kepale *DI n* kepala
- ²pale [pale] *DI n* pala
- ³pale [pale] *DI n* upaya; usaha
- palekat [palekat] *Bp n* pelekak
- paling [palin], mamaling *v* memalingkan
- palis [palis] *Lk v* lirik
- ¹palit [palit] *DI n* palit; alat untuk mengoles
- ²palit [palit] *Lk n* colek;
memalit *v* mencolek
- paloh [paloh] *DI Lk n* anak sungai dekat muara; sungai berair asin
- palu [palu] *n* palu;
memalu *v* memalu
- ¹paluh [paluh] *n* anak sungai dekat muara; sungai berair asin
- ²paluh [paluh] *Sd n* paya; rawa
- pamah [pamah] *Lk n* tanah yang rata atau datar
- panah [panah] *n* panah;
memanah *v* memanah;
pemanah *n* pemanah
- panau [panaw] *n* panau
- panca [panca] *Lk v* panco;
berpanca *v* berpanco
- pancang [pancan] *DI Lk n* pancang;
patok;
mancang *v* memancang; mematok;
tepancang *v* terpancang
- pancar [pancaR] *Lk n* pancar;
memancar *v* memancar;
memancarkan *v* memancarkan;
pancaran *n* pancaran;
pemancar *n* pemancar;
terpancar *v* terpancar
- pancing [pancin] *Sd n* pancing; kail;
memancing *v* memancing; mengail;
pancingan *n* pancingan;
terpancing *v* terpancing
- panciritan [panciRitan] *As n* dubur ayam
- pancor [pancoR] *Lk n* pancur;

bepancoran *v* berpancuran;
memancor *v* memancur;
pancoran *n* pancuran
pancut [pancut], **mancut** *DI Lk v*
 memancar; muncrat
pandak [panda[?]] *Lk a* pendek (tentang
 tubuh)
pandan [pandan] *v* pandan
pandang [pandar] *v* pandang;
berpandangan *v* berpandangan;
memandang *v* memandang;
memandangi *v* memandangi;
pandangan *n* pandangan;
pandang-memandang *v* pandang-
 memandang;
pemandangan *n* pemandangan;
terpandang *v* terpandang
pande [pande] *As a* pandai;
kepandean *n* kepandaian
pandir [pandIR] *Lk a* 1 bodoh; 2 jenaka
pangah [payah], **terpangah** *v*
 terperangah
pangah [payah] *Sd v* terbuka
 (tentang luka)
panggang [pangar] *v* panggang;
memanggang *v* memanggang;
besok kami memanggang ikan kami
 memanggang ikan besok;
panggangan *n* panggangan;
pemanggang *n* pemanggang;
terpanggang *v* terpanggang
panggal [pangel] *DI v* panggil; undang;
memanggal *v* memanggil;
 mengundang;
memanggalkan *v* memanggikan;
panggelan *v* panggilan; undangan;
pemanggelan *n* pemanggilan;
terpanggal *v* terpanggil
panggu → paguh
pangilar [payilar] *n* sejenis penangkap
 ikan

¹**pangkah** [pankah] *DI n* terapi agar
 bisul tidak jadi pecah
²**pangkah** [pankah], **memangkah** *DI v*
 memotong pembicaraan (untuk
 membantah)
³**pangkah** [pankah] *v* sanggama;
berpangkah *v* bersanggama;
 bersetubuh
¹**pangkai** [pankay] *n* beda pendapat
²**pangkai** [pankay] *DI Lk a* pangkai;
 besar
pangkas [pankas] *v* pangkas;
mamangkas *As v* memangkas:
abang memangkas bunga di
halaman abang memangkas bunga
 di halaman;
pamangkas *n* pemangkas
pangkin [pankin] *Lk n* balai-balai
pangking [pankin] *DI n* tempat duduk-
 duduk (lesehan)
pangkor [pankoR] *DI v* pukul;
memangkor *v* memukul
pangku [panku] *v* pangku;
memangku *v* memangku: *ibu itu*
sedang memangku anaknya ibu itu
 sedang memangku anaknya;
pemangku *n* pemangku
pangsan [parsan[?]] *Lk a* pingsan;
bepangsan *Lk v* berpingsanan
 (banyak yang pingsan)
panjang [panjar] *a* panjang;
berkepanjangan *v* berkepanjangan;
kepanjangan *n* kepanjangan;
memanjang *v* memanjang;
memanjangkan *v* memanjangkan;
memperpanjang *v* memperpanjang;
terpanjang *a* terpanjang
panjar [panjaR] *v* panjar;
memanjar *v* memanjar
panjat [panjat] *v* panjat;
memanjat *v* memanjat;
pemanjat *n* pemanjat;

panjek . parut

terpanjat *v* terpanjat
panjek [panje?] *As v* panjat;
memanjek *v* memanjat;
pemanjek *n* pemanjat;
terpanjek *v* terpanjat
pantai [pantay] *n* pantai
pantan [pantan] *v* berhenti (tentang pendarahan);
mamantan *As Bp v* memberhentikan pendarahan;
memantan *DI Lk Sd v* memberhentikan pendarahan;
pantang [pantan] *n* pantang;
berpantang *v* berpantang;
memantangkan *v* memantangkan;
pantangan *n* pantangan
pantau [pantaw] *DI n* jaring yang dibentangkan untuk menangkap burung
pantis [pantis] *Lk n* celak;
berpantis *v* bercelak
panto angin [pantoanjin] *Bp n* ventilasi
pantun [pantun] *Lk n* pantun; bentuk puisi Melayu;
berpantun *v* berpantun;
pemantun *n* pemantun
panyut [pañut] *Sd n* lampu suluh untuk mencari ikan
paoh jenggi [paohjengi] *n* salah satu makhluk gaib penghuni kumparan air
paon petang [paonpetan] *DI n* sore hari
paot [paot] *DI Lk v* paut;
berpaot *v* berpaut;
memaot *v* memaut;
terpaot *v* terpaut: *matanye terpaot sama anak tu* matanya terpaut pada anak itu
papa [papa] *Lk a* miskin; sengsara
papan [papan] *n* papan

papas [papas], **berpapas** *n* berpapas;
memapas *v* memapas (menentang arah angin atau arus air): *berlayar memapas angin* berlayar menentang air
pape [pape] *DI a* papa; miskin
para [paRa] *Bp Lk n* para; karet
parah [paRah] *a* parah; sulit sekali; tidak peduli
parang [paRan] *Lk n* parang; golok;
parang mondok parang pendek dan lebar seluruh bahan terbuat dari logam termasuk hulunya
paranti [paRanti] *Bp v* tidur bukan di tempat tidur
para-para [paRapaRa] *n* para-para
¹**parapi** [paRapi] *Lk n* rak di atas tungku
²**parapi** [paRapi] *Lk a* tiris
parau [paRaw] *Lk a* parau; serak (tentang suara)
pare-pare [paRepaRe] *Sd n* para-para; rak di atas tungku
¹**paro** [paRo] *Lk v* paruh; dibagi menjadi dua bagian;
memaro *v* memaruh;
separo *num* separuh
²**paro** [paRo] *Lk n* paruh; mulut burung atau unggas
³**paro** [paRo] *As a* parau; serak (tentang suara)
parot [paRot] *DI n* parut;
memarot *v* memarut;
parotan *n* parutan;
pemarot *n* pamarut;
terparot *v* terparut
parung [paRun] *n* semacam keris berliuk menyerupai ular menjalar
¹**parut** [paRUt] *Lk Sd n* parut; bekas luka pada kulit;
berparut *v* berparut

²**parut** [paRUt] *As n* parut;
mamarut *v* memarut;
parutan *n* parutan;
pamarut *n* pamarut;
terparut *v* terparut
pas [pas] *a* pas; cocok;
mempaskan *v* mengepaskan
pasak [pasaʔ] *Lk n* pasak; paku yang
dibuat dari kayu, bambu, dan
sebagainya
pasal [pasal] *Lk n* gara-gara
pasar [pasaR] *DI n* jalan
pasir [pasiR] *n* pasir;
berpasir *v* berpasir
pasu [pasu] *Lk n* bejana yang terbuat
dari tanah atau tembikar untuk
tempat air
patah [patah] *v* patah: *tangga itu sudah*
patah tangga itu sudah patah;
mematahkan *v* mematahkan;
n patahan
patek [pateʔ] *pron* saya
pati [pati] *Lk n* tepung
patik [patiʔ] *Lk pron* saya
patiyale [patiyalə] *DI v* sakit kepala di
sebagian kepala; migrain
patok [patoʔ] *DI Lk n* patuk;
mematok *v* mematuk
patot [patot] *DI a* patut;
berpatotan *v* berpatutan;
kepatotan *n* kepatutan
patung [patuŋ] *Lk n* capung
patut [patut] *a* patut;
berpatutan *v* berpatutan;
kepatutan *n* kepatutan
¹**pauh** [pauh] *n* tumbuhan pauh
²**pauh** [pauh] *n* semayam gaib
pawang [pawaŋ] *n* pawang; dukun;
berpawang *v* berpawang
paya [paya] *n* paya

payah [payah] *DI Lk a* payah; susah:
payah kami dibuatnye kami susah
dibuatnya;
kepayahan *n* kepayahan;
kesusahan;
berpayah-payah *v* berpayah-payah;
bersusah-payah
¹**payang** [payaŋ] *n* perahu besar
bersayap perisai
²**payang** [payaŋ] *v* payang;
mamayang *v* memayang; memapah:
die mamayang atok dia memapah
kakek
paye [paye] *DI n* paya;
berpaye *v* berpaya;
paye bedengok paya berlumpur
dalam;
paye lohok paya berlumpur
payong [payoŋ] *Lk n* payung;
berpayong *v* berpayung;
memayongi *v* memayungi
pe [pɛ] *DI Lk p* pun: *ia pe bukan*
pandai kali dia pun bukan pintar
sekali
pecah [pecah] *a* pecah;
memecah *v* memecah;
memecahkan *v* memecahkan;
pecahan *n* pecahan;
terpecah *v* terpecah
pecak [pecak] *DI v* berubah; bergeser
peda [peda] *Lk n* nama sejenis ikan
pedah [pedah] *DI n* nasihat;
berpedah *v* bernasihat;
memedahkan *v* menasihatkan
pedal [pɛdal] *n* tembolok ayam atau
unggas
¹**pedana** [pɛdana] *Lk n* semacam talam
tempat meletakkan cenderamata
²**pedana** [pɛdana] *Lk n* benda tidak
dikenal yang didapat di dalam tanah
pedar [pɛdaR] *DI Lk a* pedar; getir
pedas [pedas] *a* pedas;

kepedasan *n* kepedasan
pedau [pədaw] *DI Lk n* orang yang sudah hampir gila
peduk [pəduk] *n* sejenis parang; golok
peel [pe'el] *n* tabiat; tingkah laku
pegaga [pəgaga] *Lk n* sejenis tumbuhan yang daunnya dijadikan sebagai lalapan; ulam
pegage [pegage] *DI n* sejenis tumbuhan yang daunnya dijadikan sebagai lalapan; ulam
pegal [pegal] *a* pegal;
memegalkan *v* memegalkan
pegang [pegang] *n* pegang;
berpegang *v* berpegang;
berpegangan *v* berpegangan;
memegang *v* memegang;
pegangan *n* pegangan;
terpegang *v* terpegang
pegari [pəgaRi] *Lk n* besok
pegat [pəgat] *Lk v* cegat;
mempegat *v* mencegat
pegeh [pegeh] *DI a* rasa pahit yang khas
pegi [pegi] *Lk v* pergi;
bepegian *v* bepergian
pegih [pəgih] *Lk a* masam
pejal [pejal] *Lk a* tebal: *pejal bene daging ayam te* tebal sekali daging ayam itu
pejam [pejam] *v* pejam;
memejam *v* memejam;
memejamkan *v* memejamkan;
terpejam *v* terpejam
pejeri [pejeRi] *DI n* buah nanas yang dimasak dengan berbagai bumbu
pekak [pəkaʔ] *a* pekak; kurang pendengaran;
memekakkan *v* memekakkan
pekan [pəkan] *Lk Sd n* pekan;
sepekan *n* sepekan; seminggu

pekasam [pəkasam] *n* makanan yang diasamkan; durian yang dibusukkan
pekat [pəkat] *Lk a* gelap;
memekat *v* menggelap
pekau [pekaw] *DI n* pekau;
mekau *v* memekau; menjerit;
memekik
pekik [pekiʔ] *DI Lk v* pekik;
memekik *v* memekik;
pekikan *n* pekikan
pekir [pekiR] *Lk a* rasa kepahit-pahitan pada buah durian
pekong [pekɔŋ] *DI n* lubang
peksi [peksi] *DI v* memeriksakan penyakit (untuk diagnosis)
pekung [pekUŋ] *DI n* pekung; kudis
pelaga [pəlaɡa] *n* kapulaga
pelak [pəlaʔ] *Lk a* tepat; kena
pelam [pəlam] *Sd n* mangga
pelaminan [pelaminan] *n* pelaminan;
berpelaminan *v* berpelaminan
pelanduk [pəlanduʔ] *n* hewan sejenis kancil tetapi ukurannya lebih besar dari kancil
¹**pelang** [pəlay] *n* pelang; perahu dari sebatang kayu yang lunasnya rata
²**pelang** [pəlay] *Lk n* tanda;
berpelang *v* bertanda
pelasah [pəlasah] *n* 1 hajar; 2 baju harian yang sering dipakai
¹**pelawa** [pəlawə] *n* pelawa; batas surut air laut
²**pelawa** [pəlawə],
memelawa *v* melawa; mengajak atau mengundang dengan hormat;
pelawaan *n* pelawaan; undangan hormat: *pelawaan patik pohon tuanku sila besantap* saya undang dengan hormat tuanku untuk bersantap;
pelawan *n* pelawan

pelengki [pələŋki] *Lk n* tempat angkat sampah terbuat dari bambu atau rotan

¹**pelesit** [pələsit] *Lk n* binatang belalang pembawa penyakit

²**pelesit** [pələsit] *n* pelesit; 1 sejenis makhluk halus yang dipelihara oleh seseorang (wanita) yang bertujuan memudaratkan musuh, pelesit dipercayai diberi makan darah dari jari tangan tuannya yang dapat berubah menjadi belalang pelesit; 2 *ki* suara orang yang buruk: *ngape iye nak jadi biduan, suarenye pun macam pelesit mengapa ia mau menjadi biduan, padahal suaranya seperti pelesit*

pelilage [peliyage] *DI n* jelaga

pelik [pəlɪʔ] *Lk a* susah; rumit

pelin [pelin] *DI Lk a* tulen

pelita [pəlita] *Lk n* lampu teplok; pelita;

berpelita *v* berpelita

peloh [pəloh] *Lk a* lemah zakar; impoten

pelor [peloR] *Lk n* peluru

peluang [pəluwaŋ] *n* peluang; kesempatan;

berpeluang *v* berpeluang

peluh [pəlUh] *Lk n* peluh; keringat; **bepeluh** *v* berpeluh; berkeringat

pelukoh [pelukoh] *DI n* pengotor

pelun [pəlun] *Lk n* belai

pematang [pəmatan] *Lk n* batas sawah atau ladang;

berpematang *v* berpematang

pemungkas [pəmuŋkas] *Lk n* jerat

pemuras [pemuRas] *n* pemuras; senapan kuno

penampang [pənampan] *Lk n* bidang; **sepenampang** *n* satu bidang

penanggalan [penangalan] *DI n* hantu wanita yang hanya berbentuk kepala dan bagian usus serta organ dalam tubuh yang terjuntai

pencak [pencaʔ] *n* pencak;

berpencak *v* berpencak

pencar [pencaR] *DI v* pencar;

berpencar *v* berpencar;

berpencaran *v* berpencaran;

memencar *v* memencar;

terpencar *v* terpencar

¹**pendahan** [pendahan] *Lk n* tukang panjat

²**pendahan** [pendahan] *n* tombak pendek

pendam [pendam] *v* pendam;

memendam *v* memendam;

terpendam *v* terpendam

pendang [pendan] *Lk v* goreng;

memendang *v* menggoreng

pendar [pendaR] *DI n* pendar;

berpendar *v* berpendar

pendek [pendeʔ] *a* pendek;

kependekan *n* kependekan;

memendek *v* memendek;

memendekkan *v* memendekkan

pendekar [pendekaR] *n* pendekar

penderah [pendeRah] *n* keris penangkal

¹**pending** [pendiŋ] *Lk n* ikat pinggang dari emas atau perak untuk hiasan raja atau permaisuri; cucuk sanggul terbuat dari emas

²**pending** [pendiŋ] *n* kepala sabuk

penger [peŋeR] *DI Lk a* bising

penggal [pəŋgal] *Lk v* penggal; kerat; potong: *batang di jalan en ambe penggal pohon di jalan itu saya potong;*

memenggal *v* memenggal;

pemenggal *v* pemenggal;

sepenggal *n* sepenggal;

penggalah . perempingan

terpenggal *v* terpenggal

penggalah [pəŋgalah] *Lk n* galah

penggar [pəŋgaR] *Dl n* palang tempat lantai sampan

penggawang [pəŋgawaj] *Lk n* galah

pengit [pəŋit] *Dl a* hangus; gosong

¹**pengkah** [pəŋkah] *Dl Lk n* pijakan di batang kepala sewaktu memanjat; batang kelapa ditarah untuk menjadi tangga

²**pengkah** [pəŋkah] *Dl n* penggalan kalimat

pengki [pəŋki] *n* jenis pohon kayu

pengkor [pəŋkoR] *Dl a* pengkor; pincang

pening [pəniŋ] *a* pening; pusing; **memeningkan** *v* memeningkan

peniti [pəniti] *Lk n* peniti; tusuk kebaya baju panjang atau tusuk yang berfungsi seperti kancing

¹**penjajap** [pəŋjajap] *n* perahu besar dua tiang pengangkut barang-barang niaga yang bisa juga berfungsi sebagai kapal perang

²**penjajap** [pəŋjajap] *Lk v* datang ke rumah orang dan marah-marah

penjam [pəŋjam] *Dl v* pendam; pingit; **memenjam** *v* memendam; **terpenjam** *v* terpendam

penyalang [pəŋŋalay] *Lk n* keris mirip sundang tetapi tidak melebar

penyengat [pəŋŋəyat] *n* ikan lele

pepat [pəpat] *Lk a* pepat; rata (tentang memotong); **memepat** *v* memotong rata

pepatung [pəpatuŋ] *n* capung

peper [pəpəR], **meper** *Dl v* memeper; teroleng-oleng; miring

pepulut [pəpulut] *Lk n* tumbuhan sejenis rumput, salah satu bahan

perincis tepung tawar yang melambangkan kekekalan

perahu [pəRahu] *n* perahu; **beperahu** *v* berperahu

perak [pəRak] *n* perak

peram [pəRam] *Dl Lk v* peram;

meram *v* memeram: *atok meram buah pepaya di gubuknye kakek memeram buah pepaya di gubuknya; peraman n* peraman

perang [pəRaŋ] *n* perang; **beperang** *v* berperang; **memerangi** *v* memerangi

perangai [pəRaŋay] *Lk n* perangai; tingkah laku; **beperangai** *v* berperangai; bertingkah

perat [pəRat] *Dl Lk Sd ark a* perat; tengik; kelat (seperti minyak kelapa yang sudah lama)

perca [pəRca] *n* perca

percik [pəRciʔ] *n* percik; **memercik** *v* memercik; **percikan** *n* percikan; **terpercik** *v* terpercik

percuma [pəRcuma] *Lk a* percuma; sia-sia

¹**percut** [pəRcut] *v* menyembur

²**percut** [pəRcut] *Lk n* dahulu merupakan salah satu wilayah kerajaan kecil atau kejuruan

pereh [pəRəh] *Dl v* perih; **memerehkan** *v* memerihkan; menyusahkan

perehal [pəRəhal] *Dl a* asal saja; asal-asalan; sembarangan

perempingan [pəRempinjan] *Dl n* kayu kelapa atau batang bambu yang tidak terlalu tua dan tidak terlalu muda

perengau [pɛrɛɲaw], **teperengau** *Dl v*
terbuka: teperengau *pintu rumahnya*
pintu rumahnya terbuka

peresong [pɛRɛsɔŋ] *Dl v* terperosok

pergi [pɛRgi] *v* pergi;

bepergian *v* berpergian

perhamat [pɛRhəmat] *Bp n* surat
selebaran; pemberitahuan

perigi [pɛRigi] *n* perigi; sumur

periksa [pɛRiksa] *v* periksa: *tabik*
patikku, patik kurang periksa

maafkan saya, saya tidak periksa;

memeriksa *v* memeriksa;

memeriksa *v* memeriksa;

periksa *n* periksa

peringgan [pɛRingan] *n* peringgan;
batas;

beperinggan *v* berbatasan: *tanah*

ambe beperinggan dek Tok Alang

tanahku berbatasan langsung dengan
tanah Atok Alang

perintah [pɛRintah] *n* perintah;

memerintah *v* memerintah;

memerintah *v* memerintah;

pemerintah *n* pemerintah;

terperintah *v* diperintah

periuk [pɛRiyuk] *n* periuk

perkara [pɛRkaRa] *n* perkara;

berperkara *v* berperkara;

memerkarakan *v* memerkarakan

perlak [pɛRlaʔ] *Dl n* perlak

permai [pɛRmay] *Lk a* permai; indah

permaisuri [pɛRmaysuRi] *Lk n*

permaisuri; ratu

permata [pɛRmata] *n* permata

pernah [pɛRnah] *adv* pernah: *ade*

pernah *kau kekeh? ada pernah kau*
lihat?

perogok [pɛRogok], **teperogok** *v*

jumpa dengan tiba-tiba: teperogok

ambe dengan die saya terperogok
dengan dia

peropot [pɛropot] *n* orang yang
menghubungkan laki-laki dan
perempuan dalam perjodohan atau
percintaan

¹**persada** [pɛRsada] *Lk n* pelaminan

²**persada** [pɛRsada] *Lk num* satu

perso [pɛRso] *Dl v* dakwa; tuduh;

memerso *v* mendakwa; menuduh

persuk [pɛRsuʔ] *Dl Lk Sd v* perosok;

tepersuk *v* terperosok

perut [pɛRut] *n* perut;

berperut *v* berperut

pesali [pɛsali] *Dl Lk Sd* tuam

pesan [pesan] *v* pesan: *sudah ambe*

pesan *same die* saya sudah pesan
pada dia;

berpesan *v* berpesan;

memesan *v* memesan;

pemesan *n* pemesan

pese [pese] *Dl v* terjebak

pesek [peseʔ] *a* pesek; tidak mancung
(tentang hidung)

peser [pɛsɛR] *Lk n* 1 uang tembaga; 2
setengah sen

pesisir [pɛsisiR] *n* pesisir

pesong [pɛsɔŋ] *Lk a* gila

pesuk [pɛsuʔ] *Lk a* lekuk; cekung

pesun [pɛsun] *Lk n* fitnah;

mempesun *v* memfitnah

pesune [pesune] *Dl n* fitnah;

mempesune *v* memfitnah

petai [pɛtay] *n* petai

petak [pɛtaʔ] *a* petak;

berpetak *v* berpetak

petaka [petaka] *n* petaka; malapetaka;
bencana

petala [pɛtala] *Lk n* lapisan; susunan;

tingkat: *tujuh petala bumi* tujuh lapis
bumi

petaling [pɛtaliŋ] *n* sejenis pohon kayu

petang [pɛtaŋ] *Dl Lk n* petang; sore;

petaram . pinang

- petang** arian kemarin sore;
semalam
- petaram** [pətaRam] *n* keris kecil untuk wanita, panjangnya sejengkal
- petaratna** [pətaRatna] *Lk n* tempat duduk pengantin bangsawan
- petentengan** [pətentəŋan] *As Lk a* sok jago; anggar jago
- peti** [peti] *n* peti;
berpeti *v* berpeti;
memetikan *v* memetikan
- petik** [petiʔ] *v* petik: *jangan petik daun keladi en! jangan petik daun keladi itu!;*
memetik *v* memetik;
pemetik *n* pemetik;
terpetik *v* terpetik
- petir** [petiR] *n* petir
- petuah** [petuwah] *n* petuah; nasihat;
berpetuah *v* berpetuah
- petue** [petuwe] *DI n* bahan utama untuk membuat makanan atau minuman (seperti ragi dalam tapai atau kayu laru dalam tuak)
- petula** [pətula] *n* petola; gambas; oyong
- petule** [petule] *DI Sd n* petola; gambas; oyong
- piara** [piaRa] *v* piara;
memiara *v* memiara
- piare** [piaRə] *v* piara;
miare *v* memiara: *orang tu suke miare balam* orang itu suka memiara balam
- picing** [picɪŋ] *Lk v* picing;
bepicing *v* berpicing;
memicing *v* memicing;
mamicingkan *As v* memicingkan: *aku tidak bisa mamicingkan mato* saya tidak bisa memicingkan mata;
- tepicing** *DI v* terpicing: *tepicing pule kukeleh nak dare en* terpicing pula kulihat anak dara itu;
sepicing *n* sepicing; terpejam sebentar: *belum tetidor sepicing pun* belum tidur walau sebentar
- pijak urut** [pijaʔuRut] *DI ist v* membabakbelurkan
- pijit** [pijit] *v* pijat;
memijat *v* memijat;
pemijat *n* pemijat;
pijatan *n* pijatan
- pikol** [pikol] *Bp v* pikul;
memikol *v* memikul: *ayah ocek memikol padi ke kode paman* memikul padi ke pasar;
memikolkan *v* memikulkan;
pemikol *n* pemikul;
terpikol *v* terpikul
- pilih** [pilih] *v* pilih;
memilih *v* memilih;
memilihkan *v* memilihkan;
pemilihan *n* pemilihan;
pilahan *n* pilihan;
terpilih *v* terpilih
- pilis** [pilis] *DI Lk n* pilis; sejenis obat Melayu untuk menjemput semangat dan menolak bala;
berpilis *v* berpilis;
memilis *v* memilis
- pilon** [pilon] *Lk a* bodoh; dungu
- pilo-pilo** [pilopilo] *As a* lincah; kencang; gesit
- pilu** [pilu] *Lk a* pilu;
kepiluan *n* kepiluan;
memilukan *v* memilukan
- pimpil** [pimpil] *Lk v* pipil;
memimpil *v* memipil; memetik atau melepas biji jagung dari tongkolnya
- pinaga** [pinaga] *Lk n* sejenis pohon yang dapat menimbulkan rasa gatal; jelatang
- ¹pinang** [pinan] *Lk n* buah pinang

²pinang [pinarj] *DI Lk* v pinang;
 meminang v meminang;
 peminang *n* peminang;
 peminangan *n* peminangan;
 pinangan *n* pinangan
 pincang [pincarj] *a* pincang;
 kepincangan *n* kepincangan
 pindah [pindah] v pindah;
 berpindah v berpindah;
 kepindahan v kepindahan;
 memindahkan v memindahkan;
 pemindahan *n* pemindahan;
 pindahan *n* pindahan
 pindak [pindaʔ], pindakan *n* kenduri
 untuk memperingati hari yang
 keseratus bilangan hari
 meninggalnya seseorang dengan
 membacakan ayat-ayat suci Alquran
 pinggan [pingan] *DI Lk Sd n* pinggan;
 piring;
 sepinggan *n* sepinggan; sepiring
 pinggang [pinganj] *n* pinggang;
 berpingsang v berpingsang;
 sepinggang *adv* sepinggang
 pinggir [pingiR] *n* pinggir; tepi;
 kepinggiran *a* kepinggiran;
 meminggir v meminggir;
 meminggirkan v meminggirkan;
 pinggiran *n* pinggiran;
 terpinggirkan v terpinggirkan
 pingit [pijit] v pingit;
 memingit v memingit;
 pingitan *n* pingitan
 pingkau [pijkaw] *DI* v pikau;
 berteriak-teriak
 pingsan [pijsan] *a* pingsan
 pintal [pintal] v pintal;
 memintal v memintal;
 pemintal *n* pemintal;
 pemintalan *n* pemintalan;
 terpintal v terpintal

pintar [pintaR] *a* pintar; cerdas;
 pandai;
 kepintaran *n* kepintaran;
 terpintar *a* terpintar
 pintu [pintu] *n* pintu;
 berpintu v berpintu
¹pioh [piyoh] *DI n* piuh;
 memioh v memiuh;
 terpioh v terpiuh;
 pioh rendam memiuh kuat (diputar
 dan ditekan)
²pioh [piyoh] *Lk* v cubit;
 memioh v mencubit;
 sepioh *n* secubit
 piok [piyok] *DI a* kempot
¹piol [piyol] *Lk n* biola;
 berpiol v berbiola
²piol [piyol] *DI n* suling;
 berpiol v bersuling
¹pipil [pipil] *Sd* v pipil;
 memipil v memipil;
 pipilan *n* pipilan
²pipil [pipil] *As* v lepas (tentang tali
 pusat bayi)
 pipit [pipit] *n* pipit
 pirik [piRiʔ] *As n* intip; lirik;
 memirik v mengintip; melirik
 pisah [pisah] v pisah;
 berpisah v berpisah;
 memisah v memisah;
 memisahkan v memisahkan;
 pemisah v pemisah;
 pemisahan v pemisahan;
 perpisahan *n* perpisahan;
 terpisah v terpisah;
 terpisahkan v terpisahkan
 pisang [pisanj] *n* pisang
 pisau [pisaw] *n* pisau
 pita [pita] *n* pita;
 berpita v berpita;
 memitai v memitai
 pitam [pitam] *a* pitam

piting [pitij] *Lk* *v* piting; pilin;
 memiting *v* memiting;
 pitingan *n* pitingan
pitunang [pitunaj] *Lk* *n* mantra atau
 jampi yang dikenakan pada bunyi-
 bunyian, seruling dan sebagainya
 supaya menimbulkan kasih kepada
 orang yang mendengarnya
piuh [piyUh] *Lk* *v* cubit;
 mamiuh *v* mencubit;
 sepiuh *n* secubit
piut [piyut] *Lk* *n* turunan kelima
piyar [piyaR] *DI* *v* pencar;
 berpiyar *v* berpencar;
 terpiyar *v* terpencar
podar [podaR] *As* *a* pedar; getir
pogal [pogal] *Bp* *a* pegal;
 mamogalkan *v* memegalkan
pokak [poka?] *As* *a* pekak; tuli;
 mamokakkan *v* memekakkan
¹**pokat** [pokat] *n* avokad; alpokat
²**pokat** [pokat] *Bp* *n* pakat;
 bapokat *v* berpakat;
 mamokati *v* memakati;
 sapokat *n* sepatat
pokek [poke?] *Bp* *v* pekek;
 mamokek *v* memekik;
 mamokekkan *v* memekikkan;
 tarpokek *v* terpekik
¹**pokok** [poko?] *DI* *n* pokok; modal;
 berpokok *v* berpokok;
 memokoki *v* memokoki
²**pokok** [poko?] *Lk* *n* pohon
pokung [pokuj] *n* tapekong; cak
 kelenteng
polok [polo?] *Lk* *a* serakah
¹**polong** [poloj] *Lk* *n* jenis penyakit
 yang berpindah, dipuja oleh seorang
 dukun dengan mengandalkan ilmu
 batin dan ruh; santet
²**polong** [poloj] *n* hantu atau roh jahat
 yang suka mengganggu orang,

menyebabkan penyakit, dan
 sebagainya; penyakit saraf yang
 disebabkan oleh guna-guna;
 kepolongan *n* kerasukan; kesurupan
¹**pondok** [pondo?] *Lk* *n* surau; langgar
²**pondok** [pondo?] *Sd* *n* dangau
pongah [pojah] *a* pongah; angkuh;
 sombong;
 kepongahan *n* kepongahan
pongat [ponjat] *As* *n* perat; tengik
 (minyak kelapa yang sudah lama)
ponggal [pongal] *As* *v* penggal; kerat;
 potong;
 mamonggal *v* memenggal;
 pamonggal *v* pemenggal;
 taponggal *v* terpenggal;
 saponggal *n* sepenggal
poning [ponij] *As* *Bp* *a* pening; pusing;
 mamoningkan *v* memeningkan
ponoh [ponoh] *Bp* *v* penuh;
 kaponohan *n* kepenuhan;
 mamonohi *v* memenuhi;
 saponoh *a* sepenuh;
 tarponohi *v* terpenuhi
ponten [ponten] *n* nilai;
 mamonten *v* menilai
pontoh [pontoh] *n* pontoh
ponuh [ponuh] *As* *a* penuh;
 kaponuhan *n* kepenuhan;
 mamonuhi *v* memenuhi;
 saponuh *a* sepenuh;
 taponuhi *v* terpenuhi
poram [poRam] *As* *v* peram;
 mamoram *v* memeram;
 poraman *n* peraman
porat [poRat] *As* *n* perat; tengik
 (tentang minyak kelapa yang sudah
 lama)
porlak [poRlak] *As* *v* perlak
potang [potaj] *As* *n* petang; sore;
 kapotangan *v* kepetangan; kesorean
pote [pote] *As* *n* petai

potik [potik] *As* v petik;

mamotik v memetik;

pamotik *n* pemetik;

tarpotik v terpetik

potong [potoj] v potong;

berpotongan v berpotongan;

mamotong v memotong;

mamotongkan v memotongkan;

pemotong *n* pemotong;

pemotongan *n* pemotongan;

potongan *n* potongan;

terpotong v terpotong

puadai [puwaday] *n* sesuatu yang

digelar untuk tempat duduk; laluan
dari pembesar

puak [puwak] *DI n* puak; suku;

berpuak v berpuak

puak labu [puwaklabu] *As n* perbuatan

yang berlebihan sehingga
menimbulkan rasa benci dari orang
lain

puaka [puwaka] *Lk n* puaka;

berpuaka v berpuaka

puake [puwake] *DI n* puaka;

berpuake v berpuaka

puako [puwako] *As n* puaka;

berpuako v berpuaka

¹**puan** [puwan] *Lk n* perempuan

terhormat

²**puan** [puwan] *n* cerana tempat sirih;

tepak

puas [puwas] v puas; lega;

kepuasan *n* kepuasan;

memuaskan v memuaskan;

terpuaskan v terpuaskan

puasa [puwasa] v puasa;

berpuasa v berpuasa

puase [puwase] *DI n* puasa;

berpuase v berpuasa;

puase soh berpuasa tanpa makan
sahur

pucok [puco?] *Bp n* pucuk;

berpucok v berpucuk

pudar [pudaR] *a* pudar;

memudar v memudar

pudat [pudat] *DI a* padat; penuh;

memudatkan v memadatkan

puding [puɗɪŋ] *Lk n* tumbuhan semak

berdaun merah, biasanya sering

dijadikan tanaman pagar

pugas [pugas] *DI Lk a* sigap; cekatan

pujangga [pujaŋga] *Lk n* pujangga;

sastrawan

puji [puji] *Lk n* puji;

memuji v memuji;

pemuji *n* pemuji;

pujian *n* pujian;

terpuji v terpuji

pujuk [pujʊʔ] *Lk n* bujuk; rayu;

memujuk v membujuk: *jika*

merajok, siapa nak memujuk? *jika*

merajuk siapa yang akan merayu?

pukah [pukah] *DI Lk a* pukah; patah;

memukah v memukah;

memukahkan v memukahkan

pukas [pukas] *Lk n* latah

pukat [pukat] *Lk n* pukat;

memukat v memukat;

pemukat *n* pemukat

puki [puki] *Lk kas n* kemaluan

perempuan

pukol [pukol] *Bp* v pukul;

mamukol v memukul: *siapo*

rupanyo yang mamukolnyo *siapa*

rupanya yang memukulnya;

mamukolkan v memukulkan;

pamukol *n* pemukul;

pukol-mamukol v pukul-memukul

pulak [pulaʔ] *adv* pula; juga

pulanan [pulanan] *DI n* gulungan

rumpun (hasil tebasan)

pulang [pular] v pulang;

berpulang v berpulang;

kepulangan *n* kepulangan;

pulas . putar keling

- memulangkan** *v* memulangkan;
pemulangan *n* pemulangan
- pulas** [pulas] *As Dl v* pulas; putar; .
mamulas *As v* memulas;
memulas *Dl v* memulas;
pamulas *As v* pemulas;
pemulas *Dl v* pemulas
- puleh** [puleh] *Dl a* pulih; sehat;
memulehkan *v* memulihkan;
menyehatkan
- pulo** [pulo] *Bp n* pulau;
kepuloan *n* kepulauan
- puloh** [puloh] *Bp num* puluh;
berpuloh-puloh *num* berpuluh-puluh;
sapuluh *num* sepuluh
- pulut** [pulut] *n* pulut; ketan
- punai** [punay] *Lk n* 1 punai; 2 *ki* kemaluan anak laki-laki yang masih kecil
- punat** [punat] *Dl n* punat; mata bisul (yang akan pecah)
- punce** [punce] *Dl n* simpul
- pundar** [pundaR] *Dl a* gelap mata
- punggah** [pungah] *Dl v* punggah;
bongkar: *punggah* *berasnye ke dalam sian* bongkar berasnya ke dalam sana;
memunggah *v* memunggah;
membongkar;
punggahan *n* punggahan
- punggel** [pungel] *Dl v* jungkal; terbalik;
tepunggel *v* terjungkal
- punggil** [pumggil] *Lk a* setengah telanjang; bugil
- punggong** [pungon] *Lk n* punggung;
memunggongi *v* memunggungi
- pungkang** [punkan] *As Dl Lk Sd v* pungkang; lempar;
mamungkang *As v* melempar;
memungkang *Dl Lk v* memungkang; melempar
- punjut** [punjut] *Dl n* punjut; kain bersegi empat yang dipakai untuk membungkus;
memunjut *v* memunjut
- punok** [puno?] *Dl a* rusak; remuk
- puntal** [puntal] *Dl n* puntal; gulung;
berpuntal *v* berpuntal; bergulung;
memuntal *v* memuntal;
menggulung;
pemuntal *v* pemuntal; penggulung;
puntalan *n* puntalan; gulungan
- puntan** [puntan] *a* tidak subur lagi (tentang wanita); menopause
- puntianak** [puntianak] *n* puntianak; kuntilanak
- punyer** [puñeR] *Dl v* jewer: *kene punyer telinga*nye telinganya kena jewer;
memunyer *v* menjewer
- pupok** [pupo?] *Bp n* pupuk;
memupok *v* memupuk;
pemupok *n* pemupuk;
terpupok *v* terpupuk
- pura** [puRa] *Lk n* pagar istana
- pura-pura** [puRapuRa] *adv* pura-pura; tidak sungguh-sungguh;
berpura-pura *v* berpura-pura
- pureh** [puReh] *Dl n* lidi kelapa
- ¹**purun** [puRun] *Lk n* sejenis tikar anyaman (dari daun purun)
- ²**purun** [puRun] *As v* membakar (sampah dan sebagainya) dengan api kecil
- purut** [puRut] *n* jeruk purut
- pusaka** [pusaka] *n* pusaka;
berpusaka *v* berpusaka;
memusakai *v* memusakai
- pusat** [pusat] *Lk n* pusat;
berpusat *v* berpusat;
memusatkan *v* memusatkan
- putar keling** [putaRkelin] *Dl ki n* banyak akal bulus

- puteh** [puteh] *n* putih;
memuteh *v* memutih;
memutehkan *v* memutihkan;
pemutehan *n* pemutihan
- putel** [putɛl] *Dl v* 1 copot; lepas; 2
petik;
memutel *v* 1 mencopot; 2 memetik
- putik** [putik] *Dl v* petik;
memutik *v* memetik: *adiknye*
memutik bunga mawar *ten* adiknya
memetik bunga mawar itu;
memutikkan *v* memetikkan;
pemutik *n* pemetik
- putil** [putil] *Lk v* pipil;
memutil *v* memipil;
putilan *n* pipilan
- puto** [puto] *Dl n* buah terakhir dari satu
musim tanam; putau
- ¹**putri dua sebilik** [puteRiduwasəbilʔ] *n*
kue khas Melayu Langkat
- ²**putri dua sebilik** [puteRiduwasəbilʔ] *n*
motif tenunan pinggiran seprei raja-
raja
- puyer** [puyɛR] *Dl v* sibuk mencari

Q

qasar [qasar] *Is n* qasar; pemendekan
(tentang salat);

mengqasar *v* mengqasar

Quran [quRan] *n* Quran

R

rabak [Raba?] *a* rabak; koyak besar

Rabbi [Rabbi] *Lk n* Tuhan

rabit [Rabit] *DI Lk v* rabit; koyak

(sedikit);

merabit *v* merabit; mengoyak sedikit

rabo [Rabo] *As v* raba;

merabo *v* meraba;

marabo tobing *As ki* kehilangan pegangan; tak tahu apa yang mau dilakukan

rabul [Rabul] *Lk n* kibal; tipu

¹**rabun** [Rabun] *Lk a* rabun; kabur

²**rabun** [Rabun] *Bp n* rabun;

marabun *v* merabun; membakar sampah (misalnya di ladang) untuk mengusir hewan;

marabuni *v* merabuni

¹**rabung** [rabuŋ] *DI a* penuh (melewati batas)

²**rabung** [Rabuŋ] *n* rabung; bubungan atap

rabut [Rabut] *As DI v* rabut; cabut;

merabut *v* merabut; mencabut; *atok merabut pohon pisang ten kakek* mencabut pohon pisang itu

racik [Raci?] *v* racik;

meracik *v* meracik;

peracik *n* peracik

racip [Racip] *DI v* belah panjang;

meracip *v* membelah panjang

radak [Rada?] *v* radak; cucuk pakai galah;

meradak *v* meradak

radang [Radang] *As Bp Lk v* radang; marah;

maradang *Bp As v* marah:

maradang sajo karejomu tiap hari

marah saja kerjamu tiap hari;

meradang *v* marah kepada;

peradang *n* pemarah

rado [Rado] *As v* rada; agak

raeb [Raeb] *DI v* raib; hilang

¹**raga** [Raga] *n* raga; keranjang dari rotan

²**raga** [Raga] *Lk n* raga; tubuh; jasad

rage [Rage] *DI n* raga; keranjang dari rotan

rago [Rago] *As n* raga; tubuh; jasad

rahab [Rahab] *Lk n* kain panjang penutup mayat

rahasia [Rahasiya] *n* rahasia;

merahasiakan *v* merahasiakan

raib [Raib] *Lk SD a* raib; hilang

raih [Raih] *v* raih;

meraih *v* meraih: *meraih cita-cita*

meraih cita-cita;

teraih *v* teraih

raja [Raja] *Lk n* raja;

beraja *v* beraja;

kerajaan *n* kerajaan;

merajai *v* merajai

rajah [Rajah] *n* rajah; tato;

merajah *v* merajah

rajam [Rajam] *Lk v* cucuk (berkali-kali);

merajam *v* mencucuk

rajang [Rajan] *As Lk v* rajang; iris:

rajang dulu cabe itu rajang dulu cabai itu;

marajang *v* merajang; mengiris;

rajangan *n* rajangan

rajih [Rajih] *a* kuat; teguh

rak [Ra?] *n* rak

rakit [Rakit] *Bp Lk n* rakit;

berakit *v* berakit;

merakit *v* merakit;

perakit *n* perakit;

rakitan *n* rakitan

rakok [rako?] *DI n* rakuk; takik;

berakok *v* berakuk; bertakik

rakuk [Raku?] *As n* rakuk; takik;

berakuk *v* berakuk; bertakik

ramah [Ramah] *a* ramah;

keramahan *n* keramahan;

peramah *n* peramah

ramai [Ramay] *a* ramai;

keramaian *n* keramaian;

meramaikan *v* meramaikan;

beramai-ramai *v* beramai-ramai

ramania [Rmania] *n* rmania; nama pohon

¹**rama-rama** [RamaRama] *n* rama-rama; kupu-kupu

²**rama-rama** [RamaRama] *n* sejenis kepiting

rambah [Rambah] *v* rambah;

merambah *v* merambah;

perambah *n* perambah

rambai [Rambay] *n* (pohon) rambai

rambak [Ramba?] *a* koyak (tentang pakaian)

¹**ramban** [Ramban], **ngeramban** *Lk v* memetik sayur di ladang atau di hutan untuk dimasak

²**ramban** [Ramban], **meramban** *Bp v* memeluk dari samping sambil membawa berjalan

¹**rambang** [Rambay] *Bp n* bekas asap lampu minyak; jelaga

²**rambang** [rambay] *DI a* acak; sembarang

³**rambang** [Rambay] *As n* benang laba-laba yang melekat di atas ruangan rumah

rambat [Rambat] *Lk v* rambat; jalar;

merambat *v* merambat;

merambati *v* merambati

rambe [rambɛ] *DI n* (pohon) rambai

rambit [rambit] *DI n* kait;

merambit *v* mengait;

terambit *v* terkait

rambung [Rambun] *n* rambung; pohon karet

rambut [RambUt] *Lk n* rambut;

herambut *v* berambut

rame-rame [ramerame] *DI n* sejenis kepiting

ramian [Ramiyan] *DI v* wisata; piknik

¹**rampai** [Rampay] *Lk v* rajang;

merampai *v* merajang

²**rampai** [Rampay] *Bp v* rampai: *bunga rampai* bunga rampai

rampak [Rampa?] *DI Lk a* rimbun; rindang: *daun jambu itu rampak* daun jambu itu rimbun

rampang [Rampang] *DI Lk v* rampang; menggerutu; marah

rampas [Rampas] *Bp v* rampas;

marampas *v* merampas: *pencuri enen merampas tas anakku* pencuri itu merampas tas anakku;

parampas *n* perampas;

rampasan *v* rampasan

rampat [Rambat] *DI v* rampat;

merampat *v* merampat; memukul (dengan tongkat atau kayu panjang dengan memutar)

ramping [Rampin] *a* ramping; kurus; langsing;

merampingkan *v* merampingkan

ramu [Ramu] *DI Lk v* ramu;

meramu *v* meramu;

ramuan *n* ramuan

rana [Rana] *Lk n* sambal kelapa

ranah [Ranah] *Lk n* wilayah

ranap [Ranap] *As DI Lk a* ranap; habis (karena patah)

rancak [Ranca?] *a* rancak; lincah

rancap [Rancap] *v* rancap; onani;

marancap *As v* merancap; beronani

rancong [rancor] *DI a* rancung; runcing dan tajam;

merancong *v* merancang; meraut supaya tajam;
perancong *n* perancang
rancung [Rancu] *a* rancung;
merancung *v* merancang; meraut supaya tajam;
perancung *n* perancang
randa [Randa] *Bp Lk n* janda;
maranda *v* menjanda
randang [Randan] *DI Lk Sd a* koyak besar; koyak panjang dan lebar
rande [Rande] *DI n* janda
rando [Rando] *As n* janda;
marando *v* menjanda
rane [rane] *DI v* urus; peduli; asuh
¹**rangghah** [Rangah] *Lk n* kayu atau tanduk yang bercabang banyak
²**rangghah** [Rangah] *As v* rangghah; dijolok banyak-banyak sampai habis;
merangghah *v* merangghah; merodok
ranggang [Rangay] *v* terkangkang (tentang kaki pada saat duduk atau tidur)
ranggas [Rangas] *As DI n* ranggas;
meranggas *v* meranggas
ranggi [Rangi] *DI Lk a* kocak; jenaka; semangat betul
¹**ranggit** [Rangit] *DI Lk v* kait; sangkut;
meranggit *v* mengait; menyangkut;
peranggit *n* pengait; penyangkut;
teranggit *v* terkait; tersangkut
²**ranggit** [Rangit] *ark n* ringgit
rangka [Rangka] *Lk n* rangka;
berangka *v* berangka
rangkak [Rangka?] *v* rangkak;
merangkak *v* merangkak;
merangkaki *v* merangkaki
rangkul [Rangkul] *v* rangkul;
berangkulan *v* berangkulan;
merangkul *v* merangkul;

rangkul-merangkul *v* rangkul-merangkul
¹**rangsang** [Ransan] *Lk n* motivasi;
merangsang *v* memotivasi
²**rangsang** [Ransan] *n* ranting kayu dalam air sungai atau laut; ranting kering yang telah jatuh; rintangan dari ranting-ranting berduri yang dipasang pada batang pohon supaya tidak dapat dipanjat orang;
merangsang *n* pohon yang ranting-rantingnya meranggas
ranjau [Ranjaw] *n* ranjau
ranjing [Ranjij], **keranjingan** *v* keranjingan
rantai [Rantay] *Bp n* 1 kalung; 2 pengikat hewan;
berantai *v* berantai;
merantai *v* merantai;
terantai *v* terantai
rantang [Rantar] *n* rantang;
marantang *v* mengirim nasi dan lauk pauk dengan memasukkannya ke dalam rantang
rantau [Rantaw] *Lk v* rantau;
merantau *v* merantau;
perantau *n* perantau;
perantauan *n* perantauan;
serantau *n* serantau
ranto [Ranto] *As n* rantau;
maranto *v* merantau;
peranto *n* perantau;
perantoan *n* perantauan;
seranto *n* serantau
ranum [Ranum] *Lk a* ranum; masak (tentang buah-buahan)
raoh [ra:oh] *DI v* mencari ke mana-mana
rapak [Rapa?] *v* menelusuri jalan tanpa berhenti; berjalan-jalan ke sana ke mari
rapi [Rapi] *a* rapi; necis

rapus [rapus] *DI* *v* rapus; ikat (dengan sembarangan);

merapus *v* merapus; mengikat

rasa [Rasa] *n* rasa;

merasai *v* merasai;

merasakan *v* merasakan;

perasa *n* perasa;

perasaan *n* perasaan;

terasa *v* terasa

rasak [Rasak] *n* rasak; rogoh dengan jari;

merasak *v* merasak; merogoh

rasan [Rasan] *a* agak basi

¹**rasi** [Rasi] *Lk* *n* cocok; serasi; jodoh

²**rasi** [Rasi] *n* rasi; perbintangan

rasidah [Rasidah] *Bp Lk* *n* kue khas Melayu terbuat dari tepung gandum, gula pasir, dan setelah masak disajikan dengan menaburkan bawang goreng di atasnya

rasok [raso[?]] *DI* *n* rasuk; galang lantai

¹**rasuk** [Rasu[?]] *As Lk* *n* rasuk; galang lantai

²**rasuk** [Rasu[?]] *n* rasuk; masuk;

kerasukan *n* kerasukan;

merasuk *v* merasuk

rata [Rata] *a* rata;

merata *v* merata;

meratakan *v* meratakan;

pemerataan *n* pemerataan

ratah [Ratah] *As Bp DI Lk* *v* ratah;

maratah *As* *v* meratah;

meratah *Bp DI Lk* *v* meratah

ratap [Ratap] *As Bp Lk* *v* ratap; tangis;

maratap *As* *v* meratap; menangis;

maratapi *As* *v* meratapi; menangisi:

ia maratapi orang tuanya yang

meninggal *ia* meratapi orang tuanya yang meninggal

rataw [rataw] *DI* *v* racau (bicara tak jelas);

meracau *v* meracau

ratib [Ratib] *n* ratib; zikir;

meratib *v* meratib; berzikir

ratna [Ratna] *n* manikam; batu permata

ratoh [ratoh] *DI* *v* cari;

meratoh *v* mencari: *die maratoh*

rumah ayahnya *dia* mencari rumah ayahnya

¹**ratus** [Ratus] *num* ratus;

manyaratus *v* menyeratus;

maratus hari kenduri untuk memperingati hari yang keseratus bilangan hari meninggalnya seseorang dengan membacakan ayat-ayat suci Alquran

²**ratus** [Ratus], **maratus** *As* *v* menggunjing

raung [rau] *DI* *n* raung;

meraung *v* meraung;

meraung-raung *v* meraung-raung

raup [RaUp] *v* raup;

meraup *v* merup;

peraup *n* peraup

¹**raut** [RaUt] *Lk* *n* raut; bentuk wajah; paras muka

²**raut** [RaUt] *n* pisau belati atau parang kecil

rawa [Rawa] *Lk* *n* rawa; paya;

berawa *v* berawa

rawai [raway] *DI Lk* *n* rawai; pancing

ikan berkail banyak;

merawai *v* merawai

rawang [rawan] *DI* *n* permukaan seperti semak belukar tetapi di bawahnya lapang

rawi [Rawi] *n* rawi;

merawi *v* merawi;

perawi *n* perawi

rayap [Rayap] *n* rayap;

merayap *n* merayap

reba [Rəba] *Lk* *n* hutan;

mereba *v* membuka hutan

¹rebab [Rəbab] *Lk n* rebab; sejenis alat musik

²rebab [Rəbab] *Lk n* sejenis musang

rebah [Rəbah] *Lk v* rebah;
merebahkan *v* merebahkan;
rebahan *n* rebahan

rebak [Rebak], marebak *Bp v* merebak

reban [Rəban] *n* reban; kandang ayam atau itik

rebana [Rəbana] *Lk n* rebana;
berebana *v* bermain rebana

¹rebat [Rəbat] *Lk n* pagar;
merebat *v* memagar

²rebat [Rəbat] *n* hutan; belantara

³rebat [rebat] *DI v* ikat (dengan membebat);
merebat *v* membebat

⁴rebat [Rəbat] *Sd n* palang pintu

rebe [rebe] *DI n* hutan;
merebe *v* membuka hutan

¹rebeh [rebeh] *As DI a* rebeh; buruk

²rebeh [rebeh] *As DI a* rebeh; terkulai (mau lepas atau copot); hendak runtuh

rebong [rebon] *DI n* rebung

rebung [rebu] *n* rebung

rebus [rebus] *n* rebus;
merebus *v* merebus;
rebusan *n* rebusan

¹recak [Rəca?] *Lk v* iris agak tebal;
merecak *v* mengiris agak tebal

²recak [reca?] *DI v* recak;
merecak *v* merecak; menaiki;
menunggangi

receh [Receh] *n* receh

recok [reco?] *DI Lk v* recok; ribut;
merecok *v* merecok;
merecoki *v* merecok

reda [Rəda] *Lk v* berhenti (tentang hujan, tangis, dan sebagainya): udah

mulai *reda* hujannya hujannya sudah mulai reda;

mereda *v* mereda;

meredakan *v* meredakan

redat [redat] *DI v* mengarungi semak; berjalan di semak

redap [Redep] *As a* sayu (tentang mata)

redup [RədUp] *Lk 1 a* redup; tidak terang; **2** mendung;

meredup *v* meredup;

merupakan *v* meredupkan

regang [Regan] *DI v* regang;

meregang *v* meregang;

meregangkan *v* meregangkan

regen [Regen] *n* regen; bupati

regeng [Regen] *As v* bergerak-gerak lincah dengan tingkah berlebihan karena suka ria

regis [Rəgis] *Lk n* lidi ijuk enau

regum [Rəgum] *Lk n* kakaktua; tang; penjepit

rehal [rəhal] *As DI Lk n* rehal; bangku kecil tempat/penyangga Alquran saat dibaca

rehat [Rəhat] *As Lk v* rihat; istirahat;
berehat *v* berihat; beristirahat

rejang [Rəjan] *Lk n* persamaan kelakuan orang dengan kelakuan hewan

reka [rəka] *Lk v* reka; taksir; ramal;
mereka *v* mereka; menaksir;
meramal;

rekaan *n* rekaan

rekah [Rəkah], merekah *Lk n* terbuka karena matang (tentang buah)

rekat [Rəkat] *Lk 1 n* lem; **2 a** lengket; lekat;

merekat *v* merekat;

merekatkan *v* merekatkan;

perekat *n* perekat

reko [Reko] *As v* reka;

mereko *v* mereka

rela . renik

rela [Rela] *a* rela; ikhlas;

kerelaan *n* kerelaan;

merelakan *v* merelakan

relung [Rəluŋ] *Lk adv* relung; lubuk hati

remak [Rəmaʔ] *Lk a* lebih baik; biarlah

remban [Remban] *DI v* menyatukan; menghimpun

rembang [Remban] *DI n* rembang;

rembang bayang tengah hari (sekitar pukul 12.00);

rembang petang menjelang sore;

rembang senje menjelang senja

rembes [Rembes] *v* rembes;

merembes *v* merembes;

merembesi *v* merembesi

rembet [Rembet] *v* rembet; rambut;

merembet *v* merembet; merambat

rembo [Rembo] *As v* melakukan

sesuatu asal jadi; berpenampilan acak-acakan; semrawut

remeh [Remeh] *Sd a* remeh; sepele;

meremehkan *v* meremehkan

¹**remis** [Rəmis] *As Lk n* sejenis kepah di sungai; kerang kecil

²**remis** [Remis] *a* seri

rempah [Rəmpah] *Lk n* rempah

rempak [Rəmpaʔ] *DI n* kudapan; makanan ringan

renai [renay] *As n* gerimis; rinai

renang [renan] *v* renang;

berenang *v* berenang;

merenangi *v* merenangi;

perenang *n* perenang

¹**rencah** [Rəncəh] *DI Lk n* rencah;

perencah *n* rencah

²**rencah** [Rəncəh] *Lk n* remah; bekas makanan

³**rencah** [Rəncəh], **merencah** *DI v*

menebas; mencincang

rencam [rencam] *DI a* bermacam; beraneka

renda [Renda] *n* renda; hiasan bertekak benang emas;

berenda *v* berenda

rendah [Rendah] *n* rendah;

kerendahan *v* kerendahan;

merendah *v* merendah;

merendahkan *v* merendahkan

rendam [Rendam] *n* rendam;

berendam *v* berendam;

merendam *v* merendam;

merendamkan *v* merendamkan;

terendam *v* terendam

rendang [Rəndaŋ] *Lk n* rendang;

ngerendang *n* merendang

rendeng [Rendeŋ] *v* rendeng;

berendeng *v* berendeng

renek [Rənek] *DI a* rendah; pendek;

merenek *v* merendah

rengas [Rəŋas] *Lk n* sejenis pohon kayu yang gatal

rengat [Rəŋat] *Lk n* rengat; sejenis binatang kecil perusak kain

rengek [Reŋeʔ] *v* rengek;

merengek *v* merengek: *budak itu*

merengek minta jajan anak kecil itu

merengek minta jajan

renggang [Rəŋgaŋ] *Lk a* renggang;

merenggang *v* merenggang;

merenggangkan *v* merenggangkan

rengit [Rəŋit] *Lk n* ngengat

rengkak [Regkaʔ] *As a* tidak berdaya karena terlalu capek; tidak bertenaga lagi dikarenakan usia sudah tua

rengu [reŋu], **merengu** *DI v* merengut

rengut [Rəŋut], **merengut** *v* merengut

renik [Rəniʔ] *DI Lk Sd a* halus; kecil-kecil (tentang corak kain, msl bintik-bintik);

merenik *v* berbintik kecil

renim [renim] *DI a* bening; halus; mulus
renjan [Rənjən] *Lk n* cetak; **merenjan** *v* mencetak
renjis [renjis] *DI Lk v* renjis; percik; **merenjis** *v* merenjis; memercik
renta [Rənta] *Lk a* tua; lanjut usia
rentak [Rəntaʔ] *Lk n* 1 gaya; aksi; tari; 2 irama gendang
rentaka [Rəntaka] *Lk n* rentaka; tempat meriam diletakkan dan dapat diputar
rentap [Rəntap] *DI Lk Sd v* sentak; **merentap** *v* menyentak
renyah [Rəñah] *DI Lk a* becek; berlumpur
¹**renyam** [Reñam] *DI a* renyam; gatal; **mengerenyam** *v* berasa gatal
²**renyam** [Reñam], **mengerenyam** *DI num* banyak (tentang orang atau hewan)
renye [reñe] *DI n* gerimis; rinai
repa [Repaʔ] *As v* memancang kaki lawan agar terjatuh
repa [repa] *DI v* repang; rata (dipangkas atau dipotong); **merepa** *v* merepa
repet [Rəpet] *As Bp Lk v* repet; omel; **marepet** *As v* merepet; mengomel; **merepet** *v* merepet; mengomel; **repetan** *n* repetan
repo [Repo] *As v* membual; mengarang-ngarang cerita untuk meyakinkan orang lain
repok [repoʔ] *DI a* remuk; **merepokkan** *v* meremukkan
reras [RəRas] *Lk v* tetas
resah [Rəsah] *Lk a* resah; gelisah; **keresahan** *n* keresahan; **meresahkan** *v* meresahkan
resam [Rəsam] *As DI Lk n* resam; adat;

seresam *adv* seresam;
resam *tubuh* keadaan tubuh
resan [Rəsan] *Sd a* agak basi
¹**resik** [Resik], **meresik** *DI n* bambu yang sangat tua
²**resik** [Resik], **meresik** *DI v* berbunyi nyaring
restu [restu] *n* restu; **merestui** *v* merestui
retak [Retaʔ] *Lk v* retak; **keretakan** *v* keretakan; **meretakkan** *v* meretakkan; **retakan** *n* retakan
retas [retas] *DI v* retas; **meretas** *v* meretas; merintis; **peretas** *n* peretas
reti [reti] *DI n* erti; paham; **mereti** *v* mengerti
reyot [Reyot] *a* reyot
riak [Riyaʔ] *Lk Sd n* riak; gelombang kecil; **beriak** *v* beriak
riap [riyap] *DI n* rahasia umum
rias [riyas] *v* rias; **berias** *v* berias; **merias** *v* merias; **riasan** *n* riasan
riba [Riba] *Lk v* pangku; **meriba** *v* memangku; **riba** *n* pangkuan
ribak [Ribaʔ] *As a* rebak; koyak besar (sehingga tidak mungkin dijahit lagi)
ribe [ribe] *DI v* riba; pangku; **meribe** *v* meriba; memangku; **riban** *n* ribaan; pangkuan
ribu [Ribu] *n* ribu; **ribuan** *n* ribuan; **seribu** *num* seribu; **beribu-ribu** *num* beribu-ribu
ribut [Ribut] *Bp a* ribut: *jangan kamu ribut! jangan kamu ribut!*;

ricau . rojam

maributi *v* meributi;
maributkan *v* meributkan
ricau [ricaw] *DI Lk n* ricau; kicau;
mericau *v* mericau; berkicau
ridip [Ridip] *DI a* sayu; sipit (tentang mata)
rimah [Rimah] *n* remah; sisa makanan yang jatuh ke lantai
rimba [Rimba] *n* rimba
rimbas [Rimbass] *n* rimbas;
merimbas *v* merimbas
rimbun [Rimbun] *a* rimbun; banyak daunnya;
merimbun *v* merimbun
rincik mersik [Rinci[?]məRSi[?]] *Lk a* kecil; ramping; kurus; mungil
rincung [Rincun] *As a* rancung; tajam
rinding [Rindiŋ] *a* rinding;
merinding *a* merinding
rindu [Rindu] *v* rindu;
kerinduan *n* kerinduan;
merindu *v* merindu;
merindukan *v* merindukan
ringen [Riŋan] *a* ringan;
keringanan *n* keringanan;
meringankan *v* meringankan
¹**ringgit** [Ringit] *Lk v* kait
²**ringgit** [Ringit] *n* ringgit
rinjungan [Rinjuŋan] *Bp n* ketam
rintek [Rinte[?]] *Bp n* rintik
rintik [Rinti[?]] *n* rintik
ripuk [Ripu[?]] *Lk a* hancur
risau [Risaw] *a* risau; galau; susah;
merisaukan *v* merisaukan
risih [Risih] *a* risi
risik [Risi[?]] *As Lk v* risik;
marisik *As v* merisik;
merisik *Lk v* merisik;
perisik *n* 1 orang yang merisik; 2 tepak sirih dalam upacara adat merisik

riso [Riso] *As a* risau;
marisokan *v* merisaukan
riuh [Riyuh] *a* riuh; ramai
robak [Roba[?]] *As v* rebak;
merobak *v* merebak; menjalar; tersebar
roban [Roban] *Bp n* reban; kandang ayam: *abah mambolo roban* ayah memperbaiki reban
robek [Robek] *Bp v* robek;
marobek *v* merobek
roboh [Roboh] *v* roboh;
merobohkan *v* merobohkan
robung [Robun] *As Bp n* rebung
robus [Robus] *As v* rebus;
marobus *v* merebus;
robusan *n* rebusan
¹**robut** [Robut] *As Bp v* rebut;
marobut *v* merebut;
marobutkan *v* merebutkan;
tarobut *v* terebut
²**robut** [Robut] *As n* jenis tanaman semak
rodam [Rodam] *As a* rusak parah; remuk;
merodam *v* meremukkan; memberi hukuman dengan menyuruh mengerjakan pekerjaan berat atau bekerja melebihi waktu
rodok [Rodo[?]], **merodok** *Lk v* menjolok
rodup [Rodup] *As Bp a* redup; sayu;
marodup *v* meredup;
marodupkan *v* meredupkan
rogap-rogap [RogapRogap] *Bp n* semak-semak
rogoh [Rogoh] *As Lk v* rogoh; raba;
marogoh *As v* merogoh;
merogoh *Lk v* merogoh
roh [Roh] *n* roh; arwah
rojam [Rojam] *As n* rajam;
mangarojam *v* merajam

rojan [Rojan] *As v* menghabisi makanan dengan tidak menghiraukan orang lain
rok [Rok] *n* rok
rokah [Rokah] *As Bp v* rekah; **marokah** *v* merekah
rokok [Roko?] *n* rokok; **merokok** *v* merokok; **perokok** *n* perokok
roman [Roman] *n* roman; rupa muka
rombang [Romban] *As a* rembang; petang
rombuk [Rombu?] *As n* rembuk; **barombuk** *v* merembuk; **marombukkan** *v* merembukkan
rome [Romə] *DI Sd n* roma; bulu roma
romok [Romo?], **meromok** *DI v* duduk meringkuk seperti ayam sakit
rona [Rona] *Lk n* rona; air muka
roncah [Roncah] *As Bp n* rencah; **peroncah** *n* perencah
roncan [Roncan] *As n* bekas-bekas luka; parut
rondah [Rondah] *Bp a* rendah; **merondah** *v* merendah; **merondahkan** *v* merendahkan
rondam [Rondam] *Bp v* rendam; **marondam** *v* merendam: *amak marondam pakean* ibu merendam pakaian; **marondamkan** *v* merendamkan; **tarondam** *v* terendam
rondang [Rondan] *As Bp n* rendang; **marondang** *v* merendang
rondok [Rondo?], **marondok** *As v* memasukkan; menyelipkan; menyembunyikan
rongga → **rungga**
ronggang [Rongan] *As a* renggang; **maronggang** *v* merenggang; **maronggangkan** *v* merenggangkan

ronggeng [Rongɛŋ] *Lk Sd n* ronggeng; **meronggeng** *v* meronggeng
ronggoh [Rongoh] *DI v* rengkuh; **meronggoh** *v* merengkuh
rongkah [Rongkah] *Bp v* rengkah; **merongkah** *v* merengkah
rongkuh [Rongkuh] *As v* rengkuh; **marongkuh** *v* merengkuh; **rongkuh tajak** berbuat sesuatu semata-mata untuk kepentingan atau keuntungan sendiri; berbuat sesuatu agar bagiannya lebih banyak
ronjis [Ronjis] *As n* renjis; **maronjis** *v* merenjis
rontang [Rontan] *Bp v* rentang; **merontangkan** *v* merentangkan; **terontang** *v* terentang
rontap [Rontap] *As v* sentak; **marontap** *v* menyentak; menarik: *marontap tali yang diikatkan menyentak tali yang diikatkan*
ronti [Ronti] *v* renti; henti; **merontikan** *v* merentikan; **menghentikan**
rontok [Ronto?] *Lk v* rontok; gugur; **merontokkan** *v* merontokkan
rontung [Rontun] *As a* hangus; hitam menjadi arang
ronyam [Roñam] *Bp a* renyam; **manggaronyam** *v* merenyam; merasa gatal
ropas [Ropas] *As v* lepas jahitan
rosah [Rosah] *Bp a* resah; **marosah** *v* meresah; **marosahkan** *v* meresahkan
rotan [Rotan] *n* rotan; **merotan** *v* merotan
roti [Roti] *n* roti
royam [Royam] *Lk n* alat penangkap ikan yang lebih besar dari bubu
¹**royan** [Royan] *n* jerat ikan di air deras yang panjangnya kira-kira 2 m dan

royan . rupa

- lebar 1 m dengan duri-duri bercabang
- ²**royan** [Royan] *n* step
- ruak-ruak** [RuwakRuwak] *n* ruak-ruak
- ruam** [Ruwam] *Bp n* ruam;
ruam poloh biang keringat
- ruas** [Ruwas] *n* ruas; buku;
seruas *n* seruas;
beruas-ruas *v* beruas-ruas
- rugi** [Rugi] *a* rugi;
kerugian *n* kerugian;
merugi *v* merugi;
merugikan *v* merugikan
- rujah** [Rujah] *Bp v* rujah;
merujah *v* merujah
- rukam** [Rukam] *As Lk Sd n* rukam
- rukun** [Rukun] *n* rukun; 1 syarat tertentu; 2 damai
- rumah** [Rumah] *n* rumah;
berumah *v* berumah;
merumahkan *v* merumahkan;
perumahan *n* perumahan;
serumah *n* serumah
- rumbai** [Rumbay] *Bp Lk n* rumbai;
jumbai;
berumbai-rumbai *v* berumbai-rumbai
- rumbak** [Rumba²], **merumbak** *Bp v*
tumbang: *pokok kalambir di belakang rumah en merumbak*
pohon kelapa di belakang rumah itu tumbang;
merumbakkan *v* menumbangkan
- rumbia** [Rumbiya] *Lk n* rumbia
- ¹**rumpang** [Rumpay] *a* rumpang
- ²**rumpang** [Rumpay] *Lk a* patah; tumbang
- rumpas** [Rumpas] *Lk v* terlepas
jahitannya (tentang tepi celana, baju, kain, dan sebagainya)
- rumpe** [rumpe] *Bp v* keluar dari tempatnya (tali, kain, benang, dan sebagainya)
- rumpi** [Rumpi] *As a* tidak punya uang
- rumpun** [Rumpun] *Lk Sd n* rumpun; sekumpulan;
berumpun *v* berumpun;
serumpun *n* serumpun
- rumpung** [Rumpun] *Lk a* tumbang habis; terpotong habis
- rumput** [Rumpu] *n* rumput;
berumput *v* berumput;
merumput *v* berumput;
rumput-rumpuitan *n* rumput-rumpuitan
- runcing** [Runcin] *Lk a* runcing;
meruncingkan *v* meruncingkan
- runding** [Rundin] *Lk v* runding; rembuk;
merunding *v* berunding;
merundingkan *v* merundingkan;
perundingan *n* perundingan
- rundung** [Rundu] *Lk v* rundung;
merundung *v* merundung
- ¹**rungap** [Ruyap] *Lk a* tidak ada yang menonjol lagi (buntung; pesek; ompong)
- ²**rungap** [Ruyap] *Lk v* jatuh (hingga patah giginya)
- rungga** [Runga] *Lk n* rongga; lubang;
berungga *v* berongga
- rungsing** [Rungsin], **mengerungsing** *Lk v* mendongkol; jengkel
- runta** [Runta] *Lk v* ronta;
mengerunta *v* meronta
- runtoh** [Runtoh] *Bp v* runtuh;
meruntohkan *v* meruntuhkan;
reruntohan *n* reruntuhan
- rupa** [Rupa] *n* rupa;
berupa *v* berupa;
menyerupai *v* menyerupai;
merupakan *v* merupakan;

serupa *n* serupa

rupu [Rupu] *As a* buruk; jelek

rusa [Rusa] *n* rusa

rusak [Rusa[?]] *n* rusak;

kerusakan *n* kerusakan;

merusak *v* merusak;

merusaki *v* merusaki;

merusakkan *v* merusakkan;

perusak *n* perusak;

perusakan *n* perusakan

rusuh [Rusuh] *a* rusuh;

kerusuhan *n* kerusuhan;

merusuh *v* merusuh;

merusuhi *v* merusuhi;

perusuh *n* perusuh

rusuk [Rusu[?]] *n* rusuk

ruyak [Ruya[?]] *As a* koyak; robek;

maruyak *v* mengoyak; merobek

ruyung [ruyung] *n* ruyung

S

sa [sa] *n* huruf keempat aksara Arab

saban [saban] *Lk a* tiap

sabar [sabaR] *a* 1 sabar; 2 puas: *DI*,
sabar aku ngok tabiatnya yang
sopan yen teradap orang tuanya
puas aku melihat tabiat yang sopan
itu terhadap orang tuanya;
basabar *As Bp* *v* bersabar;
bersabar *DI Lk Sd* *v* bersabar;
kesabaran *DI Lk Sd n* kesabaran
kasabaran *As Bp n* kesabaran
menyabarkan *v* menyabarkan;
penyabar *n* penyabar

sabas [sabas] *Lk a* 1 puas; 2 bagus
(tentang hasil perbuatan)

sabi [sabi] *DI n* sawi

sabor [saboR] *Bp* *v* sebar;
besabor *v* bersebar;
manyabor *v* menyebar;
tesabor *v* tersebar

sabuk [sabU^h] *Lk n* ikat pinggang;
bersabuk *v* bersabuk

sabun [sabun] *n* sabun;
bersabun *v* bersabun;
menyabun *v* menyabun;
menyabuni *v* menyabuni;
menyabunkan *v* menyabunkan

¹**sabung** [sabU^h] *DI v* sabung

²**sabung** [sabU^h] *DI v* tiarap sambil
mengangkat kedua kaki

sabut [sabut] *n* sabut

sadap [sadaP] *Bp Lk v* sadap;
manyadap *v* menyadap

sadar [sadaR] *a* sadar;
kesadaran *n* kesadaran;
menyadari *v* menyadari;
menyadarkan *v* menyadarkan;
tersadar *v* tersadar

sadarih [sadaRiyah] *Lk n* baju wanita
lengkap dengan cadarnya

saday [saday] *DI v* bergelimpangan

sadokah [sadokah] *As Bp v* sedekah;

basadokah *v* bersedekah;

manyedekahi *v* menyedekahi;

manyadokahkan *v* menyedekahkan

sadu [sadu] *Lk n* sado; kereta kuda;
dokar;

bersadu *v* bersado

sadunduri [sadunduRi] *DI n* baju
panjang satu sod

saga [saga] *n* saga; *Abrus precatorius*

sagak [saga⁷] *Lk Sd n* tempat ayam
bertelur

¹**sagan** [sagan] *v* 1 pasang: *sagankan*
lentera tu pasangkan lentera itu; 2
nyala: *DI*, *tolong ko nyaleke lampu*
yo tolong kau nyalakan lampu itu

²**sagan** [sagan] *DI a* marah: *datang*
saganku ngelih tebiatnya yang kasar
yo datang marahku melihat tabiatnya
yang kasar itu

sagar [sagaR] *Bp n* sagar; lidi enau

sagor [saga⁷R] *Lk n* perahu besar;
tongkang

sagu [sagu] *n* sagu

sagup [sagup] *DI Lk Sd a* tidak jelas
karena banyak kabut atau awan

sagur [sagUR] *DI Lk Sd n* perahu besar
tidak bermesin

sahadat [sahadat] *n* syahadat;
bersahadat *v* bersyahadat

sahap [sahap] *DI Lk Sd n* sahap; tutup
makanan;

besahap *v* bertutup; bertudung

sahaya [sahaya] *n* sahaya; hamba

sahmura [sahmuRa] *Lk n* sejenis batu
permata; batu akik

sahur [sahuR] *v* sahur

sahut [sahut] *n* sahut; jawab;

bersahutan *v* bersahutan;

menyahut *v* menyahut;

menyahuti *v* menyahuti
saing [sain] *DI Lk Sd n* taring
saja [saja] *adv* saja
sajadah [sajadah] *n* sajadah
saji [saji] *v* saji; hidangan;
menyajikan *v* menyajikan;
penyaji *n* penyaji;
sajian *n* sajian;
tersaji *v* tersaji
sak [saʔ] *Lk* syak 1 *a* sangsi; ragu; 2 *v* duga
¹**saka** [saka] *n* gula merah yang masih bisa meleleh
²**saka** [saka] *n* pemeliharaan makhluk halus seperti pelesit
¹**sakai** [sakay] *Lk n* hamba sahaya
²**sakai** [sakay] *n* salah satu suku di Riau
sakalumit [sakalumit] *Bp a* sekelumit; sedikit: *walaupun sakalumit nasi ka, bisa jua mencukupi walaupun sedikit nasi ini, bisa cukup juga*
sakar [sakaR] *Lk n* susu
¹**sakat** [sakat] *DI Lk Sd v* kandas: *ribut datang tiba-tiba, sakatlah kapal sekunar kami* angin ribut datang tiba-tiba, kandaslah kapal sekunar kami
²**sakat** [sakat] *As Bp a* tiba
sakit [sakit] *v* sakit;
kesakitan *n* kesakitan;
menyakiti *v* menyakiti;
menyakitkan *v* menyakitkan;
penyakit *n* penyakit;
penyakitan *a* penyakitan;
sakit-sakitan *v* sakit-sakitan
sakku [sakku] *v* duga
salah [salah] *a* salah;
kesalahan *n* kesalahan;
manyalah *As v* menyalah;
menyalah *v* menyalah;
menyalahkan *v* menyalahkan

salai [salay] *n* salai; pisang atau ikan yang dikeringkan di atas api atau di terik matahari
salak [salak] *n* salak
salang [salan] *n* sedang; sedangkan
salap [salap] *Lk n* salep
sale [sale] *As n* salai; pisang atau ikan yang dikeringkan di atas api atau di terik matahari
saleh [saleh] *a* saleh;
kesalehan *n* kesalehan
salemak [salemak], **basalemak** *Bp v* kotor: *basalemak muko kau tu muka kau kotor*
salemo [salemo] *Bp n* selesma; pilek
salempang [salempang] *Bp n* selempang;
basalempang *v* berselempang
salepot [salepot] *Bp v* sila; bersila
salera [saleRa] *Bp n* selera;
manyalera *v* berselera
¹**salin** [salin] *Lk n* pakaian;
pesalin *n* pakaian selengkapannya
²**salin** [salin] *v* ganti (tentang pakaian): *salin pakean kau itu ganti pakaian kau itu;*
basalin *As v* berganti pakaian;
besalin *v* berganti pakaian;
persalinan *n* pakaian ganti
saluar [saluwaR] *Bp n* seluar; celana;
bersaluar *v* berseluar; bercelana
salut [salut] *n* salut; bungkus;
besalut *v* bersalut; berbungkus;
menyalut *v* membungkus
sama [sama] *v* sama;
bersama *v* bersama;
bersamaan *v* bersamaan;
kebersamaan *v* kebersamaan;
kesamaan *n* kesamaan;
menyamai *v* menyamai;
menyamakan *v* menyamakan;
persamaan *n* persamaan;

samak . sampurutan

sesama *n* sesama;
tersamai *v* tersamai
samak [samak] *v* samak;
menyamak *v* menyamak;
menyucikan sesuatu dari najis
(missal dijilat anjing)
samar [samaR] *v* samar;
menyamar *v* menyamar;
penyamaran *v* penyamaran
sambah [sambah], **menyambah** *As v*
berserak (untuk air)
sambal [sambal] *n* sambal;
menyambal *v* menyambal
sambar [sambaR] *v* sambar;
bersambaran *v* bersambaran;
menyambar *v* menyambar;
penyambar *n* penyambar;
tersambar *v* tersambar
sambau [sambaw] *Lk n* sejenis rumput
salah satu bahan perincis tepung
tawar
sambolih [sambolih] *As v* sembelih;
manyambolih *v* menyembelih;
panyambolih *n* penyembelih
samborit [samboRit] *Lk n* kain tenun
seragam dengan fatratna untuk
tempat duduk pengantin laki-laki
saat ijab kabul
sambung [sambuj] *v* sambung;
bersambung *v* bersambung;
menyambung *v* menyambung;
menyambungkan *v*
menyambungkan;
penyambung *v* penyambung;
penyambungan *n* penyambungan;
sambungan *n* sambungan;
tersambung *v* tersambung
samburet [sambuRet],
marsamburetan *As v* tak beres;
berserabutan; semrawut
sambut [sambut] *v* sambut;
bersambut *v* bersambut;
menyambut *v* menyambut;

penyambut *v* penyambut;
penyambutan *v* penyambutan
same [samə] *Dl Sd a* sama
samin [samin] *n* sejenis minyak yang
dibuat dari lemak kambing, unta,
dan sebagainya; minyak samin
sampah [sampah] *v* sampah;
menyampah *v* menyampah;
persampahan *n* persampahan
sampai [sampay] *v* sampai; tiba;
kesampaian *n* kesampaian;
menyampaikan *v* menyampaikan;
sesampai *n* sesampai;
tersampaikan *v* tersampaikan
sampal bubu [sampalbubu] *Dl ki*
seseorang yang tidak terpakai
sampan [sampan] *Bp Lk Sd n* sampan;
besampan *v* bersampan
sampang [sampanj] *Dl adv* kadang
¹**sampar** [sampaR] *n* sampar; jenis
penyakit
²**sampar** [sampaR] *n* sampah yang
berkumpul di bagian tengah sungai
atau lainnya seperti membentuk
daratan
sampin [sampin] *Lk n* kain samping
yang dipakai antara baju dengan
celana pada busana teluk belanga
¹**samping** [sampil] *n* samping; sisi
sebelah
²**samping** [sampil] *n* [sampil] *Dl n*
samping; kain (sarung) yang dipakai
sampai di lutut: *kalau mengenakan kain*
samping yo biar ketat sedikit, supaya
jangan terburai kalau mengenakan kain
sarung itu buat ketat sedikit, supaya
jangan lepas
sampul [sampil] *n* sampul;
bersampil *v* bersampil;
menyampuli *v* menyampuli
sampurutan [sampurutan] *Bp n* sakit
perut; diare

samun [samun] *Lk* *v* curi; rampok;
penyamun *n* pencuri; perampok
sanai [sanay] *DI Lk Sd* *n* jin penjaga
 air dan ikan; hantu dengan berbagai
 wujud;
sanai api hantu tengah malam
sanak [sanaʔ] *n* sanak; keluarga;
bersanak *v* bersanak; berkeluarga
sanam [sanam] *As pron* sana; di sana
sandar [sandaR] *v* sandar;
bersandar *v* bersandar;
menyandari *v* menyandari;
menyandarkan *v* menyandarkan;
sandaran *n* sandaran
sanding [sandin] *v* sanding;
bersanding *v* bersanding;
menyandingkan *v* menyandingkan;
mempersandingkan *v*
 mempersandingkan
sandung [sandur] *v* sandung;
menyandung *v* menyentuh sesuatu
 dengan tidak sengaja (tentang kaki);
tasandung *As Bp* *v* tersandung;
tersandung *DI Lk Sd* *v* tersandung
sandungan *n* sandungan
sane [sanə] *DI pron* sana
sane [sane] *As n* hantu tikar yang
 menggulung korban hingga darah
 habis lalu dilepaskannya
¹**sang** [sar] *Lk p* sang: *sang putri raja*
 sang putri raja
²**sang** [sar] *n* sang; sejenis pohon palma
³**sang** [sar] *Lk n* daun berbentuk lebar
 panjang untuk atap rumah; daun ibus
¹**sangai** [sajay], **menyangai** *v*
 menyangai; memanaskan badan di
 dekat api;
tersangai *v* tersangai
²**sangai** [sajay] *Lk Sd n* sangai; tudung
 saji
sangat [sarjat] *adv* sangat

sange [sanɛ] *As Bp n* sangai; tudung
 saji
sangei [sarɛy] *DI Sd n* tudung saji
sangga [sanga] *n* sangga; topang;
bersangga *v* bersangga;
menyangga *v* menyangga;
penyangga *n* penyangga
¹**sanggah** [sangah] *DI Sd v* sanggah;
 sangkal
²**sanggah** [sangah] *DI Sd v* tentang
sanggol [sangol] *Bp Lk n* sanggul;
bersanggol *v* bersanggul;
manyanggol *v* menyanggul
sanggul [sangul] *Lk n* sanggul;
bersanggul *v* bersanggul;
menyanggul *v* menyanggul;
sanggul lintang *DI* sanggul yang
 berbentuk melintang;
sanggul tegang *DI* sanggul tinggi
 yang dikenakan mempelai wanita
 Melayu
sanggup [sangup] *v* sanggup
sanggurdi [sanguRdi] *n* sanggurdi;
 injakan kaki pada saat menunggang
 kuda
sangi → **sangai**
sangka [sarja] *v* sangka;
menyangka *v* menyangka;
menyangkakan *v* menyangkakan;
tersangka *v* tersangka
sangkak [sarjaʔ] *n* sangkak; wadah
 tempat ayam atau unggas untuk
 bertelur dan mengeram
¹**sangkakala** [sarjakala] *n* sangkakala
²**sangkakala** [sarjakala] *Lk n* angin
 kencang
¹**sangkal** [sarjal] *Lk v* sangkal; bantah;
menyangkal *v* menyangkal;
 bantahan;
sangkalan *n* sangkalan; bantahan
²**sangkal** [sarjal] *n* tangkai beliong;
 patil

sangkalan [sajkalan] *As n* dingklik

sangkar [sajkaR] *n* sangkar;

bersangkar *v* bersangkar

sangkin [sajkin] *Lk p* saking; terlalu

sangkurah [sajkuRah] *As v* lahap;

disangkurah *v* dilahap: *semua*

disangkurahnyo semua dilahapnya;

mayangkurah *v* melahap

sangkut [sajkut] *v* sangkut;

bersangkutan *v* bersangkutan;

menyangkut *v* menyangkut;

menyangkutkan *v* menyangkutkan;

tersangkut *v* tersangkut

sanjung [sanjuj] *v* sanjung;

menyanjung *v* menyanjung;

penyanjung *v* penyanjung;

sanjungan *v* sanjungan;

tersanjung *v* tersanjung

santak [santa²] *DI Lk Sd v* sampai:

santak siang dari malam sampai
siang dari malam

santan [santan] *n* santan;

bersantan *v* bersantan

¹**santap** [santap] *v* santap;

bersantap *v* bersantap;

menyantap *v* menyantap; memakan;

santapan *n* santapan

²**santap** [santap] *Lk v* sangkut;

tesantap *v* tersangkut

santun [santun] *a* santun;

menyantuni *v* menyantuni;

penyantun *n* penyantun;

santunan *n* santunan

¹**santung** [santuj] *a* santung; erat; kuat

²**santung** [santuj] *n* santung; pasak

sanubari [sanubaRi] *n* sanubari; hati
nurani

sapa [sapa] *Lk v* sapa; tegur;

menyapa *v* menyapa;

sapaan *n* sapaan;

sapa-menyapa *v* sapa-menyapa

sape [sapə] *DI Sd v* sapa;

bersape *v* bersapa;

menyape *v* menyapa

sapih [saplh] *Lk v* sapih;

menyapih *v* menyapih;

menghentikan anak menyusu

sapu [sapu] *n* sapu;

menyapu *v* menyapu;

menyapukan *v* menyapukan;

penyapu *n* penyapu;

tersapu *v* tersapu

saputangan [saputanjan] *n* saputangan

¹**sarah** [saRah] *Lk n* tarian zapin tua

²**sarah** [saRah] *Bp n* tempat padi dibuat
dari kayu

sarap [saRap], **menyarap** *v* makan
pagi;

sarapan *n* sarapan; makanan pagi
hari

sarat [sarat] *a* sarat; penuh (muatan):

DI, sarat benar kukeleh bawaanmu
sarat sekali kulihat muatanmu;
disaratinye belakang truk itu
disaratinya belakang truk itu

sari [saRi] *n* sari; inti;

menyarikan *v* menyarikan

¹**saring** [sarlj],

manyaring *As Bp v* menyapa;

menyaring *DI Lk Sd v* menyapa

²**saring** [saRij] *v* saring;

manyaring *As Bp v* menyaring;

menyaring *DI Lk Sd v* menyaring;

panyaring *As Bp v* penyaring;

penyaring *DI Lk Sd v* penyaring;

saringan *n* saringan

saruak [saRuwa²] *Bp v* serobok;

tasaruak *v* terserobok; berjumpa tak
sengaja

¹**sarun** [saRun] *n* saron; indung
cendawan

²**sarun** [saRun] *DI Sd n* alat musik

seperti gambang yang potongannya
semakin ke ujung semakin mengecil

sarung [saRuŋ] *n* sarung; kain sarung;
bersarung *v* bersarung
sarut [saRUt], **menyarut** *DI Sd v*
 menggigit: *gemar betol ie menyarut*
mangege ia suka sekali menggigit
 mangga
sasau [sasaw] *DI Lk Sd a* gila; kurang
 pikir
satu [satu] *num* satu;
bersatu *v* bersatu;
kesatuan *n* kesatuan;
menyatu *v* menyatu;
menyatukan *v* menyatukan;
persatuan *n* persatuan;
satuan *n* satuan
saudagar [sawdagaR] *n* saudagar
saudara [sawdaRa] *n* saudara;
bersaudara *v* bersaudara;
persaudaraan *n* persaudaraan
¹**sauh** [sauh] *n* sauh; nama buah
²**sauh** [sauh] *n* sauh; jangkar;
bersauh *v* bersauh
sauk¹ [sau[?]] *n* sauk;
menyauk *As Bp v* menyauk;
menyauk *DI Lk Sd v* menyauk
sauk² [sau[?]] *DI Sd n* kayu tempat
 pertemuan kedua ujung papan
 dinding haluan dan buritan kapal,
 biasanya diberi variasi ukiran
sawah [sawah] *n* sawah;
bersawah *v* bersawah;
persawahan *n* persawahan
sawan [sawan] *n* sawan; epilepsi
sawar [sawaR] *n* 1 penghalang (seperti
 pintu dikunci dan ditindih lagi); 2
 cabang-cabang kayu yang digunakan
 sebagai penghalau binatang ke
 perangkap
sawi [sawi] *n* sawi
saya [saya] *Lk pron* saya

sayak [saya[?]] *DI Sd n* 1 tapisan; 2
 tapisan kelapa yang terbuat dari
 anyaman bambu
sayap [sayap] *n* sayap;
bersayap *v* bersayap
sayat [sayat] *v* sayat;
menyayat *v* menyayat;
penyayat *n* penyayat;
sayatan *n* sayatan;
sesayat *n* sesayat;
tersayat *v* tersayat
saye [sayə] *pron* saya
sayur [sayuR] *n* sayur;
menyayur *v* menyayur;
sayur-sayuran *n* sayur-sayuran
sebahar [səbahaR] *DI n* ukuran yang
 panjangnya dimulai dari ujung jari
 kaki hingga ujung jari tangan yang
 diacungkan; 2 takaran 100 gantang
 atau 500 kati
sebahat [səbahat] *DI Sd v* seia sekata;
 setuju dengan perbuatan seseorang
¹**sebak** [səba[?]] *DI Lk Sd a* 1 sembab; 2
 penuh dengan air mata: *mata dara*
itu sebak kerana menangis
mengenang kekasih tiada kunjung
berhadir mata anak gadis itu penuh
 dengan air mata mengenang kekasih
 yang tiada hadir
²**sebak** [səba[?]] *Lk n* sibak; model sisiran
 rambut
¹**sebar** [səbaR] *DI Sd v* sebar
²**sebar** [səbaR] *Lk n* banjir
¹**sebat** [səbat] *DI Lk Sd v* memukul
 dengan barang yang kecil dan tidak
 kaku: *DI, ie menyebat anaknya*
dengan rotan;
²**sebat** [səbat] *DI Lk Sd n* ukuran 1800
 meter
sebasah [səbasah] *n* sebasah
sebatil [səbatil] *DI Sd v* ukuran
 setengah gantang; dua cupak

seberang . saketu

seberang [sebeRan] *n* seberang;
 berseberangan *v* berseberangan;
 menyeberang *v* menyeberang;
 menyeberangi *v* menyeberangi;
 menyeberangkan *v*
 menyeberangkan;
 penyeberang *n* penyeberang;
 penyeberangan *n* penyeberangan
seberhana [səbəRhana] *n* sepasang;
 seperangkat
sebu [səbu] *DI Sd v* timbun
sebut [səbut] *v* sebut;
 menyebut *v* menyebut;
 menyebutkan *v* menyebutkan;
 penyebut *n* penyebut;
 sebutan *n* sebutan;
 tersebut *v* tersebut
sedaba [sədaba] *Lk n* suara yang keluar
 dari perut sebagai tanda
 kekenyangan
sedak [sədaʔ] *DI Lk Sd v* sedak;
 tersedak *v* tersedak
sedang bele [sədaŋbelə] *DI n*
 penanggalan; sistem penanggalan
sedekah [sədəkah] *DI Lk Sd n* sedekah;
 bersedekah *v* bersedekah;
 menyedekahi *v* menyedekahi;
 menyedekahkan *v* menyedekahkan
sedia [sədiya] *v* sedia;
 bersedia *v* bersedia;
 kesediaan *n* kesediaan;
 menyediakan *v* menyediakan;
 penyedia *n* penyedia;
 tersedia *v* tersedia: *semua sudah*
 tersedia semua sudah tersedia
sedih [sədih] *v* sedih: *sungguh sedih*
 saya rasakan sungguh sedih saya
 rasakan;
 bersedih *v* bersedih;
 kesedihan *n* kesedihan;
 menyedihkan *v* menyedihkan
sedingin [sədiŋin] *Lk n* sedingin;
 sejenis dedaunan untuk tepung tawar

sedingin-dingin [sədiŋindin] *Bp n*
 sedingin
sedu [sədu] *n* sedu;
 bersedu *v* bersedu-sedu; isak
seduh [səduh] *v* seduh;
 menyeduh *v* menyeduh;
 penyeduh *n* penyeduh;
 seduhan *n* seduhan
segak [səgaʔ] *Lk a* andal
segan [səgan] *DI Lk Sd a* segan;
 menyegani *v* menyegani;
 penyegan *n* penyegan
sehat [sehat] *a* sehat;
 kesehatan *n* kesehatan;
 menyehatkan *v* menyehatkan
sejarah [sejaRah] *n* sejarah;
 bersejarah *v* bersejarah
sejompak [sejompəʔ] *Bp adv* serentak;
 sekaligus
sejuk [səjuʔ] *a* sejuk;
 kesejukan *n* kesejukan;
 menyejukkan *v* menyejukkan;
 penyejuk *n* penyejuk
seka [səka] *v* seka;
 menyeka *v* menyeka
sekal [səkal] *DI Lk Sd n* sukatan dari
 tempurung
sekam [səkam] *n* sekam; kulit padi
sekar suhun [səkaRsuhun] *DI n* kalung
 emas selebar jari yang merapat di
 leher
sekarang [səkaRan] *n* sekarang
sekarat [səkaRat] *n* sekarat
sekat [səkat] *DI Lk Sd n* sekat;
 bersekat *v* bersekat;
 menyekat *v* menyekat
sekejut [səkəjut] *Lk n* putri malu
sekerput [səkəRput] *DI n* putri malu
seketu [səkətu] *Lk a* sedikit sekali

¹**sekol** [səkol] *Lk n* sukatan atau tempat beras yang biasanya terbuat dari tempurung kelapa

²**sekol** [səkol] *Lk n* nama jenis kue untuk makanan wanita sehabis melahirkan agar tetap segar

sekolah [səkolah] *n* sekolah;
bersekolah *v* bersekolah;
menyekolahkan *v* menyekolahkan;
sekolahan *n* sekolahan

sekongkol [səkonkol] *n* sekongkol;
bersekongkol *v* bersekongkol;
persekongkolan *n* persekongkolan

¹**sekunar** [səkunaR] *n* sekunar; kapal layar bertiang dua

²**sekunar** [səkunaR] *Lk n* awak kapal; kelas

sela [səla] *n* sela;
bersela *v* bersela;
menyela *v* menyela;
penyela *n* penyela;
sela-menyela *v* sela-menyela

¹**selak** [səlaʔ] *Lk n* rusak karena salah buat

²**selak** [səlaʔ] *Lk n* tanaman yang susah tumbuhnya

³**selak** [səlaʔ] *Bp v* bertaburan

selambe [sələmbə] *DI Sd v* tidak ada reaksi; tidak acuh: *DI, biar pe kukejuti ie, tiade nampaknye ie takut, mukanye selambe* walaupun ia kukejuti, tidak kelihatan ia takut, wajahnya biasa saja

selampai [sələmpay] *n* saputangan

¹**selang** [səlay] *Lk n* 1 serambi rumah di belakang untuk tempat mencuci piring dan sebagainya; 2 pemisah ruang tamu dan dapur

²**selang** [səlay] *n* lantai dapur yang papannya dijarang-jarangkan

³**selang** [səlay] *adv* sedangkan

⁴**selang** [səlayʔ] *DI n* ujung-ujung jaring jeratan

selangat [səlayat] *n* selangat; nama jenis ikan

selap [səlap] *DI Lk v* selap; pingsan karena kerasukan;
menyelap *v* menyelap

selar [səlaR] *n* selar; nama jenis ikan

selasar [səlasaR] *n* serambi; beranda

seledik [sələdɪʔ] *DI Sd n* selidik

selasih [səlasih] *n* selasih

seleme [səleme] *DI Sd n* selesma; pilek: *DI, te bise rasenye aku bernafas kerna selema* nen tak bisa rasanya aku bernafas karena selesma ini

selemak [sələmaʔ], **beselemak** *DI a* kotor; tak beraturan: *DI, sangkin enaknye kau makan sampai beselemak* mulutmu yen karena enaknye kau makan mulutmu sampai kotor

selemo [sələmo] *Lk n* ingus; pilek; selesma

selempang [sələmpay] *n* selempang;
berselempang *v* berselempang;
menyelempangkan *v* menyelempangkan

selendang [selenday] *n* selendang;
berselendang *v* berselendang

selenting [sələntinj], **selentingan** *n* kabar angin

selepar [sələpaR] *DI Lk Sd v* 1 sandal; 2 terompah: *DI, die berjalan memakai selepar* dia berjalan memakai terompah

selera [sələRa] *n* selera;
berselera *v* berselera

selerak [sələRaʔ], **berselerak** *DI Lk Sd v* berserakan: *DI, kumpulkan kain tu, usah beselerak* kumpulkan kain itu, jangan berserakan

seleret [sələRɛt] *DI Lk Sd n* sebaris:

DI, tolong ko buatke pagar nen seleret dengan pagar yang sebelah sana nun, tolong engkau buatkan pagar ini sejajar dengan pagar yang di sebelah sana

selesai [selesay] *v* selesai;

menyelesaikan *v* menyelesaikan;
penyelesaian *n* penyelesaian;
terselesaikan *v* terselesaikan

selimpuh [selimpuh] *Bp DI Sd v*

simpuh;
beselimpuh *v* bersimpuh

selinap [səlinap], **menyelinap** *v*

selinap; *DI, pencuri dah masuk menyelinap ke rumah tu* pencuri telah masuk menyelinap ke rumah itu

selingkar [səliŋkaR] *DI Sd v* bongkar:

DI, mengape ko selingkar lemari yo? mengapa engkau bongkar lemari itu?

selingkuh [səliŋkUh] *DI v* selingkuh;

berbohong; *DI, te selamat ko kalau selingkuh kerjamu tidak selamat kalau suka berbohong*

selisih [səlisih] *n* selisih; 1 beda;

kelainan; 2 hal tidak kesepahaman
baselisih *As Bp v* berselisih: *dah lamo orang tu baselisih faham* telah lama mereke berselisih faham;
berselisih *DI Lk Sd v* berselisih

selisik [səlisik[?]] *v* selisik; singkap;

menyelisik *v* menyelisik;
menyingkap

selok [səlo[?]] *Lk v* pakai (biasanya untuk baju atau celana);

menyelok *v* memakai

seloka [səloka] *n* seloka

seloko [səloko] *Lk n* lampu suluh untuk mencari ikan, biasanya dibuat dari lampu minyak yang ditutup dengan

kaleng sekelilingnya kecuali sebelah muka dan diberi tangkai panjang

selop [səloP] *n* selop

seloro [səloRo] *DI Lk Sd n* seloroh;

senda gurau;
berseloro *v* berseloroh

seluar [səluwaR[?]] *DI Lk Sd v* celana:

DI, te bise kuselokke seluar yen karene sempit tidak bisa kumasukkan celana ini karena sempit

seludang [səludanj] *n* seludang;

bungkus bunga kelapa; tempat mengampu mayang

seluk [səlu[?]] *DI v* mengamuk tidak menentu

¹**selukat** [səlukat] *n* sejenis alat musik gamelan; gong

²**selukat** [səlukat] *Lk n* markas; pos

¹**selukung** [səlukuj] *Lk n* pohon kayu

²**selukung** [səlukuj] *n* perisai besar

selumbar [səlumbaR] *n* selumbar; duri dari kayu (seperti pada pinggiriran papan yang diketam)

selumbat [səlumbat] *n* selumbat; alat untuk mengupas kelapa

selumpit [səlumpit] *Lk n* sumpit terbuat dari buluh serip yang panjang ruasnya 1—1,5 depa

selungkar [səluŋkaR[?]] *DI v* bongkar

selurung [səluRuj] *DI n* perisai besar sebagai penahan anak panah

selusuh [səlusuh] *n* selusuh; sejenis jampi atau obat yang digunakan untuk melancarkan kelahiran

semadi [səmadi] *v* semadi;

bersemadi *v* bersemadi;

persemadian *n* persemadian

semai [səmay] *DI Lk Sd v* semai;

menyemai *v* menyemai

semaja [səmaja] *Lk v* sengaja

¹sekol [səkol] *Lk n* sukatan atau tempat beras yang biasanya terbuat dari tempurung kelapa

²sekol [səkol] *Lk n* nama jenis kue untuk makanan wanita sehabis melahirkan agar tetap segar

sekolah [səkolah] *n* sekolah;
bersekolah *v* bersekolah;
menyekolahkan *v* menyekolahkan;
sekolahan *n* sekolahan

sekongkol [səkoŋkol] *n* sekongkol;
bersekongkol *v* bersekongkol;
persekongkolan *n* persekongkolan

¹sekunar [səkunaR] *n* sekunar; kapal layar bertiang dua

²sekunar [səkunaR] *Lk n* awak kapal; kelas

sela [səla] *n* sela;
bersela *v* bersela;
menyela *v* menyela;
penyela *n* penyela;
sela-menyela *v* sela-menyela

¹selak [səlaʔ] *Lk n* rusak karena salah buat

²selak [səlaʔ] *Lk n* tanaman yang susah tumbuhnya

³selak [səlaʔ] *Bp v* bertaburan

selambe [sələmbə] *DI Sd v* tidak ada reaksi; tidak acuh: *DI, biar pe kukejuti ie, tiade nampaknye ie takut, mukanye selambe* walaupun ia kukejuti, tidak kelihatan ia takut, wajahnya biasa saja

selampai [sələmpay] *n* saputangan

¹selang [səlaŋ] *Lk n* 1 serambi rumah di belakang untuk tempat mencuci piring dan sebagainya; 2 pemisah ruang tamu dan dapur

²selang [səlaŋ] *n* lantai dapur yang papannya dijarang-jarangkan

³selang [səlaŋ] *adv* sedangkan

⁴selang [səlaŋʔ] *DI n* ujung-ujung jaring jeratan

selangat [səlaŋat] *n* selangat; nama jenis ikan

selap [səlap] *DI Lk v* selap; pingsan karena kerasukan;

menyelap *v* menyelap

selar [səlaR] *n* selar; nama jenis ikan

selasar [sələsaR] *n* serambi; beranda

seledik [sələdɪʔ] *DI Sd n* selidik

selasih [sələsɪh] *n* selasih

seleme [səleme] *DI Sd n* selesma; pilek: *DI, te bise rasenye aku bernafas kerna selema* nen tak bisa rasanya aku bernafas karena selesma ini

selemak [sələmaʔ], beselemak *DI a* kotor; tak beraturan: *DI, sangkin enaknye kau makan sampai beselemak mulutmu* yen karena enaknya kau makan mulutmu sampai kotor

selemo [sələmo] *Lk n* ingus; pilek; selesma

selempang [sələmpaŋ] *n* selempang;
berselempang *v* berselempang;
menyelempangkan *v* menyelempangkan

selendang [sələndaŋ] *n* selendang;
berselendang *v* berselendang

selenting [sələntiŋ], selentingan *n* kabar angin

selepar [sələpaR] *DI Lk Sd v* 1 sandal; 2 terompah: *DI, die berjalan memakai selepar* dia berjalan memakai terompah

selera [sələRa] *n* selera;
berselera *v* berselera

selerak [sələRaʔ], berselerak *DI Lk Sd v* berserakan: *DI, kumpulkan kain tu, usah beselelak* kumpulkan kain itu, jangan berserakan

seleret [sələRət] *DI Lk Sd n* sebaris:

DI, tolong ko buatke pagar nen seleret dengan pagar yang sebelah sana nun, tolong engkau buatke pagar ini sejajar dengan pagar yang di sebelah sana

selesai [selesay] *v* selesai;

menyelesaikan *v* menyelesaikan;
penyelesaian *n* penyelesaian;
terselesaikan *v* terselesaikan

selimpuh [selimpuh] *Bp DI Sd v*

simpuh;
beselimpuh *v* bersimpuh

selinap [səlinap], **menyelinap** *v*

selinap; *DI*, pencuri dah masuk menyelinap ke rumah tu pencuri telah masuk menyelinap ke rumah itu

selingkar [səlinkaR] *DI Sd v* bongkar:

DI, mengape ko selingkar lemari yo? mengapa engkau bongkar lemari itu?

selingkuh [səlinʔUh] *DI v* selingkuh;

berbohong; *DI*, te selamat ko kalau selingkuh kerjamu tidak selamat kalau suka berbohong

selisih [səlisih] *n* selisih; 1 beda;

kelainan; 2 hal tidak kesepahaman
baselisih *As Bp v* berselisih: *dah lamo orang tu baselisih faham* telah lama mereke berselisih faham;
berselisih *DI Lk Sd v* berselisih

selisik [səlisɪʔ] *v* selisik; singkat;

menyelisik *v* menyelisik;
menyingkap

selok [səloʔ] *Lk v* pakai (biasanya untuk baju atau celana);

menyelok *v* memakai

seloka [səloka] *n* seloka

seloko [səloko] *Lk n* lampu suluh untuk mencari ikan, biasanya dibuat dari lampu minyak yang ditutup dengan

kaleng sekelilingnya kecuali sebelah muka dan diberi tangkai panjang

selop [səloP] *n* selop

seloro [səloRo] *DI Lk Sd n* seloroh;

senda gurau;
berseloro *v* berseloroh

seluar [səluwaRʔ] *DI Lk Sd v* celana:

DI, te bise kuselokke seluar yen karene sempit tidak bisa kumasukkan celana ini karena sempit

seludang [səluɗaŋ] *n* seludang;

bungkus bunga kelapa; tempat mengampu mayang

seluk [səluʔ] *DI v* mengamuk tidak menentu

¹**selukat** [səluʔat] *n* sejenis alat musik gamelan; gong

²**selukat** [səluʔat] *Lk n* markas; pos

¹**selukung** [səluʔuŋ] *Lk n* pohon kayu

²**selukung** [səluʔuŋ] *n* perisai besar

selumbar [səlumbaR] *n* selumbar; duri dari kayu (seperti pada pinggiran papan yang diketam)

selumbat [səlumbat] *n* selumbat; alat untuk mengupas kelapa

selumpit [səlumpit] *Lk n* sumpit terbuat dari buluh serip yang panjang ruasnya 1—1,5 depa

selungkar [səluŋkaRʔ] *DI v* bongkar

selurung [səluRʊŋ] *DI n* perisai besar sebagai penahan anak panah

selusuh [səlusuh] *n* selusuh; sejenis jampi atau obat yang digunakan untuk melancarkan kelahiran

semadi [səmaɗi] *v* semadi;

bersemadi *v* bersemadi;

persemadian *n* persemadian

semai [səmay] *DI Lk Sd v* semai;

menyemai *v* menyemai

semaja [səmaja] *Lk v* sengaja

semak [səmaʔ] *DI Lk Sd* v simak
semal [səmal] *Lk a* tiada jera; tidak dapat diajar lagi
semampai [səmapay] *a* semampai; langsing
semanggi [səmangi] *n* semanggi
semarak [səmaRak] *a* semarak; meriah;
menyemarakkan v menyemarakkan
semarayan [səmaRayan] *n* menantu dari saudara perempuan dari mertua perempuan
semat [səmat] v semat;
menyemat v menyemat; menjahit kain dengan benang jelujur (untuk membuat atap);
menyematkan v menyematkan
sembab [səmbab] *DI Lk Sd* v simak
sembah [səmbah] *DI Lk Sd* v sembah;
menyembah v 1 menyembah; 2 berkunjung ke rumah-rumah kerabat setelah pesta perkawinan;
menyembahkan *DI* v menyembahkan; memberikan dengan hormat: *kami datang menyembahkan seperangkat baju* kami datang menyembahkan seperangkat baju
penyembah *n* penyembah;
persembahan *n* persembahan
sembahyang [səmbahyan] v sembahyang; salat
sembai [səmbay] *Lk* v sambar;
menyembai v menyambar
sembam [səmbam], **menyembam** 1 v memasak dengan cara meletakkan langsung di atas bara api; 2 *n* ikan atau lainnya yang dipanggang tanpa bumbu
sembap [səmbab] v sembap; sembam
¹**seMBER** [səbəR] *Sd* v sambar;
menyember v menyambar

²**seMBER** [səbəR] *DI Sd a* sedikit
seMBERayan → **semarayan**
seMBERip [səbəRip] *DI Sd n* tempat meletakkan piring makan yang terbuat dari kuningan
sembelih [səbəllh] *DI Lk Sd* v sembelih;
menyembelih v menyembelih: *DI, kukeleh atok tengah menyembelih ayam di halaman* kulihat kakek sedang menyembelih ayam di halaman
sembilan [səmbilan] *num* sembilan;
bersembilan v bersembilan;
kesembilan *n* kesembilan
sembilang [səmbilan] *n* ikan sembilang
sembir [səmbiR] *Lk a* sedikit; secuil
sembuh [səmbuh] v sembuh; pulih;
kesembuhan *n* kesembuhan;
menyembuhkan v menyembuhkan;
penyembuhan *n* penyembuhan
sembur [səmbuR] *DI Lk Sd* v sembur;
menyembur v menyembur;
menyemburi v menyemburi;
menyemburkan v menyemburkan;
penyembur *n* penyembur;
semburan *n* semburan;
tersembur v tersembur
semenda [səmənda] *Lk n* semenda; saudara karena adanya hubungan perkawinan; besan;
bersemenda v bersemenda
semende [səmənda] *DI Sd* v semenda
sementok [səməntoʔ] *Lk n* sejenis kayu di hutan
sementung [səməntuŋ] *a* cemberut
semerayan [səməRayan] *DI Sd n* menantu dari saudara perempuan mertua
semokel [səmokel] *As Lk* v selundup;

sempadan . senggora

basemokel *As* *v* menyeludup;
basemokel korjonyo pekerjaannya
menyeludup

sempadan [səmpadan] *n* sempadan;
batas; perbatasan;
bersempadan *v* bersempadan

sempat [səmpat] *v* sempat;
kesempatan *n* kesempatan;
menyempatkan *v* menyempatkan

sempena [sempena] *n* berkat; tuah;
nasib;
bersempena *v* mengambil berkat;
bertuah

semperus [sempeRus] *DI* *n* sakit perut;
diare

sempit [səmpit] *a* sempit;
kesempitan *n* kesempitan;
mempersempit *v* mempersempit;
menyempitkan *v* menyempitkan;
penyempitan *n* penyempitan;
bersempit-sempit *v* bersempit-
sempit

semua [semuwa] *num* semua;
semuanya *adv* semuanya

semut [səmut] *n* semut;
kesemutan *a* kesemutan;
menyemut *v* menyemut

sena [səna] *n* sena

¹**senak** [sənaʔ] *DI Lk Sd* *v* senak; 1 rasa
sakit di ulu hati; 2 muak
menyenak *v* menyenak

²**senak** [senak], **menyenak** *DI* *n* air
pasang mulai naik

senali [sənali] *DI Sd* *n* ukuran takaran
sebanyak 16 gantang

senang [sənan] *a* senang;
kesenangan *n* kesenangan;
menyenangi *v* menyenangkan;
menyenangkan *v* menyenangkan;
bersenang-senang *v* bersenang-
senang

senda [sənda] *Lk n* 1 senda gurau; 2
canda

sende [sənda] *DI Sd n* 1 senda gurau; 2
canda

sendiri [sendiRi] *a* sendiri;
bersendiri *v* bersendiri;
menyendiri *v* menyendiri;
sendirian *pron* sendiri;
tersendiri *v* tersendiri

sengaja [səja] *v* sengaja;
bersengaja *v* bersengaja;
kesengajaan *n* kesengajaan

sengal [səjal] *DI Lk Sd* *a* pegal; *DI, te*
tahan aku nulis, ada sengal
tanganku dah tidak tahan lagi aku
menulis, tanganku sudah pegal

¹**sengat** [sejat] *DI Lk Sd* *v* sengat;
menyengat *v* menyengat;
penyengat *n* penyengat;
tersengat *v* tersengat

²**sengat** [sejat] *DI Lk Sd* *v* ikan lele

sengau [səjaw] *DI Lk Sd* *a* sengau

sengeh [sejeh] *DI Lk Sd* *v* menyengir:
DI, kalau te suke katakan te suka,
jangan ko sengeh saje kalau tidak
suka katakan tidak suka, jangan
menyengir saja;
tersengeh *DI* *v* menyeringai

senget [sejet] *n* miring; gila

senggak [seŋgaʔ] *DI Lk Sd* *v* senggak;
bentak;

menyenggak *v* menyenggak

senggang [seŋgan] *DI Lk Sd* *v*
senggang

senggau [seŋgaw] *DI* *v* senggau;
menyenggau *v* menyenggau; 1
menjilat (tentang api); 2 *ki* naik
darah

sengit [sejit] *a* sengit; angit

senggol [seŋgol] *DI Sd* *a* bengkok

senggora [seŋgoRa] *DI Sd* *n* kain alas
yang digunakan pada pahar

sengkak [sɛŋkaʔ] *DI Sd a* terlalu kenyang; *n* kekenyangan; *DI*, *waya sengkak aku makan durian nen aku kekenyangan makan durian ini*

senjelai [sɛŋjəlay] *DI n* sejenis daun yang dapat mengakibatkan gatal-gatal pada kulit

seno [sɛno] *Bp a* setengah gila; **senu** [sɛntə] *DI n* senta; kayu yang melintang pada dinding

sentak [sɛntaʔ] *v* sentak; **manyentak** *Bp v* menyentak: *amak manyentak rumput ibu menyentak rumput;* **tersentak** *v* tersentak

sental [sɛntal] *DI Lk v* jejai; mengisi perut penuh-penuh: *DI*, *bukan main bahatnye engkau, kenannye ku sental engkau baru ko tau bukan main congkaknye engkau, sepantasnya kujejai engkau baru engkau tahu*

sentap [sɛntap] *DI Lk Sd v* 1 sentak; 2 renggut

sentara [sɛntaRa] *DI a* batas

sentung [sɛntuŋ] *As v* mengisap rokok

sentuk [sɛntuʔ] *DI v* mengisap rokok

senu [sɛnu] *Bp DI Lk Sd a* gila; edan

senyap [sɛŋap] *DI Lk Sd a* sunyi

sepah [sɛpah] *DI Lk Sd n* sepah; sampah siri

sepen [sɛpɛn] *DI n* 1 lemari makan atau kamar penyimpanan makanan; 2 ruangan tempat makan-makan

sepenuh [sɛpɛnuh] *DI Sd n* daun sepenuh

sepera [sɛpəRa] *DI n* pastel

seperumpungan [sepeRumpujan] *Bp n* ukuran panjang mulai ujung jari kaki sampai ujung jari tangan yang diacungkan ke atas

sepit [sɛpit] *DI Sd v* jepit

seprah [sɛpRah] *DI Sd v* kain alas hidangan

sepuh [sepuh] *n* sepuh; **menyepuh** *v* menyepuh; **penyepuh** *n* penyepuh; **sepuhan** *n* sepuhan

serabi [səRabi] *DI Lk Sd v* serabi

seradi [səRadi] *DI Sd n* hiasan langit kamar pengantin yang terbuat dari kertas kilat dan tekad (perada)

serah [səRah] *v* serah; **menyerah** *v* menyerah; **menyerahkan** *v* menyerahkan; **penyerahan** *n* penyerahan; **terserah** *v* terserah

serai [səRay] *n* serai

¹serak [səRaʔ] *DI Lk Sd v* serak, berserak

²serak [səRaʔ] *DI Lk Sd v* serak; parau

seram [səRam] *a* seram; **menyeramkan** *v* menyeramkan

serambi [səRambi] *DI Lk Sd v* serambi

serampang [səRampan] *n* serampang; **menyerampang** *v* menyerampang

seranah [səRanah] *DI Lk Sd n* damprat; caci maki

serang [səRan] *v* serang; **menyerang** *v* menyerang; **penyerang** *n* penyerang; **penyerangan** *n* penyerangan; **serangan** *n* serangan

serangga [səRanga] *n* serangga

serape [səRapə] *DI v* serapah; **menyerape** *v* menyerapah

enjel [ɛnjɛl], **mengenjel** *DI v hl* memasak air; menjerang air

gutil [gutil] *Sd n* kutil

serasi [səRasi] *a* serasi; **keserasian** *n* keserasian

serban [səRban] *n* serban;

serpeh . serunjor

berserban *v* **beserban**
serpeh [səRpeh] *DI Lk n* pecahan kayu
¹**seraye** [səRayə] *DI Sd v* seraya;
sambil; serta
²**seraya** [səRaya] *Lk v* menyuruh
serayo [səRayo] *As Bp v* menyuruh
serbuk [səRbUʔ] *n* serbuk
serdaba [səRdaba] *Lk v* sendawa
serdabe [səRdabə] *DI Sd v* sendawa
serdam [səRdam] *n* serdam;
berserdam *v* **berserdam**
¹**Serdang** [səRdan] *Sd n* nama salah
satu kesultanan melayu;
Serdang Bedagai kabupaten di
Sumatera Utara yang beribukota
Sungai Rampah
²**serdang** [səRdan] *Lk n* serdang;
sejenis palem yang hidup di tanah
bencah dan daunnya dapat dibuat
atap
serelah [səRələh], **menyerelah** *DI v*
serlah;
terserelah *v* **menyerelah**
serempak [səRəmpaʔ] ¹ *DI Lk*
serempak; ² *DI* bertemu dengan
tiba-tiba
serempuk [səRempuʔ] *Lk ad v*
senyampang
seret [səRət] *Sd v* seret
sergah [səRgah] *DI Sd v* hentak
sergap [səRgap] *DI Lk Sd v* sergap;
menyergap *DI Lk Sd v* menyergap;
tersergap *DI Lk Sd v* tersergap
serkang [səRkan], **terserkang** *DI v* ¹
tersumbat; ² terganjal: *DI*,
bagaimana hambe nak keluar kalau
terserkang di pintu bagaimana aku
mau keluar kalau terganjal di pintu
serkap [səRkap] *DI n* sangkak bambu
serling [səRliŋ] *DI n* lubang yang digali
di perlintasan (binatang) buruan

senggak [səŋgaʔ] *DI Lk Sd v* senggak;
bentak
senggang [səŋgar] *DI Lk Sd v* senggak;
bentak
serbuk [səRbuʔ] *DI Lk Sd n* serbuk
seridan [səRidan] *DI Lk Sd n* sejenis
ikan kecil yang hidup di muara
sungai
seringei [səRiŋey] *DI Lk Sd n* seringai;
menyeringei *v* **menyeringai**
serlung [səRlUŋ], **teserlung** *Lk Sd v*
terperosok ke lantai kayu yang
patah atau lapuk (tentang kaki)
seroja [səRoja] *As Bp Lk Sd n* seroja
seroje [səRoje] *DI n* seroja
seronok [səRonoʔ] *a* seronok
serpih [səRplh] *n* serpih;
serpihan *n* serpihan
sersap [səRSap] *As Lk n* kain telekung
untuk salat wanita
¹**seru** [səRu] *DI Lk Sd v* seru; ¹
panggilan (untuk memanggil,
menarik perhatian, dan sebagainya);
panggilan dengan suara nyaring; ²
ujaran yang biasa digunakan dengan
penegasan atau intonasi tinggi spt
ketika marah;
berseru *v* **berseru**;
²**seru** [səRu] *v* sengit; hebat
seruduk [səRudUʔ] *DI Lk Sd v* seruduk;
menyeruduk *v* **menyeruduk**;
seruit [səRuwit] *DI Lk Sd n* seruit
serunai [səRunay] *Lk n* serunai
serundeng [səRondəŋ] *DI Lk Sd*
[səRUndəŋ] *As Bp n* serundeng
serune [səRune] *Sd n* serunai
serunjang [səRunjaŋ] *n* serunjang
serunjor [səRunjoR] *n* satuan untuk
bambu atau kayu: *DI*, *ambilke buluh*
yo dua serunjor ambilkan buluh itu
dua batang

serupai [səRUpay] *n* alat musik sejenis suling

serut [səRUt] *v* serut;
menyerut *DI Lk Sd v* menyerut;
manyorut *As Bp v* menyerut;
terserut *DI Lk Sd v* terserut;
tasorut *As Bp v* terserut

serpih [seRpih] *DI Lk Sd n* serpih

sesah [səsa], **besesah** *v* basuh;
menyesah *v* membasuh

sesak [səsa⁷] *DI Lk Sd a* sesak; 1 sempit; 2 susah bernapas

sesat [səsat] *DI Lk Sd a* sesat;
menyesatkan *a* sesat;
tersesat *v* tersesat;

sesawi [səsawi] *DI Sd n* sejenis sayuran yang dapat membangkitkan libido; *brascica runcosa nain*

sesumbar [səsumbaR] *Sd Lk v*
sesumbar

setagen [sətagən] *n* kain pengikat; bengkung

setanah [sətaRnah] *Lk n* 1 orang yang tiba-tiba kaya; 2 *adj* berlebihan; seseorang yang bersikap berlebihan, sehingga membuat orang lain merasa tdk nyaman karena baru memiliki suatu kekayaan

setanggi [sətaŋgi] *n* wewangian campuran kemenyan, cendana, dan bahan lainnya yang dihaluskan dipakai dengan cara dibakar

setanoka [sətanoka] *DI v* makan nasi dengan berhadap-hadapan (tentang pengantin)

setapu [sətapu] *DI n* sejenis bubu yang panjangnya sehasta dan berduri di bagian dinding dalamnya

seteheng [sətəhən] *DI a* gila: *usah ko lawan ia yo, ada setehengnye, dilemparnya kele ko jangan engkau lawan dia itu, ada gilanya sedikit,*

dilemparnya nanti engkau dengan batu

seteru [sətaRu] *DI Sd n* musuh

setombak [sətomba⁷] *DI Sd n* ukuran kayu sebanyak satu meter kubik;

sewar [sewaR] *DI Sd n* keris bengkok

sewe [səwə] *DI Sd n* musuh

sia-sia [siyasiya] *DI Sd n* musuh

¹**sian** [siyan] *DI n* sini

²**sian** [siyan] *Lk n* situ

sibak [siba⁷] *DI Sd n* buka: *DI, sibak sikit tudung jendela tu buka sedikit kain jendela itu*

sibar [sibaR] *DI Sd v* sebar: *DI, sudah kau sibar jala tenan? sudahkah kau sebar jala tadi?*

sida [sida] *DI n* tingkat kebangsawanan

sidang [siday] *DI v* berhenti; reda: *DI, hujan udah sidang sejak tadi hujan telah berhenti sejak tadi*

sidat [sidat] *DI n* gelang yang dipakai di lengan atas

sidik [sid⁷] *DI n* subuh

siding [sidly] *DI n* sejenis jerat untuk menangkap rusa

sidukung [sidukuy] *DI n* tumbuhan anak meniran

sigai [sigay] *DI n* tangga bambu

sigap [sigap] *a* sigap: *DI, kalau bekerja sigap bene engko nen kalau bekerja sigap sekali engkjau ini*

sihat [sihat] *DI n* batas

sikat [sikat] *DI Lk Sd n* 1 sikat; 2 sisir

sikit [sikit] *DI Lk Sd a* sedikit

silinjuang [silinjuway] *As n* kalinjuhang

simpak [simpa⁷] *Sd n* dahan kayu yang patah

sitaronah [sitaRonah] *As n* 1 orang yang tiba-tiba kaya; 2 *adj* berlebihan; seseorang yang bersikap berlebihan, sehingga membuat orang

setanggi . simak

lain merasa tdk nyaman karena baru memiliki suatu kekayaan

setanggi [sətanggi] *n* sejenis kayu yang wangi bila dibakar

setapu [sətapu] *Sd n* penjerat ikan dan sebagainya seperti bubu sehasta pakai duri di dinding dalam

seteru [sətəRu] *n* musuh

seterenah [sətəRənah] *Sd n* 1 orang yang tiba-tiba kaya; 2 *adj* berlebihan; seseorang yang bersikap berlebihan, sehingga membuat orang lain merasa tdk nyaman karena baru memiliki suatu kekayaan: *aih si Latifah tu seterenah sangat, baru punya sepeda, dah macam bekutu kutengok aih si Latifah itu berlebihan sekali, baru punya sepeda kulihat sudah seperti kutu*

seteru [sətəRu] *n* musuh

setinggar [sətinggaR] *Ark n* senapang kocok yang dipasang tunam

siakap [siyakap] *n* siakap; ikan kakap

sian [siyan] *DI, Sd p* situ, itu

sion [siyon] *Lk p* situ, itu

siau [siyaw] *Lk p* cemas: *siau hatiku ngeleh anak yang manjat io hatiku cemas melihat anak yang memanjat itu*

sibak [sibaʔ] *v* menguak; sibak;
menyibakkan *v* menyibakkan;
tersibak *v* tersibak

sida [sida] *ark Lk n* wakil

sidat [sidat] *n* gelang di lengan atas

sidingin [sidiŋin] *n* sedingin

sidokah [sidokah] *As Bp n* sedekah

sigai [sigay] *Lk n* tangga dari sebatang bambu

sigi [sigay] *n* sigi

sika [sika] *Bp Lk p* sini

sikang [sikan] *Bp n* nanti

sikat [sikat] *n* sisir rambut
manyikat *As Bp v* menyikat;
menyisir rambut;
menyikat *DI Lk Sd v* menyikat;
menyisir rambut;
sikat rapat *Bp n* sisir kutu

sikin [sikin] *Lk n* sejenis pisau

siksa [siksa] *Lk v* siksa;
menyiksa *v* menyiksa;
tersiksa *v* tersiksa

sikse [siksə] *DI Sd v* siksa;
menyikse *v* menyiksa;
tersiksa *DI Lk Sd v* tersiksa;

siku [siku] *Sd n* siku;
basiku *As Bp v* bersiku;
bersiku *DI Lk Sd v* bersiku;
manyiku *As Bp v* menyiku
menyiku *DI Lk Sd v* menyiku

sikulambak [sikulambaʔ] *Bp n*
kuntulanak

¹**sila** [sila] *DI Lk Sd v* sudilah kiranya
(kata perintah yang halus)

²**sila** [sila] *DI Lk Sd v* duduk dengan
kaki berlipat dan bersilang

silam [silam] *a* silam

silap [silap] *n* silap; 1 salah; 2 lupa;
kasilapan *As Bp n* kesilapan;
kesilapan *DI Lk Sd n* kesilapan

silau [silaw] *DI Lk Sd a* silau;
menyilaukan *v* menyilaukan

silih [silih] *v* silih

silo [silo] *As Bp v* silau;
manyilokan *v* menyilaukan

silonging [silonjŋ] *As Bp v* marah;
pasilonging *n* pamarah

siloro [siloRo] *As Bp v* seloroh;
basiloro *v* berseloroh

silsilah [silsilah] *n* silsilah

simak [simaʔ] *v* simak;
manyimak *As Bp v* menyimak;
menyimak *DI Lk Sd v* menyimak;
panyimak *As Bp v* penyimak;

penyimak *DI Lk Sd* *v* penyimak
simbah [simbah] *a* simbah;
basimbah *As Bp* *v* bersimbah;
besimbah *DI Lk Sd* *v* simbah
simbil [simbil] *DI Lk Sd* *v* berselisih
jalan
simboh [simboh] *Bp a* sibuk tidak
menentu
simpei [simpey] *Ark n* simpai; lingkaran
atau gelang-gelang dr rotan atau
logam (pengikat bingkai dan
sebagainya) untuk mengeratkan atau
menegangkan
simpai tulang *ki* seseorang yang
pemalas dan tidak berinisiatif ibarat
tulangnya telah dipasang simpai
simpuk [simpU⁷] *Ark Lk a* terbengkalai
simpul [simpUl] *n* simpul
sinar [sinaR] *n* sinar; cahaya;
basinar *As Bp* *v* bersinar;
bersinar *DI Lk Sd* *v* bersinar;
manyinari *As Bp* *v* menyinari;
menyinari *DI Lk Sd* *v* menyinari
sindung [sindur] *Bp* *v* sandung;
tasindung *v* tersandung
singap [sijap] *n* atap yang dapat
dibuka tutup seperti jendela untuk
keluar masuk udara
basingap *As Bp* *v* bersingap;
besingap *DI Lk Sd* *v* bersingap
singgah [sijgah] *v* singgah
singgulu [singulu] *Bp n* selendang
penutup kepala
singkap [sijkap] *n* singkap; buka;
manyingskap *As Bp* *v* menyingkap;
manyingskapkan *As Bp* *v*
menyingkapkan;
menyingkap *DI Lk Sd* *v*
menyingkap;
menyingkapkan *DI Lk Sd* *v*
menyingkapkan;
tasingkap *As DI Lk* *v* tersingkap;

tersingkap *DI Lk Sd* *v* tersingkap
singkat [sijkat] *DI Lk Sd a* singkat
singkot [sijkot] *As a* singkat;
manyingskot *v* bunuh diri:
*hampirilah manyingskot perempuan
tu gara-gara dicorekan lakinyo
hampir bunuh diri perempuan itu
karena diceraikan suaminya*
singsing [sijsij] *v* singsing
sinis [sinis] *a* sinis
sinun [sinun] *Bp n* sana
sipak [sipa⁷] *v* sepak;
manyipak *As Bp* *v* menyepak;
menyipak *DI Lk Sd* *v* menyepak
sipatu [sipatu] *As Bp n* sepatu
sipi [sipi] *n* sipi;
manyipi *As Bp* *v* menyipi;
menyipi *DI Lk Sd* *v* menyipi
sipu [sipu] *a* sipu;
tasipu *As Bp* *v* tersipu;
tersipu *DI Lk Sd* *v* tersipu
sipun [sipun] *a* mati
siponoh [siponoh] *Bp n* sepenuh;
sejenis daun
siram [siram] *v* siram;
basiram *As Bp* *v* bersiram; mandi;
bersiram *DI Lk Sd* *v* bersiram;
mandi;
manyiram *Bp* *v* menyiram;
menyiram *DI Lk Sd* *v* menyiram;
siraman *n* siraman;
tasiram *As Bp* *v* tersiram;
tesiram *DI Lk Sd* *v* tersiram;
sirat [siRat] *DI* *v* sirat; rajut;
menyirat *v* menyirat; merajut (jala)
sirih [siRih] *As DI Lk Sd n* sirih;
menyirih *As DI Lk Sd* *v* menyirih;
nyirih *Lk* *v* menyirih;
sirih junjung *As DI Lk Sd* rangkaian
sirih dalam antaran perkawinan;
sisik [sisl⁷] *n* sisik;
basisik *As Bp* *v* bersisik;

sitakojut . sombab

besisik *DI Lk Sdv* bersisik;
manyisik *As Bp v* menyisik;
menyisik *DI Lk Sd v* menyisik
sitakojut [sitakojut] *Bp n* sikejut;
semalu
sitarolo [sitaRolo] *Bp n* buah-buahan
sisa yang tumbuh di akhir musim
sitaronah [sitaronah] *As Bp 1 n* orang
yang tiba-tiba kaya; **2 adj**
berlebihan; seseorang yang bersikap
berlebihan, sehingga membuat orang
lain merasa tidak nyaman karena
baru memiliki sesuatu benda atau
keadaannya berubah menjadi lebih
baik
sitoru [sitoRu] *Bp n* seteru;
basitoru *v* berseteru;
parsitoruan *n* perseteruan
siun [siyun] *DI Sd pron* sana
siut [siyut] *DI Sd v* bakar: *DI, jangan
ko siut kertas yo, kele diterbangke
angin tebakar rumeh kite jangan
engkau bakar kertas itu, nanti
diterbangkan angin terbakar rumah
kita*
so [so] *Lk p* sudah
sobar [sobaR] *As Bp v* sebar;
basobar *v* bersabar;
manyobarkan *v* menyebarkan
sobut [sobut] *Bp v* sebut;
manyobut *v* menyebut;
tarsobut *v* tersebut
soboh [soboh] *DI n* subuh; dini hari;
manyoboh *v* begadang; pulang pagi
sodak [soda?] *As Bp v* sedak;
tasodak *v* tersedak
sodang [sodanj] *Bp adv* sedang
sodap [sodap] *Bp a* sedap;
panyodap *v* penyedap
sogan [sogan] *As Bp a* segan;
manyogani *n* menyegani;
panyogan *n* penyegan;

sogan-sogan *a* segan-segan: *jangan
sogan-sogan makan di rumah kami
jangan segan-segan makan di rumah
kami*
sogar [sogaR] *As Bp a* segar
¹soh [soh] *DI Sd a* kosong:
*dicurahkannya air dalam gelas yen
hingga soh dicurahkannya air dalam
gelas itu hingga kosong*
²soh [soh] *v* puasa tanpa makan sahur
akibat kesianghan
sohon [sohon] *DI Lk Sd a* lezat: *DI,
sohon bene rase masakanmu en
lezat benar masakanmu ini*
sohor [sohoR] *a* terkenal;
tasohor *As Bp v* tersohor;
tersohor *DI Lk Sd v* kesohor
sojuk [sojU⁷] *As Bp a* sejuk; dingin;
kasojukan *v* kedinginan;
manyojukkan *v* menyejukkan
sokam [sokam] *As Bp n* sekam
sokong [sokonj] *n* sokong;
manyokong *As Bp v* menyokong;
menyokong *DI Lk Sd v*
*menyokong: DI, wak Ulong
menyokong pohon pisang nang
ondak tumbang tu wak Ulong
menyokong pohon pisang yang
hendak tumbang itu;*
sokongan *n* sokongan
solap [solap] *As Bp a* amuk;
manyolap *v* mengamuk
solar [solaR] *n As Bp* ikan selar
solip [solip] *As Bp v* selip;
manyolip *v* menyelip;
tasolip *v* terselip
solop [solop] *Lk AS v* sudah masuk
somak [soma?] *As Bp a* semak;
manyomak *v* menyemak
somat [somat], **manyomat** *Bp v*
membuat atap dari daun nipah
sombab [sombab] *As Bp v* sembab

sombah [sombah] *As Bp n* sembah;
manyombah *v* 1 menyembah; 2
 berkunjung ke rumah-rumah kerabat
 setelah pesta perkawinan;
menyembahkan *v* memberikan
 dengan hormat;

panyombah *n* penyembah

sombam [sombam] *As Bp v* sembam;
manyombam *v* menyembam

sombong [sombor] *a* sombong

sombur [sombuR] *As Bp v* sembur;
manyombur *v* menyembur

some [some] *As Bp v* semai;
manyome *v* menyemai

sonak [sona[?]] *As Bp v* 1senak; 2
 cegukan;

manyonak *v* menyenangkan;

manyonakkan *v* menyenangkan

sondal [sondal] *As a* ganjil; tidak lazim

sondat [sondat] *As Bp a* sendat; tumpat

sondut [sondut[?]] *As v* sedak;
tasondut *v* tersedak

¹**songat** [sojat] *As Sd n* ikan lele

²**songat** [sojat] *Bp n* sengat;
manyongat *v* menyengat;
panyongat *n* penyengat;
tasongat *v* tersengat

songgak [songa[?]] *As Bp v* senggak;
 bentak;

manyonggak *v* menyenggak;
tasonggak *v* tersenggak

songgang [songan] *As Bp a* senggang

songit [sojit] *As Bp n* sengit; 1 *n* bau
 yang tajam; 2 *a* hebat

songkah [sojka], **manyongkah** *As n*
 cara ringkas: *karono ondak copat
 sampe, diambillah jalan
 manyongkah* karena hendak cepat
 sampai maka diambillah jalan pintas
 (menerobos);

songkak [sojka[?]] *As n* sangkar ayam

songket [sojket] *n* songket

songkok [sojko[?]] *n* peci, kopiah: *DI, ku
 keleh ia memakai songkok endak
 kenduri agaknya ie kulihatia
 memakai peci, sepertinya ia hendak
 kenduri*

songkuap [sojkuwap] *As* singap

songo [sojo] *As Bp a* sengau

sonon [sonon] *DI n* sangkar ayam

sontap [sontap] *As v* sentak; bentak;

sontot [sontot] *a* gemuk pendek: *DI,
 selame besar ia nen, kukeleh sontot
 badannya selama sudah besar ia ini,
 kulihat gemuk pendek badannya*

sontung [sontuŋ], **manyontung** *As Bp
v* sindir; menyindir; perkataan kasar

sonyap [soŋap] *As Bp a* senyap

sopah [sopah] *As Bp n* sepah

sopak [sopa[?]] *As Bp n* penyakit kulit
 yang memutih

sor [soR] *n* rasa enak (sedap): *teralang
 sor masakanmu nen* bukan main
 enaknya masakanmu ini

sorambi [soRambi] *As Bp n* serambi;
 teras

sorapah [soRapah] *As Bp v* serapah;
 disumpahi orangtua;

manyorapah *v* menyumpah

sorbuk [soRbu[?]] *As Bp n* serbuk

sordam [soRdam] *As Bp n* serdam

sorei [soRey] *As Bp n* serai

sorangap [sorangap] *As v* sergap;

manyorangap *v* menyergap;

sorong [soRon] *n* sorong; *DI, usah ko
 sorong budak tu jangan engkau
 sorong anak itu*

sorpeh [soRpeh] *As Bp n* serpih;

sorpehan *n* serpihan

¹**soru** [soRu] *As Bp v* seru; 1 panggilan
 (untuk memanggil, menarik
 perhatian, dan sebagainya);
 panggilan dengan suara nyaring; 2

ujaran yang biasa digunakan dengan penegasan atau intonasi tinggi spt ketika marah;
baseru *v* berseru;
²**soru** [soRu] *As Bp v* sengit; hebat
sosak [sosa?] *As Bp a* sesak;
manyosak *v* menyesak
sosat [sosat] *As Bp a* sesat;
manyosatkan *v* menyestakan;
tasosat *v* tersesat
sotong [sotoŋ] *n* sotong
soya [soya] *Dl n* tempat meletakkan peniti (kancing) pada kerah lipatan baju panjang Melayu asli
suam [suwam] *a* hangat
suan [suwan] *As Bp v* tanam;
manyuan *v* menanam (tanaman): *ki, lama sudah hasrat manyuan mangapa padang jua nan tumbuh sudah lama berkeinginan menanam tetapi mengapa rumput yang tumbuh*
suar [suwaR] *n* suar
subai [subay] *manyubai* *As Bp v* mencampur bahan yang hampir sejenis, mis. beras dengan jagung;
menyubai *Dl Lk Sd v* mencampur bahan yang hampir sejenis, mis. beras dengan jagung
¹**subang** [subaŋ] *n* subang: *Dl, elok kutengok subangmu cantik kulihat anting-antingmu*
²**subang** [subaŋ] *Dl Lk Sd n* panggilan terhadap anak perempuan
subuh [subuh] *n* subuh
subuk [subu?] *a* serentak
sudah [sudah] *a* sudah;
bakasudahan *As Bp v* berkesudahan;
berkesudahan *Dl Lk Sd v* berkesudahan;

manyudahi *As Bp v* menyudahi;
menyudahi *Dl Lk Sd v* menyudahi
sudi [sudi] *a* sudi
suding [sudin] *Lk n* cucuk sanggul yang juga dapat berfungsi sebagai senjata perempuan
sudip [sudip] *n* sendok menggoreng
sudu [sudu] *n* sendok
suduk [sudu?] *n* tembilang
sudut [sudut] *n* sudut
sugun¹ [sugUn] *As Bp Dl Lk n* rambut yang kusut
sugun² [sugun] *Sd a* 1 terletak dan tak terurus; 2 duduk asal-asalan
sujadah [sujadah] *n* sajadah
suka [suka] *a* suka
sukat [sukat] *n* sukat;
manyukat *As Bp v* menyukat;
menyukat *Dl Lk Sd v* menyukat
¹**suku** [suku] *n* suku; puak
²**suku** [suku] *num* seperempat
¹**sukut** [sukut] *Lk n* kenduri keluarga
²**sukut** [sukut] *Dl Lk Sd* keluarga keturunan: *Dl, kunun Cek Siti mengundang ke rumahnya untuk jamu sukut kerna anaknya dipinang orang kabarnya Cek Siti mengundang ke rumahnya untuk menjamu keluarga keturunan karena anaknya dilamar orang*
sula [sulə] *Dl n* sula
¹**sulampe** [sulampe] *Bp n* selampai; sapu tangan
²**sulampe** [sulampe] *Bp n* selampai; sejenis ikan laut yang beratnya kira-kira dua kilogram
sule [sulə] *Dl Sd n* sula
sulah [sulah] *Sd a* botak di bagian depan
sulbi [sulbi] *n* sulbi
sule [sulə] *a* sula

suling [sulɪŋ] *n* suling
sulo [sulo] *As Bp n* sula; alat untuk mengupas kelapa
sultan [sultan] *n* sultan
suluh [sulU] *Sd n* suluh
suluk [sulU^o] *DI Lk Sd* [sulu^o] *As Bp n* suluk;
basuluk *As Bp v* bersuluk
besuluk *DI Lk v* bersuluk
sulung [sulUy] *n* sulung
sum [sun] *n* sejenis jahitan untuk pinggiran kain
sumbang [sumbay] *a* sumbang;
janggal: DI, te mendai kalau engkau berdue dengan iparmu di rumah, sumbang dikeleh orang tidak baik engkau berdua dengan iparmu, janggal dilihat orang
sumbat [sumbat] *n* sumbat;
manyumbat *As Lk Sd v* menyumbat;
menyumbat *DI Lk Sd v* menyumbat;
sumbi [sumbi] *n* sejenis perhiasan yang melengkung di telinga
sumbing [sumbiŋ] *a* sumbing
sumpah [sumpah] *n* 1 sumpah; 2 maki;
basumpah *As Bp v* bersumpah;
bersumpah *DI Lk Sd v* bersumpah;
manyumpahi *As Bp v* menyumpahi;
menyumpahi *DI Lk Sd v* menyumpahi
sumpal [sumpal] *n* sumpal; sumbat
manyumpal *As Bp v* menyumpal;
menyumpal *DI Lk Sd v* menyumpal;
sumpalan *n* sumpalan
sumpit [sumpit] *n* tas atau karung dari anyaman pandan
sumpit [sumpit] *n* 1 panah; 2 nama sejenis ikan sungai
sumpitan → **sumpit**
sumpun [sumpun] *v* tumpuk tidak teratur

sunam [sunam] *As Lk v* menukik
sundai [sunday] *As Lk n* nama sejenis jeruk asam
sundal [sundal] *n* perempuan pelacur
sundang [sunday] *n* keris yang bilahnya lebar seperti pedang berasal dari Aceh dan Solok
sunde [sunde] *DI Sd n* nama sejenis jeruk asam
sundul [sundul] *v* sundul;
manyundul *As Bp v* menyundul;
menyundul *DI Lk Sd v* menyundul;
sundut¹ [sundut] *v* menyulut
sungil [suŋɪl] *Lk n* gigi yang keluar satu atau dua
sungguh [suŋgU] *a* sungguh: *DI, sungguh nye yen, maye yang dikatekannye tenan benar apa yang dikatakannya tadi*
sungkah¹ [suŋkah], **menyungkah** *Sd ksr v* sungkah; makan dengan rakus
sungkah² [suŋkah], **menyungkah** *Sd v* menyuruk;
menyungkahkan *Sd v* menyurukkan: *dio manyungkahkan sepedanyo ko somak-somak dia menyurukkan sepedanya ke semak-semak*
sungkai [suŋkay] *n* sungkai
sungkan [suŋkan] *a* sungkan; segan
sungkit [suŋkit] *v* sungkit;
manyungkit *As Bp v* menyungkit;
menyungkit *DI Lk Sd v* menyungkit
sungkup [suŋkUp] *n* sungkup
sungkur [suŋkUR] *v* sungkur;
tasungkur *As Bp v* tersungkur
tesungkur *DI Lk Sd v* tersungkur;
sungkum [suŋkum] *DI v* sungkur
¹**sungut** [suŋUt] *n* sungut; rambut panjang yang berfungsi sbg indra atau perasa (di kepala atau hidung)

- beberapa binatang, seperti jangkrik, ikan lele): *sungut jangkrik*; 2 misai; kumis: *sungut kucing* kumis binatang
- ²**sungut** [suŋUt] *Sd n* sungut; comel; gerutu;
basungut-sungut *As Bp v*
 bersungut-sungut
bersungut-sungut *DI Lk Sd v*
 bersungut-sungut
- suntil** [suntil] *n* tembakau yang disisipkan di bibir
sunting malai hiasan rambut yang dipasang di belakang telinga
sunting hati *ki* anak kesayangan;
- ¹**sunting** [suntɪŋ] *n* hiasan: bunga dan sebagainya yang dicocokkan di rambut atau sanggul;
- ²**sunting** [suntɪŋ], **menyunting** *v* melamar
menyunting [suntɪŋ] *Lk v* melamar
- ¹**suntut** [suntuʔ] *DI Lk Sd*, [suntUʔ] *As Bp a* suntuk; kacau pikiran: *DI, suntut pikiranku dibuat piil anak satu nen* suntuk pikiranku dibuat anak yang satu ini
- ²**suntut** [suntuʔ] *DI Lk sd*, [suntUʔ] *As Bp n* sepanjang hari
- sunun** [sunun] *As Lk Bp n* sangkar ayam
- supak** [supaʔ] *DI Lk Sd n* penyakit kulit yang memutih
- supaya** [supaya] *Lk p* supaya; agar
supaye [supayə] *DI Sd p* supaya; agar
- sur** [suR] *Bp a* keasyikan
- surabe** [suRabe] *As Bp n* serabi
- ¹**surai** [suRay] *DI Lk Sd n* 1 anak rambut; 2 bulu yang tumbuh di tengkuk atau dahi
- ²**surai** [suRay] *Sd n* bubar
- surau** [suRaw] *n* 1 surau; langgar 2 *DI Sd* rumah kecil untuk menjaga padi di ladang
- ¹**suri** [suRi] *n* suri; ibu dari pemaيسوري raja;
- ²**suri** [suRi] *n* suri; teladan
- suroh** [suRoh] *As Bp v* suruh;
manyuroh *v* menyuruh: *amak menyuroh adek mamboli boras* ibu menyuruh adik membeli beras;
panyuroh *n* penyuruh;
pasuroh *n* pesuruh
- suruh** [suRUh] *Sd* suruh; perintah;
menyuruh *Lk Sd v* menyuruh; memerintah
- suruk** [suRUʔ] *v* bersembunyi yang biasanya dengan cara menyeluduk atau menyusup dengan cara merangkak atau membungkuk;
manyuruk *As Bp v* menyuruk;
menyuruk *DI Lk Sd v* menyuruk;
- suruk** [suRUʔ] *DI Sd v* sorong: *DI, disurukkannye kueh adik nan dikasi emak* disembunyikannya kue adik yang diberi ibu
- surung** [suRUŋ] *DI Sd v* sorong
- surut** [suRUt] *DI Lk Sd* [suRuʔ] *As Bp n* surut: *As, surut pasang kinin, tak bisalah kito basampan* sekarang sedang pasang surut, tidak bisalah kita bersampan
- susul** [susul] *v* susul;
manyusul *As Bp v* susul;
menyusul *DI Lk Sd v* susul
- susut** [susut] *a* susut;
manyusut *As Bp v* menyusut;
menyusut *DI Lk Sd v* menyusut
- susup** [susup], **menyusup** *DI Lk Sd v* susup
- susah** [susah] *a* 1 susah; 2 derita;
kasusahan *As Bp n* kesusahan;
kesusahan *DI Lk Sd n* kesusahan;

manyusahkan *As Bp v*

menyusahkan;

menyusahkan *DI Lk Sd v*

menyusahkan

syabas [syabas] *Sd p* seruan untuk

menyatakan kepuasan

T

ta [ta] *adv n* huruf ketiga aksara Arab

Taala [taala] *p* Allah Yang Maha Tinggi: *Allah Taala* Allah Yang Maha Tinggi

taat [taat] *a* setia dan menurut; patuh kepada agama, perintah atasan;
mentaati *v* menaati

taba [taba] *Lk v* tertawa: *dah dapat yang ko harap, taba kali ko sudah dapat apa yang engkau harapkan tertawalah engkau*

tabe [tabə] *DI v* tertawa: *dah dapat yang ko harapke, tabe kali ko sudah dapat apa yang engkau harapkan tertawalah engkau*

tabal [tabal] *1* gendang yang besar dipakai untuk penobatan (pengangkatan) raja *jaman nian kalau raja ke tabal bukan main ramainya* zaman dahulu kalau raja diangkat (pengangkatan raja) bukan main ramainya, yang mulia dinobatkan ketika ayahandanya meninggal dunia;
penabalan *n* penabalan; penobatan

tabiat [tabiʔat] *n* taban; pohon yg menghasilkan getah perca;
Palaquium

tabiat [tabiyat] *a* tabiat

tabib [tabib] *n* guru (ahli) mengobati sesuatu penyakit

tabik [tabiʔ] *n* suatu yang diucapkan untuk memberi hormat (salam) *kalau ko jumpa dengan ku sebaiknya betabik lah* kalau kau berjumpa dengan aku sebaiknya memberi hormatlah (mengangkat tangan tanda salam)

tabing [tabinj] *n* tabir, dinding daripada kain (terbuat dari sisa-sisa kain)

tabir [tabiR] *n* tabir:

tablig [tablig] *n* tablig

tabuan [tabuwan] *n* sebangsa binatang seperti tawon (lebah)

tabuh [tabuh] *n* beduk; gendang yang besar;

menabuh *v* menabuh

tabun [tabun] *v 1* membakar sampah; *2* berkepul-kepul

tabung [tabuj] *n* buluh tempat menyimpan uang

tabur [tabuR] *v* tabur;

bataburan *As Bp v* bertaburan

betaburan *DI Lk Sd v* bertaburan

manabur *As Bp v* menabur;

menabur *DI Lk Sd v* menabur;

manaburkan *As Bp v* menaburkan;

menaburkan *DI Lk Sd v*

menghamburkan

tabut [tabut] *n* tabut

tadah [tadah] *v* tadah; *1* menerima dengan tempat atau tangan sesuatu yang jatuh; *2* menerima barang gelap;
manadah *As Bp v* menadah;
manadahkan *As Bp v* menadahkan;
menadah *Lk Sd v* menadah;
menadahkan *DI Lk Sd v*
menadahkan

tadi [tadi] *n* tadi

tafsir [tafsiR] *n* tafsir; penjelasan tentang Alquran

tagar [tagaR] *n* tagar; guruh

tagih [tagih] *v 1* minta; menagih; *2* kepingin; berulang-ulang: *DI, enak kali kurasa kue ten sampai tagih aku enak sekali kurasa kue tadi sehingga ingin lagi*; *3* merasa ingin jadi;
katagihan *As Bp a* ketagihan;
ketagihan *DI Lk Sd a* ketagihan;
managih *As Bp v* menagih;
menagih *DI Lk Sd v* menagih

tahan [tahan] *a* tahan;
batahan *As Bp v* bertahan;
bertahan *DI Lk Sd v* bertahan;
manahankan *As Bp v* menahankan;
menahankan *DI Lk Sd v*
 menahankan;
tahi [tahi] *n* tahi
tail [tail] *n* ukuran timbangan setara
 dengan 10 kati
tahlil [tahlil] *n* tahlil
tahta [tahta] *n* tahta;
bertahta *v* bertahta;
tahu [tahu] *v* tahu;
katahuan *As Bp v* ketahuan;
ketahuan *DI Lk Sd v* ketahuan;
mangatahui *As Bp v* mengetahui;
mengetahui *DI Lk Sd v* mengetahui;
pengetahuan *n* pengetahuan
tahun [tahun] *n* ukuran waktu;
manahun *As v* menahun;
menahun *DI Lk Sd v* menahun;
setahun *n* setahun;
tahunan *n* tahunan
tailan [taylan] *Bp n* kayu penyokong
 lantai rumah
tain [tain] *Bp n* tadi
tajak [tajak] *Bp n* tajak;
manajak *v* menajak
tajam [tajam] *a* tajam;
manajamkan *As Bp v* menajamkan;
menajamkan *DI Lk Sd v*
 menajamkan
taji [taji] *n* taji
tajin [tajin] *n* tajin
takjub [ta²jub] *a* takjub;
manakjubkan *As Bp v*
 menakjubkan;
menakjubkan *DI Lk Sd v*
 menakjubkan
tajuk [taju²] *n* tajuk

tajuk sunting [taju²suntinj] *Bp n* hiasan
 kepala pengantin perempuan yang
 berjuntai-juntai di depan
tajwid [tajwid] *Is n* tajwid
tak [ta²] *adv* tidak
tak bawa bulan *Lk n ki*, wanita
 yang tidak bisa melahirkan
takabur [takabuR] *As Bp n* takabur:
janganlah kau takabur apo nan ko
punya janganlah engkau takabur
 dengan apa yang engkau punya
takar [takaR] *n* ukuran;
manakar *As Bp v* menakar
menakar *DI Lk Sd v* menakar;
takaran *n* takaran
takimput [takimput] *DI ki* gentar
¹**takbir** [takbiR] *n* takbir; memuji
 kebesaran Tuhan dengan ucapan
 Allahu Akbar
²**takbir** [takbiR] *n* takbir; menyingkap
 (tentang mimpi, rahasia)
takik [takik] *n* takik pada pohon untuk
 memanjat;
manakik *As Bp v* menakik;
menakik *DI Lk, Sd v* menakik
taklid [taklid] *n* taklid
takluk [taklu²] *n* takluk;
manaklukkan *As Bp v*
 menaklukkan;
menaklukkan *DI Lk Sd v*
 menaklukkan
takodir [takodiR] *As Bp n* takdir
takwa [takwa] *As Lk Sd v* takwa;
batakwa *As Bp v* bertakwa
betakwa *As Lk Sd v* bertakwa
takzim [takzim] *a* hormat
talaah [talaah] *As Bp v* telaah;
manalaah *v* menelaah
talak [tala²] *a* talak;
manalak *As Bp v* menalak;
menalak *DI Lk Sd v* menalak
talam [talam] *n* talam; baki

talang . tampak

talang [talay] *n* talang

talangkup [talaykup] *Ark As Bp v*
telangkup

talanjang [talanjan] *As Bp v* telanjang;
manalanjangi *v* menelanjangi

talempoh [taləmpoh] *As v* duduk
terkulai

tali [tali] *n* tali;

tali anak sejenis tali temali pada
lancang;

tali andang-andang sejenis tali
temali pada lancang;

tali dugang sejenis tali temali pada
lancang;

tali jangkar sejenis tali temali pada
lancang;

tali jip sejenis tali temali pada
lancang;

tali sauk sejenis tali temali pada
lancang;

tali temerang sejenis tali temali
pada lancang

talingo [taliŋo] *As Bp n* telinga

¹**talū** [talū],

batalu-talu *As Bp adv* terus-
menerus (tentang pukulan gendang)

bertalu-talu *DI Lk Sd adv* terus-
menerus (tentang pukulan gendang)

²**talū** [talū] *DI v* mulai: *tande itu supaye*
acare nen talū tanda itu supaya
acara mulai

talungkup [talun̄kup] *As Bp v*

telungkup; tiarap

manalungkup *v* menelungkup;

manalungkupkan *v*
menelungkupkan

talokan [talokan], **batalokan** *As Bp v*

bertopang dengan menggunakan
telapak tangan

¹**talote** [talote] *Bp n* lantai bangunan
panggung yang dibuat dari anyaman
bambu yang jaraknya agak jarang
yang digunakan saat memijak-mijak

padi agar terpisah butir dari
batangnya

²**talote** [talote] *As v* keletihan

tamak [tamaʔ] *a* tamak

taman [taman] *n* taman

tamat [tamat] *a* tamat

tambah [tambah] *DI Lk Sd v* tambah;

menambah *v* menambah;

menambahi *v* menambahi;

menambahkan *DI Lk Sd v*

menambahkan

tambal [tambal] *v* tambal;

manambal *As Bp v* menambal;

menambal *DI Lk Sd v* menambal

¹**tambang** [tambay] *n* tambang;

penggalian lubang atau mineral;

²**tambang** [tambay] *n* sewaan (tentang
kendaraan)

tambat [tambat] *Sd v*ambat;

manambat *As Bp v* menambat:

palaut tu manambat sampan di
tangkahan nelayan itu menambatkan
sampan di tangkahan

menambat *DI Lk Sd v* menambat

manambatkan *As Bp v* menambat;

menambatkan *DI Lk Sd v*
menambat

tambah [tambah] *As Bp* tambah;

manambah *v* menambah;

menambahi *v* menambahi;

menambahkan *v* menambahkan

tambor [tamboR] *As Bp n* tambur

tambuh [tambuh] *v* menambah nasi ;

manambuhkan *As Bp v* menambuhkan
nasi;

menambuhkan *DI Lk Sd v*

menambuhkan nasi;

tambur [tambuR] *n* tambur

tampak [tampaʔ] *v* tampak;

manampakkan *As Bp v*

menampakkan;

menampakkan *DI Lk Sd v*
 menampakkan;
 tanampak *As Bp v* ternampak;
 ternampak *DI Lk Sd v* tertampak;
 kelihatan
tampal [tampal] *n* tampal
¹tampam [tampam] *a* tampam; gagah
 ketampanan *v* ketampanan
²tampam [tampam] *n* talam
¹tampang [tampay] *n* tampang;
 permukaan barang yang diiris rata;
 penampangan permukaan barang
 yang diiris
²tampang [tampay] *n* rupa muka;
 bentuk muka
³tampang [tampay] *n* benih; bibit; biji;
 lembaga; janin
tampar [tampaR] *v* tampar;
 manampar *As Bp v* menampar;
 menampar *DI Lk St v* memukul
 dengan telapak tangan;
 tamparan *v* tamparan
tampayan [tampayan] *As Bp n*
 tempayan
tampelak [təmpəlaʔ] *As Bp v* tempelak;
 manampelak *v* menempelak
tampeleng [təmpelɛŋ] *As Bp n*
 tempeleng
 manampeleng *v* menempeleng; *ia*
manampeleng *anaknyo nan*
mambongak dia menempeleng
 anaknya yang berbohong;
 tampelengan *n* tempelengan;
 tamparan
tampi [menampi] *v* tampi; menampi;
 manampi *As Bp v* menampi;
 menampi *DI Lk Sd v* menampi
tampiar [tampiyar] *As Bp v* tempiar;
 batampiar *v* bertempiar;
 batampiaran *v* bertempiar
tampias [tampiyas] *As Bp n* tempias
tampik [tampiʔ] *v* tampik;

manampik *As Bp v* menampik;
 menampik *DI Lk Sd v* menampik
tampil [tampil] *n* penyakit yang pindah
 (menular) pada orang lain
tampoyak [tampoyaʔ] *As Bp n*
 tempoyak
tampuo [tampuwo] *As Bp n* tempua
¹tampuk [tampuk] *n* tampuk
²tampuk [tampUʔ] *n* hiasan kain
 berbenang emas
tampuling [tampulin] *As Bp n*
 tempuling
tampung [tampung] *v* tampung;
 manampung *As Bp v* menampung;
 menampung *DI Lk Sd v*
 menampung;
 panampungan *As Bp n*
 penampungan;
 penampungan *DI Lk Sd n*
 penampungan
tamsil [tamsil] *n* tamsil
tamu [tamu] *n* tamu;
 batamu *As Bp v* bertamu;
 bertamu *DI Lk Sd v* bertamu
tanago [tanago] *As Bp n* tenaga;
 batanago *v* bertenaga
tanah [tanah] tanah;
 batanah *As Bp v* bertanah;
 bertanah *DI Lk Sd v* bertanah
tanak [tanaʔ] *v* tanak;
 mananak *As Bp v* menanak;
 menanak *DI Lk Sd v* menanak
tanam [tanam] *v* tanam;
 mananam *As Bp v* menanam;
 menanam *DI Lk Sd v* menanam
tancap [tancap] *v* tancap;
 manancap *As Bp v* menancap;
 manancapkan *As Bp v*
 menancapkan;
 menancap *As Bp v* menancap;
 menancapkan *DI Lk Sd v*
 menancapkan;

tanda . tangguh

tatancap *As Bp* v tertancap;
tertancap *DI Lk Sd* v tertancap
tanda [tanda] *Lk n* tanda;
menandai v menandai
tande [tanda] *DI Sd n* tanda;
menandai v menandai
tandang [tanda],
batandang *As Bp* v bertandang;
bertandang *DI Lk Sd* v bertandang;
¹tandas [tandas] *a* habis semuanya
²tandas [tandas] *n* jamban
tandih [tandih] *n* sengat
tandik [tanda?] *adv* sangat
tanding [tandih] *n* tanding; yang
seimbang; yang sebanding;
batanding *As Bp* v bertanding;
bertanding *DI Lk Sd* v bertanding;
mampartandingkan *As Bp* v
mempertandingkan;
mempertandingkan *DI Lk Sd* v
mempertandingkan
tando [tando] *As Bp n* tanda
manandai v menandai
tandu [tandu] *n* tandu
tanduk [tanda?] ¹ *n* tanduk; ² v
seruduk;
batanduk *As Bp* v bertanduk;
bertanduk *DI Lk Sd* v bertanduk;
mananduk *As Bp* v menanduk;
menanduk *DI Lk Sd* v menanduk
tandus [tandus] *n* tandus; ¹ tanah
kering; ² habis sama sekali
tang [tay] *p* 1 di: *DI, tang mane ko
simpan sabun te? di mana engkau
simpan sabun tadi?; 2* kepada; pada:
*DI, te endak ie betanye tang ambe
nin lagi, ntah maye sebabnye* dia
tidak mau bertanya lagi kepadaku,
entah apa sebabnya
tanga [taya] *n* kepinding
tangadah [teyadah] *As Bp* v tengadah;
manangadah v menengadah

tangan [tayan] *n* tangan
tangar [tayaR] v ¹ jemur; ² didiang
pakai api;
batangar *As Bp* v berjemur;
bertangar *DI Lk* v berjemur: *DI,
bertangar ambe di panas matahari*
aku berjemur di panas matahari
tanggah [tengah], penanggahan *Lk n*
ruangan antar rumah induk dengan
ruang dapur
tanggal [tangkal], penanggalan *n* hantu
pengisap darah orang yang baru
beranak
tangarian [tayaRiyan] *DI Lk Sd n*
kemarin
tangas [tayas] v tangas;
batangas *As Bp* v bertangas;
bertangas *DI Lk Sd* v bertangas;
tangga [tanga] *Lk n* tangga;
bertangga *Lk Sd* v bertangga
tanggung [tangan] *DI n* rantai leher
biasa
tangge [tanga] *DI n* tangga;
betangge v bertangga
tango [tango] *As Bp n* tangga;
batango v bertangga;
tangguh [tangUh] v tangguh;
manangguhkan *As Bp* v
menangguhkan;
menangguhkan *DI Lk Sd* v
menangguhkan
tanggap [tanggap] *a* tanggap
mananggapi *As Bp* v menanggapi;
menanggapi *DI Lk Sd* v
menanggapi;
tanggolam [tanggolam] *As Bp* v
tenggelam;
mananggolamkan v
menenggelamkan
¹tangguh [tanguh] *a* tangguh; ¹ sukar
dikalahkan; kuat; andal; ² kuat
sekali (tentang pendirian dan

sebagainya); tabah dan tahan
(menderita dan sebagainya); kukuh
²**tangguh** [tanguh] *n* tunda;
manangguhkan *As Bp v*
menangguhkan;
menangguhkan *DI Lk Sd v*
menangguhkan
tangguk [tangU^ʔ] *As Bp Lk Sd n*
tangguk
manangguk *As Bp v* menangguk
menangguk *DI Lk Sd v* menangguk
tangguli [tanguli] *As Bp n* tangguli
tanggung [tangun] *v* tanggung;
mananggung *v As Bp v*
menanggung;
menanggung *DI Lk Sd v*
menanggung;
tanggungan *n* tanggungan;
tanggung jawab *n* tanggung jawab
tangis [tanjis] *n* tangis;
manangis *As Bp v* menangis;
menangis *DI Lk Sd v* menangis
tangkal [penangkal] *n* tangkal;
manangkal *As Bp v* menangkal;
menangkal *DI Lk Sd v* menangkal
tangkang [tanjar] 1 *v* membangkang;
2 keras kepala
tangkap [tanjar] *v* tangkap;
manangkap *As B p v* menangkap;
menangkap *DI Lk Sd v* menangkap
tangki [tanji] *n* tangki
manangkis *As Bp v* menangkis;
menangkis *DI Lk Sd v* menangkis
tangkis [tanjis] *v* tangkis;
manangkis *As Bp v* menangkis;
menangkis *DI Lk Sd v* menangkis
tangkorak [tanjoRa^ʔ] *As Bp n*
tengkorak; tulang kepala
tang koyak [tanjoYa^ʔ] *As n* permainan
tradisional dengan cara membuat
gambar manusia bentuk kotak
memakai rok, kemudian

melemparkan batu ceper ke dalam
kotak lalu diambil kembali dengan
melompat-lompat terkangkang
tangkul [tanjul] *n* tangkul;
manangkul *As Bp v* menangkul;
menangkul *DI Lk Sd v* menangkul
tangkuluk [tanjulUk] *As Bp n*
tengkuluk; topi yang dibuat dari
kain bertabur untuk dipakai oleh
golongan bangsawan
tangkap [tanjar] *a* tutup; telungkup
batangkap *As Bp v* bertangkap;
bertangkap *DI Lk Sd v* bertangkap
tangkurap [tanjuRap] *As Bp v*
tengkurap
tanglas [tarlas] *a* luas; pemandangan
yang luas
tanglong [tanlon] *Ark n* lampion
tangsi [tarsi] *n* tangsi
tanjak [tanja^ʔ] *v* tanjak;
mananjak *As Bp v* menanjak;
menanjak *DI Lk Sd v* menanjak
tanjung [tanJUŋ] *n* tanjung
tantang [tantar] *v* tantang;
manantang *As Bp v* menantang;
menantang *DI Lk Sd v* menantang;
tantangan *n* tantangan
tantoram [tantoRam] *As Bp a*
tenteram;
katantoraman *n* ketenteraman;
manantoramkan *v* menenteramkan
tanya [taña], **bertanya** *Lk Sd v*
bertanya;
menanyakan *v* menanyakan;
pertanyaan *n* pertanyaan
tanye [taña], **betanye** *Sd v* bertanya;
menanyekan *v* menanyakan;
pertanyaan *n* pertanyaan
tanyo [taño], **batanyo** *As Bp v*
bertanya;
mananyokan *v* menanyakan;
pertanyaan *n* pertanyaan

taok [taoʔ] *v* panggil: *DI*, tolong ko taok
ka si Amin yen tolong kau
 panggilkan si Amin itu

tapa [tapa] *Lk Sd v* tapa;
 bertapa *v* bertapa;
 petapa *n* pertapa

tapaletok [tapaletoʔ] *As Bp v* terkilir

tapak [tapaʔ] *n* tapak
 batapak *As Bp v* bertapak;
 bertapak *DI Lk Sd v* bertapak;
 manapaki *As Bp v* menapak;
 menapaki *DI Lk Sd v* menapak;
 tapak leman *n* daun mangkuk-
 mangkukan

tapal [tapal] *n* tapal

¹**tape** [tapə] *DI v* tapa;
 bertape *v* bertapa;
 petape *n* pertapa

²**tape** [tape] *n* tape

tapi → tetapi

tapir [tapiR] *n* tapir

tapis [tapis] *n* tapis;
 manapis *As Bp v* menapis;
 menapis *DI Lk Sd v* menapis;
 tapisan *n* tapisan

taplak [taplaʔ] *n* taplak

tapogah [tapogah] *As Bp a* terpuji

tarap [taRap] *p* taraf; derajat;
 kedudukan;
 satarap *As Bp n* setingkat, sejajar;
 setarap *DI Lk Sd n* setingkat, sejajar

tarah [taRah] *v* tarah;
 menarah *DI Lk Sd v* menarah;
 mengikis kayu dengan parang

tarbus [taRbus] *n* tarbus

taret [taRet] *DI v* tarik

tarekat [taRekat] *n* tarekat

tari [taRi] *v* tari;
 manari *As Bp v* menari;
 menari *DI Lk Sd v* menari;
 penari *n* penari;
 tarian *n* tarian

tarik [taRiʔ] *v* tarik;
 menarik *As Bp v* menarik;
 menarik *DI Lk Sd v* menarik;
 penarik *n* penarik;
 tatarik *v* tertarik;
 tertarik *v* tertarik

tarikh [taRikh] *n* tarikh

tarimo [taRimo] *As Bp v* terima;
 batarimo *v* berterima;
 manarimo *v* menerima;
 panarimo *v* penerima;
 panarimoan *n* penerimaan;
 batarimo kasih *v* terima kasih;
 tarimo salah mengaku bahwa sudah
 bersalah

taring [taRin] *n* taring;
 batarin *As Bp v* bertaring;
 betarin *DI Lk Sd v* bertaring

taroh [taRoh] *n* pucuk yang dapat
 disayur: *DI*, sedap bene sayur taroh
 labu nen sedap sekali sayur pucuk
 labu ini

tarok [taRoʔ] *As Bp v* taruh;
 manarok *v* menaruh

taroka [taRoka] *As Bp v* terka;
 manaroka *v* menerka

tarombo [taRombo] *As n* silsilah

tarompah [taRompah] *As n* terompah;
 bertompah *v* berterompah

tarompet [taRompət] *As Bp n* terompet

tarubuk [taRubuʔ] *As Bp n* terubuk

taruna [taRuna] *As Bp n* teruna

tarubuk [taRubuʔ] *As Bp n* terubuk

taropong [taRopon] *As Bp n v*
 teropong;
 meneropong *v* melihat dengan
 teropong

taruh [taRuh] *v* taru; 1 memasang uang
 judi; 2 membuat undian;
 bertaruh *v* bertaruh;
 taruhan *v* taruhan

¹**taruk** [taRuk] *n* taruh;

manaruhkan *As Bp* v menaruhkan;
menaruhkan *DI Lk Sd* v
 menaruhkan
²**taruk** [taRU²] *n* taruk; tunas tumbuhan
 (pohon, rumput); daun dan ranting
 (pucuk) yang tumbuh pada cabang
 dahan atau batang kayu pucuk *DI*,
sedap bene sayur taruk labu nen
 sedap sekali sayur pucuk labu ini
tarung [taRUŋ] v tarung;
batarung *As Bp* v bertarung;
bertarung *DI Lk Sd* v bertarung;
mampartarungkan *As Bp* v
 mempertarungkan;
mempertarungkan *DI Lk Sd* v
 mempertarungkan;
partarungan *As Bp n* pertarungan;
pertarungan *DI Lk Sd n*
 pertarungan
tarusi [taRusi] *As* v belerang
tas [tas] *n* tempat surat; uang; dan
 sebagainya
tasawuf [tasauŋ] *n* tasawuf
tasbih [tasbih] *DI Lk Sd n* tasbih
tasik [tasɪ⁷] *n* tasik
tasobih [tasobih] *As Bp n* tasbih
tata [tata] *As Bp Lk Sd n* tata;
manata *As Bp* v menata;
menata *Lk Sd* v menata;
tata caro *As Bp n* tata cara;
tata tertib *n* tata tertib
tatang [tatay] *DI Sd* v mengangkat
tate [tate] *DI n* tata;
menate *n* menata;
tate care *n* tata cara;
tate tertib *n* tata tertib
tatah [tatah], **bertatah** *Bp DI Lk Sd* v
 tatah; diberi permata
tatak [tatak], **tatakan** *n* tatak; tatakan
tatal [tatal] *n* tatal; serpih-serpih kayu
 yang ditarah (diketam); sampah
 yang tipis-tipis

tatang [tatay] v membawa (menaruh)
 di atas telapak tangan
tatanggo [tatango] *As n* tetangga; jiran;
batatanggo v bertetangga
tatap [tatap] v memandang lama
manatap *As Bp* v menatap;
menatap *DI Lk Sd* v menatap;
tatapan *n* tatapan
tata tertib [tatateRtib] v disiplin
tateh [tatah], **bertateh** *DI* v tatah;
 diberi permata
tatih [tatih] v tatih, bertatih-tatih
tatkala [tatkala] *As Bp n* sewaktu-
 waktu
tetuang [tətuway] *As Bp n* terompet
 dari siput atau tanduk
tau [tau] *As Bp* v tahu; mengerti
taubat [tawbat] *DI Lk Sd a* tobat;
bertaubat v bertobat
tauco [tawco] *n* tauco
tauk [taU⁷] v panggil
taun [ta'un] *n* tahun
taut [taut] 1 v taut; 2 *DI n* pancing
 yang diletakkan ditepi sungai atau
 rawa dan tidak ditunggu;
bertaut v bertaut;
bertautan v bertautan;
manautkan *As Bp* v menautkan;
menautkan *DI Lk Sd* v menautkan;
terpaut v terpaut
tawak-tawak [tawa⁷tawa⁷] *Bp n* tawak-
 tawak
tawakal [tawakal] v tawakal
tawan [tawan] v tawan;
manawan *As Bp* v menawan;
menawan *DI Lk As* v menawan;
tawanan *n* tawanan
tawar¹ [tawar] *a* tawar; tdk ada
 rasanya;
menawar v menawar; menjadi
 tawar;

- panawar** *n* *As Bp* penawar; alat pembuat tawar;
penawar *DI Lk Sd n* penawar; alat pembuat tawar;
tawaran *n* tawaran
- tawar**² [tawar] *v* tawar; negosiasi;
menawar *v* menawar;
panawar *As Bp n* penawar;
penawar *DI Lk Sd n* penawar;
tawaran *n* tawaran
- tawas** [tawas] *n* tawas
- tayang** [tayar] *v* mengangkat dengan telapak tangan dengan tidak lebih tinggi dari kepala
- te** [te] *DI adv* 1 tak: *DI, te ade* tak ada; 2 tadi *DI, te nampak ku keleh, mana je abang te ?* tidak tampak kulihat, kemana saja abang tadi?
- tebak** [teba?] *DI Lk Sd v* tebak;
menebak *v* menebak
- tebal** [tebal] *DI Lk Sd a* tebal;
menebal *v* menebal
- tebang** [tebay] *DI Lk Sd v* tebang;
menebang *v* menebang;
tebangan *n* tebangan
- tebar** [təbas] *DI Lk Sd v* tebar
- tebas** [təbas] *DI Lk Sd v* tebas;
menebas *v* menebas
- tebegagan** [təbəgagan] *Sd a* tidak beres; tidak baik
- tebiat** [tabi?at] *DI a* tabiat; kelakuan
- tebing** [tebin] *DI Lk Sd n* tebing
- tebok** [tebo?] *n* lubang
- tebu** [tebu] *n* tebu
- ¹**tebunggil** [təbungil?] *v* terjatuh ke samping
- ²**tebunggil** [təbungil] *DI Lk Sd v* telanjang bulat
- tebus** [menebus] *DI Lk Sd v* tebus;
menebus; meminta kembali barang yang digadaikan dengan membayar hutang;
- tebusan** *n* tebusan;
menebus dosa melakukan kebaikan sebagai ganti kejahatan yang dibuatnya
- teduh** [teduh] *DI Lk Sd a* teduh;
berteduh *v* berteduh;
meneduhkan *v* meneduhkan;
keteduhan *n* keteduhan;
peneduh *n* peneduh
- tedung** [tedun] *n* nama sejenis ular yang berbahaya
- tegagan** [təgagan] *As Lk Sd a* tidak sesuai
- tekebur** [təkəbUR] *DI Lk Sd n* takabur
- teguh** [teguh] *DI Lk Sd v* cegah: *udah ku tegah ia pergi, tapi pegi juge ia lantaknya lah sian* sudah kucegah ia pergi, tetapi pergi juga, suka hatinya
- tegak** [tega?] *DI Lk Sd v* berdiri;
menegakkan *v* menegakkan
- tegamap** [tegamap] *DI Lk Sd v* tercengang
- tegang** [tegar] *DI Lk Sd a* tidak kendur;
bersitegang *v* bersitegang;
ketegangan *v* ketegangan;
menegangkan *v* menegangkan
- tegap** [tegap] *DI Lk Sd a* 1 tegap; 2 *Sd* besar: *rumahnya tegap* rumahnya besar
- tegar** [tegaR] *DI Lk Sd a* tegar
- tegas** [tegas] *DI Lk Sd a* tegas;
ketegasan *n* ketegasan;
menegaskan menjelaskan maksud
- tegomap** [tegomap] *As Bp v* tercengang
- teguh** [teguh] *DI Lk Sd a* teguh;
keteguhan *n* keteguhan
- teguk** [teguk], **meneguk** *DI Lk Sd v* teguk minum sekali habis *seteguk* sekali minum
- tegun** [təgun], **tertegun** *DI Lk Sd v* tegun; tertegun

manaruhkan *As Bp* v menaruhkan;
 menaruhkan *DI Lk Sd* v
 menaruhkan
²taruk [taRU⁷] *n* taruk; tunas tumbuhan
 (pohon, rumput); daun dan ranting
 (pucuk) yang tumbuh pada cabang
 dahan atau batang kayu pucuk *DI*,
sedap bene sayur taruk labu nen
 sedap sekali sayur pucuk labu ini
 tarung [taRUŋ] v tarung;
 batarung *As Bp* v bertarung;
 bertarung *DI Lk Sd* v bertarung;
 mampartarungkan *As Bp* v
 mempertarungkan;
 mempertarungkan *DI Lk Sd* v
 mempertarungkan;
 partarungan *As Bp n* pertarungan;
 pertarungan *DI Lk Sd n*
 pertarungan
 tarusi [taRusi] *As* v belerang
 tas [tas] *n* tempat surat; uang; dan
 sebagainya
 tasawuf [tasauŋ] *n* tasawuf
 tasbih [tasbih] *DI Lk Sd n* tasbih
 tasik [tasɪ⁷] *n* tasik
 tasobih [tasobih] *As Bp n* tasbih
 tata [tata] *As Bp Lk Sd n* tata;
 manata *As Bp* v menata;
 menata *Lk Sd* v menata;
 tata caro *As Bp n* tata cara;
 tata tertib *n* tata tertib
 tatang [tatay] *DI Sd* v mengangkat
 tate [tatə] *DI n* tata;
 menate *n* menata;
 tate care *n* tata cara;
 tate tertib *n* tata tertib
 tatah [tatah], bertatah *Bp DI Lk Sd* v
 tatah; diberi permata
 tatak[tatak], tatakan *n* tatak; tatakan
 tatal [tatal] *n* tatal; serpih-serpih kayu
 yang ditarah (diketam); sampah
 yang tipis-tipis

tatang [tatay] v membawa (menaruh)
 di atas telapak tangan
 tatango [tatango] *As n* tetangga; jiran;
 batatango v bertetangga
 tatap [tatap] v memandang lama
 manatap *As Bp* v menatap;
 menatap *DI Lk Sd* v menatap;
 tatapan *n* tatapan
 tata tertib [tatata⁷tib] v disiplin
 tateh [tatah], bertateh *DI* v tatah;
 diberi permata
 tatih [tatih] v tatih, bertatih-tatih
 tatkala [tatkala] *As Bp n* sewaktu-
 waktu
 tetuang [tətuway] *As Bp n* terompot
 dari siput atau tanduk
 tau [tau] *As Bp* v tahu; mengerti
 taubat [tawbat] *DI Lk Sd a* tobat;
 bertaubat v bertobat
 tauco [tawco] *n* tauco
 tauk [taU⁷] v panggil
 taun [ta⁷un] *n* tahun
 taut [taut] 1 v taut; 2 *DI n* pancing
 yang diletakkan ditepi sungai atau
 rawa dan tidak ditunggu;
 bertaut v bertaut;
 bertautan v bertautan;
 manautkan *As Bp* v menautkan;
 menautkan *DI Lk Sd* v menautkan;
 terpaut v terpaut
 tawak-tawak [tawa⁷tawa⁷] *Bp n* tawak-
 tawak
 tawakal [tawakal] v tawakal
 tawan [tawan] v tawan;
 manawan *As Bp* v menawan;
 menawan *DI Lk As* v menawan;
 tawanan *n* tawanan
 tawar¹ [tawar] *a* tawar; tdk ada
 rasanya;
 menawar v menawar; menjadi
 tawar;

panawar *n* *As Bp* penawar; alat pembuat tawar;
penawar *DI Lk Sd n* penawar; alat pembuat tawar;
tawaran *n* tawaran
tawar² [tawar] *v* tawar; negosiasi;
menawar *v* menawarkan;
panawar *As Bp n* penawar;
penawar *DI Lk Sd n* penawar;
tawaran *n* tawaran
tawas [tawas] *n* tawas
tayang [tayang] *v* mengangkat dengan telapak tangan dengan tidak lebih tinggi dari kepala
te [te] *DI adv* 1 tak: *DI, te ade* tak ada; 2 tadi *DI, te nampak ku kekeh, mana je abang te ?* tidak tampak kulihat, kemana saja abang tadi?
tebak [teba²] *DI Lk Sd v* tebak;
menebak *v* menebak
tebal [tebal] *DI Lk Sd a* tebal;
menebal *v* menebal
tebang [teban] *DI Lk Sd v* tebang;
menebang *v* menebang;
tebangan *n* tebang
tebar [təbas] *DI Lk Sd v* tebar
tebas [təbas] *DI Lk Sd v* tebas;
menebas *v* menebas
tebegagan [təbəgagan] *Sd a* tidak beres; tidak baik
tebiat [tabi²at] *DI a* tabiat; kelakuan
tebing [tebin] *DI Lk Sd n* tebing
tebok [tebo²] *n* lubang
tebu [tebu] *n* tebu
¹**tebunggil** [təbunggil²] *v* terjatuh ke samping
²**tebunggil** [təbunggil] *DI Lk Sd v* telanjang bulat
tebus [menebus] *DI Lk Sd v* tebus;
 menebus; meminta kembali barang yang digadaikan dengan membayar hutang;

tebusan *n* tebusan;
menebus dosa melakukan kebaikan sebagai ganti kejahatan yang dibuatnya
teduh [teduh] *DI Lk Sd a* teduh;
berteduh *v* berteduh;
meneduhkan *v* meneduhkan;
keteduhan *n* keteduhan;
peneduh *n* peneduh
tedung [tedun] *n* nama sejenis ular yang berbahaya
tegagan [təgagan] *As Lk Sd a* tidak sesuai
tekebur [təkəbUR] *DI Lk Sd n* takabur
tegah [tega] *DI Lk Sd v* cegah: *udah ku tegah ia pergi, tapi pegi jage ia lantaknya lah sian sudah kucegah ia pergi, tetapi pergi juga, suka hatinyalah*
tegak [tega²] *DI Lk Sd v* berdiri;
menegakkan *v* menegakkan
tegamap [tegamap] *DI Lk Sd v* tercengang
tegang [tegan] *DI Lk Sd a* tidak kendur;
bersitegang *v* bersitegang;
ketegangan *v* ketegangan;
menegangkan *v* menegangkan
tegap [tegap] *DI Lk Sd a* 1 tegap; 2 *Sd* besar: *rumahnya tegap* rumahnya besar
tegar [tegaR] *DI Lk Sd a* tegar
tegas [tegas] *DI Lk Sd a* tegas;
ketegasan *n* ketegasan;
menegaskan menjelaskan maksud
tegomap [tegomap] *As Bp v* tercengang
teguh [teguh] *DI Lk Sd a* teguh;
keteguhan *n* keteguhan
teguk [tegu], **meneguk** *DI Lk Sd v* teguk minum sekali habis *seteguk* sekali minum
tegun [təgun], **tertegun** *DI Lk Sd v* tegun; tertegun

tegur [teguR] *DI Lk Sd* v tegur;

berteguran v berteguran;

keteguran v keteguran;

menegur v menegur;

teguran n teguran;

tegur sapa v ajakan bicara

teh [teh] n teh

tejajar [tejajaR] *DI Lk Sd* v jatuh

terguling-guling: *kabarnya pemuda*

nen agam dilanggar motor tejajar

tenjar luka-luka badannya kabarnya

pemuda itu ditabrak motor hingga

luka-luka badannya

teka-teki [tekateki] *DI Lk Sd* n teka-teki

tekad [tekad] v tekad;

bertekad v bertekad

¹**tekak** [tekak] *DI Lk Sd* n tekak; langit-langit pada mulut dekat liang kerongkongan

²**tekak** [tekak] *DI Lk Sd* n tekak; keras hati

tekala [tekala] *DI Lk* n tatkala

tekan [təkan] *DI Lk Sd* v tekan;

menekan v menekan

tekapar [tekapaR] *DI Lk Sd* v terkapar

tekat [menəkat] n tekat;

bertekad v bertekad;

menekat v menekat

tekebur [təkəbuR] *DI Lk Sd* n takabur

tekedir [təkədiR] *Lk* n takdir

tekel [tekel] *DI Sd* v mengantikan

(tenteag pekerjaan seseorang yang belum selesai)

tekimput [təkimput] a kecut; gentar:

tekimput dia tiba-tiba pengulu

datang dia kecut melihat pengulu

datang tiba-tiba

teko [teko] n teko

tekor [təkoR] *As Bp*; [təkoR] *DI Lk Sd*

a rugi

tekuk [tekuʔ] *DI Lk Sd* v tekuk;

bertekuk v bertekuk;

menekuk v menekuk

tekukur [təkukuR] n tekukur

tekun [təkun] a tekun;

ketekunan n ketekunan;

menekuni v menekuni

tekur [tekuR] v tunduk *menekurkan*

kepala menundukkan kepala

telaah [telaah] v telaah;

menelaah v menelaah

teladan [təladan] n contoh yang patut ditiru

telah [telah] *adv* setelah

telan [təlan] *DI Lk Sd* v telan;

menelan v menelan;

tertelan v tertelan

telangkai [təlanʔay] n perantara di perkawinan atau perundingan

telangkup [təlanʔup] *Ark DI Lk Sd* v telangkup

telanjang [təlanʔan] v tidak berpakaian;

menelanjangi v menelanjangi

telap [telap] *DI Lk Sd* a sanggup;

mampu: *DI, te telap Wak Alang*

mengangkat meje ni

telapak [telapaʔ] n telapak

telekan [telekan], **bertelekan** *DI Lk Sd*

v bertopang dengan menggunakan

telapak tangan

telekung [tələkuŋ] n mukena

telempap [telempap] n telapak tangan

setelempap n setelapak tangan

telempoh [telempoh] *DI* v duduk

teleng [tələŋ] a miring;

manelengkan *As Bp* v

menelengkan;

menelengkan *DI Lk Sd* v

menelengkan

telepok . tempel

telepok [telepɔʔ] *n* hiasan yang terbuat daripada kertas perak atau emas ataupun tembaga dan kuningan

¹teletai [tələtay] *DI Lk Sd* *v* lemah; tak berdaya

²teletai [tələtay] *Lk n* jemuran yang bentuknya horizontal: seperti jemuran ikan asin

telinga [təlinə] *DI Lk Sd n* telinga

teliti [teliti] *a* teliti;
meneliti *v* meneliti

teluk [teluʔ] *n* teluk;

teluk belanga teluk belanga

telungkup [teluŋkup] *DI Lk Sd v*

telungkup; tiarap

menelungkup *v* menelungkup;

menelungkupkan *v*

menelungkupkan

telunjuk [telunjuʔ] *n* jari untuk menunjuk

telur [teluR] *n* telur

teman [teman] *v* teman;

berteman *v* berteman;

menemani *v* menemani

tembaga [tembaga] *n* tembaga

tembai [təmbay] *Lk* habis

tembak [tembaʔ] *n* tembak;

manembak *As Bp v* menembak;

menembak *DI Lk Sd v* menembak;

tembakan *n* tembakan

tembako [təmbako] *n* tembakau

tembam [tembam] *DI Lk Sd a* tembam

tembe [təmbe] *DI Sd a* habis

temberang [təmbɛRəŋ] *n* temberang;

cakap yang muluk-muluk

tembikar [təmbikaR] *n* tembikar

tembikai [təmbikay] *n* semangka

tembelang [təmbəlaŋ] *a* tembelang

tembilang [təmbilaŋ] *n* tembilang

tembok [təmbɔʔ] *v* berlubang: *DI, ade berape biji nang tembok?* ada berapa biji yang berlubang?

tembolang [təmbolaŋʔ] *As Bp Sd n* telur busuk

tembus [tembus] *DI Lk Sd v* tembus;

menembus *v* menembus;

tembusan *n* tembusan

tembolok [təmboloʔ] *n* tembolok

tembuk [təmbuʔ] *v* cucuk

tembun [təmbun] *a* gemuk: *DI, tembun bene ko sekarang nen* gemuk sekali kau sekarang ini

tembur [təmbUR] *Lk v* mengadon

temburuk [temuRUʔ] *DI Lk n* telur busuk

tempa [təmpa] *DI Lk Sd n* tempa;

menempa *v* menempa

temparam [təmpaRam] *DI n* temparam

tempayan [təmpayan] *n* tempayan

temparam [təmpaRam] *DI n* temparam

tempat [tempat] *DI Lk Sd n* tempat;

menempati *v* menduduki,

mendiami;

menempatkan *v* meletakkan;

tempatan *n* tempatan

tempayan [təmpayan] *n* tempayan

tempias [tempiyas] *v* tempua

tempue [tempuwə] *DI n* tempua

tempuh [tempuh] *DI Lk Sd v* menuju suatu;

menempuh *v* menempuh

temu [təmu] *n* temu;

bertemu *v* bertemu;

menemukan *v* menemukan;

pertemuan *n* pertemuan

temu kunci [temukunci] *n* sejenis kencur

temu lawak [temulawak] *n* temu lawak

tempel [təmpəl] *v* tempel;

batempel *As Bp v* bertempel;

bertenaga v bertengaga
 tenage [tenaga] *DI n* tenaga;
 bertengage v bertengaga
 tenan [tenan] *DI n* tadi: *engkan te*
pecaya yang kubilang tenan engkau
 tak percaya
 tenang [tenang] *DI Lk Sd n* tenang;
 ketenangan *n* ketenangan;
 menenangkan v menenangkan
 tenat [tenat] *DI Lk Sd n* tenat; penat
 tendak [tenda] *DI Lk Sd v* tidak mau:
DI, maye pe diserayanya aku tendak
lagi karena penokoh kali ia apa pun
 disuruhnya aku tidak mau lagi
 karena penokoh sekali ia
 tendang [tendang] *DI Lk Sd v* tendang;
 menendang v menendang
 tene [tene] *Sd n* tadi
 tengadah [tengadah] *DI Lk Sd v*
 tengadah;
 menengadah v menengadah
 tengah [tejah] *adv 1* sedang: *DI, akak*
tengah taba kakak sedang tertawa, 2
tengah tiga pukul setengah tiga
 tengah [tegar] *n* sejenis kayu yang
 keras
 tenggala [tengala] *Sd Lk DI n* tenggala;
 lukus;
 menenggala v membajak; meluku
 tenggalong [tengaloy] *n* nama sejenis
 hantu penanggalan
 tenggara [tengarka] *n* tenggara;
 menenggara v menenggara
 tenggek [teyge] v tenggek;
 bateggek *As Bp v* bertenggek;
 manenggekkkan *As Bp v*
 menenggek;
 bertenggek *DI Lk Sd v* bertenggek;
 menenggekkkan *DI Lk Sd v*
 menenggek;

bertempel *DI Lk Sd v* bertempel
 manempel *As v* menempel;
 menempel *DI Lk Sd v* menempel
 tempelak [tempala] *DI Lk Sd v*
 tempelak;
 menempelak v menempelak
 tempeleng [tempeleng] *DI Lk Sd n*
 pukulan di kepala: pelipis dengan
 telapak tangan; tamparan;
 menempeleng v menempeleng: *ia*
mandampeleng anaknya nan
maubonggak dia menempeleng
 anaknya yang berbohong;
 tampelengan *n* tempelengan;
 tamparan
 tempiar [tempiyar] *DI v* tempiar;
 bertempiar v bertempiar;
 bertempiaran v bertempiar
 tempias [tempiyas] *DI Lk Sd n*
 tempias: *kolok datang ujan masuk*
tempias ko rumah kami kalau datang
 hujan, tempias masuk ke rumah
 kami
 tempik [temp] *DI Lk Sd n* tempik;
 bertempik v bertempik;
 menempik v menempik;
 menempikkan v menempikkan
 tempo [tempo] *n* tempo;
 batempo *As Bp v* batempo;
 bertempo *DI Lk Sd v* bertempo
 tempoleng [tempoloy] *n* tempat ludah
 tempong [tempoy] *n* tempong;
 manempong *As Bp v* manempong;
 menempong *DI Lk Sd v*
 menempong;
 tempoyak [tempoya] *n AS* tempoyak
 tempua [tempuwa] *n* tempua
 tempuling [tempuliy] *DI Lk Sd n*
 tempuling
 tempuyan [tempuyan] *Sd n* kelindan;
 gulungan benang dalam menenun
 tenaga [tenaga] *Sd Lk n* tenaga;

tenggelam . tepat

tatenggek *As Bp* v tertenggek: *As*,
udah nang lamoan nasik tu
tatenggek, tak ado yang dimakan
sudah lama nasi itu tertenggek, tidak
ada yang dimakan;
tertenggek *DI Lk Sd* v tertenggek
tenggelam [təŋgəlam] *DI Lk Sd* v
tenggelam;
menenggelamkan v
menenggelamkan
tengger [təŋgeR] *DI Lk Sd* n tengger
tenggong [təŋgɔŋ] *DI Lk* v jongkok
dengan kaki berjinjit
tenggiling [təŋgɪlɪŋ] v tenggiling
tenggek [təŋgek] v tenggek
tenggong [təŋgɔŋ] *DI Lk* v jongkok
dengan kaki berjinjit
tengik [təŋiʔ] *DI Lk Sd* n tengik
tengkalah [təŋkalah] n tengkalah
tengka [təŋka] *As Bp* a pincang
¹**tengkar** [təŋkaR] *DI Lk Sd* a tengkar;
bertengkar v bertengkar;
pertengkaran n pertengkaran
²**tengkar** [təŋkaR] *DI Lk Sd* a tengkar;
membandel
tengkarap [təŋkaRəp] *DI Lk Sd* v
tengkurap
tengkaras [təŋkaRas] *DI Lk* n
tengkaras; kayu cendana
tengking [təŋkiŋ] *DI Lk Sd* n tengking;
menengking v menengking
tengku [təŋku] n tengku; panggilan
seseorang yang kedua orang tuanya
keturunan raja
tengkuk [təŋkuʔ] n tengkuk;
setengkuk n setengkuk
tengkuluk [təŋkuluʔ] *DI Lk Sd* n
tengkuluk;
bertengkuluk v bertengkuluk;
memakai tengkuluk
tengkurap [təŋkuRəp] v tengkurap

tengar [təŋo] *DI Lk Sd* n tengar
tengo [təŋo] *Sd* n tengar
tengok [təŋoʔ] v tengok;
manengok *As* v menengok
menengok *DI Lk Sd* v menengok;
tatengok *As Bp* v tertengok;
tertengok *DI Lk Sd* v tertengok
tenok [tənoʔ] *DI* v tulang
tentara [təntəRa] *Lk Sd* n tentara
tenteram [təntəRam] *DI Lk Sd* a
tenteram;
ketenteraman n ketenteraman;
menenteramkan v menenteramkan
tentere [təntəRə] *DI* n tentara
tentu [təntu] *DI Lk Sd* tentu; 1 a pasti;
tidak berubah lagi; 2 a terang;
positif; tegas; 3 adv niscaya; mesti;
tidak boleh tidak;
menentukan v menentukan;
ketentuan n ketentuan;
penentuan n penentuan
tepak [təpaʔ] n tepak;
tepak meminang *DI* tepak yang
diajukan untuk meminang gadis
yang dimaksud
tepak mengikat janji *DI* tepak yang
diajukan untuk mengikat janji antara
kedua belah pihak setelah
peminangan
tepak merisik *DI* tepak
yang diajukan dengan menjelaskan
maksud dan mengajukan
pertanyaan-pertanyaan segala
sesuatu mengenai wanita yang
dimaksud
tepak pengiring *DI* tepak yang
diajukan setelah tepakmerisik, tepak
meminang, dan tepak mengikat janji
dengan fungsi sebagai penyaksi dan
pengiring tiga tepak terlebih dahulu
tepas [təpas] *DI Lk Sd* n tepas
tepat [təpat] *DI Lk Sd* a tepat;
bertepatan v bertepatan;

bertepatan *v* bertepatan;

ketepatan *n* ketepatan;

menepati *v* menepati

tepegah [təpəgah] *DI Lk Sd a* terpuji:

DI, karena baik budinya ingga tepegah ia di kalangan sanak keluarga karena baik budinya hingga terpuji ia di kalangan sanak keluarga

tepeliah [təpəliyah] *DI Lk Sd n*

keberuntungan; untung malang: DI entah bagaimane tepeliah nasibnye, tekelincir kakinye dan ie pue patuh entah bagaimana keberuntungannya, kakinya tergelincir dan iapun jatuh

tepeletok [təpələtoʔ] *DI Lk Sd v* terkilir

¹**tepelohong** [təpələhoŋ] *DI Lk Sd v*
berlubang: DI, pak beras kami hingga tepelohong dihantam tikus pak tempat beras kepunyaan kami hingga berlubang dirusak tikus

²**tepelohong** [təpələhoŋ] *As a* terheran-heran

tepelongok [təpələŋoʔ] *DI Lk Sd a*
terheran-heran

tepi [təpi] *DI Lk Sd n* tepi;

bertepi *v* bertepi;

betepi *v* bertepi;

menepikan *v* menepikan: *budak tu menepikan gelas tu biar tak tasipak anak itu mengetepikan gelas itu agar tidak tersepak; mengetepikan v* mengetepikan;
tepi *n* tepian

tepingkau [təpiŋkaw] *DI v* menjerit
karena gugup: DI, waktu dikehlnya perampok yen, tepingkau ia minta tolong sewaktu dilihatnya perampok itu, menjerit-jerit ia minta tolong

tepis [təpis] *DI Lk Sd v* tepis;

menepis *v* menepis;

tetepis *v* tertepis; dapat ditepis

tepos [təpos] *As Bp DI Lk a* tepos

tepu [təpU] *a* tepu

tepu [təpUʔ] *DI Lk Sd n* tepuk

bertepuk *v* bertepuk;

menepuk *v* menepuk;

tepu *n* tepukan

tepung [təpuŋ] *DI; [təpUŋ] Lk n*

tepung;

tepung tawar *tepung tawar*

tepung turak [təpuŋtuRaʔ] *n* kue yang terbuat dari tepung beras santan gula jawa dibungkus dengan daun pisang kemudian dikukus

teraje [təRaʒə] *DI n* maksud yang tidak kesampaian

teraju [təRaʒu] *n* teraju; benang layangan yang diikat pada bagian atas dan bawahnya

¹**terap** [təRap] *n* nama sejenis pohon kayu

²**terap** [təRap] *Bp n* serdawa

¹**teras** [təras] *n* teras; beranda;
beteras *v* berteras

²**teras** [təras] *n* teras; inti kayu

teratak [təRataʔ] *n* teratak

terubah *DI Lk Bp v* berubah;

terayak [təRayaʔ] *v* tumpah dan berserak

terban [təRban] *DI Lk Sd v* terban;

longsor; runtuh;

menerbankan *v* menerbankan:

pindahnya alur sungai ni

menerbankan *tanah hambe*

pindahnya alur sunagi ini

melongsorkan tanah saya

teredak [təRədaʔ] *DI n* topi anyaman pandan atau kopiah yang berbentuk kukusan

terejun [təRəjun] *Sd v* terjun

tereka [təRəka] *DI Lk Sd v* terka;

menereka *v* menerka

terekam [təRəkam] *DI Lk Sd v* terkam;

menerkam *v* menerkam;

terenak . teropong

penerekam *n* penerkam;

terekaman *n* terkaman

terenak [təRənaʔ] *DI Lk Sd n* ternak

terendak [təRəndaʔ] *DI Lk Sd n*

terendak; topi yang dibuat dari daun nipah

terenjak [təRənjak] *v* jatuh terduduk

terik [təRiʔ] *Sd a* terik

terjun [təRjun] *DI Lk Sd v* terjun

terge [teRge], **manerge** *As Bp*,
menerge *Cak DI Lk Sd 1 v* peduli:

DI, ia tak menerge kedua orang tuanya ia tidak peduli terhadap kedua orang tuanya; 2 n empati;

teriak [təRiyaʔ] *n* teriak;

berteriak *v* berteriak;

meneriakkan *v* meneriakkan;

teriakan *n* teriakan

terian [təriyan] *Lk Sd p* kemarin

terik [təRiʔ] *DI Lk Sd a* terik

terima [tərima] *Lk Sd v* terima;

berterima *v* berterima;

menerima *v* menerima;

penerima *v* penerima;

penerimaan *n* penerimaan;

berterima kasih *v* terima kasih;

terima salah mengaku bahwa sudah bersalah

terime [təRimə] *DI v* terima;

berterime *v* berterima;

menerime *v* menerima;

penerime *v* penerima;

penerimaan *n* penerimaan;

berterime kasih *v* terima kasih;

terime salah mengaku bahwa sudah bersalah

¹**teritip** [təRitip] *n* sejenis kerang-kerangan yang menempel pada tiang ambai

²**teritip** [təRitip] *n* bintik-bintik

terjal [teRjal] *a* tanah yang dalam

terjerampak [təRjəRampaʔ] *DI Lk v*
berjumpa tidak sengaja (tiba-tiba)

terka [təRka] *Lk Sd v* terka;

menerka *v* menerka

terkam [təRkam] *n* terkam;

manorkam *As Bp v* menerkam;

menerkam *DI Lk Sd v* menerkam;

terkaman *n* terkaman

terke [təRkə] *DI v* terka;

menerke *v* menerka

terkok [teRkoʔ], **beterkok** *v*

bertabrakan (berlaga): *Lk, beterkok motor halus tu semalam bertabrakan mobil sedan itu semalam*

terkul [təRkul] *DI Lk Sd n* senapan: *DI, ditembaknye pakai terkul singe kenak peluru dadenye ditembaknya dengan senapan sehingga kena peluru dadanya*

ternak [təRnaʔ] *DI Lk Sd n* ternak;

beternak *v* beternak;

peternakan *n* peternakan

ternak [təRnaʔ] *Sd n* ternak

teroka [təRoka] *Lk v* teroka;

meneroka *v* menerka

terombe [təRombe] *DI n* silsilah

terombo [təRombo] *As Bp Lk Sd n*
silsilah

teromol [təRomol] *Sd n* peti kecil
tempat menyimpan pakaian

terompah [təRompah] *n* terompah;

berterompah *v* berterompah

terompet [təRompət] *Sd Lk Sd n*
terompet

terompugar [təRompugaR] *Sd n* buah
kecubung

terop [təRop] *v* sejenis permainan
kartu

teropong [təRopon] *DI Lk Sd v*

teropong;

meneropong *v* melihat dengan
teropong

terpa [təRpə], **menerpa** *Lk Sd* *v* terpa
terpal [təRpal] *n* terpal
terpe [təRpə], **menerpe** *DI v* terpa
tertib [təRtɪb] *DI Lk Sd a* tertib;
menertibkan *v* menertibkan
¹**terubuk** [təRubUʔ] *DI Lk Sd n* ikan
 terubuk
²**terubuk** [təRubUʔ] *n* kelapa yang
 gugur atau jatuh kira-kira sebesar
 mangga
teruk [təRuʔ] *DI* [təRUʔ] *a* teruk
terumpet [təRumpət] *DI* [təRUmpət]
Lk n terompet
teruna [təRuna] *Lk Sd n* teruna
terune [təRunə] *DI n* teruna
teruna [təRuna] *Lk Sd n* teruna
terung [təRuŋ] *DI Lk Sd n* terung;
terung pungar *n* kecubung
terungku [təRuŋku] *Lk n* penjara
terup [təRUp] *n* truf; sejenis permainan
 kartu
terus [tərus] *DI*; [təRUs] *Lk v* terus;
keterusan *v* keterusan;
meneruskan *v* meneruskan;
penerus *n* penerus
terus [təRUs] *Sd v* terus;
keterusan *v* keterusan;
meneruskan *v* meneruskan;
penerus *n* penerus
terusi [təRusi] *n* kotoran tembaga
tesadai [tesaday] *DI Lk Sd v* tekapar
tetak [tətaʔ] *v* tetak
tetampan [tətampan] *n* tanda-tanda
 kehormatan di bahu dan dada
tetangga [tətanga] *Lk Ds n* tetangga;
 jiran;
betetangga *v* bertetangga
tetangge [tətangə] *DI n* tetangga; jiran;
betetangge *v* bertetangga
tetap [tətap] *DI Lk Sd a* tetap;
ketetapan *n* ketetapan;

menetap *v* menetap;
menetapkan *v* menetapkan
tetapi [tətapi] *DI Lk Sd p* tetapi
tetas [mənetas], **menetas**; **1 v** menetas;
2 a koyak saat dipakai (tentang
 pakaian)
tetek [tətɛʔ] *n* tetek; payudara;
manetek *As Bp v* manetek;
menetek *DI Lk Sd v* menetek;
manetekkan *As Bp v* menetekkan;
menetekkan *DI Lk Sd v* menetekkan
tetes [tətɛs] *v* tetes;
manetes *As Bp v* manetes;
menetes *DI Lk Sd v* menetes;
maneteskan *As Bp v* maneteskan;
meneteskan *DI Lk Sd v* meneteskan
tetuang [tətuwaŋ] *DI Lk Sd n* terompet
 dari siput atau tanduk
tewas [təwas] *a* tewas;
manewaskan *As Bp v* manewaskan;
menewaskan *DI Lk Sd v*
 menewaskan
tiada [tiyada] *Lk Sd v* tiada;
meniadakan *v* meniadakan
tiade [tiyade] *DI v* tiada;
meniadekan *v* meniadakan
tiang [tiyaŋ] *n* tiang;
batiang *As Bp v* bertiang;
bertiang *DI Lk Sd v* bertiang;
tiang cantel tiang kecil di buritan
 kapal
tiap [tiyap] *n* tiap; **1** satu; **2** saban;
tiap-tiap *a* tiap-tiap;
satiap *As Bp num* setiap;
setiap *DI Lk Sd num* setiap
tiarap [tiyaRap] *v* tiarap;
batiarap *As Bp v* bertiarap;
bertiarap *DI Lk Sd v* bertiarap
tiba [tiba] *Lk Sd v* tiba;
tiba-tiba *adv* tiba-tiba
tibe [tibə] *DI v* tiba;
tibe-tibe *adv* tiba-tiba

tibam . tilik.

tibam [tibam] *DI Lk Sd* v pukul dengan kuat

tibe [tibə] *DI Sd* v tiba;

tibe-tibe *adv* tiba-tiba

tibe-tibe [tibətibə] *As Bp adv* tiba-tiba

tibun [tibun] *DI Lk Ds* v jatuh: *DI, maya pe musabab tibun Cik Uteh?*
apa sebab Pakcik Uteh terjatuh?

tidak [tidaʔ] *As Sd adv* tidak

tidek [tidəʔ] *DI adv* tidak

tidur [tidUR] v tidur;

batiduran *As Bp* v bertiduran: *As, tak jadilah pogi kito, udah batiduran budak-budak ni kita tidak jadi pergi karena anak-anak ini sudah bertiduran;*

bertiduran *DI Lk Sd* v bertiduran;

katiduran *As Bp* v ketiduran: *maaf incek, awak talambat, katiduran awak tadi maaf tuan, saya terlambat karena ketiduran;*

ketiduran *DI Lk Sd* v ketiduran;

maniduri *As Bp* ki 1 tidur di atas sesuatu; 2 menyetubuhi;

manidurkan *As Bp* v menidurkan;

meniduri *DI Lk Sd* ki 1 tidur di atas sesuatu; 2 menyetubuhi;

menidurkan *DI Lk Sd* v menidurkan;

penidur *DI Lk Sd* n 1 orang yang suka tidur; orang yang mudah tertidur; 2 penyebab tidur;

tatidor *As Bp* v tertidur;

tertidur *DI Lk Sd* v tertidur

tiga [tiga] *DI Lk num* tiga

tige [tigə] *Sd num* tiga

tigo [tigo] *As Bp num* tiga

tikai [tikay] n tikai;

batikai *AS* v bertikai;

bertikai *DI Lk Sd* v bertikai;

patikaian *As Bp* n pertikaian;

pertikaian *DI Lk* n pertikaian

¹**tikam** [tikam] v tikam: *DI maya sebab kau tikam penjahat tu? mengapa engkau tikam penjahat itu?;*

manikam *As Bp* v menikam;

menikam *DI Lk Sd* v menikam;

panikam *As Bp* v penikam;

penikam *DI Lk Sd* n penikam;

tatikam *As Bp* v tertikam;

tetikam *DI Lk Sd* v tertikam;

tikaman n tikaman;

batikam-tikaman *As Bp* v

bertikam-tikaman;

bertikam-tikaman *DI Lk Sd* v

bertikam-tikaman

²**tikam** [tikam] *Sd a* sudut berukuran sekitar 60 derajat

tikar [tikaR] n tikar;

batikar *As Bp* v bertikar;

bertikar *DI Lk Sd* v bertikar;

tikar ciau *DI* alas duduk bangsawan tinggi dari kain berhias emas;

tikar sembahyang *DI Lk Sd* n sajadah

tikar sumbayang *As Bp* n sajadah

tikung [tikun] v tikung;

manikung *As Bp* v menikung;

menikung *DI Lk Sd* v berkelok;

tikungan n tekongan

tikus [tikus] n tikus

tilam [tilam] n tilam: *jatuh di atas tilam, pb* mendapat kesenangan hidup;

batilam *As Bp* v bertilam;

bertilam *DI Lk Sd* v bertilam: *DI, tidur bertilam air mate pb* sangat sedih karena merindukan kekasih

tilik [tilɪʔ] n tilik;

manilik *As* v menilik;

menilik *DI Lk Sd* v menilik;

panilik *DI Lk* v penilik;

panilikan *As* n penilikan;

penilik *DI Lk* v penilik;

penilikan *DI Lk* n penilikan;

tilikan *DI Lk n* tilikan;
 tilikan *DI Lk As n* tilikan
¹tim [tim] *n* nasi yang direbus (dibuat menjadi encer); nasi tim
²tim [tɪm] *n* kaleng: *DI*, dua tim dua kaleng
 timah [timah] *n* timah
 timang [timay] *v* timang;
 manimang *As Bp v* menimang;
 menimang *DI Lk Sd v* menimang
 timba [timba] *n* timba;
 batimba *As Bp v* bertimba;
 bertimba *Lk Sd v* bertimba;
 manimba *As Bp v* menimba;
 menimba *Lk Sd v* menimba;
 panimba *As Bp n* penimba;
 penimba *Lk Sd n* penimba
 timbang [timbay] *v* timbang;
 timbangan *n* timbangan
 timbe [timbə] *DI n* timba: *jangan diperlebar timbe ke perigi, kalau tak putus, genting, pb* jangan diulang-ulang perbuatan yang jahat, lambat laun akan mendapat bencana jua;
 bertimbe *v* bertimba;
 menimbe *v* menimba;
 penimbe *n* penimba
 timbal [timbal] *Lk Sd n* timbal;
 bertimbal *v* bertimbal;
 setimbal *a* sebanding seimbang;
 timbangal *n* bandingan;
 timbang balik *a* timbal balik
 timbalan [timbangal] *n* wakil
 timbang [timbay] *a* timbang;
 mampartimbangkan *As Bp v*
 mempertimbangkan;
 manimbang *As Bp v* menimbang;
 mempertimbangkan *DI Lk Sd v*
 mempertimbangkan;
 menimbang *DI Lk Sd v* menimbang;
 panimbang *As Bp n* penimbang;
 panimbangan *As Bp n*
 penimbangan;

penimbang *DI Lk Sd n* penimbang;
 pertimbangan *DI Lk Sd n*
 pertimbangan;
 portimbangan *As Bp n*
 pertimbangan;
 timbangan *n* timbangan
 timbau [timbaw] *DI Lk Sd n* papan tambahan dinding sampan atau kapal
 timbil [timbil] *n* timbil; bisul kecil pada tepi pelupuk mata
 timbul [timbul] *v* timbul;
 manimbulkan *As Bp v*
 menimbulkan;
 menimbulkan *DI Lk Sd v*
 menimbulkan;
 timbun [timbun] *v* timbun;
 batimbun *As Bp v* bertimbun;
 bertimbun *DI Lk Sd v* bertimbun;
 manimbun *As Bp v* menimbun;
 menimbun *DI Lk Sd v* menimbun;
 panimbun *As Bp n* penimbun;
 penimbun *DI Lk Sd n* penimbun;
 tatimbun *As Bp v* tertimbun;
 tertimbun *DI Lk Sd v* tertimbun;
 timbunan *n* timbunan
 timbur [timbUR] *Bp n* tempat tidur rusa;
 manimbur *v* mencari tempat tidur rusa
 timbus [timbus] *Lk v* timbun;
 bertimbus *v* bertimbun
 menimbus *v* menimbun;
 tertimbus *v* tertimbun;
 timbusan *n* timbunan
 timpa [timpa] *v* timpa;
 manimpa *As Bp v* menimpa;
 menimpa *DI Lk Sd v* menimpa;
 tatimpa *DI Lk Sd v* tertimpa;
 tertimpa *DI Lk Sd v* tertimpa
 timpal [setimpal] *n* sebanding, seimbang;
 manimpali *As Bp v* menimpali;

timbang . tinjo

- menimpali** *DI Lk Sd* v menimpali;
satimpal *As Bp a* setimpal;
setimpal *DI Lk Sd a* setimpal
- timbang** [timpan] timbang; *a* timbang;
katimpangan *As Bp n* ketimpangan;
ketimpangan *DI Lk Sd n*
ketimpangan
- timpas** [timpas] *Sd a* timpas; **1** *a* surut
yang serendah-rendahnya (tentang
air dan sebagainya): *air timpas*;
surut timpas; **2** kering (tentang
sungai, telaga dan sebagainya); **3** *ki*
licin; tandas; habis (tentang uang,
tenaga dan sebagainya)
- simpuh** [simpuh] v simpuh;
basimpuh *As Bp v* bersimpuh;
bersimpuh *DI Lk Sd v* bersimpuh
- timpus** [timpus] *Sd a* tepos
- timun** [timUn] *n* timun
- timur** [timuR] *n* timur
- tindak** [tinda?] *n* tindak;
batindak *As Bp v* bertindak;
bertindak *DI Lk Sd v* bertindak;
manindak *As Bp v* menindak;
menindak *DI Lk Sd v* menindak;
tindakan *n* tindakan
- tindas** [tindas] *n* tindas;
manindas *As Bp v* menindak;
menindas *DI Lk Sd v* menindak;
tindasan *n* tindakan
- tindih** [tindih] v tindih;
batindih *As Bp v* bertindih;
batindihan *As Bp v* bertindihan;
bertindih *DI Lk Sd* bertindih;
bertindihan *DI Lk Sd* bertindihan;
manindih *As Bp v* menindih;
menindih *DI Lk Sd v* menindih;
panindih *As Bp n* penindih;
penindih *DI Lk Sd n* penindih;
tindihan *n* tindihan
- tindik** [menindi?] v tindik;
manindik *As Bp v* menindik;
menindik *DI Lk Sd v* menindik
- tindas** [tindas] v tindas;
manindas *As Bp v* menindas;
menindas *DI Lk Sd v* menindas;
- tinggal** [tingal] v **1** tinggal; diam; **2**
berlebih, sisa; **3** pergi; hilang;
katinggalan *As Bp v* ketinggalan;
ketinggalan *DI Lk Sd v* ketinggalan;
maninggal *As Bp v* mati;
meninggal *As Bp v* mati;
maninggalkan *As Bp v*
meninggalkan;
meninggalkan *DI Lk Sd v*
meninggalkan;
- tinggi** [tinggi] *a* tinggi;
maninggi *As Bp v* meninggi;
meninggi *DI Lk Sd v* meninggi
- tenggong** [tlygon] v jongkok
- tingkah** [tinkah] *Sd n* tingkah;
batingkah *As Bp v* bertingkah;
bertingkah *DI Lk Sd v* bertingkah
- tingkap** [tinkap] *n* tingkap;
batingkap *As Bp n* bertingkap;
bertingkap *DI Lk Sd v* bertingkap
- tingkat** [tinkat] *n* tingkat;
batingkat *As Bp v* bertingkat;
bertingkat *DI Lk Sd v* bertingkat;
maningkat *As Bp v* meningkat;
meningkat *DI Lk Sd v* meningkat;
paningkatan *As Bp n* peningkatan;
peningkatan *DI Lk Sd n*
peningkatan;
tingkatan *n* tingkatan
- tingkil** [tinkil], **tingkilan** v berlapis
(tentang gigi)
- tingkip** [tinkip] *DI Lk Sd a* habis tidak
tersisa
- tinjau** [tinjaw] *DI Lk Sd v* tinjau;
meninjau v meninjau;
peninjauan v peninjauan;
tinjauan *n* tinjauan;
tinjau karang anjungan di haluan
perahu;
- tinjo** [tinjo] *As Bp v* tinjau;

- maninjo** *v* meninjau;
panino *v* peninjauan;
tinjoan *n* tinjauan
tinju [tinju] *v* tinjau;
maninju *As Bp v* meninjau;
meninjau *DI Lk Sd v* meninjau;
paninjuan *As Bp v* peninjauan;
peninjuan *DI Lk Sd v* peninjauan;
tinjuan *n* tinjuan
tinta [tinta] *n* tinta
tipak [tipa?] *v* sepak, tendang
tipang → **timpang**
tipi [tipi] *Sd n* sula tiga; trisula; tombak bermata tiga
tipis [tipis] *a* tipis;
manipis *As Bp v* menipis;
manipiskan *As Bp v* menipis;
menipis *DI Lk Sd* menipis;
menipiskan *DI Lk Sd* menipis
tipu [tipu] *n* tipu;
manipu *As Bp v* menipu; *As, tak elok baniago kalok ondak manipu sajo karajo* tak baik berdagang kalau menipu;
menipu *DI Lk Sd v* menipu;
panipu *As Bp n* penipuan;
panipuan *As Bp n* penipuan;
penipu *DI Lk Sd n* penipuan;
tipuan *n* tipuan
tirai [tiRay] *DI Lk Sd n* tirai
tirakat [tiRakat] *v* tirakat;
batirakat *As Bp v* bertirakat;
bertirakat *DI Lk Sd v* bertirakat
tiram [tiRam] *n* tiram
tire [tiRe] *As Bp n* tirai;
betire *v* bertirai
tiri [tiRi] *n* tiri
tiris [tiRis] *n* tiris;
maniriskan *As Bp v* meniriskan;
meniriskan *DI Lk Sd v* meniriskan
tirkas [tiRkas] *Ar n* tabung anak panah
tiru [tiRu] *v* tiru;
maniru *As Bp v* meniru;
meniru *DI Lk Sd v* meniru;
tiruan *n* tiruan
tirus [tiRus] *a* tirus
titah [titah] *n* perintah raja;
batitah *As Bp v* bertitah;
bertitah *DI Lk Sd v* bertitah;
manitahkan *As Bp v* menitahkan;
menitahkan *DI Lk Sd v* menitahkan
titi [titi] *v* titi;
maniti *As Bp v* meniti;
meniti *DI Lk Sd v* meniti;
titian *n* titian;
titi gantung jembatan yang kontruksinya bergantung dari tali-tali;
titik [tit?] *n* titik;
manitik *As Bp v* menitik;
menitik *DI Lk Sd v* menitik
titip [titIp] *v* titip;
manitipkan *As Bp v* menitipkan;
menitipkan *DI Lk Sd v* menitipkan;
titipan *n* titipan
¹**titis** [titis] *v* titik (benda cair: air dan sebagainya);
manitis *As Bp v* menitis; bertitik-titik; menitik; menurun;
manitiskan *DI Lk Sd v* menitiskan; menjadikan menitis;
menitis *As Bp v* menitis; bertitik-titik; menitik; menurun;
titisan *DI Lk Sd n* titisan; sesuatu yang menitis
²**titis** [titis] *v* menitis; pindah (beralih) ke tubuh manusia (binatang dan sebagainya); menjelma
titisan *n* titisan; penjelmaan
titit [titit] *v* jatuh tercecce
tiung [tiyuj] *n* terong
tiup [tiyup] *v* tiup; embus;
batiup *As Bp v* bertiup;
bertiup *DI Lk Sd v* bertiup;
maniup *As Bp v* meniup;

meniup *DI Lk Sd* v meniup
 tiupan *n* tiupan
 tobak [toba[?]] *As Bp* v tebak;
 manobak v menebak
 tobal [tobal] *As Bp* a tebal;
 manobal v menebal
 tobang [toban] *As Bp* v tebang;
 manobang v menebang;
 tobanan *n* tebanan
 tobat [tobat] *As Bp* v menyesali dosa
 jera
 bertobat *As Bp* v bertobat
 tobas [tobas] *As Bp* v tebas;
 manobas v menebas
 tobing [tobin] *As Bp* n tebing
 tobu [tobu] *As Bp* n tebu
 tobus [tobus] *As Bp* v tebus; menebus;
 meminta kembali barang yang
 digadaikan dengan membayar
 hutang;
 tobusan *n* tebusan;
 manobus dosa melakukan kebaikan
 sebagai ganti kejahatan yang
 dibuatnya
 toco [toco] *n* tauco
 todak [toda[?]] *n* todak
 toduh [toduh] *As Bp* a teduh;
 batoduh v berteduh;
 manoduhkan v meneduhkan;
 panoduh *n* peneduh
 togah [togah] *Bp* v tegah; larang;
 manogah v menegah; melarang
 togak [toga[?]] *As Bp* v berdiri;
 manogakkan v menegakkan
 togang [togar] *As Bp* a tegang;
 basitogang v bersitegang;
 katogangan v ketegangan;
 manogangkan v menegangkan
 togap [togap] *As Bp* a tegap
 togar [togaR] *As Bp* a tegar
 togas [togas] *As Bp* a tegark;
 katogasan *n* ketegasan;

manogaskan v menegaskan
 togo [togh] *DI Lk Sd* n sarapan pagi
 togor [togoR] *Bp* v tegur;
 manogor v menegur;
 togoran *n* teguran
 toguk [togu[?]], manoguk *As Bp* v teguk;
 meneguk
 togun [təgun], tatogun *As Bp* v tegun;
 tertegun
 togur [toguR] *As* v tegur;
 katoguran v keteguran; menderita
 sakit karena disebabkan makhluk
 halus
 manogur v menegur;
 toguran *n* teguran;
 togur sapa v ajakan bicara
 tohok [toho[?]] v tohok;
 manohok *As Bp* v menohok;
 menohok *DI Lk Sd* v menohok;
 tojok [tojo[?]] v tojok; menikam sesuatu
 yang berada di atas;
 manojok v menikam benda yang
 ada di atas;
 menojok v menikam benda yang
 ada di atas
 tok [tok] *sing* n atok
 toka-toki [tokatoki] *As Bp* n teka-teki
¹tokak [toka[?]] *As Bp* n tekak; langit-
 langit pada mulut dekat liang
 kerongkongan
²tokak [toka[?]] *As Bp* n tekak; keras hati
 token [token] *As Bp* v tekan;
 manokan v menekan
 toke [toke] *Bp* n tauke; empunya
¹tokoh [tokoh] *Sd* n tokoh; 1 *ki*, orang
 yang terkemuka dan kenamaan
 (bidang politik, kebudayaan, dan
 sebagainya); 2 *Sas* pemegang peran
 (peran utama) roman atau drama
²tokoh [tokoh] *n* tokoh; tipu;
 manokoh *As Bp* v membohongi;
 menipu;

manokohi *As Bp* v membohongi;
 menipu;
menokoh *DI Lk Sd* v membohongi;
 menipu;
menokohi *DI Lk Sd* v membohongi;
 menipu;
panokoh *As Bp n* pembohong;
 penipu;
penokoh *DI Lk Sd n* pembohong;
 penipu
tokok [toko²] v tokok;
manokok *As Bp* v menokok;
menokok *DI Lk Sd* v menokok;
panokok *As Bp n* penokok; alat
 untuk menokok;
penokok *DI Lk Sd n* penokok; alat
 untuk menokok;
tatokok *As Bp* v tertokok
tetokok *DI Lk Sd* v tertokok
tokuk [toku²] *As Bp* v tekuk;
batokuk v bertekuk;
manokuk v menekuk
tokun [tokun] *a* tekun;
katokunan *n* ketekunan;
manokuni v menekuni
tolak [tola²] *As Bp Lk* v tolak;
manolak *As Bp* v menolak;
menolak *Lk* v menolak;
batolakan *As Bp* v bertolakan;
betolakan *Lk* v bertolakan;
batolak belakang *As Bp* bertolak
 belakang
betolak belakang *Lk* bertolak
 belakang
¹**tolan** [tolan] *As Bp* v telan;
manolan v menelan;
tatolan v tertelan
²**tolan** [tolan] *n* handai tolan, kawan-
 kawan
tolap [tolap] *As Bp a* sanggup; mampu
toleh [toleh] v toleh
manoleh *As Bp* v menoleh;
menoleh *DI Lk Sd* v menoleh

tolok [tolo²] *n* tolak; banding
tolol [tolol] *a* tolol
tolong [tolon] v tolong;
batolong-tolongan *As Bp* v
 bertolong-tolongan;
bertolong-tolongan *DI Lk Sd* v
 bertolong-tolongan;
manolong *As Bp* v menolong;
menolong *DI Lk Sd* v menolong;
panolong *As Bp n* penolong;
partolongan *As Bp n* pertolongan;
penolong *DI Lk Sd n* penolong;
pertolongan *DI Lk Sd n* pertolongan
tolop [tolop] *DI Lk As a* sanggup;
 mampu: *DI, tak tolop Wak Alang*
mangangkat meja ni Wak Alang
 tidak sanggup mengangkat meja ini
tombak [tomba²] *n* tombak
tombol [tombol] *n* bagian atas yang
 bulat (pada tubuh), tempat kapur
 sirih, dan sebagainya
tombuk [tombu²] *Bp* v tembuk; bolong
 (pada kain)
manombuk v menembuk
tumpang [tumpang] *As Bp* v tumpang;
manumpang v menumpang;
manumpangkan v menumpangkan;
panumpang *n* penumpang;
tumpangan tumpangan
tombam [tombam] *As Bp a* tembam
tombus [tombus] *As Bp* v tembus;
manombus v menembus;
tombusan *n* tembusan
tompa [tompa] *As Bp* v tempa;
manompa v menempa
tempat [tempat] *As Bp n* tempat;
manompati v menduduki,
 mendiami;
manompatkan v meletakkan;
tompatan *n* tempatan
tompik [tompil²] *As Bp n* tempik;
batompik v bertempik;

manompik *v* menempik;
manompikkan *v* menempikkan
tompuh [tɔmpuh] *As Bp v* tempuh: *As, jangan ko tompuh jalan nang basomak-somak itu jangan engkau tempuh jalan yang bersemak-semak itu*
manompuh *v* menempuh
tompur [tɔmpuR] *As Bp v* tempur;
batompur *v* bertempur;
manompur *v* menempur;
partompuran *n* pertempuran;
tompuran *n* tempat bertemu dua aliran sungai
tomu [tomu] *As Bp v* temu;
batomu *v* bertemu;
manomukan *v* menemukan;
partomuan *n* pertemuan;
tomu lutut duduk dengan merapatkan kaki: lutut
ton [ton] *n* ton
tonan [tenan] *As Bp n* tadi
tonang [tonaŋ] *As a* tenang: *tonang hidup uwak ini salamo kalap babuah hidup uwak ini tenang selama kelapa berbuah*
katonangan *v* ketenangan: *jangan ko mangganggu katonangan kampung ni! jangan engkau mengganggu ketenangan kampung ini!*
manonangkan *v* menenangkan
tonat [tonat] *As Bp n* tenat
tondang [tondaŋ] *As Bp v* tendang;
manondang *v* menendang
tonel [tonɛl] *n* sandiwara tradisional Melayu
tong [toŋ] *n* drum
tongah [toŋah] *As Bp n* tengah
tonggak [tuŋgaʔ] *As Bp n* tonggak; 1 balok: kayu, batu, dan sebagainya yang dipasang tegak; tiang: rumah,

jembatan, dan sebagainya; tunggul: pangkal batang kayu yang masih tegak; 2 sisa batang kayu yang sudah dipotong: yang ada di dalam air dan sebagainya
tonggaro [tongaRo] *As n* tenggara
tonggek [toŋgɛʔ] *a* tonggek
tonggok [toŋgoʔ] *DI v* tunggu;
penonggok *n* penunggu
tonggol [toŋgol] *Ar n* panji-panji yang berbentuk empat segi kecil berwarna hitam
tongik [toŋiʔ] *As Bp n* tengik
tongkah [toŋkah] *n* sambungan celana biasanya untuk teluk belanga (terbuat dari kain belacu), kain putih, dan lain-lain: *DI, teluk belanga nen pendek untuknya cuba ko tongkahi sikit lagi teluk belanga ini pendek untuknya cuba kau tambahi bahannya sedikit lagi*
tongkalah [toŋkalah] *As Bp n* tengkalah
tongkang [toŋkan] *n* tongkang
¹**tongkar** [toŋkaR] *As Bp v* tengkar;
 bandal
batongkar *v* bertengkar;
patongkaran *n* pertengkaran
²**tongkar** [toŋkaR] *v* tengkar;
 membandel
tongkat [toŋkat] *As Bp Lk n*
 tongkat: *DI, tongkat membawa rebah, pb, orang yang disuruh menjaga sesuatu, tetapi dia sendiri yang merusaknya;*
batongkat *Lk v* bertongkat;
tongking [toŋkiŋ] *As Bp n* tengking;
manongking *v* menengking
tongkok [toŋkoʔ] *Bp n* tongkuk
tongkol [toŋkol] *n* tongkol
tongku [toŋku] *As Bp n* tengku
tongkuk [toŋkuʔ] *As Bp n* tengkuk;
satongkuk *n* setengkuk

tongkulak [toŋkulu²] *As n* tengkuluk;
batongkulak *v* bertengkuluk;
memakai tengkuluk

tonil [tonil] *n* tonel

tonjol [tonjol] *v* tonjol;
manonjol *As Bp v* menonjol;
menonjol *DI Lk Sd v* menonjol;
manonjolkan *As Bp v* menonjolkan
menonjolkan *DI Lk Sd v*
menonjolkan

tontang [tontan] *As Bp p* tentang;
batontangan *v* bertentangan;
manontang *v* menentang;

tontaro [tontaRo] *As Bp n* tentara

tonton [tonton] *v* tonton, menonton;
manonton *As Bp v* menonton;
menonton *DI Lk Sd v* menonton;
panonton *As Bp n* penonton;
penonton *DI Lk Sd n* penonton;
tontonan *v* tontonan

tontu [tontu] *As Bp* tentu; 1 *a* pasti;
tidak berubah lagi; 2 *a* terang;
positif; tegas; 3 *adv* niscaya; mesti;
tidak boleh tidak;
manontukan *v* menentukan;
katontuan *n* ketentuan;
panontuan *n* penentuan

tonun [tonun] *As Bp n* tenun;
batonun *v* bertenun;
manonun *v* menenun;
tonunan *n* tenunan

tonyoh [toñoh] *v* memegang bibir orang
lain dan mendorongnya;
manonyoh *As Bp v* memegang bibir
orang lain dan mendorongnya;
menonyoh *DI Lk Sd v* memegang
bibir orang lain dan mendorongnya

top [top] *DI n* perahu besar

topan [topan] *n* topan

topang [topan] *n* topang;
batopang *As Bp v* bertopang;
betopang *DI Lk Sd v* bertopang

topas [topas] *As Bp n* tepas

topat [topat] *As Bp a* tepat;
batopatan *v* bertepatan;
katopatan *n* ketepatan;
manopati *v* menepati

topeng [topɛŋ] *n* topeng;
topeng apek kotak *DI* topeng yang
dipakai dalam pertunjukan Mak
Yong, matanya sipit senagai orang
Cina yang berperan sebagai
penambang (penyeberang)
topeng awang din *DI* topeng yang
dipakai dalam pertunjukan Mak
Yong, yang berperan sebagai
pemuda lajang anak Pak Guru mata
api

topeng batala *DI* topeng merah
muda yang dipakai dalam
pertunjukan Mak Yong, berwarna
putih dan berkaca mata

¹**topi** [topi] *As Bp n* topi
batopi *v* bertopi

²**topi** [topi] *As Bp n* tepi;
batopi *v* bertepi;
manopikan *v* menepikan: *budak tu*
manopikan gelas tu biar tak tasipak
anak itu menepikan gelas itu agar
tidak tersepak;
mangatopikan *v* mengetepikan;
topian *n* tepian

topis [topis] *As Bp v* tepis;
manopis *v* menepis

topuk [topu²] *As Bp v* tepuk: *topuk*
dado tanyo salero, pb berpikir
sebelum mengambil keputusan;
batopuk *v* bertepuk;
manopuk *v* menepuk;
topukan *n* tepukan

topung [topUŋ] *As Bp n* tepung;
topung tawar tepung tawar

torbang [toRban] *As Bp v* terbang;
batorbangan *v* beterbangan;
manorbankan *v* menerbangkan

torik [toRiʔ] *As Bp a* terik
toriak [təRiyaʔ] *As Bp n* teriak;
 batoriak *v* berteriak;
 manoriakkan *v* meneriakkan;
 toriakan *n* teriakan
torak [toRaʔ] *n* tempat benang tenun
toreh [toRəh] *v* toreh
torik [toRiʔ] *As Bp a* terik
torka [toRka] *As Bp v* terka;
 manorka *v* menerka
torkam [toRkam] *As Bp v* terkam;
 manorkam *v* menerkam;
 panorkam *n* penerkam;
 torkaman *n* terkaman
tornak [toRnaʔ] *As Bp n* ternak;
 batornak *v* beternak;
 patornakan *n* peternakan
torokam [toRokam] *As v* terkam;
 manorokam *v* menerkam;
 panorokam *n* penerkam;
 torokaman *n* terkaman
torop [toRop] *n* nama sejenis pohon
 kayu
torpa [toRpa], **manorpa** *As Bp v* terpa
torpo [toRpo] *As Bp v* terpa;
 manorpo *v* menerpa
tortib [toRtɪb] *As Bp a* tertib;
 manortibkan *v* menertibkan
toruk [toRuʔ] *As Sd a* teruk
torung [toRUŋ] *As Bp n* terung;
 torung pungar sejenis terung yang
 dapat digunakan obat gatal
torus [toRus] *As Bp v* terus;
 katorusan *v* keterusan;
 manoruskan *v* meneruskan;
 panorus *n* penerus
totak [totaʔ] *As Bp v* tetak
totap [totap] *As Bp v* tetap;
 katotapan *n* ketetapan;
 manotap *v* menetap;
 manotapkan *v* menetapkan

totas [totas], **manotas** *As Bp 1 v*
 menetas; **2 a** koyak saat dipakai
 (tentang pakaian)
¹**totok** [totoʔ] *Lk Sd a* totok; asli; sejati
²**totok** [totoʔ] *As Bp n* tumbuk
tua [tuwa] *Lk Sd a* tua;
 menua *v* menua;
 ketuaan *a* ketuaan; terlalu tua;
 tua bangsa *Lktua* bangsa
tuah [tuwah] **1 n** tuah; keberuntungan;
 2 angker;
 bertuah *DI Lk Sd v* bertuah;
 batuah *As Bp v* bertuah;
 tuah badan peruntungan;
 tuah diri peruntungan
tuai [tuway] *n* tuai;
 manuai *As Bp v* menuai;
 menuai *DI Lk Sd v* menuai;
 panuai *As Bp n* penuai;
 penuai *DI Lk Sd n* penuai;
 tuaian *n* tuaian
tuak [tuwaʔ] *Sd n* tuak;
¹**tuala** [tuwala] *Lk Sd n* handuk
²**tuala** [tuwala] *Lk n* kelapa
tualang [tuwalan] *Lk Sd n* nama sejenis
 pohon
tuam [tuwam] *n* tuam;
 manuam *Sd As Bp v* menuam;
 menuam *Lk v* menuam
tuam [tuwam] *n* tuam;
 manuam *As Bp v* menuam;
 menuam *DI Lk Sd v* menuam;
tuamang [tuwaman] *n* nama sejenis
 pohon
tuan [tuwan] *n* tuan
tuang [tuway] *n* tuang; curah;
 manuangkan *As Bp v* menuangkan;
 menuangkan *DI Lk Sd v*
 menuangkan;
 tuangan *n* tuangan
tuar [tuwar] *n* tuar; bubu panjang
tuas [tuwas] *n* tuas;

manuas *As Bp* v menuas;
menuas *DI Lk Sd* v menuas
tuasan [tuwasan] *n* lokasi penangkapan nelayan di tengah laut
tuba [tuba] *As Bp Lk Sd n* tuba;
manuba *As Bp* v menuba;
menuba *Lk Sd* v menuba
tube [tubə] *DI n* tuba;
menube v menuba;
tubi [tubi], **bertubi-tubi** *As Bp adv*
 tubi; bertubi-tubi
tubuh [tubU] *n* tubuh; badan;
basotubuh *As Bp* v bersetubuh;
bersetubuh *DI Lk Sd* v bersetubuh;
manyatubuhi *As Bp* v menyetubuhi
tuduh [tudU] v tuduh;
manuduh *As Bp* v menuduh;
menuduh *DI Lk Bp* v menuduh;
tatuduh *As Bp* v tertuduh;
tertuduh *DI Lk Sd* v tertuduh;
tuduhan *n* tuduhan
tudung [tudUŋ] *n* tudung;
batudung *As Bp* v bertudung;
bertudung *DI Lk Sd* v bertudung;
tudung pariuk *As Bp* penutup periuk;
tudung periuk *DI Lk Sd* penutup periuk;
tudung saji tudung saji
tue [tuwə] *DI Sd a* tua;
menue v menua;
ketuean *a* ketuaan; terlalu tua;
tue bangke tua sekali;
tufah [tufah] *ark n* buah apel
tugu [tugu] *n* tugu
Tuhan [tuhan] *n* Tuhan;
batuhankan *As Bp* v bertuhankan;
bertuhankan *DI Lk Sd* v bertuhankan;
katuhanan *As n* ketuhanan;
ketuhanan *n* ketuhanan
tuil [tuwil] *n* tuil;

manuil *As Bp* v tuil;
menuil *DI Lk Sd* v menuil
tujah [tujah] v tujuh;
manujah *As Bp* v menujah;
menujah *DI Lk Sd* v menujah;
manujahkan *As Bp* v menujahkan;
menujahkan *DI Lk Sd* v menujahkan
¹**tuju** [tuju] v tuju;
manuju *As Bp* v menuju; pergi ke arah
menuju *DI Sd Lk* v menuju; pergi ke arah
batujuan *As Bp* v bersetuju;
bertujuan *DI Lk Sd* v bersetuju;
parsotujuan *As Bp n* persetujuan;
persetujuan *DI Lk Sd n* persetujuan
²**tuju** [tuju] *n* tuju; sesuatu yang dilepaskan dengan sihir;
manuju *As Bp* v menuju;
 mengenakan tuju;
menuju *DI Lk Sd* v menuju;
 mengenakan tuju: *DI, tok pawang kampung Bajenis tu, kene tuduh menuju anak tok penghulu, dukun pawang dari kampung Bajenis itu terkena tuduhan menuju anak pak lurah*
tujuh [tujU] *num* tujuh
tujuk *Lk* →tojok
tukah [tukah] v memotong agak besar;
menukah *Lk* v memotong agak besar;
manukah *As Bp* v memotong agak besar
tukal [tukal] *n* tongkat membuat lubang tanam (padi);
manukal *As Bp* v membuat lubang tanam (padi) dengan tongkat;
menukal *DI Lk Sd* v membuat lubang tanam (padi) dengan tongkat;
tukam [tukam] *Sd* v melayat orang meninggal

tukang [tukan] *n* tukang;

batukang *As Bp* *v* bertukang;

bertukang *DI Lk Sd* *v* bertukang;

manukangi *As Bp* *v* menukangi;

menukangi *DI Lk Sd* *v* menukangi;

tukang batongkar *As Bp* suka

bertengkar;

tukang bertengkar *DI Lk Sd* suka

bertengkar;

tukang pangkas tukang pangkas;

tukar [tukaR] *v* tukar;

batukar *As Bp* *v* bertukar;

batukaran *As Bp* *v* bertukaran;

bertukar *DI Lk Sd* *v* bertukar;

bertukaran *DI Lk Sd* *v* bertukaran;

manukar *As Bp* *v* menukar;

menukar *DI Lk Sd* *v* menukar;

panukar *As Bp* *n* penukar;

panukaran *As Bp* *n* penukaran;

penukar *DI Lk Sd* *n* penukar;

penukaran *DI Lk Sd* *n* penukaran;

tatukar *As Bp* *v* tertukar;

tertukar *DI Lk Sd* *v* tertukar

tukas [tukas] *Sd* *v* tukas (memotong percakapan);

manukas *As Bp* *v* menukas;

menukas *DI Lk Sd* *v* menukas

tukik [tukik] *v* tukik; terbang (terjun dan sebagainya) arah ke bawah dengan kepala di bawah menerjun lurus ke bawah;

manukik *As Bp* *v* menukik;

menukik *DI Lk Sd* *v* menukik;

tukul [tukul] *n* palu

tuko [tukoR] *As Bp* *v* tukar;

batukor *v* bertukar;

menukor *v* menukar;

tatukor *v* tertukar

tukuk [tuku?] *Sd* *v* tambah

tukul [tukul] *n* palu

tulah [tulah] *n* tulah; kemalangan yang disebabkan oleh kutuk

ketulahan *As Bp* *v* ketulahan;

ketulahan *Bp DI Lk* *v* ketulahan

tulak [tula?] *DI Sd* *v* tolak;

menulak *v* menolak

betulak belakang bertolak belakang

tulang [tulan] *n* tulang;

tulang kasi *n* tulang kering

tular [tulaR] *v* tular

manular *As Bp* *v* menular;

menular *DI Lk Sd* *v* menular;

batularan *As Bp* *v* bertularan;

bertularan *DI Lk Sd* *v* bertularan;

katularan *As Bp* *v* ketularan;

ketularan *DI Lk Sd* *v* ketularan

tulat [tulat] *n* tulat

tulen [tulɛn] *a* tulen

tulis [tulis] *Sd* *v* tulis;

batulis *As Bp* *v* bertulis;

bertulis *DI Lk Sd* *v* bertulis;

batuliskan *As Bp* *v* bertuliskan;

bertuliskan *DI Lk Sd* *v* bertuliskan;

manulis *As Bp* *v* menulis;

menulis *DI Lk Sd* *v* menulis;

panulis *As Bp* *n* penulis;

penulis *DI Lk Sd* *n* penulis;

panulisan *As Bp* *n* penulisan;

penulisan *DI Lk Sd* *n* penulisan;

tatulis *As Bp* *v* tertulis;

tertulis *DI Lk Sd* *v* tertulis

tulus [tulus] *a* tulus;

katulusan *As Bp* *n* ketulusan;

ketulusan *DI Lk Sd* *n* ketulusan

tumang [tuman] *Sd* *n* sejenis tungku untuk memasak

tumbak [tUmba?] *n* tombak;

manumbak *As Bp* *v* menombak;

menumbak *DI Lk Bp* *v* menombak;

panumbak *As Bp* *n* penombak;

penumbak *DI Lk Sd* *n* penombak;

tatumbak *As Bp* *v* tertombak

tertumbak *DI Lk Sd* *v* tertombak;

tumbakan *n* tombakan

tumbal [tumbal] *Sd* *n* tumbal

tumbalang [tumbalay] *As Bp n*
tembelang

¹**tumbang** [tumbay] *v* tumbang; rebah;
batumbangan *As Bp v*
bertumbangan;
bertumbangan *DI Lk Sd v*
bertumbangan;
manumbangkan *As Bp v*
menumbangkan;
menumbangkan *DI Lk Sd v*
menumbangkan;
tatumbangkan *As Bp v*
tertumbangkan;
tertumbangkan *DI Lk Sd v*
tertumbangkan

²**tumbang** [tumbay] *n* tumbang;
panganan yang dibuat dari keladi,
pisang, dan ubi yang direbus,
ditumbuk halus dan dicampur
dengan parutan kelapa;

tumbilang [tumbilay] *Bp n* tembilang

¹**tumbir** [tumbiR] *DI Lk n* kutil

²**tumbir** [tumbiR] *DI Lk Sd adv* tubi,
bertubi-tubu

tumbuh [tumbuh] *v* tumbuh;
batumbuh *As Bp v* bertumbuh;
batumbuhan *As Bp v* bertumbuhan;
bertumbuh *DI Lk Sd v*
bertumbuhan;
bctumbuhan *DI Lk Sd v*
bertumbuhan;
manumbuhi *As Bp v* menumbuhi;
menumbuhi *DI Lk Sd v*
menumbuhi;
tumbuhan *n* tumbuhan;
tumbuh-tumbuhan *n* tumbuh-
tumbuhan

¹**tumbuk** [tumbU^ʔ] *v* tumbuk;
batumbuk *As Bp v* bertumbuk;
bertumbuk *DI Lk Sd v* bertumbuk;
manumbuk *As Bp v* menumbuk;
menumbuk *DI Lk Sd v* menumbuk;

manumbukkan *As Bp v*
menumbukkan;

menumbukkan *DI Lk Sd v*
menumbukkan;

panumbuk *As Bp n* penumbuk;
penumbuk *DI Lk Sd n* penumbuk;
tatumbuk *As Bp v* tertumbuk;
tertumbuk *DI Lk Sd v* tertumbuk

²**tumbuk** [tumbU^ʔ] *n* kayu penyokong
lantai rumah;

tumbuk lada [tumbU^ʔlada] *n* nama
salah satu jenis keris

tumbur [tumbUR] *v* tumbur;
batumbur *As Bp v* bertabrakan;
bertumbur *DI Lk Sd v* berlanggar;
DI, motor en betumbur mobil itu
berlanggar

tumit [tumit] *n* tumit

tumpah [tumpah] *v* tumpah

tumpang [tumpang] *DI Lk Sd v*
tumpang;

menumpang *v* menumpang;
menumpangkan *v* menumpangkan;
penumpang *n* penumpang;
tumpang *n* tumpangan

tumpas [tumpas] *v* tumpas;
manumpas *As Bp v* menumpas;
menumpas *DI Lk Sd v* menumpas;
panumpas *As Bp n* penumpas;
panumpasan *As Bp n* penumpasan;
penumpas *DI Lk Sd n* penumpas;
penumpasan *DI Lk Sd n*
penumpasan;
tatumpas *As Bp v* tertumpas;
tertumpas *DI Lk Sd v* tertumpas;
tumpasan *n* tumpasan

tumpat [tumpat] *a* tumpat

tumpu [tumpu] *Sd n* tumpu;
bertumpu *v* bertumpu; berjejak
pada;
batumpu *AS v* bertumpu; berjejak
pada;

tumpuk . tungap

- bertumpu** *DI* *v* bertumpu; berjejak pada;
betumpu *Lk Bp* *v* bertumpu; berjejak pada;
tumpuan *n* tumpuan
tumpuk [tumpU^ʔ] *n* tumpuk;
batumpuk *As Bp* *v* bertumpuk;
bertumpuk *DI Lk Sd* *v* bertumpuk;
betumpuk *DI Lk Sd* *v* bertumpuk;
manumuk *As Bp* *v* menumpuk;
menumpuk *DI Lk Sd* *v* menumpuku
tatumpuk *As Bp* *v* tertumpuk;
tertumpuk *DI Lk Sd* *v* tertumpuk;
tetumpuk *DI Lk Sd* *v* tertumpuk;
tumpukan *n* tumpukan
tumpul [tumpul] *a* 1 tumpul; 2 *ki* tidak mudah mengerti; bodoh: *pikirannya sangat tumpul* pikirannya sangat bodoh
manumpulkan *As Bp* *v* menumpulkan;
menumpulkan *DI Lk Sd* *v* menumpulkan;
¹**tumpur** [tumpUR] *a* tumpur; bangkrut: *DI, usah ko royal kali tumpur kele, baru ko tau* usah engkau boros sekali bangkrut nanti, baru engkau tahu
²**tumpur** [tumpuR], **ketumpuran** *n* cercaan kepada seseorang yang selalu merugikan
tumus [turnus] *DI* *v* tolak
ditumuskannya anak ambe ke paret ditolakkannya anak saya ke parit
tunai [tunay] *v* tunai; kontan
manunaikan *As Bp* *v* menunaikan;
menunaikan *DI Lk Sd* *v* menunaikan
¹**tunam** [tunam] *n* tali api dari sabut atau daun kering
²**tunam** [tunam] *v* hunjam;
tatunam *As Bp* *v* terhunjam;
tertunam *DI Lk Sd* *v* terhunjam

- tunang** [tunar] *v* tunang;
batunangan *As Bp* *v* bertunangan;
bertunang *DI Lk Sd* *v* bertunang;
tunangan *v* tunangan
tunas [tunas] *n* tunas;
batunas *As Bp* *v* bertunas;
bertunas *DI Lk Sd* *v* bertunas
¹**tunda** [tunda] *n* tunda; sesuatu yang ditarik dengan tali;
batunda *As Bp* *v* bertunda;
bertunda *DI Lk Sd* *v* bertunda;
manunda *As Bp* *v* menunda;
menarik (kapal dan sebagainya) dengan tali;
menunda *DI Lk Sd* *v* menunda;
menarik (kapal dan sebagainya) dengan tali;
panunda *As Bp* *n* penunda;
penunda *DI Lk Sd* *n* penunda
²**tunda** [tunda] *v* tunda;
manunda *As Bp* *v* menghentikan dan akan dilangsungkan lain kali (lain waktu);
menunda *DI Lk Sd* *v* menghentikan dan akan dilangsungkan lain kali (lain waktu);
batunda *As Bp* *v* bertunda;
bertunda *DI Lk Sd* *v* bertunda;
berlama-lama: *usah mandi betunda di sungai itu!* jangan berlama-lama mandi di sungai!;
manunda *As Bp* *v* menunda;
menunda *DI Lk Sd* *v* menunda
tunduk [tundU^ʔ] *v* 1 menghadap ke bawah; 2 menurut pada peraturan; 3 takluk;
manunduk *As Bp* *v* menunduk;
menunduk *DI Lk Sd* *v* menunduk;
manundukkan *As Bp* *v* menunduk;
menundukkan *DI Lk Sd* *v* menunduk
¹**tungap** [tunap] *Sd* *a* megap karena kemasukan air;

²**tungap** [tɯŋap] *As Bp* v teguk,
meneguk;
manungap *As* v meneguk: *dio*
manungap aer dari ceret dia
menenggak air dari ceret;

tungau [tɯŋaw] *n* tungau

tunggak [tɯŋgəʔ] *DI Lk Sd* *n* tonggak; 1
balok: kayu, batu, dan sebagainya
yang dipasang tegak; 2 tiang: rumah,
jembatan, dan sebagainya; 3
tunggul: pangkal batang kayu yang
masih tegak; 4 sisa batang kayu
yang sudah dipotong: yang ada di
dalam air dan sebagainya

tunggal [tɯŋgal] *n* tunggal;
tunggal beleng *DI* hanya seorang
diri, tidak beradik berkakak: *die*
anak tunggal beleng Wak Alang dia
anak tunggal Wak Alang

¹**tunggang** [tɯŋŋaŋ] v tunggang; naik;
batunggang *As Bp* v bertunggang;
bertunggang *DI Lk Sd* v
bertunggang;
manunggangi *As Bp* v
menunggangi;
menunggangi *DI Lk Sd* v
menunggangi;
panunggang *As Bp* *n* penunggang;
penunggang *DI Lk Sd* *n*
penunggang;
tunggangan *n* tunggangan

²**tunggang** [tɯŋŋaŋ] v cebok;
manunggangi *As Bp* v menceboki;
menunggangi *DI Lk Sd* v
menceboki

tungging [tɯŋŋiŋ] v tungging

tunggu [tɯŋgu] v tunggu;
batunggu *As Bp* v tungu; bertunggu;
bertunggu *DI Lk Sd* v tungu;
bertunggu;
manunggu *As Bp* v menunggu;
menunggu *DI Lk Sd* v menunggu;

manunggukan *As Bp* v
menunggukan;
menunggukan *DI Lk Bp* v
menunggukan;
panunggu *As Bp* *n* penunggu;
penunggu *DI Lk Sd* *n* penunggu;
tatunggu *As Bp* v tertunggu;
tertunggu *DI Lk Sd* v tertunggu

tunggul [tɯŋgul] *n* panji; bendera;
manunggul *ark As Bp* v menunggul;
1 memberi tanda bahwa sudah
tertakluk; 2 memberi atau membayar
sesuatu karena kalah dalam
berperang
menunggul *ark DI Lk Sd* v
menunggul; 1 memberi tanda bahwa
sudah tertakluk; 2 memberi atau
membayar sesuatu karena kalah
dalam berperang

tungkah [tɯŋkaŋ] *Sd* v daki, mendaki;
manungkah *As Bp* v mendaki;
menungkah *DI Lk Sd* v mendaki;
manungkahi *As Bp* v mendaki;
menungkahi *DI Lk Sd* v
menungkahi

tungkai [tɯŋkay] *Lk* *n* tungkai

tungkal [tɯŋkal] v sungai yang telah
mati dan menjadi daratan

tungkang [tɯŋkaŋ] *Bp* *n* tongkang;
perahu besar

tungkap [tɯŋkap] 1 *Lk* v terbalik; 2 *Sd*
v tumpah

tungkas [tɯŋkas] v bungkus nasi

tungkat [tɯŋkat] *DI Sd* *n*
tongkat: *tungkat membawa rebah,*
pb, DI orang yang disuruh menjaga
sesuatu, tetapi dia sendiri yang
merusaknya;
bertungkat v bertongkat: *duduk*
betungkat lutut, DI duduk sambil
menaikkan sebelah lutut

tungke . turun

menungkat *v* menongkat; 2
menopang; 2 *ki* menganjung-
anjung;
tungke [tʊŋke] *n* tungkai
tungkik [tʊŋkɪʔ] *n* nanah telinga
tungku [tʊŋku] *v* tungku
tungkul [tʊŋkul] *n* tongkol; keratan
kayu
tungkum [tʊŋkʊm] *v* menundukkan
wajah
¹**tungkus** [tʊŋkus] *DI Sd n* tungkus;
bungkus (dengan daun pisang dan
sebagainya);
tungkus lumus *ki*, susah payah
²**tungkus** [tʊŋkʊs] *v* tungkus; terbenam,
tenggelam
tungo [tʊŋo] *As Bp Sd n* tungau
tungus [tʊŋʊs] *v* menekankan kepala ke
lantai atau ke benda lain
tunjal [tʊŋjal] *v* tunjal, menunjal
tunjam [tʊŋjam] *v* hunjam
tunjang [tʊŋjaŋ] *v* tunjang
tunjuk [tʊŋʊʔ] *v* tunjuk;
manunjuk *As Bp v* menunjuk;
menunjuk *DI Lk Sd v* menunjuk;
*Lk, nan lebih tua menunjuk dengan
telunjuk, nan lebih muda menunjuk
dengan ibu jari, pb* bersikap harus
menyesuaikan usia;
tatunjuk *As Bp v* tertunjuk;
tertunjuk *DI Lk Sd v* tertunjuk;
tunjuk ajar arahan kebaikan
tunok [tʊnʊʔ] *Bp v* tenok
tuntong [tʊntʊŋ] *Bp n* tuntung; sejenis
labi-labi
tuntun [tʊtʊn] *v* tuntun;
manuntun *As Bp v* menuntun;
menuntun *DI Lk Sd v* menuntun
tuntung [tʊntʊŋ] *n* tuntung;
tuntung kapur *As n* cercaan kepada
seseorang yang tidak bisa diberi
hati lagi

tuntut [tʊntʊt] *v* tuntut;
manuntut *As Bp v* menuntut;
menuntut *DI Lk Sd v* menuntut;
manuntut balas *As v* membalas;
manuntut bela *As* membalas
dengan membunuh seseorang yang
telah membunuh orang lain
menuntut balas *DI Lk Sd*
membalas;
menuntut bela *Bp DI Lk* membalas
dengan membunuh seseorang yang
telah membunuh orang lain
tunu [tʊnu] *DI Sd v* tunu: *DI, tolong ko
tunu ke jagung nen! tolong engkau
bakar jagung ini!;*
menunukan *v* menunukan;
tunu hati membakar hati, *ki*
menyakitkan hati
tuo [tʊwo] *As Bp a* tua;
manuo *v* menua;
katuoan *a* ketuaan; terlalu tua;
tuo bangko tua bangka
tupang [tʊpaŋ] *As Bp n* topang;
batupang *v* bertopang;
manupang *v* menopang;
panupang *n* penopang;
topangan *n* topangan
tupai [tʊpay] *DI Lk Sd n* tupai
tupe [tʊpe] *As Bp n* tupai
turai [tʊRay] *DI Sd v* perjas: *DI,
sebaiknye ko turai ke maye yang ku
katakan nen sebaiknya kau perjas
dahulu apa yang ku katatakan ini*
turap [tʊRap] *kas DI Sd v* minum
turas [tʊRas] *As Sd n* turas (tempat
buang air kecil)
ture [tʊRe] *Sd a* bagus
tureh [tʊReh] *DI Sd v* gores
turika [tʊRikan] *DI Sd n* penyakit
telingah bernanah
turun [tʊRun] *v* turun;
katurunan *As Bp n* keturunan;

keturunan *DI Lk Bp n* keturunan;
manuruni *As Bp v* menuruni;
manurunkan *As Bp v* menurunkan;
menuruni *DI Lk Bp v* menuruni;
menurunkan *DI Lk Bp v*
 menurunkan;
turun-tamurun *As Bp* turun-
 temurun;
turun-temurun *DI Lk Bp v* turun-
 temurun

turus [turUs] *n* turus (tiang) bangunan:
manurus *As Bp v* menurus;
manuruskan *As Bp v* menuruskan;
menurus *DI Lk Sdv* menurus;
menuruskan *DI Lk Sd v*
 menuruskan;
turus negari *DI Lk* seseorang yang
 banyak jasa dan baktinya terhadap
 negari; *ki* pembesar negeri

tusuk [tusU[?]] *n* tusuk;
manusuk *As Bp v* menusuk;
menusuk *DI Lk Sd v* menusuk;
tatusuk *As Bp v* tertusuk;
tertusuk *DI Lk Sd v* tertusuk;
tusuk jarum akupunktur

tutuh [tutUh] *DI Lk Sd v* tebang,
 memotong ranting;
menutuh *v* menebang; memotong
 ranting

tutuk [tutU[?]] *DI Lk Sd v* tumbuk

tutup [tutup] *n* tutup;
manutup *As Bp v* menutup;
menutup *DI Lk Sd v* menutup;
manutupi *As Bp v* menutupi;
menutupi *DI Lk Sd v* menutupi;
panutup *As Bp v* penutup;
penutup *DI Lk Sd n* penutup

tutur [tutUR] *Sd v* 1 berbahasa; 2
 memanggil atau menegur seseorang
 dengan panggilan menurut pangkat
 atau umur;
batutur *As Bp v* bertutur;
bertutur *DI Lk Sd v* bertutur;

manuturkan *As Bp v* menuturkan;
menuturkan *DI Lk Sd v*
 menuturkan;
tuturan *v* tuturan
tuwar [tuwaR] *DI Sd n* bubu

U

uak [uwaʔ] *n* abang ayah atau abang ibu
uak-uak [uwaʔuwaʔ] *Sd n* ruak-ruak; nama burung
uan [uwan] *singkl Dl n* perempuan: *mane nak uan te?* mana anak perempuan tadi?
uang [uwan] *n* uang;
 uang antaran uang antaran;
 uang angus *Bp* uang antaran; *ist* uang hangus;
uap [uwap] *n* uap;
 manguap *As Bp v* menguap
 menguap *Dl Lk Sd v* menguap
ubah [ubah] *v* ubah;
 baubah *As Bp v* berubah;
 berubah *Dl Lk Sd v* berubah;
 mangubahkan *As Bp v* mengubahkan;
 mangubah *As Bp v* mengubah;
 mengubah *Dl Lk Sd* bahan;
 baubah-ubah *As Bp v* berubah-ubah;
 berubah-ubah *Dl Lk Sd v* berubah;
 ubah akal gila;
 ubah ingatan gila;
 ubah mulut berubah kata-katanya: pendapatnya; mengingkari janji;
 ubah pendirian berubah pendapat: paham, keyakinan, dan sebagainya;
 ubah pikiran berubah akal;
 ubah setia tidak patuh lagi
uban [uban] *n* uban;
 bauban *As Bp v* berubah;
 beruban *Dl Lk Sd v* beruban
ubar-abir [ubaRabIR] *a* hubar-habir
ubat [ubat] *n* obat, penawar;
 mangubati *As Bp v* mengobati;
 mengubati *Dl Lk Sd v* mengobati;
 pangubatan *As Bp v* pengobatan;
 pengubatan *Dl Lk Sd v* pengobatan;
 tarubati *As Bp v* terobati;

terobati *Dl Lk Sd v* terobati

ubi [ubi] *n* ubi
ubin [ubin] *n* ubin
ubit [ubit], **mangubit** *Bp v* komat-kamit
ubun-ubun [ubunubun] *n* ubun-ubun
ubur-ubur [ubuRubuR] *n* ubur-ubur
ucak-ucak [ucaʔucaʔ] *v* mengacau-ngacau; mengaduk-aduk
ucap [ucap] *n* ucap;
 mangucap *As Bp v* mengucap;
 mangucapkan *As Bp v* mengucapkan;
 mengucap *Dl Lk Sd v* mengucap;
 mengucapkan *Dl Lk Sd v* mengucapkan
 ucapan *v* ucapan;
ucu [ucu] *As Dl Sd n* bungsu
uncu [uncu] *Lk n* bungsu
uda [uda] *Lk n* urutan saudara nomor lima
udah [udah] *p* sudah
udang [udanj] *n* udang;
 udang pukul *Dl* udang yang sudah kering lalu dipukul untuk membuang kulitnya
 udang gara [udangara] *n* ilmu gaib berbentuk api yang terbang yang digunakan untuk mencederai orang
udara [udaRa] *n* udara
ude [udə] *Dl Sd n* urutan saudara nomor empat
udik [udiʔ] *n* hulu sungai
uduk [uduʔ] *n* wudu
udut [udut] *n* udut;
 mangudut *As Bp v* mengudut
 mengudut *Dl Lk Sd v* mengudut
ufuk [ufuʔ] *n* ufuk
ugah [ugah] *a* goyang; labil
 mangugah *As Bp v* mengugah;
 mengugah *Dl Lk Sd v* mengugah;
 taugah *As Bp v* tergoyang;

terugah *DI Lk Sd* v tergoyang;
 ugaḡ-agih *n* tiang yang tidak kuat,
 labil
 ugaḡ-ugaḡ [ugaḡugaḡ] *Sd* v menakut-
 nakuti
 ugaḡ-ugaḡan [ugaḡugaḡan] *a* ugaḡ-ugaḡan
 ugaḡ [ugaḡ] *Lk* v ganggu;
 mengugaḡ v mengganggu
 ugaḡa [ugaḡa] *Lk n* agama
 ugaḡe [ugaḡə] *DI Sd n* agama
 ugaḡ-ugaḡan [ugaḡugaḡan] barang
 keperluan; peralatan: *DI, dari petang*
tenan so dimulainya mengumpulkan
ugaḡ-ugaḡannya dari sore tadi sudah
 dimulainya mengumpulkannya
 barang keperluannya
 ugaḡ [ugaḡ] *n* ugut;
 mangugaḡ *As Bp* v mengancam;
 mengugaḡ *DI Lk Sd* v mengancam
 ujaḡ [ujaḡ] *Lk n* hujan
 ujaḡ [ujaḡ] v ujaḡ
 uje-uje [ujəujə] *DI* v mengajak
 berkelahi: *usah ko uje-uje karang*
naek darah die jangan kau ganggu
 dia, naik darah dia nanti
 uji [uji] v uji;
 manguji *As Bp* v menguji;
 menguji *DI Lk Sd* v menguji;
 ujian *n* ujian
 ujaḡ [ujUd] *n* wujud
 ujaḡ [ujUy] *Sd n* ujung
 ujaḡ [ujuR] *a* uzur
 ukaḡ [ukaḡ] *n* kerang: *DI, nelayan*
mengambil ukaḡ di laut nelayan
 mencari udang di laut
 ukir [ukir] v ukir
 mangukir *As Bp* v mengukir;
 mengukir *DI Lk Sd* v mengukir;
 ukiran *n* ukiran
 ukum [ukum], haum ukum *n* sejenis
 kayu hutan
 ukup *n* ukup;

baukup *AS Bp* v berukup;
 berukup *DI Bp* v berukup;
 berukup *Lk* v berukup;
 mangukupi *AS Bp* v mengukupi;
 mengukupi *DI Lk Sd* v mengukupi;
 pangukupan *As Bp n* pengukupan;
 pengukupan *DI Lk Sd n*
 pengukupan;
 ukupan *n* ukupan;
 ukur [ukuR] v ukur;
 mangukur *As Bp* v mengukur;
 mengukur *DI Lk Sd* v mengukur;
 pangukur *As Bp n* pengukur;
 pengukur *DI Lk Sd n* pengukur;
 ukuran *n* ukuran
 ulaḡ [ulaḡ] *Sd n* kelakuan: *DI, maye*
ulahmu nen sampai begian apa
 tingkahmu ini sampai begini;
 baulaḡ *As Bp* v berulaḡ;
 berulaḡ *DI Lk Sd* v berulaḡ;
 mangulaḡ *As Bp* v berulaḡ;
 mengulaḡ *DI Lk Sd* v mengulaḡ
 ulal [ulal] *n* air yang berpusing pada
 teluk karena arus
 ulam [ulam] *n* ulam: *DI, ambe bukan*
main gemarnya lagi makan berulam
 saya sungguh gemar makan berulam
 ulama [ulama] *n* ulama;
 ulam raja *n* daun suring.
 ulang [ulay] v ulang;
 baulang *As Bp* v berulang;
 berulang *DI Lk Sd* v berulang;
 berulang madah, *ki* selalu kembali
 mengucapkan apa-apa yang sudah
 dikatakan;
 mangulang *As Bp* v mengulang;
 mangulangi *As Bp* v mengulangi;
 mengulang *DI Lk Sd* v mengulang;
 mengulangi *DI Lk Sd* v mengulangi;
 pangulangan *As Bp n* pengulangan;
 pengulangan *DI Lk Sd n*
 pengulangan;
 saulang *As Bp adv* seulang;

seulang *DI Lk Sd* *adv* satu ulangan;
 taulang *As Bp* *v* terulang;
 terulang *DI Lk Sd* *v* terulang;
 ulangan *n* ulangan;
 baulang-ulang *As Bp* *v* berulang-
 ulang;
 berulang-ulang *DI Lk Sd* *v*
 berulang-ulang;
 mangulang-ulang *As Bp* *v*
 mengulang-ulang;
 mengulang-ulang *DI Lk Sd* *v*
 mengulang-ulang;
 ulang-alik *v* bolak balik
 ulang-ulang *v* ulang-ulang

ular [ulaR] *n* ular;
 mengular 1 *ist* banyak cerita;
 tukang bohong; 2 jalan berliku
 ular-ularan *n* kram; kejang otot

¹ulas [ulas] *Sd* *v* ulas;
 mangulas *As Bp* *v* mengulas;
 mengulas *DI Lk Sd* *v* mengulas;
 parulasan *As Bp* *n* perulasan;
 perulasan *DI Lk Sd* *n* perulasan
²ulas [ulas] *Sd* *n* sepotong; seulas: *DI*,
seulas jahe sepotong jahe;

ulat [ulat] *n* ulat;
 baulat *As Bp* *v* berulat;
 berulat *DI Lk Sd* *v* berulat

ulat pinang [ulatpinanj], mangulat
 pinang *As* *v* menggeriak;
 sekumpulan bergerak-gerak
 berhimpit-himpitan; banyak sekali

ulayat [ulayat] *n* kawasan; daerah

uli [uli] *n* uli

ulia [uliya] *n* aulia

ulih [ulh] *p* oleh

ulir [uliR] *n* ulir;

baulir *As Bp* *v* berulir;
 berulir *DI Lk Sd* *v* berulir;
 mangulir *As Bp* *v* mengulir;
 mengulir *DI Lk Sd* memutar

ulong [ulong] *kp* *sulong* *n* yang tertua:
DI, *so tue kukeleh bang ulong yo*
 sudah tua kulihat abng sulong itu

¹ulu [ulu] *n* hulu

²ulu [ulu] *n* 1 kepala; bagian tubuh
 yang di atas leher; 2 pangkal

ulun [ulun] *n* pembantu:

ulu balang [ulubalang] *Lk* *n* hulubalang

¹ulung [ulUy] *DI Lk Sd* *n* sulung;
 ulung cik *n* anak urutan kedelapan

²ulung [ulung] *v* ulung; piawai

ulur [ulUR] *n* ulur;

mangulur *As Bp* *v* mengulur;

mengulur *DI Lk Sd* *v* mengulur

umah [umah] *Bp* *v* cium (untuk anak-
 anak)

umara [umaRa] *n* pemimpin;
 pemerintah

umat [umat] *n* umat

umbai [umbay] *v* juntai;

mangumbai *As Bp* *v* meluruskan
 yang kusut;

mengumbai *DI Lk Bp* *v* meluruskan
 yang kusut

umbak [Umba?] *n* ombak;

berumbak *v* berombak

¹umban [umban] *Sd* *v* mencari ikan
 dalam rawa

²umban [umban] *n* tali pelontar batu

umbang [umbanj] *n* pujian yang
 diberikan dengan maksud tertentu;

mangumbang *As Bp* *v* memuji
 dengan memiliki maksud tertentu;

mengumbang *DI Lk Sd* *v* memuji
 dengan memiliki maksud tertentu;

umbang-umbing [umbanjumbing] *v*
 ombang-ambing

umbar [umbaR] *v* umbar;

mangumbar *As Bp* *v* mangumbar;
 mengumbar *DI Lk Sd* *v* mengumbar

umbi [umbi] *n* umbi

umbut [umbut] *n* umbut;

mengumbut *v* mengumbut;

umbut pisang *n* akar pisang

umi [ubi] *Ark n* umi

umpak [umpa'] *n* landasan tiang;
fundamen

umpama [umpama] *n* umpama;
baumpama *As Bp v* berumpama;
berumpama *DI Lk Sd v*
berumpama;
mangumpamai *As Bp v*
mengumpamai;
mangumpamakan *As Bp v*
mengumpamakan;
paumpamaan *As Bp n*
perumpamaan;
perumpamaan *DI Lk Sd n*
perumpamaan;

umpan [umpan] *n* umpan

¹**umpat** [umpat] *v* umpet; sembunyi;
mangumpat *As Bp v* mengumpet;
mengumpat *DI Lk Sd v* mengumpet

²**umpat** [umpat] *Sd n* umpat; perkataan
yang keji umpat;
mangumpat *As Bp v* mengumpat;
mengumpat *DI Lk Sd v* mengumpat;
pangumpat *As Bp n* pengumpat;
pengumpat *DI Lk Sd n* pengumpat

umrah [umRah] *Is n* umrah

umum [umum] *a* orang banyak; orang
awam; lazim di mana-mana;
mangumumkan *As Bp v*
mengumumkan;
mengumumkan *DI Lk Sd*
mengumumkan;
pengumuman *n* pengumuman

umur [umUR] *n* umur;

baumur *As Bp n* berumur;
berumur *DI Lk Sd n* berumur;
saumur *As Bp n* seumur;
seumur *DI Lk Sd n* seumur

uncang [uncanj] *n* uncang

uncap-ancip [uncapancip] *v* merepet;
rewel

uncu [uncu] *n* bungsu

uncum [uncum] *Lk n* moncong

unda [unda] *Sd n* panggilan kepada
seseorang yang sebaya

undai [unday] *Lk n* tante

undang [unday] *v* undang;
mangundang *As Bp v* mengundang;
mengundang *DI Lk Sd v*
mengundang;
undangan *n* undangan

undang-undang [undayunday] *n*
undang-undang

unde [unde] *As Bp n* tante

undi [undi] *v* undi;
baundi *As Bp v* berundi;
berundi *DI Lk Sd v* berundi;
mangundi *As Bp v* mengundi;
mengundi *DI Lk Sd v* mengundi;
undian *n* undian

undur [undUR] *Sd v* mundur;
mangundurkan *As Bp v*
mengundurkan;
mengundurkan *DI Lk Sd v*
mengundurkan

ungap-ungap [ujapujap] *DI Lk Sd a*
sesak nafas

ungga [ugga] *Lk n* lubang dubur

unggal-anggil [ujgalangll] *n*
bergoyang-goyang (misal titi
gantung)

unggas [ujgas] *n* unggas

unggat-anggit [ujgatanglit] *DI v* duduk
bangkit

unggil [ujgil] *DI Sd v* tungging

ungguk [ujgU'] *n* onggok;
mangonggokkan *As Bp v*
mengonggokkan;
mengonggokkan *DI Lk Sd v*
mengonggokkan

¹**unggun** [ujgUn] *n* api besar yang
sengaja dibuat

²**unggun** [ujgun] *n* unggun; timbunan
berunggun *DI Lk Sd v* berunggun;

berunggun-unggun *DI Lk Sd v*
 berunggun-unggun;
mangunggun *As Bp v mengunggun;*
mengunggun *DI Lk Bp v*
 mengunggun;
unggunan *DI Lk Bp v unggunan*
unggunan [unɣunan] *Lk n* umpan
 untuk mengumpulkan ikan
unggut [unɣUt] *Lk v* digoyang,
 biasanya batang atau sesuatu yang
 tumbang digoyang
ungkai [unɣay] *v* terbuka terlepas
 ikatan
ungskang-ungskang [unɣanɣunɣan] *v*
 bermalas-malas
ungkap [unɣap] *v* ungkap;
mangungkap *As Bp v mengungkap;*
mengungkapkan *As Bp v*
 mengungkapkan;
mengungkap *DI Lk Bp v*
 mengungkap;
mengungkapkan *DI Lk Bp v*
 mengungkapkan;
tarungkap *As Bp v terungkap;*
terungkap *DI Lk Sd v terungkap*
ungkai [unɣay] *v* bongkar; lepas
ungkit [unɣit] *v* ungkit;
mangungkit *As Bp v mengungkit;*
mangungkit-ungkit *As Bp v*
 mengungkit-ungkit;
mengungkit *DI Lk Sd v*
 mengungkit;
mengungkit-ungkit *DI Lk Sd v*
 mengungkit-ungkit;
pangungkit *As Bp n pengungkit;*
pengungkit *DI Lk Sd n pengungkit*
ungku-angkah [unɣuanɣah] *n*
 musabab: *DI, tak tentu unku-*
angkah, dah ikut campur sahaje
engko becakap, DI tidak tahu sebab,
engkau sudah ikut berbicara
ungsi [unɣsi] *v* ungsi;
mangungsi *As Bp v mengungsi;*

mengungsi *DI Lk Sd v mengungsi;*
pangungsi *As Bp n pengungsi;*
pengungsi *DI Lk Sd n pengungsi*
ungu [unɣu] *n* ungu
uning [unin] *n* sesuatu yang dikerjakan
unjam [unjam] *n* hunjam
mangunjamkan *As Bp v*
 menghunjamkan;
tarunjam *DI Lk Sd v* terhunjam
mengunjamkan *As Bp v*
 menghunjamkan;
terunjam *DI Lk Sd v* terhunjam
unjuk [unɣʊʔ] *Sd v* unjuk;
mangunjuk *As Bp v mengunjukkan;*
mengunjukkan *DI Lk Sd v*
 mengunjukkan;
mangunjukkan *As Bp v*
 mengunjukkan;
mengunjuk *DI Lk Sd v*
 mengunjukkan;
mengunjukkan *DI Lk Sd v*
 mengunjukkan
unjur [unɣuR] *v* unjur; selonjor;
mangunjur *As Bp v mengunjur;*
mengunjur *DI Lk Sd v mengunjur*
unke [unɣe] *v* hewan sejenis siamang
unong [unon] *pron* aku (perempuan):
DI, begotar ati unong mendongar
kalok dia besinandong hatiku
 bergetar mendengar dia
 bersenandung
unta [unta] *n* unta
untai [untay] *DI Lk Sd n* untai;
beruntai *v* beruntai;
beruntaian *v* beruntaian;
menguntai *v* menguntai;
teruntai *v* teruntai;
beruntai-untai *v* beruntai-untai
untal [untal] *Sd n* gulungan
untal-until [untiluntil] *Sd v*
 terpelanting-pelanting karena
 terseret

untang-anting [untəŋantɪŋ] *DI v*
berayun ke sana ke mari

unte [unte] *As Bp n* untai;
baunte *v* beruntai;
mangunte *v* menguntai;
taunte *v* teruntai;
untean *n* untaian;
baunte-unte *v* beruntai-untai

unting [untɪŋ] *Sd num* kata penggolong
untuk tali, malai padi, dan
sebagainya atau barang-barang
yang terikat;
seunting *num* seunting; satu unting

untuk [untuʔ] *p* untuk;
paruntukan *As Bp n* peruntukan;
peruntukan *DI Lk Sd n* peruntukan

untung [untuŋ] *n a* untung;
manguntungkan *As Bp v*
menguntungkan;
menguntungkan *DI Lk sd v*
menguntungkan;
kauntungan *As Bp n* keuntungan;
keuntungan *DI Lk sd n* keuntungan

untut [untUt] *n 1* penyakit beri-beri; **2**
penyakit kaki gajah;
untutan *v* berpenyakit kaki gajah

unyang [uŋaŋ] *n* kakek atau nenek dari
orang tua

upacara [upacaRa] *Lk n* upacara

upacare [upacaRə] *DI Sd n* upacara

upacaro [upacaRo] *As Bp n* upacara

upah [upah] *Lk n* upah;
mangupah *As Bp v* mengupah;
mengupah *Lk Sd v* mengupah;
upahan *n* upahan

upam [upam] *n* kilat, cahaya

upar [upaR] *n* sejenis ular yang berbisa

upas [upas] *Lk n* opas; polisi

upat [upat] *v* upat;
mangupat *As Bp v* mengupat;
mengupat *DI Lk Sd v* mengupat;
upatan *n* upatan

upaten [upaten] *n* ucapan untuk
menyuruh berdiri (tentang anak
kecil)

upaya [upaya] *Lk Sd v* upaya; daya
upaya;
berupaya *v* berupaya;
mengupayakan *v* mengupayakan

upaye [upayə] *DI v* upaya; daya upaya;
berupaye *v* berupaya;
mengupayakan *v* mengupayakan

upayo [upayo] *As Bp v* upaya; daya
upaya;
barupayo *v* berupaya;
mangupayakan *v* mengupayakan

upih [uplh] *n* upeh

upeti [upəti] *Lk n* upeti

upih [uplh] *Lk n* pelepah daun pinang

urai [uRay] *DI Lk Sd v* urai;
baurai *As v* berurai;
berurai *Bp DI Lk v* berurai;
manguraikan *Asv* menguraikan; **1**
membuka tali yang terikat; **2**
menceritakan (menjelaskan) panjang
lebar
mangurai *As v* mengurai;
mengurai *Bp DI Lk v* mengurai;
menguraikan *Bp DI Lk v*
menguraikan

urak [uRaʔ] *v* pindah; mengubah gerak;
mangurak *As Bp v* berpindah;
mengurak *DI Lk Sd v* berpindah;
urak sila mengubah duduk sila
menjadi gerakan lain; *ki* berpamitan
setelah usai bertamu

urang [uRaŋ] *Sd n* orang

urang yo [uraŋyo] *p* mereka

urang-aring [uRaŋaRɪŋ] *Sd n* urang-
aring

urange [uRaŋe] *Sd p* mereka

urat [uRaʔ], **mangurat** *As v* menggoda
dengan mendekati (perempuan) serta
banyak bicara rayuan

ura-ura [uraura] *n* ura-ura
(perundingan)
beura-ura *v* berura-ura

urbit [uRbit], **mangurbit** *As v*
mendenyut-denyut; bertingkah
seperti bernafsu dan suka menggoda
laki-laki

ure [uRe] *Lk v* urai;
berure *v* berurai;
engure *v* mengurai;
engureka *v* menguraikan

uring [uRin], **uring-uringan** *a* uring-
uringan

uris [uRis] *Lk n* penyakit demam pada
anak itu demam dan kulitnya
tumbuh bintil-bintil halus

urung [uRun] *v* urung;
mangurungkan *As Bp v*
mengurungkan;
mengurungkan *DI Lk Sd v*
mengurungkan

urut [uRUt] *v* urut; pijit;
mangurut *As Bp v* mengurut;
memijit;
mengurut *DI Lk Sd v* mengurut;
memijit

usah [usah] *Lk adv* jangan

usaha [usaha] *Lk Bp n* usaha;
berusaha *v* berusaha;
beusaha *v* berusaha;
mengusahakan *v* mengusahakan

usahe [usahə] *DI n* usaha;
berusahe *v* berusaha;
mengusahekan *v* mengusahakan

usaho [usaho] *As Bp n* usaha;
bausaho *v* berusaha;
mangusahokan *v* mengusahakan

usai [usay] *v* usai

usang [usay] *a* usang

usap [usap] *v* usap;
mangusap *As Bp v* mengusap;
mengusap *DI Lk Sd v* mengusap

usia [usiya] *v* usia;
barusia *As Bp v* berusia;
berusia *DI Lk Sd v* berusia

usik [usiʔ] *n* usik; *DI*, *usah ko usik*
barang yang terletak di sian jangan
engkau usik benda yang terletak di
sana;
mangusik *As Bp v* mengusik;
mengusik *DI Lk Sd v* mengusik;
pangusik *As Bp n* pengusik;
pengusik *DI Lk Sd n* pengusik;
tarusik *As Bp v* terusik: *pantang*
tarusik sikit, marahla dio sedikit
saja terusik, marahlah dia;
terusik *DI Lk Sd v* terusik

usir [usiR] *v* usir;
mangusir *As Bp v* mengusir;
mengusir *DI Lk Sd v* mengusir;
pangusir *As Bp n* pengusir;
pengusir *Bp DI Lk n* pengusir;
tausir *As v* terusir;
terusir *Bp DI Lk v* terusir;

ustad [ustad] *Is n* ustaz

¹**usul** [usul] *n* usul; asal; asal mula;
dasar

²**usul** [usul] *n* usul; anjuran; pendapat

usung [usun] *v* usung;
mangusung *As Bp v* mengusung;
mengusung *DI Lk Sd v* mengusung;
pangusung *As Bp n* pengusung
pengusung *DI Lk Sd n* pengusung

usut [usUt] *v* usut;
mangusut *As Bp v* usut;
mengusut *DI Lk Sd v* usut

utama [utama] *Lk a* utama;
keutamaan *n* keutamaan;
mengutamakan *v* mengutamakan

utame [utame] *DI Sd a* utama
keutamaan *n* keutamaan;
mengutamakan *v* mengutamakan

utamo [utamo] *As Bp a* utama;
kautamaan *n* keutamaan;
mangutamakan *v* mengutamakan

- utan** [utan] *n* hutan
- utang** [utar] *n* utang
- utara** [utaRa] *Lk Sd n* utara;
mengutarakan *v* mengutarakan;
- utare** [utaRə] *DI n* 1 utara (mata angin); 2 aju;
mengutare *v* mengutara;
mengutarekan *v* mengutarakan;
 mengajukan
- ¹**utaro** [utaRo] *As Bp n* utara;
mangutaro *v* mengutara;
mangutarokan *v* mengutarakan
- ²**utaro** [utaRo] *As Bp n* utara;
 mengutarakan
- utar-utar** [utarutar] *n* perisai kecil
 yang dipakai saat bertikam-tikaman
- utas** [utas] *n* utas
- uteh** [uteh] *Lk Sd n* anak urutan kelima
- utik-utik** [utl'utl'] *n* menyentuh;
 mengganggu
- utuh** [utuh] *As*; [utUh] *Bp DI Lk a* utuh;
kautuhan *As Bp v* keutuhan;
kautuhan *DI Lk Sd v* keutuhan
- utuk** [utu'] *n* kudis yang terdapat di kepala
- utus** [utus] *n* utus;
mangutus *As Bp v* mengutus;
mengutus *DI Lk Sd v* mengutus;
parutusan *As Bp n* perutusan;
 delegasi;
perutusan *DI Lk Sd n* perutusan;
 delegasi
- uwak** [uwa'] *n* uak;
uwak alang uak urutan ketiga;
uwak ngah uak tengah; saudara
 orang tua yang nomor dua;
- uyak** [uya'], **maruyak** *As v* bertambah lebar
- uzur** [uzUR] *a* uzur

V

va [va] *n* huruf kedua puluh dalam aksara Arab

W

wadah [wadah] *n* wadah

waduh [wadUh] *p* aduh

wafa → **wafat**

wafat [wafat] *v* wafat

wah [wah] *p* wah

waham [waham] *n* waham

wahyu [wahyu] *n* wahyu;

mawahyukan *As Bp v*

mewahyukan;

mewahyukan *DI Lk, Sd v*

mewahyukan

waja [waja] *n* 1 baja; 2 *ki* sesuatu yang keras dan kuat: tentang semangat, kemauan, dan sebagainya:

waje [wajə] *DI Sd a* heran: *waje teralang tembunnye engko* bukan main gemuknya engkau ini

wajah [wajah] *n* wajah

wajambai [wajambay] *Lk a* kagum

wajan [wajan] *n* wajan

wajar [wajaR] *a* wajar

wajib [wajib] *v* wajib;

bawajib *As Bp v* berwajib;

berwajib *DI Lk Sd v* berwajib;

kawajiban *As Bp n* kewajiban;

keharusan;

kewajiban *DI Lk Sd n* kewajiban;

keharusan;

mawajibkan *As Bp v* mewajibkan;

mewajibkan *DI Lk Sd v*

mewajibkan

wak → **uwak**

¹**wakaf** [wakaf] *n* wakaf;

bawakaf *As Bp v* berwakaf;

berwakaf *DI Lk Sd v* berwakaf;

mawakafkan *As Bp v* mewakafkan;

mewakafkan *DI Lk Sd v*

mewakafkan

²**wakaf** [wakaf] *Is n* penghentian

sebentar: waktu membaca kalimat dan sebagainya; jeda;

waketu [waketu] *n* waktu

wakil [wakil] *n* wakil;

bawakil *As Bp v* berwakil;

berwakil *DI Lk Sd v* berwakil;

mawakili *As Bp v* mewakili;

mewakili *DI Lk Sd v* mewakili;

parwakilan *As Bp n* perwakilan;

perwakilan *DI Lk Sd n* perwakilan

waktu [waktu] *n* waktu;

sawaktu *As Bp n* sawaktu;

sewaktu *DI Lk Sd n* sewaktu;

sawaktu-waktu *As Bp adv* sewaktu-waktu;

sewaktu-waktu *DI Lk Sd adv*

sewaktu-waktu

walau [walau] *p* walau

walhal [walhal] *DI Lk Sd p* tetapi

walhasil [walhasil] *n* walhasil; hasilnya

wali [wali] *n* wali;

mamparwalikan *As Bp v*

memperwalikan;

mawalikan *As Bp v* mawalikan;

memperwalikan *DI Lk Sd v*

memperwalikan;

mewalikan *DI Lk Sd v* mewalikan;

parwalian *As Bp n* perwalian;

perwalian *DI Lk Sd n* perwalian

wali² [wali] *Sd n* wali (kain kuning

yang terletak di bahu pembesar

istana yang derajatnya lebih tinggi dr tetaman)

wallahu alam [wallahu²a²lam] *Is* hanya Allah yang maha mengetahui

wan [wan] *Bp n* gelar Melayu yang

disematkan pada nama seseorang

yang memiliki ibu berdarah

bangsawan dan ayah berasal dari rakyat biasa

wang [wan] *n* *DI Lk Bp* uang; duit

wangi . wujud

wangi [waŋi] *n* wangi;

mawangi *As Bp v* mewangi;

mewangi *DI Lk Sd v* mewangi

wangkang [waŋkaŋ] *Lk n* wangkang

warak [waɾʔ] *a Is* warak; patuh dan taat kepada Allah

waras [waɾas] *a* waras

wardi [waɾdi] *Lk n* perintah

¹**waris** [waɾis] *n* waris;

mawariskan *As Bp v* mewariskan;

mewariskan *DI Lk Sd v*

mewariskan;

pawaris *As Bp n* pewaris;

pewaris *DI Lk Sd n* pewaris;

warisan *n* warisan

²**waris** [waɾis] *a* waris; selalu mujur;

warkah [waɾkaɦ] *n* warkah

warok [waɾoʔ] *n* orang yang patuh dan taat kepada Allah

warta [waɾta] *n* warta; kabar

wasiat [wasijat] *n* wasiat;

bawasiat *As Bp v* berwasiat;

bewasiat *DI Lk Sd v* berwasiat;

mawasiatkan *As Bp v* mewasiatkan;

mewasiatkan *DI Lk Sd v*

mewasiatkan

waswas [waswas] *a* waswas

watas [watas] *DI Lk Sd n* watas;

perbatasan *n* perbatasan

¹**wau** [waw] *n* huruf ke-27 aksara Arab yang melambangkan fonem [w]

²**wau** [waw] *n* 1 nama burung; 2 layang-layang dari kertas

wayang [wayaŋ] *n* wayang

wazir [waziɾ] *n* wazir; 1 orang yang memerintah suatu negeri; 2 perdana menteri

wira [wiɾa] *n* wira;

porwira *As Bp n* perwira;

perwira *DI Lk Sd n* perwira

wirwir [wiɾwiɾ] *Lk n* baling-baling

wuduk [wuduʔ] *n* wuduk;

bawuduk *As Bp v* berwuduk

bewuduk *DI Lk Sd v* berwuduk

wujud [wujud] *n* wujud;

bawujud *As Bp v* berwujud;

berwujud *DI Lk Sd v* berwujud

Y

yaen [yaʔɛn] *DI pron* dia itu, yang itu

yahud [yahud] *a* yahud

yahudi [yahudi] *n* 1 yahudi; 2 kikir;
pelit

yakin [yakin] *a* yakin;

kayakinan *As Bp n* keyakinan;

keyakinan *DI Lk Sd n* keyakinan;

mayakinkan *As Bp v* meyakinkan;

meyakinkan *DI Lk Sd v*

meyakinkan

yakni [yaʔni] *p* yakni

yang [yan] *p* yang

yang-yang [yanyan] *ark n* dewa

yatim [yatim] *n* yatim

yen [yen] *Sd pron* itu (agak jauh)

yen [yɛn] *Sd p* ini

yon [yon] *Lk Sd p* itu

yong [yon] *Lk Sd n* panggilan anak
tertua

¹yu → yun

²yu [yu] *Sd n* hiu

yun [yun] *Lk pron* itu (agak jauh)

yung → jung

yuran [yuRan] *n* iuran

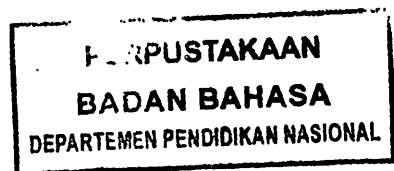
Z

zadah [zadah] *a* haram
zahid [zahid] *n* zahid
zahir [zahiR] *n* yang tampak dari luar
zaitun [zaytum] *n* zaitun
zakar [zakaR] *n* zakar
zakat [zakat] *n* zakat;
 bazakat *As Bp* *v* berzakat;
 berzakat *DI Lk Sd* *v* berzakat;
 manzakati *As Bp* *v* menzakati;
 menzakati *DI Lk Sd* *v* menzakati;
zalim [zalim] *a* zalim
 kazaliman *As Bp* *n* kezaliman;
 kezaliman *DI Lk Sd* *n* kezaliman;
 manzalimi *As Bp* *v* menzalimi;
 menzalimi *DI Lk Sd* *v* menzalimi
zaman [zaman] *n* zaman;
zamrud [zamRud] *n* zamrud
zamzam [zamzam] *n* air zamzam
zapin [zapin] *n* japin; tarian yang
 dibawakan laki-laki dengan iringan
 irama gambus
zat [zat] *n* zat
zazirah [zaziRah] *n* jazirah; daerah
zetel [zetel] *Lk* *n* kawasan kerajaan
ziarah [ziyaRah] *n* ziarah;
 baziarah *As Bp* *v* berziarah
 beziarah *DI Lk Sd* *v* berziarah
zina [zina] *n* zina;
 bezina *DI* *v* berzina;
zokat [zokat] *Bp* *n* zakat;
 bazokat *v* berzakat
zuhrah [zuhRah] *Bp DI Lk* *n* nama
 salah satu bintang siarah; *v* enus
zuhur [zuhuR] *Is* *n* zuhur
zuriah → **zuriat**
zuriat [zuRiyat] *n* keturunan; anak
 cucu
zurus [zuRUs] seret; tarik dengan
 paksa;

manzurus *As Bp* *v* menyeret
menzurus *DI Lk Sd* *v* menyeret

PUSTAKA ACUAN

- Aka, Zainal Arifin. 2012. *Kamus Bahasa Melayu*. Medan: CV Mitra.
- Arifin, Zainal. Tanpa Tahun Terbit. *Upacara Adat Istiadat Perkawinan Melayu Tanjung Balai*. Tanpa Penerbit.
- Atkins, B.T. Sue and Michael Rundell. 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. New York: Oxford University Press.
- Chaer, Abdul. 2007. *Leksikologi & Leksikografi Indonesia*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Chalil, Hayati, dkk. 1985. *Kamus Melayu Deli -Indonesia*. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Depdikbud.
- Faisal, Tengku Bakri. 1996. *Adat Budaya Melayu Pesisir*. Tanpa Penerbit.
- Husny, Tengku H.M Lah. 1975. *Lintasan Sejarah Peradaban dan Budaya Penduduk Melayu Pesisir Deli Sumatera Timur 1612—1950*. Medan: Husny.
- Jackson, Howard. 2002. *Lexicography An Introduction*. London and New York: Routledge.
- Lubis, Syahron, dkk. 1986. *Sistem Morfologis dan Sintaksis Bahasa Melayu Langkat*. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Depdikbud.
- Manurung, Syahdan dan Zubeirsyah. 1984. *Bahasa Melayu Dialek Deli Medan*. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Depdikbud.
- Masindan, dkk. 1985. *Kamus Melayu Langkat -Indonesia*. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Depdikbud.
- Mira, A, dkk. 2012. *Kamus Melayu Pesisir Hamparan Perak*. Tanpa Penerbit.
- Muhar, T. Muhammad, dkk. 2013. *Kamus Dwibahasa Melayu-Indonesia*. Medan: CV Mitra.
- Sahril, OK. 2016. *Kamus Melayu Dialek Batubara -Indonesia*. Medan: Balai Bahasa Sumatera Utara dan CV Mitra.
- Tim Penyusun Kamus Pusat Bahasa. 2008. *Kamus Besar Bahasa Indonesia*. Jakarta: PT Gramedia Pustaka Utama
- Wahid, Ramli Abdul. 2008. *Kamus Bahasa Melayu-Asahan*. Medan: LP21K.
- Yusmaniar Noor, dkk. 1985. *Struktur Bahasa Melayu Langkat*. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Depdikbud.

Balai Bahasa Sumatera Utara
Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa
Kementerian Pendidikan dan Kebudayaan
2018

ISBN 978-602

9 786029

Perpu

499.2